

Роман Фалєєв, Сергій Сакєєв, Едуард Єрьоменко

ЗМАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ХОРТИНГ ФЕХТУВАННІ

Навчальний посібник

Київ – 2020

УДК 796.865.01/.09(=161.2)
Ф19

Фалєєв Р., Саксєєв С., Єрьоменко Е.
Ф19 Змагальна діяльність у хортинг фехтуванні : навч. посіб. / Фалєєв Р.,
Саксєєв С., Єрьоменко Е. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 123 с.

ISBN 978-966-437-593-8.

У книзі викладено концепцію змагальної діяльності у хортинг фехтуванні як новітньої спортивно-фізкультурної системи, що побудована на історично-бойовому мистецтві фехтування запорізьких козаків. Основна мета хортинг фехтування полягає у сприянні розвитку здорового способу життя та зміцненні здоров'я дітей, юнацтва та молоді. У виданні описано історичне підґрунтя цього виду спорту, спортивні правила та екіпірування з хортинг фехтування, а також рекомендації щодо проведення змагань.

Книга призначена закладам освіти України з метою популяризації хортинг фехтування як національного виду спорту України та впровадження його в навчальну і військово-патріотичну систему виховання.

УДК 796.865.01/.09(=161.2)

Друкується в авторській редакції.

*Відповідальність за достовірність наданого для видання матеріалу несе автор.
Будь-яке відтворення тексту без згоди автора та видавництва забороняється.*

ISBN 978-966-437-593-8

**© Фалєєв Р. Г., Саксєєв С. В.,
Єрьоменко Е. А., 2020
© Видавець ПАЛИВОДА А. В., 2020**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ВИТОКИ ХОРТИНГ ФЕХТУВАННЯ ТА ЙОГО ВИЗНАЧЕННЯ.....	6
1.1. Військово-прикладна традиція запорізького козацтва як базис хортинг фехтування.....	6
1.2. Хортинг фехтування – сутність феномену.....	15
1.2.1. Мета та завдання хортинг фехтування	15
1.2.2. П’ять складових майстерності хортинг фехтувальника	16
1.2.3. Новітній українській спорт з давньою традицією	17
1.2.4. Хортинг фехтування як видовищне спортивне шоу, спорт вищих досягнень та суспільне явище	18
1.3. Будова системи хортинг фехтування як сучасного бойового мистецтва та виду спорту України	26
1.3.1. Єдина навчально-виховна програма підготовки або школа хортинг фехтування.....	26
1.3.2. Система спорядження та екіпірування.....	28
1.3.3. Розділи хортинг фехтування та система спортивних правил	35
РОЗДІЛ 2. ЗМАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ХОРТИНГ ФЕХТУВАННІ	39
2.1. Система оцінювання результативності спортивних поєдинків	39
у хортинг фехтуванні	39
2.1.1. Фехтування з точки зору бойового мистецтва	41
2.1.2. Хортинг фехтування – сучасний спорт, заснований на традиції бойового фехтування	42
2.1.3. Контроль бою	43
2.1.4. Перевага.....	44
2.1.5. Ефективний удар	45
2.1.6. Ефективний контроль.....	49
2.1.7. Рейтинг майстерності в хортинг фехтуванні.....	50
2.2. Суддівство змагань у хортинг фехтуванні.....	54

2.2.1. Фехтувальні фрази і темп у шабельному двобої.....	55
2.2.2. Неупередженість рефері.....	55
2.2.3. Оцінювання техніки та сили ударів.....	56
2.3. Інструкції та правила змагань з хортинг фехтування у розділі «шабельний двобій».....	58
2.4. Права та обов'язки учасників змагань.....	87
2.5. Дотримання етикету в хортинг фехтуванні.....	88
ДОДАТКИ	89
Додаток 1. Порядок розміщення об'єктів на території проведення змагань з хортинг фехтування	89
Додаток 2. Майданчик для змагань – хорт	90
Додаток 3. Схема запису статистики двобою.....	91
Додаток 4. Специфікація суддівських прапорців	92
Додаток 5. Специфікації тренувальної зброї для хортинг фехтування.....	93
Додаток 6. Захисне спорядження для хортинг фехтування.....	95
Додаток 7. Форма (одяг) для занять хортинг фехтуванням.....	99
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	100

ВСТУП

Закон України «Про освіту» одними з основних завдань визначає: виховання громадянина-патріота України, забезпечення потреби особистості у творчій самореалізації, інтелектуальному, духовному та фізичному розвитку, підготовку підростаючого покоління до професійного самовизначення.

ХОРТИНГ ФЕХТУВАННЯ – є відповіддю на те, як це завдання можна ефективно виконати за умов сьогодення.

Унікальність хортинг фехтування полягає у тому, що в його основу покладено давню історичну традицію прикладного бойового мистецтва володіння зброєю запорізьких козаків, принципи якої, завдяки сучасним технологічним рішенням, були перенесені та втілені у навчально-тренувальних програмах, правилах змагань та у спортивному екіпіруванні даного виду спорту майже без спрощень та спотворень.

Це робить хортинг фехтування ефективним мистецтвом розвитку особистості та видовищним спортивним шоу, де чоловікам, жінкам та дітям вже від 6 років можливо битися у повну силу не зазнаючи травм, повністю розкриваючи свій потенціал так, як це колись робили наші предки.

Хортинг фехтування є інтуїтивно зрозумілим для будь-якого українця (чи іншого європейця), на відміну від багатьох східних єдиноборств, таких як, наприклад, кендо. Це комплексне спортивне єдиноборство, оскільки традиція прикладного фехтування бойовою холодною зброєю, в нашому випадку – шаблею, що закладена в базис хортинг фехтування, є складним та багатовимірним мистецтвом. Це наука, що потребує часу на ретельне вивчення та опанування всіма тонкощами протягом усього життя.

Ця книга є своєрідним путівником у світ хортинг фехтування. Помічником-гідом для тих, хто вирішив познайомитися з хортинг фехтуванням, скласти про нього своє перше уявлення, а можливо й пов'язати з ним своє життя.

У книзі буде визначено сутність хортинг фехтування, розкрито його мету та засоби її досягнення, пояснено значення хортинг фехтування для української держави, обґрунтовано необхідність створення такого виду спорту для розвитку вітчизняних національних бойових мистецтв та спортивних єдиноборств, підвищення рівня культури і самосвідомості у сучасному українському суспільстві, подано спортивні правила та специфікації зброї та захисного спорядження з хортинг фехтування.

РОЗДІЛ 1. ВИТОКИ ХОРТИНГ ФЕХТУВАННЯ ТА ЙОГО ВИЗНАЧЕННЯ

1.1. Військово-прикладна традиція запорізького козацтва як базис хортинг фехтування

Україна – це особлива земля – країна, що має у своїй історичній пам'яті унікальне суспільне явище – запорозьке козацтво. А що таке запорозьке козацтво? Це, передусім, професійне наймане військо – військова корпорація Нового часу, яка довела свою ефективність на полях бою Європи з XVI по XVIII сторіччя. За час свого існування запорізьке козацтво створило унікальну бойову традицію, яка у спадкоємності поколінь набула не тільки військово-прикладного, а й культурно-історичного значення. Вона сприяла створенню професійного козацького товариства, випрацювала військово-демократичну систему самоорганізації та самоврядування Запорізької Січі, лягла в основу формування демократичного суспільства на перетині феодальної та капіталістичної епох.

Вплив козацької традиції на сучасне українське суспільство важко переоцінити. Тому не використовувати цю соціокультурну традицію, цей історичний досвід у повному обсязі в освіті та вихованні сучасної молоді зараз – неприпустимо!

На сьогодні в Україні та світі одною з найефективніших систем фізичного та морально-етичного виховання дітей та молоді, що використовує у своїй основі козацьку традицію, є ХОРТИНГ. Саме ідеї та цінності запорізького козацтва, втілені у сучасних навчально-тренувальних програмах з хортингу, сприяють вихованню особистості з високою внутрішньою культурою і гармонійному формуванню психологічного та фізичного апарату людини.

Хортинг сьогодні – це вже набагато більше, ніж конкретний вид спорту. Зароджуючись як окремий спортивний рукопашний двобій та боротьба, хортинг набув широкої популярності, зайняв місце національного виду спорту України, та, відтепер, став основою для створення інших нових національних спортивних та оздоровчих дисциплін, освітньо-патріотичних програм і напрямів.

В якості прикладів можна навести такі новітні напрями, як бойовий хортинг (Національна федерація бойового хортингу України), військово-патріотичний хортинг України (громадська спілка), військово-прикладний хортинг (Національна федерація військово-прикладного хортингу України), козацький хортинг тощо.

Наявність таких багатьох різноманітних напрямів хортингу, що сьогодні охоплюють різні аспекти освіти та суспільного життя, є логічним (об'єктивним),

оскільки це концептуально обумовлено комплексним характером самої військово-прикладної традиції запорозького козацтва. Жоден із зазначених окремих напрямів хортингу, та спортивний хортинг (Українська федерація хортингу) зокрема, не спроможні реалізувати весь освітньо-оздоровчий потенціал козацької традиції у життя. Тут потрібна ціла система сучасних українських спортивних і бойових мистецтв та освітньо-оздоровчих програм. Тому диверсифікаційна еволюція хортингу є закономірною. Саме тому новий вид спорту під «брендом хортинг», що розкривається у даній роботі, буде одним з невід'ємних елементів при розбудові такої системи.

Як було зазначено раніше, військово-прикладна традиція запорізького козацтва є складним та багатовимірним суспільно-історичним явищем, яку можна умовно розділити на такі складові, як матеріальна та нематеріальна. З матеріальної точки зору військово-прикладна традиція запорізького козацтва – це передусім система озброєння та матеріально-технічного забезпечення запорізького війська, його організаційно-штатна структура, система комплектування та система управління, господарчо-економічний базис. Варто зазначити, що запорізькі козаки були передусім «стріляючою піхотою», що мала на озброєнні мушкети, списи та шаблі. І якщо мова йде про створення прикладних та військово-прикладних національно-історичних видів спорту на базі козацької традиції, то відштовхуватись потрібно насамперед від вищезазначеної матеріальної складової – штатного озброєння козаків тих часів та практики володіння ним. У нашому випадку – це шабля.

Військово-прикладна традиція у її нематеріальному вимірі – це духовно-ідеологічна складова, незримі суспільно-психологічні явища що належать до так званої нематеріальної культури. Попри таке, на перший погляд, просте визначення, вона (у співвідношенні до матеріальної складової), складає майже 80% від усієї козацької традиції. Якщо порівнювати козацьку бойову традицію з айсбергом, матеріальна складова буде лише його вершиною, а нематеріальна – величезною підводною основою.

Інформація про особливості життя та духовні традиції запорозьких козаків широко поширена в різноманітних історичних, наукових, літературних та фольклорних джерелах. Навколо запорізького козацтва, завдяки мас медіа, навіть сформувався певний історико-філософський міф.

Проте, на прикладах наукових досліджень щодо феномену войовничих угруповань наші сучасники довели, що змагально-бойова традиція наших предків протягом багатьох століть мала передусім прикладний, практичний характер і була невід'ємною частиною української чоловічої культури, включаючи в себе як двобої зі зброєю, так і боротьбу без зброї.

Так, культура народних бійцівських протистоянь дожила до кінця другого тисячоліття у вигляді ритуальних бійок «стінка на стінку» на Масляну і стала згасати лише в 50-і роки XIX століття. Кожна культура містить в собі знання і традиції попередніх поколінь.

Ми не проти того, щоб людина вивчала і розвивала культуру інших народів, але перш ніж вивчити іноземну мову, слід навчитися говорити і писати своєю рідною, а це означає, що необхідно знати власні бойові звичаї і традиції. Українська бойова культура, перевірена у реальних боях з представниками інших бойових культур, в області взаємодії з далекосхідною традицією бойових мистецтв хоча і демонструє ті ж тенденції, що і культура Заходу в цілому, але з поправкою на деякі особливості соціально-географічної (політичної та економічної) історії України – тобто є синтезом всього найкращого від загального військового-практичного досвіду Сходу та Заходу тих часів.

В основі української запорізької бойової культури була досконала система бойових мистецтв і військової підготовки, про теоретико-методологічну основу яких, як не дивно, ми знаємо значно менше, ніж про різні види мистецтва тієї епохи, літературу, художню творчість, народну архітектуру, гончарство, пісні та музику. Тому дослідження вітчизняної бойової культури є надзвичайно актуальним, адже в українського народу завжди існувало прагнення до фізичної сили та духовної досконалості. Проте в межах даної роботи ми торкнемось лише незначної частини цієї культури з метою висвітлення передумов виникнення хортинг фехтування як сучасного явища із давніми традиціями.

В Україні з XIV по XVIII століття джерелом духовного натхнення була Запорозька Січ. Саме там, на Січі, черпали наші пращури наснагу до боротьби за волю. Саме там, на Січі, буяв дух вольності, який щоразу піднімав український народ на очищувальні визвольні війни. У великій шані в козаків перебувало побратимство.

Кожен козак без вагань був готовий віддати своє життя за волю, та за своїх родичів і товарищів-побратимів. На знак побратимства вони мінялися хрестами з тіла, а все інше було спільне. Вони дарували один одному коней, зброю. В боях билися поруч й рятували один одного або захищали своїм тілом. Побратимство надавало великої сили. Воно було одною з причин їх непереможності.

Сутністю такого побратимства було усвідомлення верховенства спільних інтересів всієї Січі над приватними інтересами окремих її представників. Адже за тих історичних умов існування вільного суспільства на території Подніпров'я можливе було лише через досягнення єдності всіх його членів, високого рівня їх взаємодовіри, самоорганізованості та самоврядування щодо виконання спільної військової справи та до відстоювання спільних інтересів і цінностей. Саме

наявність спільних територіально-економічних (військово-економічних), як сьогодні можна було б сказати – бізнес інтересів, а також і спільних духовно-релігійних цінностей і принципів, перетворювало козацтво на потужне та згуртоване військово товариство.

Без зайвих сумнівів зрозуміло, що така організація потребує якісної «кадрової бази» і такої ж якісної системи її забезпечення (підготовки). Проте «дефіциту кадрів» тоді не було, передусім з огляду на те, що згодом козацтво перетворилося на спадкову (родову) діяльність.

Так, хлопчик з сім'ї козака, ледь навчившись повзати, починав «брататися» (боротися). Років з семи-восьми «дитинство» офіційно закінчувалося і хлопчики-отроки вже виходили на «приманку» перед справжніми дорослими бійцями, сподіваючись на їх похвалу. Задовго, починаючи готуватися до опанування військової справи, беручи участь у навчальних рукопашних сутичках, хлопець відчував себе невід'ємною частиною товариства, справжнім чоловіком. Він мав пройти всі етапи дорослішання: починаючи «кар'єру» як «виростки» (підлітки в дорослій лаві козаків), переходив до лав рядових бійців, а згодом – до «старих» (досвідчених бійців), «клинових». Далі йшли вже керівні посади: десятники, сотники, курінні та кошові отамани.

Також козаки брали чимало юних молодих хлопців із собою на Січ, і віддавали їх в бойову науку до куренів. Коли хлопчикові виповнювалося 14 років, козак, який привіз його, брав свого вихованця, щоб той чистив зброю, доглядав коня, всіляко допомагав у походах, тобто вирощував з юнака майбутнього вправного воїна.

Юнаки змагалися у верховій їзді, стрільбі, кидалися один на одного та боролися, але, неодмінно, в козацькому середовищі усі від малу до велика постійно та наполегливо вивчали основи техніки й тактики застосування холодної та вогнепальної зброї, прийоми рукопашної боротьби.

Основним сенсом виховання юного козака була **ініціація у доросле чоловіче життя** – не лише через систематичну поточну військову підготовку та спеціальні випробування (ритуали ініціації), але й завдяки способу життя, щоденному побуту та спілкуванню із досвідченими старшими товаришами-побратимами.

Вставали козаки до схід сонця, тренувалися, йшли на річку купатися, їли житнє борошно з водою і засмаженою олією. Кожен носив свою ложку у халяві чобота. Потім бралися кожен до свого діла: хто латав, хто прав свій одяг, ремонтував знаряддя чи лагодив зброю, інші поралися біля човнів та коней, займалися господарством.

Опівдні на башті стріляли з гармати. Цим пострілом кликали на обід. Надвечір подавали вечерю. Добре поївши, козаки збиралися на майдані або над Дніпром до братніх рукопашних сутичок, веселощів, пісень, жартів, танців. Слухали історії, наставляння та байки від бувалих козаків. Козаки надзвичайно шанували досвід та вік.

Не важливо хто перед козаком – старий кобзар чи отаман – повага до прожитого життя залишалась однаково високою. Розуміючи, що вік бере своє, і людина вже об'єктивно не здатна виконувати певну роботу, молодші козаки завжди і в усьому допомагали старшим соратникам. При них вони ставали більш стриманими, дбайливішими. Якщо старий воїн-козак заходив до будинку або на збори – козаки вставали, а зустрічаючи літнього воїна на вулиці – вклонялись.

Крім того, при старших козаках не дозволялося молодим сидіти, курити люльку і говорити без дозволу. Лихословити і перечити старшому – нечуваний злочин тих років. Неввічливо було обганяти старшого за віком – обов'язково треба спитати дозволу, аби пройти повз нього. До хати спочатку пропускали старших, а потім заходили молоді.

Варто також відзначити, що в козацькому середовищі літні люди мали значний авторитет: одного їх слова було достатньо, щоб вирішити будь-який конфлікт молодих парубків. Але в тих виключних випадках, якщо і слів старших за рангом та досвідом товаришив було недостатньо, конфлікт вирішувався за допомогою чесного двобою між опонентами. Козаки були людьми справи, і часто говорили: «Від зайвих слів слабшають руки».

Сутички (дуелі-двобої чи групові) між чоловіками були надзвичайно видовищними, але важкими фізичними та моральними випробуваннями, що дозволяли виявити завзятість, силу, сміливість, спритність, хитрість, звитягу. Але найважливішим є те, що такі сутички також були для молодих козаків певним різновидом *ритуалу ініціації*, засобом подолання природної невпевненості через відсутність життєвого та бойового досвіду, а також засобом підвищення їхньої самооцінки. Тому вони стихійно виникали всюди, де збиралася молодь.

Водночас у будь-якій сутичці дотримувались загальних жорстких обмежень (не битися забороненими засобами) і спеціальних правил, що мали назву «домовляння», які безпосередньо перед сутичкою встановлювали певні обмеження (наприклад, щодо сили ударів та місць ураження), тобто такі сутички мали умовно бойовий характер.

Сутички могли відбуватись у вільній манері і у вигляді випробувань, адже відома з історії прадавня бойова традиція рукопашної сутички «удар на удар», коли удари супротивники наносили один одному по черзі, як постріли на дуелі. Захвати та перекидання практикувалися в борцівських сутичках. Удари ногами

застосовувалися в реальному відвертому бою зі справжнім ворогом, і не дозволялися в колективній сутичці «лава на лаву» – святковій силовій розвазі козацької традиції.

Крім того, в стінці «лава на лаву» не дозволялися «розкрутки» з ударами і робота спиною до супротивника. Починалися рукопашні сутички та кулачні бої із «запалу»: підлітки затівали «зачіплянку» або боротьбу, а закінчувалися «стінкою». У завдання підлітків входило психічне заведення всього механізму протиборства. Тут, як і в колядуванні простежується особлива дитяча функція.

Над козацьким хортом (колом) – полем бою, майданом для проведення сутичок між представниками козацьких куренів панував такий жанр дитячого фольклору, як «знущання» («дражнилки»). Воно підхоплювалося дорослими чоловіками, але вже в жанрі «частівки під бійку» та голосна підтримка. Нарешті чоловіки у відкритому полі ставали у широке коло (створювали хорт для проведення сутичок) і починалися змагальні бійки між найсильнішими представниками козацьких куренів.

Козаки у вільний час часто проводили двобої, але регулярно розвагою для них також ставало змагання «лава на лаву»: збиралися дві групи козаків, шикувалися одна проти одної. Козаки трималися зціпленими у лікті руками за типом ланок ланцюга. За сигналом старого козака-судді дві команди атакували одна одну. Мета протистояння – відтіснити «лаву» суперника, повалити або розірвати її.

Такими умовно-бойовими збройними та рукопашними сутичками вироблялися навички володіння своїм тілом і психологічної готовності до справжнього бойового зіткнення з ворогом. Але передусім це був давній, природний та дуже дієвий засіб дорослішання. Тому не дивно, що історія свідчить про постійні змагальні протистояння у колі козаків на майдані Запорозької Січі, де рукопашні сутички і двобої між представниками козацьких куренів проводились відкрито та урочисто, у присутності всієї козацької громади. Все це сприяло набагато швидшій підготовці вправного вояка, що вступав у козацькі загони на Запорозьку Січ.

У ті часи в козацькому середовищі відповідні навички та вміння накопичувались і набували ознак своєрідного бойового мистецтва, яке мало військово-прикладне спрямування. Все зазначене вище повною мірою стосувалося також інших осередків козацького війська, які міцно зберігали та розвивали українську військово-козацьку спадщину.

Резюмуючи, можна стверджувати, що подібні «сутички» були досить розповсюдженим явищем в усьому світі, особливо – у професійному військовому

середовищі. Вищі шанси на перемогу мав не сильніший, а більш досвідчений козак, який «не раз тикав дулі смерті і знав можливості свого тіла».

З історії відомо, що польська і литовська шляхта, а згодом і московське дворянство часто віддавали своїх синів для виховування на Запорозьку Січ: вважалося, що тільки там, у середовищі відважних воїнів, можна отримати спеціальну фізичну підготовку та загартувати дух.

Саме Запорозька Січ була місцем народження козацької доблесті і військового духу того часу. Хортиця була притулком воїнів, де постійно вдосконалювалося бойове мистецтво як в завойовницьких цілях, так і з метою захисту рідного краю.

Відомо, що серед вільних козаків Запорозької Січі були представники понад сорока різних етносів та народностей. Серед такого великого «інтернаціоналу» на Запорозькій Січі основними групами були представлені слов'яни, а також багато татар, європейці (німці, угорці), грузини, азербайджанці, вірмени, турки, азійська група, євреї, цигани і навіть араби та африканці. Закон існував для всіх один – поважати загальні правила козацького братерства, жити по честі, слідкувати за своїм здоров'ям і дотримуватися військової традиції.

Турніри між найсильнішими воїнами, представниками козацьких куренів та рукопашні сутички проводилися практично постійно і з різних приводів: для визначення керівників куренів і сотень, на гуляннях і святах, з метою помирити козаків або, навіть, групи козаків. Сутички в живому колі з козаків відбувались не лишена центральному майдані Січі, а й під час походів, під час відпочинку для того, щоб не втрачати і підтримувати реальний бойовий навик на випадок смертельної сутички.

Окрім ритуальних і тренувальних двобоїв та кулачних сутичок, на регулярній основі проводилися постійні тренінги з різною холодною зброєю, основними з яких, крім шаблі, були ніж і спис. Але з різних історичних джерел відомо, що на Хортиці козаки також постійно вдосконалювали навички володіння короткою і довгою сокирою, булавами, палицями і сталевими прутами. Стрільба з пістоля у козаків також була важливим елементом підготовки.

Коли козаки розпочинали підготовку до нового походу, ця підготовка передбачала ретельне планування, тренування в умінні вести бойові дії зі різних тактичних ситуацій, які могли виникнути. Повернувшись із походу, козаки ділили здобич, потім гуляли. Але вживати алкоголь під час військових походів було заборонено. За пияцтво під час бойових дій, як і за зраду, передбачалася смертна кара. Відгулявши кілька днів козаки поверталися до буденного життя.

Аналізуючи наукову літературу, історичні документи, фольклорні та етнографічні матеріали можна констатувати, що на Запорозькій Січі існував жорсткий і прогресивний на той час культ фізичної досконалості людини.

Це було зумовлене тим, що запорозькі козаки ніколи не обирали старшинами фізично недосконалих людей. Свій вільний час практично всі запорожці присвячували виконанню фізичних вправ та особистій бойовій підготовці. Одним з основних критеріїв переходу молодика до лав «справжніх» запорожців була його фізична і моральна підготовленість.

Виховання фізично та морально досконалих чоловіків значною мірою забезпечувала доволі ефективна система фізичної підготовки, яка включала початковий відбір молоді та її фізичне виховання в січових школах. Козацька молодь систематично розвивала власні природні задатки, вдосконалювала тіло й розум в іграх, танцях, різних видах змагань і боротьби. Кожну весну вище Дніпровських порогів козаки влаштовували змагання з веслування поперек бурхливої річки. Часто проводилися змагання в пірнанні у воду. Для цього старшина впускав прокурену люльку в річку, і молоді козаки наввипередки пірнали, щоб дістати її із дна. Надзвичайно почесним вважалося взяти люльку з річкового піску без допомоги рук: вхопити зубами і так винести її на поверхню.

Поєднання культу фізичної досконалості і високої моралі та духовності створило справжніх професіоналів, військову еліту і гордість українського народу.

У період між військовими походами в Запорозькій Січі вдосконалювались методи лікування травмам, народні методи загоєння ран, використовувалися методики оздоровчих фізичних навантажень для реабілітації та у профілактичних цілях, засоби оздоровчого дихання та виконання оздоровчих фізичних вправ для підтримки належного стану здоров'я, проводилися змагання з майстерності самозахисту, що давало змогу козакам удосконалювати практичні навички.

Таким чином, ідея відродження бойових, культурних, оздоровчих, традицій Запорозької Січі у вигляді сучасних змагально-бойових видів спорту, якими є хортинг фехтування та бойовий рукопашний хортинг, як комплексні системи самовдосконалення особистості, засновані на фізичному, морально-етичному та духовному вихованні, пов'язана з відродженням давніх козацьких традицій.

Відомо, що на території України до певного часу широко практикувалася і розвивалася вітчизняна змагально-бойова культура. Крім української козацької шабельно-фехтувальної і рукопашної сутички були і паличні бої, ножовий бій, боротьба, різні види кінних змагань, велика кількість ігор, спрямованих на розвиток спритності, винахідливості, швидкості, сили, рухливості і витривалості. Одержані під час цих активностей навички використовувались на практиці, а не

зводилося до формальних ритуалів або культу. Українська змагальна традиція поступово і невпинно сприяла удосконаленню фізичних і психічних здібностей бійців на різних етапах вікового розвитку.

Підсумовуючи нагадаємо, що запорізьке козацтво – це в минулому професійне здебільшого піше військо, озброєне на свій час найефективнішою та найсучаснішою зброєю (це мушкет, спис та шабля), з засвоєною у спадкоємності поколінь технікою і тактикою володіння нею. Досконалий бойовий механізм, найліпшим чином організований для виконання поставлених перед ним військових завдань. Ефективну роботу цього механізму забезпечувала саме системна, перевірена часом та скріплена потом і кров'ю багатьох поколінь традиція виховання та професійного навчання справжніх воїнів, важливим інструментом якої, окрім всього іншого, були регулярні умовно-бойові збройні та рукопашні сутички, що виробляли самоконтроль, володіння собою у екстремальних бойових ситуаціях, психологічно, ментально та фізично готували до справжнього бойового зіткнення з ворогом. Це був давній, природний та дуже дієвий засіб дорослішання, перетворення дитини на психологічно дорослу, здоровомислячу та відповідальну людину, яка, завдяки подібним «небезпечним іграм» усвідомлювала об'єктивну реальність, межі своїх можливостей і свій потенціал, а через те формувала сильний, гнучкий та адаптивний характер.

Подібні «жорсткі» прийоми виховання у поєднанні з духовними щоденними повчаннями та живим колективним прикладом мужніх, високоморальних й вольових старших побратимів, загартовували справжніх особистостей. Подібно до того, як через правильне поєднання вогню і води виковується та загартовується справжній якісний клинок.

Завдяки наявності у хортинг фехтуванні такого базису як описана вище військово-прикладна традиція запорізького козацтва, хортинг фехтування є одним із дієвих засобів фізичного та морально-етичного виховання. Воно сприяє вихованню особистості з високою внутрішньою культурою та гармонійному формуванню психологічного та фізичного апарату людини.

Ця традиція, що дійшла до нас з глибин сторіч, у поєднанні із сучасними досягненнями науки і техніки, дозволяє нам відродити та розпочати розвиток національного українського фехтування на шаблях – хортинг фехтування – як сучасного напрямку виховання, оздоровлення та видовищного спортивного культурно-історичного шоу.

1.2. Хортинг фехтування – сутність феномену

Хортинг фехтування – національний вид спорту України, заснований на культурних, оздоровчих і бойових традиціях запорізького козацтва. Він поєднує в собі мистецтво фехтування на шаблях та рукопашну боротьбу хортинг. Для запобігання ризику травмування у хортинг фехтуванні використовуються безпечні високотехнологічні макети холодної зброї – синтшаблі і софтшаблі, а також спеціальні комплекти захисного спорядження.

В основі хортинг фехтування – науково організована система навчання, всебічного розвитку, морально-етичного виховання й оздоровлення дорослих, дітей і молоді. Це – **школа хортинг фехтування**, що складається з таких взаємопов'язаних між собою напрямів:

1. **Історико-філософський** (вивчення історії українського козацтва, його філософії і традицій).
2. **Навчально-виховний** (стратегічний напрям, адже виховання здорового, освіченого та успішного зростаючого покоління є запорукою майбутнього України).
3. **Фізкультурно-оздоровчий** (програми всебічного фізичного розвитку, а також програми з фізичного відновлення і компенсування функціональних розладів та обмежень).
4. **Спортивно-прикладний** (теорія фехтування і методологія з навчання мистецтву шабельного бою, а також практична змагальна діяльність).
5. **Військово-патріотичний** (або національно-патріотичний напрям, окрім виховання громадянина-патріота, тісно пов'язаний із програмою створення й розбудови єдиної системи національних бойових мистецтв і спортивних єдиноборств України).

1.2.1. Мета та завдання хортинг фехтування

Метою хортинг фехтування є фізичне, ментально-психологічне, морально-етичне, духовне, та патріотичне виховання громадянина на культурних та оздоровчих традиціях українського народу, формування морально-етичних якостей, зміцнення здоров'я та всебічна фізична й психологічна підготовка людей різного віку засобами хортинг фехтування.

Основними завданнями хортинг фехтування є:

- виховання зростаючого покоління у дусі патріотизму, поваги до національної історії і традицій, лідерства і дисциплінованості, товариства, взаємодопомоги, відповідальності за долю держави;

- підвищення престижу Української держави;
- розвиток у громадян України фізичних здібностей, вольових, ментально-психологічних і морально-етичних якостей;
- формування у громадян навичок критичного мислення та здорового способу життя;
- побудова єдиної системи національних спортивних та бойових мистецтв України (разом з іншими напрямками хортингу), яка формуватиме базис освітньо-оздоровчого комплексу української нації та стане гарантом її безпеки й добробуту в майбутньому.

1.2.2. П'ять складових майстерності хортинг фехтувальника

Можна визначити п'ять великих груп навичок та вмінь, необхідних фехтувальнику. В порядку ускладнення навичок, необхідних для використання цих груп у спортивному двобої з хортинг фехтування, їх необхідно перелічити наступним чином:

1. Кондиції (фізичні, психологічні, ментальні).
2. Рухи (моторні навички).
3. Техніка (технічні навички).
4. Тактика (тактичні навички).
5. Стратегія (постановка та ефективне виконання завдань).

«Кондиціями» визначається те, що учень *потенційно спроможний зробити*.

«Моторні навички» – це вміння виконувати певні рухи (*у відриві від контексту*).

«Технічні навички» – вміння вирішувати за допомогою тих чи інших рухів і дій конкретні завдання, вміння застосовувати рухи у бойовій ситуації з урахуванням дій супротивника.

«Тактичні навички» – аналіз дій супротивника, прогноз його рухів та його реакції на певні дії спортсмена-фехтувальника. Тактика починається там, де на місце безпосередньої реакції на дії супротивника приходить *робота з інформацією*, усвідомлене планування особистих дій та використання або руйнування планів супротивника.

«Стратегія» – це постановка завдань та визначення пріоритетів на тренування, змагання, на конкретний двобій *або на суцільне життя з урахуванням зовнішніх факторів*.

Навчально-тренувальний процес в хортинг фехтуванні будується на основі та з урахуванням зазначеної системи складових майстерності фехтування. Вправи у хортинг фехтуванні також поділені за складовими майстерності, а точніше за їх поєднаннями.

Так, всі вправи у хортинг фехтуванні можна умовно поділити на наступні різновиди:

1. Кондиційно-моторні (вправи, що підвищують кондиції учня й водночас напрацьовують траєкторії та координацію рухів).
2. Моторно-технічні (відпрацювання рухів, що є елементами технік, «складання» технік з окремих рухів).
3. Техніко-тактичні (відпрацювання технік з огляду на те, як та коли їх слід застосовувати).
4. Тактико-стратегічні (розбір того, що і коли треба робити, та, насамперед, аналіз конкретних двобоїв).
5. Спаринг (навчальний або контрольний двобій, в ході якого водночас відбувається розвиток всіх складових майстерності, особливо в тому випадку, коли після завершення двобою його хід аналізується як спостерігачами, так і безпосередніми учасниками).

Заздалегідь зазначимо, що всі процеси в хортинг фехтуванні розглядаються з п'яти точок зору відповідно до цих п'яти складових майстерності.

1.2.3. Новітній українській спорт з давньою традицією

Отже хортинг фехтування, або український шаблевий бій, це новітній вітчизняний вид спорту, спортивно-бойове мистецтво та засіб оздоровлення тіла й духу, що сьогодні активно розвивається в Україні. Він поєднує в собі фехтування на шаблях з елементами рукопашної боротьби хортинг.

Практика хортинг фехтування формує дисципліну, характер, дух та волю, системність та критичність мислення, зміцнює витривалість та увагу, корегує осанку, ходу, грацію й координацію рухів.

Наявність у базисі хортинг фехтування описаної вище військово-прикладної козацької традиції робить цей вид спорту невід'ємною складовою культури українського народу. Саме наявність такого міцного фундаменту дозволяє хортинг фехтуванню гартувати патріотичний дух, здійснювати фізичну та морально-психологічну підготовку населення і професійного вояцтва, яке зараз стоїть і стоятиме на захисті України. Тільки пройняті народною культурою,

ґрунтовані на традиції козацького військового товариства спортивно-бойові мистецтва є найголовнішим гарантом самозбереження української нації.

Ми в жодному разі не позиціонуємо хортинг фехтування як відокремлену спортивно-виховну дисципліну. Навпаки, ми прагнемо створити систему національних бойових мистецтв та спортивних єдиноборств України

Також невід'ємною складовою такої системи національних бойових мистецтв, разом із системоутворюючими видами спорту (такими як хортинг фехтування, бойовий хортинг тощо), мають бути різноманітні історичні ігри та змагання, що виникли і довели своє практичне значення ще в давній період, коли вся діяльність людини, що жила на території сучасної України, визначалася забезпеченням безпосередніх умов існування. Вже відтоді дані ігри були первісними і головними складовими воїнсько-фізичного виховання. До їх складу входять ігри з метанням, бігом, ігри на розвиток координації, перетягування, а також вправи, змагання, випробування з різною холодною зброєю. Причому це не був якийсь набір спонтанних рухів із «присмаком» місцевих традицій, а чітко розроблена і відшліфована часом та досвідом багатьох поколінь система воїнсько-фізичної підготовки, яку змагально-ігрова традиція постійно підтримувала і вдосконалювала. Все це, як вже зазначалося вище, сприяло набагато швидшій підготовці вправного воїна. Подібні ігри із залученням новітніх технологій, науково систематизовані та оформлені у вигляді регулярних культурно-історичних фестивалів, отримують наступний рівень розвитку.

Таким чином, в Україні бойові і військові народні традиції знов стануть передаватися від покоління до покоління, як колись це було за часів існування Запорозької Січі. Від пращурів – до нащадків. Тим паче, що практичне значення спортивного воїнсько-фізичного виховання залишається актуальним і в наші дні. Воно є засобом не лише фізичного, а й морально-психологічного та духовного розвитку людини, виховання її як свідомого громадянина і патріота своєї держави, свого народу.

1.2.4. Хортинг фехтування як видовищне спортивне шоу, спорт вищих досягнень та суспільне явище

Сучасний вид спорту хортинг фехтування розвивається планомірно, поступово та системно. Фізичні вправи, прийоми боротьби, фехтувальні техніки і тактики, спорядження – всі вони спеціально підібрані та класифіковані у правилах змагань, спрямовані на комплексний або виборчий вплив на певні функціональні системи організму людини. В хортинг фехтуванні є дуже привабливі змагальні елементи: як з позиції їх ефективності, так і з позиції видовищності. В даний час

найбільшою популярністю користується розділ змагань «спортивний двобій». Система правил спортивного двобою на синтетичних шаблях з хортинг фехтування на сьогодні є унікальною в Україні і за кордоном. Неухильно зростає кількість людей, які займаються хортинг фехтуванням: як новачків у світі фехтування, так і тих, хто перейшов у хортинг фехтування з інших фехтувальних дисциплін.

Організація та проведення спортивних змагань є одним з головних напрямів діяльності Національної федерації хортинг фехтування України. Розвиток фізичних якостей, засвоєння техніки та тактики хортинг фехтування, матеріально-технічне забезпечення та багато інших факторів підготовки спортсмена, врешті, знаходять своє вираження в спортивному результаті. При цьому змагання з хортинг фехтування не тільки підводять підсумок попередньої підготовки, але і самі є досить дієвим засобом психічного розвитку спортсмена.

Спортивні змагання за правилами хортинг фехтування суттєвим чином впливають на розвиток мотивації фехтувальників, бажання їх потрапити до віщих дивізіонів регулярного чемпіонату з хортинг фехтування, у збірні команди і перемагати найсильніших суперників. Призи, медалі, спортивні звання, індивідуальний рейтинг фехтувальної майстерності, реалізація тренувальних зусиль, самоствердження та інші стимули також впливають на формування та динаміку як всього виду спорту, так і кожної особистості.

Ще одним значущим чинником, що впливає на мотивацію професійно займатися хортинг фехтуванням, як в якості спортсмена-фехтувальника, так і в якості організатора спортивних заходів з хортинг фехтування (тренера-викладача, керівника гуртка/клубу, рефері або спонсора) – це видовищність хортинг фехтування. Наш спорт пропонує високоінтенсивні повноконтактні двобої із застосуванням спеціальної спортивної зброї, яка за своїми властивостями максимально наближена до бойової шаблі, але максимально безпечна для здоров'я. У спортивних змаганнях з хортинг фехтування постійно виникають досить напружені та відповідальні, але, завдяки наявності спеціального захисного спорядження, безпечні для життя і здоров'я екстремальні бойові ситуації, які змушують спортсменів діяти на межі власних можливостей, а глядачів – уболівати та хвилюватися за спортсменів так, як це було під час спостереження за смертельною битвою гладіаторів на піску давньоримського Колізею.

Хортинг фехтування – яскравий і вражаючий вид спорту. Складний та надзвичайно простий одночасно. Будь-якому глядачеві, навіть необізаному в мистецтві фехтування, буде зрозуміло все, що відбувається на хорті (змагальному майданчику) – всі удари синтетичною шаблею та атакуючі дії спортсменів під час спортивного двобою виконуються у повну міць та не відрізняються від дій наших

предків, запорізьких козаків та давньоруських лицарів під час смертельної битви з ворогом із загостреним сталевим клинком у руках.

Битися так, як билися наші предки – таке гасло хортинг фехтування.

Хортинг фехтування доступне всім незалежно від віку та статі і не потребує спеціальних умов для проведення занять. Достатньо дворового майданчику, який є біля будь якого міського будинку, синтетичної шаблі, яку можна придбати один раз на довгі роки, оскільки її майже неможливо зламати, або навіть підібраної палиці відповідного розміру – і вже можна приступати до базових тренувань!

Тому всім громадським діячам, керівникам спортивних закладів та організацій, представникам мас-медіа та урядовим службовцям, хто читає ці строки, а отже є небайдужими до майбутнього України, вже зараз слід замислитись над перспективами залучення до проведення регулярних чемпіонатів України (а в подальшому – Європи та світу) з хортинг фехтування.

Поява в сучасному соціально-культурному середовищі України хортинг фехтування – вітчизняного фехтувального виду спорту на базі давньої історично-бойової традиції та ефективність процесу його становлення визначається комплексом багатьох взаємопов'язаних факторів, якими є:

1. Відродження бойових і спортивних традицій нації.
2. Державна підтримка.
3. Суспільна корисність.
4. Олімпійська перспектива.
5. Громадське управління.
6. Прикладне значення і широка сфера застосування.
7. Природна доступність.
8. Ефективність техніки і тактики.
9. Соціальна доступність.
10. Позитивна громадська думка.
11. Спонсорська привабливість.
12. Висока конкурентоспроможність.
13. Методичне та кадрове забезпечення.
14. Міжнародне співробітництво.
15. Людський фактор.

Фактор відродження бойових і спортивних традиції нації. Одним з вирішальних чинників формування та розвитку нації є історична пам'ять, яка нерозривно пов'язана з народними традиціями: військовими, культурними,

бойовими, оздоровчими, виховними. Також спостерігаємо значний інтерес до козацьких традицій як серед населення, так і серед державних діячів. Особливо він проявився у військово-прикладній сфері. Загалом широке зацікавлення козацькими звичаями та побутом свідчить про формування національної свідомості українців незалежно від їх етнічної території проживання. Хортинг фехтування у цьому сенсі є дуже впливовим засобом виховання дітей та молоді на традиціях українського народу. В методиках хортинг фехтування закладено вивчення змісту, форм, засобів і методів підготовки спортсменів з огляду на національні традиції та звичаї.

Фактор державної підтримки. Значимість фактору державної підтримки для становлення хортинг фехтування багато в чому є вирішальною, оскільки нею визначається багато аспектів фінансового, юридичного, нормативного та кадрового забезпечення всього загального процесу існування спорту, що прагне статусу національної спортивної дисципліни. Безсумнівно, що державна політика у сфері фізичної культури і спорту, про зміст якої в даний час ведеться широка дискусія, повинна забезпечувати можливість задоволення потреб населення в різних видах фізкультурно-спортивної діяльності. Поява хортинг фехтування в момент суттєвих державних перебудов, патріотичне спрямування його виховних засобів розглядається державними органами як закономірний процес розвитку суспільства.

Фактор суспільної корисності. Хортинг фехтування як феномен загальної культури є унікальним. Він як засіб фізичного виховання дітей та молоді є природним містком, що дозволяє з'єднати індивідуальне духовне, соціальне і біологічне в розвитку людини. Більш того, він є базовим видом культури, який формується в людині. Фізична культура засобами хортинг фехтування з властивим їй дуалізмом може значною мірою впливати на стан організму і психіки людини. Історично хортинг фехтування як засіб фізичної культури людини склався, перш за все, під впливом практичних потреб суспільства у повноцінній фізичній підготовці підростаючого покоління і дорослого населення до праці та подальшого особистісного розвитку. Разом з тим, у процесі становлення систем освіти і виховання, хортинг фехтування стане базовим чинником формування рухових умінь і навичок для десятків тисяч юнаків і дівчат в усіх областях України.

Хортинг фехтування здійснює величезний корисний вплив на психофізіологічну сутність людини: на її здоров'я, фізичний, інтелектуальний та духовний розвиток. У його фехтувальній школі (системі підготовки) особлива увага приділяється питанням виховання, але й значною мірою стверджується необхідність докорінної зміни ставлення людини до своєї фізичної та психогігієнічної культури, загальне розуміння її величезної загальнонародної й особистої людської цінності.

Фактор олімпійської перспективи. Соціальна значущість будь-якого нового виду спорту багато в чому визначається наявністю у нього «олімпійської перспективи», яка реалізується в двох аспектах:

- включенням (або перспективою включення) виду спорту до програми Олімпійських Ігор;
- перспективою завоювання призових місць на офіційних міжнародних змаганнях, передусім на олімпіадах.

Одним з пунктів Статуту Громадської організації «Національна федерація хортинг фехтування України» є завдання підвищення престижу Української держави. Хортинг фехтування за своєю структурою і темпами розвитку повністю відповідає цьому завданню, а також перспективі стати міжнародним видом спорту.

Необхідно планувати заходи з хортинг фехтування у відповідності до міжнародного спортивного права, готувати документи для реєстрації осередків Міжнародної федерації хортинг фехтування в усіх країнах світу, розгалужувати інфраструктуру хортинг фехтування у світі і прагнути включення хортинг фехтування до програми Всесвітніх ігор, а в подальшому – до Олімпійських ігор.

Фактор громадського управління. Важливим компонентом процесу становлення хортинг фехтування як виду спорту є розвиток структури і механізмів громадського управління, тобто системи функціонування громадських організацій, що здійснюють управління розвитком виду спорту як централізовано (Національна федерація хортинг фехтування України), так і на місцях (регіональні відділення та місцеві федерації, окремі клуби хортинг фехтування).

Фактор прикладного значення і широкої сфери застосування. Фізична (рухова) діяльність у формі спеціалізованих фізичних вправ не лише розвиває функції організму, але має відношення до поведінки особистості, а також підготовки людини до трудової діяльності. За допомогою методик хортинг фехтування спортсмен готується до виконання своїх соціальних функцій. Отже, в основі хортинг фехтування як виду спорту лежить не проста (вільна) фізична активність, а усвідомлена, спрямована діяльність людини до максимальних для неї практичних результатів в окремих сферах життя. Ці результати проявляються у змаганнях, які є основою спорту і без яких він втрачає свою специфічну характеристику.

Саме на змаганнях боротьба людини з часом і з іншими спортсменами отримує суспільну оцінку певної соціальної групи або суспільства в цілому. Саме в цьому полягає прикладне значення хортинг фехтування, попри те, що у ХХІ столітті вправи з шаблею самі по собі не мають практичного застосування. Принципи і техніки фехтування довгомірною клинковою зброєю покладено в

основу техніки володіння багатьма спеціальними засобами, що стоять на озброєнні сучасної поліції, зокрема це гумовий кийок. А тому фізично сильний і морально підготовлений хортинг фехтувальник може з успіхом влаштуватися на роботу в силові органи держави, гідно працювати в правоохоронних органах, стати військовослужбовцем, працівником поліції, охоронцем, керівником приватного спортивного клубу тощо.

Фактор природної доступності. Безсумнівно, що успішність розвитку хортинг фехтування обумовлена фактором природної доступності, тобто наявністю природних і кліматичних умов. До цього ж фактору можна віднести і сформовану базу спортивних залів, майданчиків, споруд тощо.

Цей фактор має найбільшу значимість для забезпечення масовості занять видом спорту. Разом з тим завоювання високих нагород на міжнародній арені у певний період часу може забезпечуватися цільовою підготовкою досить обмеженого контингенту висококваліфікованих спортсменів-фехтувальників. Але спортсмени з хортинг фехтування, як вже зазначалося, можуть займатися не тільки у спортивних залах, а й на природі, що є дійсно доступною формою занять для всіх верств населення України.

Фактор ефективності техніки і тактики. Технічні прийоми хортинг фехтування мають дуже високу ефективність і практично можуть бути застосовані у небезпечній і екстремальній ситуації для самозахисту та захисту честі й гідності сім'ї, близьких людей. Практичність технічних і тактичних дій хортинг фехтування забезпечується науково обґрунтованими методиками тренування і змагальної діяльності у поєднанні з прикладним фехтуванням, де застосовується ударна техніка довгомірною клинковою зброєю, кидки, повний арсенал прийомів боротьби і двобою в партері, утримання всіх видів, больові прийоми на суглоби рук і ніг як у стійці, так і в боротьбі лежачи. Таким чином, ефективність й варіативність технік і тактик хортинг фехтування дозволяє спортсменам цього виду спорту успішно виступати на змаганнях з інших повноконтактних видів єдиноборств – як фехтувальної так і рукопашної спрямованості.

Фактор соціальної доступності. Хортинг фехтуванням можна займатися як у сучасних спортивних залах, так і на природі. Форма для занять хортинг фехтуванням коштує недорого, оскільки в мінімальний комплект входить футболка і хортинг-шаровари. Комплект захисного спорядження цілком виготовляється в Україні, синтетичні та м'які шаблі також. Спортивні змагання проводяться на відкритому майданчику без рингу. З точки зору оплати роботи тренерів, хортинг фехтування входить до шкільної програми навчальних занять фізичною культурою та секційних навчально-тренувальних занять, що оплачується державою як гурткова робота з учнівською молоддю. Таким чином,

хортинг фехтування можна долучити до групи освітніх технологій, які мають найбільшу соціальну доступність для учнів і батьків.

Фактор позитивної громадської думки. Громадська думка багато в чому обумовлює вплив факторів соціальної доступності, конкуренції та спонсорської привабливості хортинг фехтування. Даний фактор забезпечується діяльністю засобів масової інформації в двох аспектах:

- формування іміджу хортинг фехтування;
- розкриття особливостей змагальної боротьби.

Фактор спонсорської привабливості. Становлення хортинг фехтування багато в чому визначається впливом фактору спонсорської привабливості, під яким можна розуміти ступінь зацікавленості потенційних спонсорів, інвесторів у залучення коштів для його розвитку. Як вже зазначалося, видовищність спортивних змагань з хортинг фехтування є дуже високою.

Фактор високої конкурентоспроможності. Фактор конкуренції передбачає опосередкований вплив традиційно популярних видів спорту на процес становлення хортинг фехтування. Висока конкуренція серед багатьох видів єдиноборств має місце, але за методиками і правилами змагань, а також за сучасними технологіями, що використовуються у спортивному обладнанні – переваги хортинг фехтування є значно вищими, ніж у багатьох інших видів бойових мистецтв, що забезпечує хортинг фехтуванню позитивні результати в конкурентній боротьбі.

Фактор методичного та кадрового забезпечення. Для забезпечення ефективного навчально-виховного і навчально-тренувального процесу з хортинг фехтування існує систематизована навчально-методична літературна база як для педагогічного складу, тренерів-викладачів, так і для учнівської і студентської молоді, а також дітей молодшого, середнього і старшого шкільного віку. Національна федерація хортинг фехтування України займається виготовленням рекламної продукції, публікаціями в журналах і збірниках наукових праць, газетах, у соціальних мережах, розробкою навчальних програм для вихованців дошкільних і позашкільних навчальних закладів, учнів загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів, а також закладів вищої освіти I–IV рівнів акредитації. Розробляються і постійно вдосконалюються програми для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, клубів та секцій з хортинг фехтування. Публікуються навчальні та пізнавальні відеоролики з хортинг фехтування на офіційному YouTube каналі.

Фактор міжнародного співробітництва. Виникнення і розвиток хортинг фехтування пов'язаний з міжнародною спортивною співпрацею. Прояв фактору міжнародного співробітництва багато в чому визначається наявністю

конструктивної підтримки з боку міжнародних спортивних федерацій, а також зарубіжних спортивних об'єднань, клубів, відділень хортинг фехтування й інших організацій. У зв'язку з цим Національна федерація хортинг фехтування України зацікавлена в найскорішому створенні Міжнародної федерації хортинг фехтування і вже має розгалужену інфраструктуру фехтувальних клубів в різних країнах світу, які виявили бажання розвивати хортинг фехтування у своїх країнах. Вже зараз це дозволяє ефективно планувати і проводити чемпіонати Європи і світу з хортинг фехтування в різних країнах.

Людський фактор. Людський фактор ми вважаємо одним з важливих для ефективного забезпечення функціонування всієї системи клубів та федерацій. Безсумнівно, що успішність процесу становлення хортинг фехтування як виду спорту багато в чому визначається професійними знаннями і вміннями окремих осіб, їх особистісними якостями.

Проблема визначення етапів становлення хортинг фехтування як виду спорту, безсумнівно, вимагає комплексного соціально-економічного вивчення. Важлива складова останнього – узагальнення досвіду практичної діяльності в цій сфері. Ефективне методичне та кадрове забезпечення занять хортинг фехтуванням, з одного боку, задовольняє вимогу збереження здоров'я тих, хто ним займається, а з іншого – є основою підготовки спортсменів високої кваліфікації.

Становлення хортинг фехтування є багатоаспектним процесом взаємопов'язаної діяльності державних і громадських органів управління і розвитку фізичної культури та спорту. При цьому провідну роль у визначенні стратегії виду спорту відіграє Національна федерація хортинг фехтування України.

У різних розділах хортинг фехтування (на даний час їх два) процес становлення має безперечну специфіку. Разом з тим виявлення загальних закономірностей даного процесу дозволить збагатити стратегію розвитку хортинг фехтування як національного виду спорту України.

Узагальнюючи сказане вище, можна констатувати, що основними факторами філософського і психологічного характеру хортинг фехтування як виду спортивного бойового мистецтва є його морально-етичні норми. При цьому, загальнокультурні принципи виховання фехтувальників, сформульовані на засадах загальнолюдської моралі, відображають взаємозв'язок з військовою та трудовою практикою і стимулюють їх моральний, розумовий і фізичний розвиток.

Хортинг фехтування є засобом виховання гармонійно розвиненої особистості. Воно допомагає зосередити всі внутрішні ресурси організму на досягненні поставленої мети, підвищує працездатність, виробляє потребу в здоровому способі життя.

1.3. Будова системи хортинг фехтування як сучасного бойового мистецтва та виду спорту України

Хортинг фехтування, як сучасна спортивно-виховна система, організована та функціонує на базі наукового методу, відповідно до норм чинного законодавства України та вимог Міністерства науки та освіти і Міністерства молоді та спорту України.

Система хортинг фехтування побудована з таких елементів:

1. Єдина навчально-виховна програма фехтувальної підготовки – школа хортинг фехтування.
2. Система спорядження та екіпірування.
3. Розділи хортинг фехтування з їхніми правилами проведення та суддівства спортивних змагань.

1.3.1. Єдина навчально-виховна програма підготовки або школа хортинг фехтування

Навчально-виховна програма підготовки – це сукупність систематизованих знань в сфері техніки і тактики фехтування історичною шаблею зразка XVI-XVII ст. (мова, в першу чергу, йде про фехтування сучасними гуманізованими макетами зброї, які відтворюють її технічні властивості, але не несуть загрози життю та здоров'ю людини) та система навчально-методичних програм і технологій підготовки фехтувальників, що адаптовані під сьогодення й оптимізовані з урахуванням досягнень сучасної науки, медицини і виробництва.

В основу школи хортинг фехтування покладено як відомі знання та методики історичного прикладного фехтування на шаблях, які дійшли до нас з глибин століть, так і сучасні методики, що були відтворені або адаптовані спеціально під хортинг фехтування.

Під ці методики підведено загальну теорію фехтування та виховна система школи хортинг фехтування, яка, як було зазначено, побудована на базі козацької військово-прикладної традиції.

Все це робить школу хортинг фехтування синтезом найбільш раціональних науково обґрунтованих знань та технологій, в які органічно вплетені перевірені часом історично-прикладний бойовий досвід запорізького козацтва та культурні традиції українського народу. Це дозволяє якнайкраще розкрити психофізіологічний та духовний потенціал людини через мистецтво володіння шаблею.

Головні принципи школи хортинг фехтування – практична доцільність, ефективність, гнучкість і простота.

Практична доцільність полягає в тому, що вивчається лише те, що реально працює на практиці.

Ефективність. Хортинг фехтувальники з самого початку свого навчання привчаються **діяти ефективно**, що означає не тільки раціонально використовувати в бою ті чи інші прийоми та техніки, а й **фехтувати чисто**: тобто на тренуванні і під час змагань виконувати всі удари та атакуючі дії не пропускаючи ударів у відповідь з боку опонента і не допускаючи взаємного ураження. Цьому також сприяє система спеціальних спортивних правил проведення двобоїв з хортинг фехтування.

Гнучкість школи хортинг фехтування передбачає широку варіативність у виборі технік і тактик фехтування шаблею, не чіпляючись жорстко до якихось певних історично обумовлених стилів, доктрин, напрямів, натомість підлаштовуючись під певного супротивника, ситуацію та поточний момент. Кожен фехтувальник, достатньою мірою опанувавши базовий курс фехтувальної підготовки в межах навчальної програми школи хортинг фехтування, вільний творити власний неповторний стиль фехтування шаблею і не обмежений умовними рамками певної історичної епохи або культури. В цьому плані хортинг фехтування не є історичною реконструкцією. Хортинг фехтування – це, насамперед, сучасне спортивно-бойове мистецтво, новий різновид спортивного (змагального) фехтування, що концептуально спирається на історичне прикладне (бойове) мистецтво фехтування, на його дух та на його написані кров'ю закони і принципи.

При цьому учні клубів і секцій хортинг фехтування не мають бути замкненими у собі, а із задоволенням змагатись з представниками інших напрямів і шкіл фехтування, адже тільки чесний фехтувальний двобій є критерієм справжньої майстерності, а фехтувальники мають бути відкритими і завжди готовими до нових вражень, випробувань та до корисного обміну фехтувальним досвідом.

Простота хортинг фехтування полягає у легкості і швидкості опанування базовими техніками. Вважається, що для оволодіння мистецтвом фехтування будь-яким типом клинкової зброї потрібні довгі роки практики, навіть десятиріччя. Так воно і було, так воно і є, насправді. І на те в минулих епохах домінування клинка були об'єктивні чинники, обумовлені рівнем науково-технічного розвитку, швидкістю обміну інформацією у суспільствах тих часів тощо. Але сьогодні, у супершвидкісному XXI столітті, саме час є найціннішим ресурсом, вчитись управляти яким сучасній людині потрібно вже з дитинства.

Хортинг фехтування, як сучасне суспільне явище, відповідає закону (духу) часу. Школа хортинг фехтування пропонує всім бажаючим інноваційну програму фехтувальної підготовки, яка, базуючись на науково обґрунтованій теорії фехтування, дозволяє опанувати основи складного мистецтва володіння шаблею в доволі стислі строки. Залежно від базових кондицій людина протягом кількох тижнів або місяців здатна засвоїти базовий курс фехтувальної підготовки та одразу брати участь у змаганнях. Надалі швидкість прогресу особи на шляху до майстерності переважно залежатиме лише від її наполегливості.

«Поріг входження» у хортинг фехтуванні дуже низький порівняно з іншими видами змагального фехтування (такими як олімпійське фехтування, НЕМА, кендо). Воно доступне і просте на початку, але чим далі людина просувається у вивченні хортинг фехтування, тим складнішим і різноманітнішим воно стає, надихаючи фехтувальника на постійне самовдосконалення, пошуки та опанування максимально ефективними техніками, що відповідатимуть власним кондиціям і вподобанням.

1.3.2. Система спорядження та екіпірування

В ті часи, коли вогнепальна зброя ще суцільно не панувала на полях битв, в різних регіонах нашої планети воїни-професіонали прагнули відточувати свою бойову майстерність у володінні холодною клинковою зброєю. І якщо на полі бою, у смертельному двобої без обмежень, застосування бойової холодної зброї було необхідною і обов'язковою умовою перемоги над ворогом, і вдосконалення бойового майстерства, то під час деяких турнірів, на тренуваннях, у спарингах зі своїми товаришами та учнями на її використання накладались певні обмеження та заборони. Причини цього були наступні: по-перше, через дорожнечу самих сталевих клинків, леза яких можна було легко зіпсувати, особливо руками недосвідчених «учнів»; по-друге, при тренуванні з бойовим клинком можна легко покалічити й вбити не тільки товариша по заняттям, а й навіть самого себе при невмілому з ним поводженні.

Саме тому фехтувальники всього світу шукали такі способи удосконалення в мистецтві фехтування, щоб під час тренувань не псувати свої дорогі клинки та звести до мінімуму небажані травми й каліцтва. Іншими словами, вони шукали відповідь на питання «як і чим замінити небезпечні бойові клинки на тренуваннях та в обумовлених (навчальних або дуельних) поєдинках і при цьому не спричинити серйозних спотворень технік володіння ними?». Одним з головних законів фехтування є те, що «клинок визначає техніку». Тобто саме ключові фізичні параметри (його суб'єктивна вага, розмір, баланс тощо) та конструкція

клинки безпосередньо впливатимуть на техніку фехтування ним. Змінюючи зброю, ми змінюємо техніку фехтування.

Залежно від епох (їх культурних і технологічних особливостей) в історії заявлялися різноманітні зразки спортивно-тренувальної зброї. Проте через обмеження, обумовлені економічним та науково-технічним рівнем розвитку минулих епох, досягти оптимального співвідношення безпечності та відповідності тактико-технічних характеристик тренувальних клинків до характеристик їх бойових оригіналів не вдавалось. Це накладало певні обмеження на техніку фехтування (клинкового бою), спотворювало її, стримувало певними обмеженнями та умовностями і, як результат, призводило до її виродження – **редукції**.

Зараз таку редукцію (відхід від канонів техніки й тактики початкового прикладного фехтування через вказані вище обмежувальні чинники) ми спостерігаємо в сучасних найпоширеніших різновидах змагального (спортивного) фехтування, де використовуються змагально-тренувальні предмети-замінники оригінальних типів клинків, традиція фехтування якими колись була покладена в основу створення даних видів спорту.

Так, наприклад, у **кендо** («шлях меча» – японське традиційне змагальне фехтування) використовується бамбуковий замінник меча – сінай, техніка фехтування яким за всіма параметрами кардинально відрізняється від техніки фехтування японською катаною. В іншому японському виді спорту – **чанбарі**, з метою досягнення ще більшої безпеки, в якості «зброї» використовують щільно накачані повітрям силіконові спортивні знаряддя, ще далі відшовши від традиційної техніки і тактики кендзюцу.

Редукцію принципів прикладного фехтування також наочно демонструє у своїх правилах і сучасне **олімпійське фехтування**, де у всіх його розділах («рапіра», «шпага» і «шабля») в якості змагальної зброї використовуються металеві прутки з електрофіксатором на кінчику, які мало чим відрізняються між собою і вже мало чим нагадують ті самі рапіру, шпагу та шаблю, які вони мають імітувати.

Ми в жодному разі не принижуюмо значущість цих видів спорту і ставимось до них з глибокою повагою. Натомість маємо констатувати, що вони яскраво ілюструють факт того, що пошуки «оптимальної формули» співвідношення безпеки та відповідності тактико-технічних характеристик спортивно-тренувальних клинків до бойових досі тривають.

Аналіз специфіки інших різновидів змагального фехтування може бути темою окремої роботи, ми ж зосередимось на тому, як саме питання редукції вирішено у хортинг фехтуванні.

Як було зазначено, хортинг фехтування – це продукт свого часу. Спорт ХХІ століття, існування якого стало можливим передусім завдяки досягненням сучасної науки та техніки, а саме новітнім синтетичним матеріалам, що були застосовані нами при розробці спортивного спорядження – спортивної зброї та захисного спорядження.

Існує два типи спортивно-тренувальної зброї для роботи в повний контакт (ті самі предмети-замінники) у хортинг фехтуванні:

«Софтшабля» – перший тип, що використовується під час занять з мінімальним або з відсутнім захисним спорядженням (переважно для вікової категорії від 6 до 14 років).

«Синтшабля» – другий та основний тип спортивно-тренувальної зброї, яка використовується з 11 років під час виконання індивідуальних фехтувальних вправ, а з 14 років – при роботі у повному захисному екіпіруванні в повний контакт.

При розробці спортивно-тренувальної зброї для хортинг фехтування, зокрема для розділу «шабельний двобій», ми керувалися двома рівноцінними за значущістю вимогами, яким така зброя повинна була відповідати:

- безпеку – спортивна зброя повинна бути максимально безпечною і доступною для використання (насамперед дітьми);
- максимальна відповідність характеристикам бойової козацької шаблі¹ – з метою якомога точнішого перенесення технік та тактик з прикладного (бойового) фехтування шаблею у змагальний шабельний двобій з його спортивними правилами, тобто задля запобігання їх редукції.

Очевидно, що параметри «безпеку» та «наближеність до бойових властивостей» є майже взаємовиключними, тому нами був знайдений компромісний варіант у вигляді двох типів спортивно-тренувальної зброї. Так, м'які, максимально позбавлені жорстких елементів та кутів, полегшені «софтшаблі» відповідають параметру безпеки, дозволяючи навіть наймолодшим фехтувальникам долучатися до хортинг фехтування, а дорослим досвідченим фехтувальникам допомагають поспарингувати «в легкій формі», коли за певних обставин неможливо провести заняття у повному екіпіруванні, або є потреба у відновленні спортивної форми після довгої перерви. У випадках, коли під час занять з хортинг фехтування є необхідність у повноцінному відтворенні відчуттів саме як від роботи з реальним бойовим клинком – на перший план виходять «синтшаблі». Це унікальні макети холодної зброї,

¹ Мова йде про узагальнений тип шаблі, що був розповсюджений на території сучасної України в XVI і XVIII століттях, зокрема, у рядах Війська Запорізького. Звісно, що в історії такого окремого різновиду серед клинків шабельного типу, як «козацька шабля», не існувало.

виготовлені з синтетичного матеріалу поліамід (різновид пластмаси на основі лінійних синтетичних високомолекулярних з'єднань), що не тільки за своїми характеристиками міцності, але й за параметрами пружності наближається до загартованої сталі. Поліамід достатньо гнучкий і виготовлений з нього клинок дуже складно зламати, що свідчить в тому числі про те, що подібні клинки можна буде дуже рідко міняти, вони служитимуть роками. Якщо навіть такий клинок зламається (на прикладі досвіду авторів, подібне трапилося лише один раз за три роки занять), то з точки зору безпечності поліамідний клинок не дає таких гострих уламків як, наприклад, деякі моделі спортивної зброї для олімпійського фехтування, металеві макети для НЕМА (Historical European Martial Arts) тощо. До недоліків варто віднести лише меншу щільність та легшу вагу поліаміду порівняно зі сталлю (якщо порівнювати однакову масу цих матеріалів), що робить виготовлені з поліаміду клинки трохи більшими за габаритами та іноді трохи легшими за їх історично-бойові сталеві аналоги. На сьогодні поліамідні клинки є найдосконалішими макетами холодної зброї, інновацією, що дозволяє назавжди змінити світ спортивного фехтування. Окремо слід наголосити на тому, що матеріал «синтшабель» не є токсичним і застосовується у медичній, текстильній та харчовій промисловостях.

Отже, поліамідна «синтшабля» обрана (та спроектована) нами в якості другого (але потенційно основного) виду зброї саме через те, що вона, більше від будь-якої відомої на сьогодні спортивно-тренувальної зброї, наближена за своїми параметрами до параметрів своїх історично-бойових аналогів, але дещо поступається рівнем своєї безпечності (у порівнянні з «софтшаблею»). Тому задля запобігання травмам разом із «софтшаблею» передбачене обов'язкове використання спеціального захисного спорядження – обладунків для хортинг фехтування..

Обладунки хортинг фехтувальника. Хортинг фехтування покликане відтворити техніку і тактику бойового фехтування шаблею *в межах спортивного фехтування*, тобто відбувається перенесення їх з прикладної сфери в сферу спорту та дозвілля з метою самовдосконалення, всебічного особистісного розвитку, виховання, освіти та національно-патріотичного відродження. Тому, з одного боку, перед спортсменами не стоїть завдання забезпечити собі перемогу за будь-якої ціни, як це було у предків під час реального бою, а з іншого боку, задля демонстрації своєї технічної та тактичної майстерності у шабельному двобої за правилами хортинг фехтування, спортсменам потрібно у повну силу завдавати ударів предметом, який за своїми масо-габаритними параметрами майже не відрізняється від загартованої сталевий бойовий шаблі. Тому вимога наявності у спортсменів спеціального захисного екіпірування є логічною і обов'язковою.

Окрім безпосереднього захисту від травм, таке екіпірування виконує ще й додаткові функції (в межах правил хортинг фехтування):

- протиударний захист;
- позначення зон ураження;
- створення ефекту «відчуття імпаку»;
- ефект «відсутності обладунків»;
- естетична функція (зовнішній вигляд).

Протиударний захисний ефект – обладунки мають забезпечувати надійний захист від травм та бути достатньо міцними, щоб не ламатися і не псуватися під час виконання своїх функцій та не псувати синтетичний клинок, а також бути зручними в обслуговуванні, ремонті та заміні.

Позначення зон ураження – елементи захисту та захисні пластини обладунку хортинг фехтувальника фактично є мішенями для ураження, оскільки правила дозволяють атакувати всі частини тіла бійця, що захищені обладунками. Всі елементи обладунків чітко виражені, відкриті зору і мають певний колір та фактуру (єдиним виключенням є пахова раковина та протектори стегон, які можуть бути сховані шароварами), що полегшує їх розрізнення як для спортсменів, так і для суддів, оскільки останнім необхідно чітко фіксувати удар та місце його влучання.

Ефект «відчуття імпаку»² має різні смислові навантаження. По-перше, попри на те, що удари в хортинг фехтуванні потужні, сучасний рівень розвитку технологій та матеріалів дозволяє зробити такий «бронезахист», що навіть вкладені удари не тільки пластиковою, а й сталеву шаблею не відчуватимуться. Але такий підхід, на нашу думку, не є доцільним, оскільки він позбавить спортсмена здатності відчувати пропущені удари, що призведе до багатьох небажаних наслідків:

1) коли спортсмен не відчуває пропущених ударів, може виникнути спокуса продовжувати бій, ніби ніякого ураження не було;

2) спортсмен не відчуває «загрози» – такому спортсмену стає не «страшно» пропускати удари, адже жодних реальних «фізичних» та «психологічних» наслідків, окрім зауважень тренерів, подібні пропуски не несуть, що перетворює спортивно-бойове змагання на гру;

3) наявність «абсолютного» захисту гальмуватиме навчальний процес спортсмена, адже нема кращого досвіду, ніж досвід тілесний (пропущений крізь тілесні відчуття та вкарбований у м'язову пам'ять).

² Вплив, дія, ефект.

Саме тому наші обладунки мають бути певною мірою чутливими до ударів, від яких захищають. В даному випадку для спортсменів навіть краще відчувати крізь обладунок легкий біль, аніж не відчувати нічого. Інакше це цілком зруйнує саму ідею унікального спортивно-бойової дисципліни.

По-друге, відчувати «імпакт» мають не лише спортсмени, а й рефері з глядачами. Рефері мають розрізняти та оцінювати завдані удари і зробити це вони можуть лише візуально та на слух. Задля того, щоб полегшати завдання сприйняття та диференціації ударів, як для рефері, так і для глядачів, звук від удару клинком (по обладунку) певної сили має бути добре чути та легко впізнати. Тобто клинок та захист мають бути «підлаштованими» таким чином, щоби при певному ударно-механічному зіткненні створювався відповідний звуковий «імпакт». Ефектно й ефективно. Таким чином спортивна зброя та захист мають складати єдину систему.

Ефект «відсутності важких обладунків» певною мірою пов'язаний з попереднім ефектом, оскільки (за замовчуванням) шабельний двобій за правилами хортинг фехтування позиціонується як бій легко захищених фехтувальників³. Фехтувальні обладунки не повинні занадто обтяжувати спортсменів, позбавляючи їх певної свободи руху та мобільності. Натомість вони мають створювати «відчуття їх відсутності» при виконанні різноманітних фехтувальних дій та рукопашних прийомів контролю. Окрім надання необхідного та достатнього захисту, хортинг фехтувальні обладунки забезпечують експлуатаційну зручність, легкість, ергономічність та комфорт їх користувачеві, особливо в плані тепловідведення.

Естетична функція (зовнішній вигляд) фехтувальних обладунків безсумнівно має велике значення і також виконує цілу низку завдань: імідж, розрізнення-впізнання спортсменів, історична символічність.

Імідж. Крім утилітарних функцій (захист та зручність при виконанні вправ), обумовлених сферою професійної діяльності, спортивна форма та обладунки в хортинг фехтуванні виконують ще й впізнавальну, іміджову функцію. Вдягнена форма наділяє свого носія особовим статусом, а також певними обов'язками, психологічно єднає його зі всіма іншими представниками виду спорту та з тією загальною справою, тією соціальною місією та ідеєю, яку всі представники мистецтва українського шабельного бою сумісно втілюють у життя. Тому хортинг

³ Мається на увазі, що хортинг фехтувальники умовно вдягнені, як і запорізькі козаки під час походу: тобто не оголені і не заковані в глухі лицарські лати, а вдягнені в жупан, шаровари, шкіряні чоботи із міховою шапкою на голові, можливо додатково екіпіровані металевими чи шкіряними нарукавниками та навіть мають легку кольчугу. Такий костюм цілком може захистити від легких невкладених ріжучих та проміжних лускаючих ударів шаблею і, щоб подолати його опір потрібен сильний рублячий або колючий удар.

фехтувальники мають завжди бути охайними і чистими, ретельно доглядати за своєю формою і спорядженням, дотримуватись відповідності стандартів уніформи, розроблених Національною федерацією хортинг фехтування України. Неухильне підвищення рівня своєї фехтувальної майстерства, представники хортинг фехтування також підвищують і престиж Української держави.

Розрізнювання-впізнання спортсменів. Оскільки хортинг фехтувальники вдягнені однаково, а їх обличчя під час змагань закриті фехтувальними масками, суддям та глядачам іноді дуже важко їх розпізнати. У зв'язку із цим для уніформи хортинг фехтувальників передбачена спеціальна система розрізнення спортсменів. По-перше, це помітні різнокольорові патчі-накладки, що під час двобоїв прилаштовуються до нашоломників з двох боків голови відповідно до кольору тієї сторони хорту (та кольору суддівського прапорця), з якої в даний момент спортсмен виходить на двобій. По-друге, це спеціальні обов'язкові шеврони (бейджі) з прізвищем спортсмена, а також з символікою належності до певного клубу або країни (герб чи прапор), за які цей спортсмен виступає. Такі бейджі прикріплюються до центральної нагрудної частини фехтувальної хортовки або нагрудника, а букви імен спортсменів мають бути виконані у таких кольорах, щоб чітко виділялись.

Історична символічність. Хортинг фехтування – це новітній спорт із закладеною в його основу давньою історично-бойовою козацькою традицією. Хортинг фехтування відповідає цій традиції не лише за змістом, але і за формою. Сама форма спортивно-тренувальної зброї, одягу та захисного спорядження, певна манера тримати та рухатись зі зброєю, привітальні ритуали, етикет – все це має нагадувати глядачам та учасникам змагань або показових виступів з хортинг фехтування про славетні часи українського козацтва. Водночас хортинг фехтування – це передусім сучасний спорт, метою якого не є історична реконструкція. Тому при розробці захисного спорядження основну увагу було зосереджено саме на забезпеченні максимальної безпеки для спортсмена і на відповідності конкретним спортивним цілям та завданням, що обумовлені правилами змагань з хортинг фехтування. «Історичність» такого обладунка стала справою другорядною. Можна сказати, що індивідуальне спорядження хортинг фехтувальників – це оптимальний баланс між автентичності та утилітарної технологічності, коли спорядження має не відповідати вимогам певної минулої історичної епохи, а саме символізувати її, залишаючись при цьому сучасним продуктом свого часу.

Оскільки хортинг фехтування є молодим видом спорту, варто зважати на те, що прийняті станом на сьогодні «на озброєння» зразки захисного спорядження і зброї не є усталеними і можуть удосконалюватись і змінюватись в ході розвитку спортивно-бойової дисципліни. Одним із завдань хортинг

фехтування є максимальне розкриття потенціалу бійців, а без надійного забезпечення безпеки здоров'ю та життєдіяльності фехтувальників досягти цього не можливо. Тому постійна кропітка робота над удосконаленням всіх складових елементів системи хортинг фехтування стає надзвичайно важливим завданням.

Так, Національною федерацією хортинг фехтування України вже тривалий час ведеться підготовча робота зі створення унікального захисного спорядження фехтувальника, елементи якого міститимуть спеціальні датчики, що дозволять в автоматичному режимі фіксувати ушкодження, одержані спортсменами під час двобоїв. Така система дозволить максимально спростити роботу рефері та повністю виключити можливість суддівських помилок, а двобої зробити видовищними і максимально наближеними до справжніх бойових зіткнень. Унікального рівня видовищності можна досягти, поєднавши сучасні технології із надбаннями медицини та новітнім спортом, коли глядачі матимуть змогу в ході двобою побачити, до яких імовірних наслідків може призвести той чи інший результативний удар (імовірний рівень крововтрати, неможливість виконання певних рухів, больовий шок), наскільки важливим є не лише нанести результативний удар, а й убезпечити себе від удару у відповідь.

Першим кроком до створення такої унікальної наочної системи можна вважати розроблену Національною федерацією хортинг фехтування України систему спортивних правил, що була успішно апробована, використовується зараз на змаганнях з шабельного двобою і має неймовірні перспективи.

1.3.3. Розділи хортинг фехтування та система спортивних правил

Хортинг фехтування – комплексне спортивне єдиноборство, метою якого, крім патріотичного виховання та всебічного розвитку особистості, є демонстрація козацького мистецтва володіння шаблею і фехтувального бою за допомогою сучасних засобів та технологій.

Тому існування у хортинг фехтуванні декількох спортивних розділів обумовлене саме задля досягнення цієї мети.

На сьогодні у хортинг фехтуванні існують наступні розділи:

- «шабельний двобій» («спортивний двобій», «двобій») на «синтшаблях» або «софтшаблях»;
- «шабельна рубка» – спортивно-показова рубка шаблею.

Розділ **«шабельний двобій»** – на сьогодні найбільш розвинений і найпопулярніший з розділів хортинг фехтування. Сутність його полягає у протистоянні двох фехтувальників, захищених захисним спорядженням і

озброєних синтетичними або м'якими шаблями. Розділ доступний для спортсменів від шести років та має певні обмеження прийомів і технік відповідно до вікової градації правил.

Окремої уваги заслуговує система спортивних правил розділу «шабельний двобій». Вона побудована на принципах бойового фехтування з урахуванням концепції п'яти складових майстерності та на сьогодні є унікальною.

Згідно цієї системи правил, для перемоги у двобої спортсменові за обмежений час необхідно здобути не лише технічну, але й повну тактичну перевагу над суперником, виконавши ефективні атакуючі/контратакуючі дії. Під ефективними діями маються на увазі такі дії, під час виконання яких спортсмен-фехтувальник не допускає нанесення ураження по собі з боку опонента. Тобто потрібно вразити суперника, не давши вразити себе. В іншому випадку перевага не зараховується. Більш того, спортсменам дозволяється застосовувати прийоми рукопашної боротьби, обеззброєння та контролю, які так само приносять перевагу. Це і є втілення принципу бойового (прикладного) фехтування у спорті, адже в реальності у наших предків під час битви не було раундів та балів, а було одне життя і лише одна спроба зробити все на 100% бездоганно.

Саме тому спортивний шабельний двобій у хортинг фехтуванні виглядає та відчувається як реальна сутичка з бойовою холодною зброєю: безперервне напружене протистояння двох майстрів, коли лише через одну помилку все може закінчитися в єдину мить. Це робить змагання з хортинг фехтування захоплюючими не тільки для їх учасників, а й для глядачів.

«Шабельна рубка» на даному етапі з певних об'єктивних причин є експериментальним та здебільшого показовим, але в перспективі його планується зробити повноцінним змагальним розділом, на рівні зі спортивним шабельним двобоєм.

Важливість цього розділу важко переоцінити, оскільки він покликаний вирішити низку завдань і допомогти спортсменам краще зрозуміти сутність хортинг фехтування.

Якими б досконалыми не були синтетичні шаблі, вони передусім є макетами реальних сталевих шабель (предмети, що імітують холодну зброю) і неспроможні повністю відтворити властивості холодної зброї, яку копіюють (та в тому і нема потреби). Їх призначення – бути максимально безпечними, але при цьому лише якомога точніше передавати фізичні відчуття (властивості) сталевій шаблі під час тримання у руці, при виконанні махів, та при механічному зіткненні з іншими полімерними клинками та з обладунком.

Оскільки всі властивості холодної зброї вони спроможні передати, деякі механіки реальної шаблі стають недоступними для вивчення: полімерною синтшаблею неможливо розрубати, розрізати чи проколоти мішень. А це є надзвичайно важливим для повного розуміння принципів бойового (прикладного) фехтування довгомірною клинковою зброєю та принципів роботи шаблею. Задля того, щоб хортинг фехтувальник розумів як саме «працює» шабля та міг реально оцінити необхідну та достатню силу й точність своїх ударів синтетичною зброєю (а також ударів інших спортсменів, спостерігаючи за ними під час суддівства або тренування) в межах шабельного двобою, йому потрібен практичний досвід виконання таких ударів гострою сталевною шаблею по спеціальних предметах-мішенях. В першу чергу саме для цього в хортинг фехтуванні передбачений розділ спортивної рубки шаблею.

Другим завданням, покладеним на розділ шабельна рубка є забезпечення видовищності. Для наочності достатньо переглянути японські змагання з «тамесігірі» (рубка традиційною японською зброєю циновок з рисової соломи) або аналогічні європейські змагання у НЕМА. Навіть якщо відкинути практичну і змагальну складову цього розділу, лишається історична шоу складова, яка сама по собі є важливою для просування та популяризації хортинг фехтування як національного виду спорту, яскравого видовища та історично-бойової культурної традиції українського народу і козацтва. Демонстрація умінь з шабельної рубки має стати невід'ємною і обов'язковою частиною групових та індивідуальних програм показових виступів з хортинг фехтування.

І по-третє. Заняття хортинг фехтуванням невід'ємні від вивчення історії українського козацтва. Що таке шабля для воїна, звідки її отримували козаки, як вона використовувалась у бою? Ці та багато більше інших запитань з'являться в учнів під час тренувань. Тому необхідно якомога детальніше знайомити учнів зі справжніми історичними зразками козацьких шабель та їх сучасними репліками. Робити це потрібно із забезпеченням законності та безпеки, маючи на меті виключно освітньо-виховні та спортивно-прикладні цілі.

У реалізації розділу «спортивна рубка» власне ми не бачимо реальних проблем. Попри умовну небезпечність такого розділу, в світі вже давно існують легалізовані види спорту, які, за своєю суттю та існуючим в них спортивним обладнанням (власне – спортивною зброєю), несуть набагато сильнішу потенційну небезпеку життю та здоров'ю спортсменів і глядачів.

Чому б не зробити змагання з розрубання різноманітних спеціальних мішеней козацькою шаблею? Подібні види спорту вже давно легалізовані та існують у багатьох країнах світу.

Зрозуміло, що розділ «шабельна рубка» буде доступний лише для спортсменів, які досягли певного (згідно чинного законодавства України) віку. Спортивна зброя для даного розділу буде стандартизована, спеціально виготовлена та відповідним чином сертифікована.

Спортивні правила змагань у розділі «спортивна рубка» наразі розробляються, спираючись на досвід існуючих на сьогодні аналогічних спортивних дисциплін, але робота з впровадження даного розділу хортинг фехтування має вестись у тісній співпраці з відповідними правоохоронними органами Української держави.

РОЗДІЛ 2. ЗМАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ХОРТИНГ ФЕХТУВАННІ

2.1. Система оцінювання результативності спортивних поєдинків у хортинг фехтуванні

Такий вид людської діяльності як фехтування являє собою красиве і видовищне мистецтво. Щоб сповна оцінити фехтувальний двобій (як спортивний, так і бойовий), необхідно враховувати не лише кількісні параметри, але й цілу низку якісних.

Під кількісними параметрами ми можемо розуміти, наприклад, кількість влучних ударів, швидкість, темп, відносну силу удару тощо. Фактично всі вони стосуються спорту як такого («швидше, вище, сильніше»). Найяскравіша ілюстрація – спортивне олімпійське фехтування. Такий відносно новий різновид змагального фехтування, як НЕМА, також, на наш погляд, використовує лише кількісну систему оцінювання результативності поєдинків.

До існуючих недоліків таких виключно кількісних систем оцінювання результатів також можна віднести, наприклад, відсутність розрізнення між ударами та дотиками. Так, для зарахування бала або перемоги достатньо легко торкнутися суперника зброєю. Це, на наш погляд, негативно впливає на видовищність та реалістичність подібних змагань і не дозволяє фехтувальникам повністю реалізувати увесь свій тактико-технічний потенціал.

Зазначені спортивні дисципліни в своїх правилах майже не відображають такі параметри майстерності у фехтуванні, як техніка й тактика (мова йде безпосередньо про техніку і тактику як складові майстерності, а не про штучні умовності на зразок «тактичної правоти»). Натомість саме вони, на наш погляд, є тими якісними параметрами, що відповідають на запитання як саме було здійснено ту чи іншу дія під час фехтувального поєдинку. Ці параметри є ключовими, якщо ми хочемо представити фехтувальне змагання не тільки як процес, але й як складне, видовищне і красиве мистецтво, яким воно в передусім і має бути.

Отже, головний критерій спортивного відбору у вищезазначених видах спорту – це фізичні кондиції спортсменів. Адже такі системи правил змагань змушують нехтувати технікою вкладених ударів і тактичним різноманіттям на користь миттєвої швидкісної реакції та моторики.

Водночас у світі існують спортивні дисципліни, що використовують деякі якісні параметри в своїх системах суддівства для оцінювання перемоги/поразки у фехтувальному поєдинку. До таких, наприклад, належить кендо, де в основу

суддівства покладена експертна оцінка (трьома досвідченими рефері) технічних дій фехтувальників з точки зору якості (мистецтва) їх виконання, що й визначає результат двобою.

Так, рішення про перемогу чи поразку у двобої з кендо визначається суддями на змагальному майданчику, які у своїй роботі покладаються виключно на власні органи чуття, уважність, знання правил кендо та на свій особистий фехтувальний досвід. Оцінюється безпосередньо техніка виконання лускаючого або колючого удару сінаєм (спортивне знаряддя, що використовується у кендо в якості фехтувальної спортивної зброї) у чітко визначені зони ураження захисного спорядження суперника. Тобто для зарахування балів необхідно не лише влучити, але й влучити «правильно».

Проте «якісні» спортивні правила з кендо також мають свої недоліки, а точніше обмеження. Одним з таких «недоліків», на нашу думку, є саме використання у кендо в якості спортивного знаряддя сіна – фактично надлегкої виготовленої з бамбуку (або з композитних матеріалів) тростини – масою до 500 грамів. Сінай, який був розроблений понад два сторіччя тому та майже не зазнав суттєвих технологічних змін, важко вважати навіть імітацією меча через невідповідність тактико-технічних властивостей (конструктивні елементи, вага, геометрія клинка). Це кардинально впливає на техніку фехтування і на швидкість атакуючих дій, ускладнюючи їх сприйняття. Застосування сіна призводить до значного збільшення швидкостей ударів і скороченню їх амплітуд, що збільшує ризик можливої суддівської помилки недостатньо підготовленими рефері, суб'єктивності в оцінюванні ними технічних дій фехтувальників.

Конструктивні особливості спортивної зброї в кендо (у сукупності з вищезазначеною системою суддівства) спровокували жорстку редукцію мистецтва фехтування правилами змагань, що призвело до змін у напрямку спрощення фехтувальних технік, обмеження зон ураження, дозволених прийомів, а зрештою – до цілковитого відходу від традиційних технік та концепцій фехтування японським мечем.

Все це, посилене своєрідністю японської культури, ускладнює сприйняття поєдинків з кендо європейським глядачам: необізаному спостерігачеві фактично не зрозуміло, що саме відбувається під час матчу з кендо.

Подібні фактори негативним чином позначаються на видовищності кендо, а в результаті і на популярності даного виду спорту за межами Японії. Водночас, попри вказані негативні моменти, наявність у правилах якісного оцінювання техніки виконання ударів дозволяє кендо певною мірою наблизитись до фехтування як до бойового мистецтва.

Якщо ж ми розглядаємо спортивне фехтування як мистецтво, то вчасно згадати і про його витoki – саме про мистецтво практичного бойового фехтування, з якого в подальшому і народилися всі три наступні різновиди фехтування: сценічне (трюкове), рольове (ігрове) та спортивне (змагальне), яке нас передусім і цікавить.

2.1.1. Фехтування з точки зору бойового мистецтва

Свого часу Жан-Батіст Мольєр дав блискуче визначення сутності фехтування: «Фехтування – це мистецтво наносити удари, не отримуючи їх. Необхідність торкнутись супротивника, уникаючи його ударів, робить мистецтво фехтування надзвичайно складним і важким, адже до ока, що бачить і попереджає, до свідомості, що осмислює та вирішує, до руки, яка виконує, потрібно додати точність та швидкість, щоб вдихнути належне життя у зброю». Важко щось додати до цього визначення, коли мова йде про бойове фехтування.

Принципами концепції мистецтва бойового (прикладного) фехтування мають бути наступними:

1. Уникнути шкоди для себе.
2. Завдати шкоду противнику.

Причому саме в такому порядку, адже коли мова йде про фехтувальний двобій бойовою холодною зброєю, де умовою перемоги буде поранення чи смерть одного з учасників, завдання убезпечити себе буде для фехтувальника першочерговим.

Неспроможність усвідомити це веде до того, що фехтування стає предметом, позбавленим сенсу. Адже головна традиція в усіх історичних стилях і школах фехтування полягає аж ніяк не в одяганні красивого історичного костюму та обладунків і нанесення противнику певної кількості ударів імітацією зброї, не побоюючись отримати удар у відповідь. Спадкоємність традиції мистецтва фехтування полягає у вмінні наносити удари правильно, відповідною частиною клинка, а пропущений удар означає поразку і смерть.

Отже, ми виявили головні, на наш погляд, проблеми більшості сучасних спортивно-змагальних фехтувальних дисциплін.

1. Невідповідність характеристик спортивного клинка (як фехтувального знаряддя) характеристикам історичної бойової клинкової зброї призводить до значного спотворення та редукції технік і тактик фехтування. Як наслідок, багато сучасних фехтувальників сприймають клинок не в якості інструменту, що призначений для здійснення певних впливів на матеріальний світ, а як «річ у собі», що наділена іманентною властивістю наносити шкоду противнику при

влученні (при дотику), не зважаючи на те, чи докладає боєць для цього потрібних зусиль. Такому сприйняттю зброї сприяють саме правила спортивних змагань.

2. Системи оцінювання результативності фехтувальників у правилах змагань більшості напрямів і різновидів змагального фехтування можна звести до тих чи інших поєднань чотирьох варіантів:

- хто наносить удари швидше (або торкається суперника);
- хто наносить сильніші удари;
- хто наносить більшу кількість ударів;
- чиї дії краще відповідають певним формальним критеріям.

Проте головним критерієм перемоги передусім є відповідь на питання «СКІЛЬКИ?», а не «ЯК?». Як результат – відбувається нівелювання тактичних та естетичних параметрів майстерності, отже від фехтування як від мистецтва в подібних дисциплінах практично нічого не лишається.

3. Якщо проаналізувати фехтування з позиції мистецтва бойового, то ми виявимо «лотерейність» сучасних змагальних правил фехтування, тобто такої манери вести и судити бій, коли в кожній конкретній сутичці можна занадто не турбуватися про свою безпеку, оскільки життю фехтувальника нічого не загрожує і за результатами декількох сутичок статистика влучень може буде на його користь. На противагу цьому, давні фехтувальники розуміли, що у противника в руках гострий клинок, а самі вони не безсмертні, тому в них не було можливості кілька разів стрибати на супротивника та вигравати за рахунок статистики – треба було все зробити один раз, але ідеально.

В хортинг фехтуванні ми спираємось безпосередньо на традиції бойового, прикладного мистецтва фехтування, де результат бою міг вирішити один удар (при цьому боєць, що програв, перед поразкою міг нанести переможцю низку «незначних» ударів).

2.1.2. Хортинг фехтування – сучасний спорт, заснований на традиції бойового фехтування

Хортинг фехтування було створено як сучасний український фехтувальний вид спорту, в основі якого покладено мистецтво володіння шаблею, що була історично розповсюджена на території сучасної України в період між XVI та XVIII століттями. Головною ціллю змагань є демонстрація бездоганної техніки і майстерності шабельного бою в найкращих традиціях українського козацтва. Відповідно до цього, правила спортивних змагань передбачають передусім якісні параметри оцінювання результатів спортивних фехтувальних поєдинків.

До якісних контрольних параметрів результативності у хортинг фехтуванні належать «перевага», «ефективний удар», «контроль бою» та «ефективний контроль».

2.1.3. Контроль бою

Контроль бою, як один з найважливіших якісних контрольних параметрів, відображає рівень тактичної майстерності в хортинг фехтуванні.

Поклавши принцип бойового фехтування (як мистецтва наносити удари клинком, не отримуючи удари у відповідь) у базис хортинг фехтування, саме контроль бою стає необхідним механізмом, що відповідатиме за дотримання даного принципу. Використання не справжньої зброю, а її макетів («синтшаблі»), які хоч і максимально наближені до характеристик бойової зброї, але не тотожні їй, неминуче означає наявність певних умовностей у сприйманні фехтувальниками поєдинків.

Контроль бою відповідає за вироблення у фехтувальників сприйняття будь-кого двобою, що вони проводять в межах правил хортинг фехтування (як тренувального, так в межах спортивного змагання) як реального бою з використанням справжньої зброї.

Контроль бою можна визначити як *сукупне вміння фехтувальника атакувати, не пропускаючи удари*. З кондиційної точки зору – це і вміння розраховувати та розподіляти власні сили (витривалість), і концентрація (зосередження, уважність, реакція) і, головне, сила волі. З рухової точки зору – це вміння рухатись (моторика), наносити удари, тримати стійку, дистанцію, маневрувати у просторі. З технічної точки зору – це навички парирування клинком ударів суперника, техніки контролю клинка суперника (в тому числі і обеззброювання), навички рукопашного бою і боротьби (здатність здійснити надійний контроль суперника, унеможлививши його подальші активні дії). З точки зору тактики – це вміння «вибудувати» як власні дії, так і дії суперника таким чином, щоб уразити суперника і не дозволити нанести собі ураження.

Контроль бою спортсменом-фехтувальником може бути розкладений на:

1. Самоконтроль – ясність намірів, здатність свідомо вести бій.
2. Контроль суперника та його зброї – фізична і психологічна здатність і готовність уразити суперника та зреагувати на його дії, нейтралізувавши їх.
3. Контроль простору бою – орієнтація в просторі, здатність до усвідомленого руху та маневру.

Постулюємо: **контроль бою в хортинг фехтуванні** – це дії або положення спортсмена, що не допускають нанесення ураження з боку

суперника, здатність до усвідомленого ведення двоюбою, здатність до орієнтації, усвідомлених рухів і маневрів, а також здатність до спланованих атакуючих дій.

Помилково вважати контроль бою виключно вмінням захищатися. Контроль бою – це передусім вміння ефективно атакувати, успішно нейтралізуючи атаки суперника. Контроль бою не лише тактичний, але й певною мірою стратегічний параметр, що відповідає меті будь-якого бойового мистецтва (чи війни) – встановлення контролю над суперником. І досягається мета одним з двох шляхів: знищення чи підкорення.

Поєдинок в хортинг фехтуванні символічно можна вважати окремим випадком бойових дій, в якому ці шляхи концептуально виражені у вигляді отримання переваги: за ефективним ударом, тобто «знищення», або за ефективним контролем, тобто «підкорення».

2.1.4. Перевага

Можемо припустити, що в історичному бойовому (а також у дуельному) фехтуванні важливими були не удари як такі, а саме одержання переваги, оскільки результати бою безпосередньо впливали на подальше життя бійців. Перевага від удару як такого відрізняється тим, що не кожен удар є перевагою і не кожна перевага є ударом.

Якщо боєць-фехтувальник наносить удар, який ніяк не вплине на боєздатність опонента – переваги такий удар йому не дає. Якщо ж він з опонентом обмінюється однаково результативними ударами – їм обом буде погано, але при цьому сумнівним є те, що у когось з них з'явиться перевага. Якщо фехтувальники нанесуть пошкодження один одному, то, цілком імовірно, в конкретному випадку їх це і влаштує, але переваги при цьому жоден з них не отримає.

Таким чином можемо сформулювати визначення «переваги».

Перевага – це цілковито вигрешне становище спортсмена-фехтувальника (порівняно з суперником), у якому він опинився за результатами завершення фехтувальної фрази.

Як приклад можемо навести ситуацію, коли за результатом фехтувальної фрази боєць влучив супернику в неозброєну руку, а суперник не зміг нанести удар у відповідь, після чого супротивники розійшлись. При цьому не можна достеменно стверджувати, що боєць переміг. Але при цьому супротивник може відчувати біль (навіть знаходитись у стані больового шоку) і втрачає кров. Отже, такий результат цілком можна вважати перевагою бійця над суперником.

Зовсім не обов'язково, що боєць зможе реалізувати (розвинути) свою перевагу в реальній ситуації. Можемо змодельювати різні сценарії розвитку подій:

- поранений боєць відволічеться на біль, що дозволить бійцю нанести йому ще один удар;
- бій затягнеться і поранений почне втрачати сили через крововтрату;
- бійці зйдуться впритул, перейдуть до рукопашної і поранена рука підведе пораненого бійця;
- поранений боєць втратить свідомість через больовий шок;
- поранення може виявитись не надто серйозним і бій продовжиться.
- боєць, що поранив суперника, втратить пильність і в ході подальшого двобою пропустить удар від пораненого;
- поранення стимулюватиме бійця до активніших дій і призведе до його перемоги.

В межах спорту відсутні можливості перевірити якими були б наслідки наведеної ситуації, оскільки насправді рани нема і суперник продовжуватиме бій так само впевнено, як і до отримання удару. Але спортивні правила дають змогу зафіксувати, що на певний момент двобою боєць продемонстрував перевагу: він здійснив результативний удар по супернику і не одержав удар у відповідь.

Звідси постулюємо: в хортинг фехтуванні приносить перевагу безвідповідальний, технічно правильно виконаний удар, нанесений спортсменом супернику в дозволену правилами зону ураження протягом спортивного двобою. Такий удар є «ефективним».

2.1.5. Ефективний удар

Удар у фехтуванні є вкрай багатозначним і багатогранним поняттям. Важливо розуміти, що на певні явища у фехтуванні може бути багато точок зору. Це справедливо й для поняття «удар».

Ми розглядаємо *удар* перш за все як *здійснення зброєю певної механічної дії*. Виконується ця дія різноманітними способами (ударні механіки), що дозволяє всі ці удари поділити на відповідні типи.

Можна виділити шість типів ударів: три основні (колючі, рублячі, ріжучі) і три проміжні (лускаючі, прорізні, сікучі).

Цей розподіл походить від трьох основних різновидів пошкоджень, що завдаються холодною зброєю (колоті, рублені та різані рани). Самі пошкодження для нас (у межах спортивного змагання) не становлять інтересу за зрозумілих

причин. Предметом нашого розгляду є те, що всі удари можна розглядати з різних точок зору:

- кондиційна;
- рухова (механічна);
- технічна;
- тактична.

Розглядаючи удар з кондиційної і рухової точок зору необхідно оцінювати як і які рухи здійснює фехтувальник (у відриві від супротивника і поточної ситуації), наскільки енергійними є його дії.

При оцінюванні удару з технічної точки зору мова йде про те, як певний удар впливає або потенційно може вплинути на супротивника, на його зброю або на мішень. Можна сказати, що це точка зору суперника на дію фехтувальника.

Тактична точка зору оперує тим, яке місце посідає удар в загальній картині бою. Можна сказати, що це позиція стороннього спостерігача.

Для порівняння розглянемо яким є «бачення» (з яких точок зору розглядають) ударів у спортивних правилах олімпійського фехтування і те, чим вони є насправді (з огляду на реалії бойового фехтування).

Удар з точки зору правил олімпійського фехтування ударом можна вважати дуже умовно, адже зараховуватись буде механічна дія, що спричинила спрацьовування електрофіксатора, для чого є достатнім дотик (терміни «поверхня ураження», «туше», «пасе» в цьому разі є промовистими). Більше того, все, що відбулося (відбудеться) під час двобою після спрацьовування датчиків – вже не має жодного значення.

Без зайвих пояснень зрозуміло, що атакуючі дії спортсмена в олімпійському фехтуванні розглядаються загалом з кондиційної та рухової точок зору.

Удар у розумінні бойового (прикладного) фехтування – це передусім дія, що потенційно спроможна здійснити клинком такого механічного впливу на мішень, яке б призвело до руйнування останньої. Мова йде власне про «вплив на мішень» (про «здійснення певної роботи»), а не про «влучення у мішень». Під «руйнуванням» ми маємо на увазі деформацію мішені залежно від типу удару (будь то: проколювання, розрубання, розрізання, розсічення, прорізання, зміщення).

Тобто з кондиційної точки зору фехтувальник має передати таку кількість енергії своєму клинку, якої було б достатньо для «зруйнування мішені». Лише в за цієї умови відповідна дія вважатиметься «ударом».

Удар клинком з рухової (механічної) точки зору передбачає потенційну можливість здійснення певної роботи, що відбувається на практиці в три етапи:

1. Доставка холодної зброї (її вражаючої частини) до мішені (місця здійснення роботи).

2. Враження зброєю мішені.

3. Відведення зброї від мішені після її ураження.

Звичайно, удар може не досягти мішені, якщо супротивник ухилився, або якщо удар від початку наносився «у повітря». Але для того, щоб такий рух можна було визнати ударом з механічної точки зору, в нього має бути закладено потенційну можливість механічного впливу на мішень.

При розгляданні удару з технічної точки зору мова йде про те, як удар впливає (або потенційно може вплинути) на мішень (на супротивника або на його зброю). Мова йде про якість виконуваної роботи – про технічність виконання удару фехтувальником.

Критеріями якості техніки удару клинком, які необхідно враховувати бійцю при його виконанні, є наступні:

1. Тип клинку (характеристики зброї, якою виконується удар).

2. Тип удару.

3. Траєкторія удару:

а) площина траєкторії;

б) напрям удару;

в) сектори, через які проходить траєкторія;

г) положення клинка;

д) ударна частина клинка;

е) дистанція, з якої наноситься удар;

4. Вкладання в удар:

а) джерело початкового імпульсу для запуску клинка;

б) спосіб вкладання в удар;

в) рух центру ваги (синхронізація руху тіла і ніг з ударом);

г) ступінь вкладання в удар.

5. Переміщення клинка після ураження мішені:

а) спосіб припинення контакту з мішенню;

б) траєкторія, за якою відводиться від мішені клинок.

Як бачимо, справжній удар розумінні бойового фехтування – це складна технічна дія, яка потребує від фехтувальника надзвичайної майстерності.

Ще більшої майстерності знадобиться виявити фехтувальнику, якщо розглядати його атакуючі дії (удари) з тактичної точки зору.

Тактична точка зору оперує тим, яке місце посідає удар у загальній картині бою. Оскільки мова йде про бойове фехтування, в якому не достатньо лише майстерно наносити удари клинком але, передусім, необхідно навчитися не пропускати удари у відповідь.

Тактика визначає сценарій бою. Саме від того, які завдання ставить перед собою фехтувальник на тактичному рівні, залежатимуть набори технік, характер та стиль його бою. А оскільки головним завданням фехтувальника, окрім нанесення ушкоджень супернику, є виживання, то відповідно його атаки будуть ефективними лише в тому випадку, коли після їх виконання він убезпечить себе від відповідних дій суперника.

З тактичної точки зору, в бойовому фехтуванні ефективним є лише той удар, після проведення якого фехтувальником була забезпечена власна безпека, в тому числі від відповідних атакуючих дій суперника (чому «в тому числі», оскільки можна, наприклад, уразити суперника і за мить зірватися у прірву, не врахувавши у запалі бою меж майданчика, на якому відбувається двобій).

Підсумовуючи сказане вище, в бойовому фехтуванні удар, як ефективна атакуюча дія фехтувальною зброєю, розглядається комплексно з кондиційної, рухової, технічної та тактичної точок зору:

- енергія, потрібна для виконання дії;
- наявність самої дії;
- якість виконання дії;
- місце дії в загальній системі бою і її доцільність.

Удар в хортинг фехтуванні розглядається і тлумачиться аналогічно до бойового (прикладного) фехтування, тобто, все те що вважатиметься «ударом» у олімпійському фехтуванні, з точки зору системи хортинг фехтування буде «дотиком» («туше»), або «поштовхом».

Досягти цього дозволяє використання в хортинг фехтуванні спеціального спортивно-тренувального спорядження: поліамідних клинків («синтшабель») та м'яких спортивних знарядь для певних вікових категорій спортсменів («софтшабель») і легкого але міцного й мобільного захисного спорядження, які дозволяють фехтувати безпечно та у повну силу, не побоюючись отримати травму.

Відповідно визначаємо **«ефективний удар»** в хортинг фехтуванні як *безвідповідальний, точний колючий, рублячий, різучий, лускаючий, прорізний чи сікучий удар, який був нанесений правильною (для конкретного удару)*

ударною частиною зброї в частину тіла суперника, що закрита захисним спорядженням, виконаний швидко, різко (енергійно) та з необхідним вкладанням із завершився зі збереженням фехтувальником **«контролю бою»** протягом фехтувальної фрази.

2.1.6. Ефективний контроль

«Ефективний контроль» є другим з двох можливих способів отримання переваги в шабельному двобої з хортинг фехтування.

Якщо під час двобою на змагальному майданчику один зі спортсменів вийшов за його межі – це означає, що він або недостатньо вміло контролює простір навколо себе (і не помітив, як вийшов за межі), або ж він все бачив, але не зміг ані відтіснити свого суперника, ані захиститися за допомогою зброї чи зміститися (був змушений вийти за межі).

Ефективний контроль в хортинг фехтуванні – це таке положення спортсмена, за якого суперник позбавлений змоги завдати спортсмену шкоди у поточній фехтувальній фразі бою, а також дії, що призвели до нейтралізації загрози і атаки з боку суперника певними атакуючими впливами, а саме:

- захоплення та фіксація озброєної руки суперника з відповідною загрозою клинком в його бік;
- кидок суперника на землю з наступною фіксацією його за допомогою прийомів рукопашної боротьби або загрози зброєю;
- обеззброєння суперника.

Останній варіант впливу на суперника потребує особливої уваги.

Якщо один зі спортсменів залишився без зброї і на цьому фехтувальна фраза закінчилась – це означає, що у його суперника з'явилась перевага за контролем. Зовсім не важливо що стало причиною втрати спортсменом зброї в ході двобою: умисні дії суперника, перевтома, необережність самого спортсмена тощо. Той з суперників, в кого зброя залишилась – безперечно має перевагу.

Інша справа, якщо фраза в цей момент не закінчилась і бій триває. Тоді боєць, що втратив зброю, може протягом короткого проміжку часу нівелювати «перевагу» свого суперника – перехопити озброєну руку суперника та перейти в рукопашну. Проте якщо в процесі цих дій обеззброєний спортсмен отримає удар – то це вже означатиме, що його суперник продемонстрував перевагу за ударом. Аналогічною є і ситуація, якщо після втрати зброї фехтувальна фраза не закінчилась і обеззброєний, ухиляючись від ударів суперника, був змушений вийти за межі майданчику: обеззброювання плюс вихід за хорт (фол). Підсумок – перевага за контролем.

Неоднозначною є ситуація з поламкою зброї. Якщо розглядати таку ситуацію в реаліях бойового фехтування – боєць, що лишився зі зброєю, має однозначну перевагу. Проте в межах спортивного змагання бій необхідно в обов'язковому порядку зупинити з міркувань безпеки, оголосивши заміну зброї спортсменові, що її втратив. В даному випадку (в межах спортивних правил) перевага нікому зі спортсменів не зараховується.

2.1.7. Рейтинг майстерності в хортинг фехтуванні

З одного боку, спортсмен мусить турбуватися про те, щоб лишитися неушкодженим (тобто для нього має бути важливим кожний пропущений удар), а з іншого боку, спортсмен не повинен занадто боятися суперника, щоб в результаті не вийшло так, що фехтувальники в'яло переминаються в протилежних кутах хорту, побоюючись наблизитись. Так вони ударів, звісно, не отримують – але й не завдадуть.

Отже, ми бажаємо мати спортивні правила, які самі по собі, без втручання суддів, стимулюватимуть спортсменів до відмови від «лотерейного фехтування», привчати фехтувати правильно, тобто прагнути наносити удари тактично виважено, не отримуючи ударів у відповідь.

Визначення і підрахування результатів повинні бути якомога простішими, швидкими та універсальними, щоб максимально спростити суддівство і знизити до мінімуму різночитання, плутанину та суперечки.

Правила мають бути привабливими для учасників, дозволяючи їм отримувати максимум задоволення і користі від змагань. Ненормальна ситуація, коли спортсмен приїжджає за тисячі кілометрів заради участі у двох-трьох двобоях. В ідеалі, участь у змаганнях має бути цікавою як для визнаного чемпіона, так і для початківця.

При цьому бажано звести до мінімуму вплив суб'єктивної суддівської оцінки, оскільки жоден, навіть найкращий рефері, не може бути завжди правий. Також в ході тривалих змагань у суддів неминуче накопичується втома і вони починають втрачати уважність. Ідеальною є ситуація, коли на дії спортсменів впливають самі правила, а не суддівська оцінка.

Крім того, саме фехтування має бути максимально зрозумілим і видовищним для глядачів (в тому числі для таких, що не мають фехтувального досвіду).

Для того, щоб все вищезазначене стало можливим і запрацювало, нами було розроблено механізм саморегуляції якості фехтувальної техніки й тактики – універсальний статистичний рейтинг майстерності хортинг фехтувальника.

Перш ніж перейти до викладу суті запропонованої нами концепції, потрібно визначити основний формат проведення змагань з хортинг фехтування.

Змагання з хортинг фехтування організовані в форматі регулярного чемпіонату, що триває три календарні сезони (з початку весни, до середини останнього місяця осені).

Чемпіонат планується ділити на етапи, які проходять у різних регіонах України, з метою охоплення якомога більшої кількості учасників. Турнірна сітка чемпіонату організована за схемою «кожен з кожним». Важливо, щоб за період чемпіонату всі його учасники змогли зійтись у двобої один з одним (бажано не один раз).

По завершенні регулярного чемпіонату починається Національний кубок України з хортинг фехтування у форматі плей-офф (вже з поєдинками на виїзд).

Поки що зафіксуємо головне: *результативність спортсмена в регулярному чемпіонаті залежить не від кількості перемог у двобоях, а від суми пропущених спортсменом в цих двобоях ударів.*

Ми враховуємо не нанесені спортсменом ефективні удари, а пропущені.

Різниця нема лише на перший погляд. Якщо рахувати суму нанесених ефективних ударів, то спортсмени прагнуть до того, щоб наколотити суперникам якомога більше. Якщо ж підраховувати пропущені удари – то їм доведеться думати не про те, як нанести якомога більше ударів, а про те, як пропустити якомога менше.

Перемога у шабельних двобоях з хортинг фехтування дається спортсмену за отримання ним переваги або повної переваги (повна перевага = дві переваги = дострокова перемога у двобої) протягом поєдинку. Перевагу можна заробити виконавши ефективний удар або ефективний контроль. Кожна зароблена перевага (не більше двох за поєдинок) у випадку перемоги в спортивному двобої приносить один переможний бал.

У разі перемоги повною перевагою спортсмен заробляє два переможних бали, або один переможний бал, якщо бій завершився (з одною) перевагою.

В процесі двобою спортсмен не тільки завдає але і пропускає удари. Всі технічно правильно виконані удари, що він отримав, в тому числі і ті, що не були зараховані як ефективні (тобто нанесені без збереження контролю бою, обопільні удари тощо), реєструються як пропущені та йдуть спортсмену у статистику. Це потрібне для того, щоб оцінити реальну майстерність фехтування. І нам знадобиться лише співвіднести кількість переможних балів з кількістю пропущених спортсменом ударів. Таким чином ми зможемо наочно продемонструвати рівень чистоти техніки фехтування та тактичної майстерності спортсмена.

Виведений нами параметр (коефіцієнт) ми назвали рейтинг майстерності хортинг фехтувальника.

$$R_{\text{fecht}} = \frac{W_p}{H}$$

Рейтинг майстерності (R_{fecht}) дорівнює відношенню кількості переможних балів (W_p) до кількості пропущених ударів (H).

Приклад.

На початку двобою спортсмен зумів заробити перевагу за ефективним ударом, однак після того лише обмінявся з суперником серіями з двох взаємних ударів, а також одною обопільною атакою, які не були зараховані як ефективні. І ось, по закінченню часу поєдинку, спортсмену зараховується перемога: перевага за ударом приносить йому один переможний бал. Підсумкова статистика спортсменів по завершенні двобою є наступною: переможцю один ефективний удар приніс перевагу і один переможний бал, плюс три пропущені удари; спортсмену що програв не зараховано переможних балів та зараховано чотири пропущені удари.

Зробивши розрахунки за формулою одержуємо:

R_{fecht} переможця = 0,3; R_{fecht} спортсмена, що програв = 0.

Статистика двобоїв підсумовується протягом всього чемпіонату.

Отже, чим частіше і чим чистіше фехтувальник перемагає в ході регулярного чемпіонату з повною перевагою – тим вищим буде його сукупний рейтинг майстерності.

Спортсмен з кращим підсумковим рейтингом майстерності виграє чемпіонат. У випадку виявлення однакових рейтингів у двох чи більше спортсменів за результатами чемпіонату, між ними мають відбутись додаткові двобої для визначення абсолютного переможця.

При спробі фехтувати за цими правилами, багато з тих, хто прийдуть в хортинг фехтування з інших напрямів, будуть за звичкою «грати в лотерею». Але, зіткнувшись з тим, що, навіть вигравши всі двобої, можна програти підсумковий залік за рейтингом майстерності через кількість отриманих за ці двобої пропущені удари, спортсмени мимоволі почнуть замислюватися не тільки про перемоги у двобоях, але і про ту ціну, яку вони за такі перемоги платять.

Таким чином, пропущені удари впливатимуть не лише на результат конкретного бою, але і на те, що відбудеться потім. А спортсменам доведеться прикладати зусиль для того, щоб не пропускати удари, але при цьому не забувати їх наносити, оскільки час двобою обмежено, і не завдання ударів теж несе потенційне покарання у вигляді відсутності переможних білів.

Це наочно демонструє перевагу і ефективність даного статистичного механізму (методу) саморегуляції підвищення якості фехтування спортсменами перед тими «милицями» (у вигляді правил «афтер-блоу», штрафних санкцій за обопільні удари тощо), які існують сьогодні в різноманітних системах правил сучасних змагальних видів фехтування.

Рейтинг майстерності дозволяє здійснювати автоматичний спортивний відбір, розподіляючи спортсменів за дивізіонами згідно їх рейтингу.

Спортсмени з найкращім рейтингом, які демонструють найбільш чисте і красиве фехтування, просуватимуться у вищі дивізіони. Кращі з кращих, за підсумками регулярного чемпіонату, пройдуть до Національного дивізіону, де битимуться за Національний кубок України з хортинг фехтування в плей-офф, який сміливо можна буде транслювати національними ЗМІ.

Завдяки запропонованій концепції правил та спорядження, хортинг фехтування робить можливим проведення повноцінних безпечних для здоров'я фехтувальних двобоїв із забезпеченням як об'єктивної всебічної оцінки їх результатів суддями та глядачами, так і зі збереженням естетики та емоціональної напруги реального бою. Спортивні фехтувальні поєдинки ще ніколи не були такими реалістичними, видовищними і напруженими!

Отже, хортинг фехтування – це національний вид спорту України, що являє собою засноване на історичних традиціях мистецтва шабельного бою запорозьких козаків контактне єдиноборство, яке поєднує в собі фехтування з елементами рукопашної боротьби.

Основні відмінності хортинг фехтування від бойового і умовно-бойового фехтування полягають в наявності чітких правил, що визначають арсенал допустимих прийомів, зони ураження, вимоги до спорядження та параметрів спортивної зброї, а також умови бою.

Перед спортсменом хортинг фехтувальником стоять такі завдання:

1. Дотримуватись правил.
2. Не дозволити завдати собі шкоди.
3. Завдати шкоди противнику (в межах правил).

2.2. Суддівство змагань у хортинг фехтуванні

У змаганнях з хортинг фехтування оцінюється мистецтво володіння шаблею. І якщо у розділі «шабельна рубка» оцінюється виключно техніка володіння шаблею (рубка мішеній та виконання технічних вправ з шаблею), то у розділі «шабельний двобій» оцінюється безпосередньо рівень тактичної та технічної майстерності. Саме тактика, згідно принципу п'яти складових майстерності, має найвищий пріоритет (перед технікою). Тобто увага переділяється не лише правильності технічного виконання тих чи інших ударів шаблею або прийомів рукопашного бою, а передусім, тому, наскільки уміло розпоряджається цими технічними діями спортсмен і наскільки ці дії є ефективними й доцільними у загальній тактичній картині бою. Саме тактичний параметр «контроль бою» визначає ефективність (або неефективність) тих чи інших дій спортсменів під час двобою.

Рішення суддів повинні бути прийнятні як для спортсменів так і для глядачів. Таким чином, в змаганні виражається сутність мистецтва фехтування. Тому рефері являють собою ключові фігури, які мають помічати і контролювати все, що відбувається на змагальному майданчику.

Наприклад, якщо під час двобою один зі спортсменів виконав технічно бездоганний удар чи прийом, але в ході фехтувальної фрази втратив контроль бою (до, під час, або після виконання атакуючої дії) – то таку дію не можна зараховувати як ефективну.

Інша ситуація. Якщо у процесі шабельного двобою переможець не виявився, а час, що був відведений за регламентом, сплинув, тоді рефері, якщо інше не передбачено регламентом конкретного турніру, повинні прийняти «РІШЕННЯ» — це окремо передбачений інструкціями та правилами змагань з хортинг фехтування спосіб визначення переможця у фехтувальному двобої шляхом голосування трьох суддів на майданчику (в тому випадку, коли жоден зі спортсменів не спромігся здобути перевагу чи повну перевагу протягом основного та додаткового часу, а нічия не передбачена регламентом змагань).

Коли рефері виносять «РІШЕННЯ» про перемогу на користь одного з двох спортсменів, їм потрібно враховувати передусім тактичну майстерність (в цьому разі кількісний показник пропущених ударів буде корисним), нестандартність мислення та гідність їх поведінки (етичність, продемонстровані бойовий дух і волю до перемоги) під час двобою. Також приймати «РІШЕННЯ» необхідно виключно на підставі поточного моменту і даного конкретного двобою, жодним чином не посилаючись на попередні результати, успіхи або досвід спортсменів.

2.2.1. Фехтувальні фрази і темп у шабельному двобій

Шабельний двобій у хортинг фехтуванні складається з «фехтувальних фраз» (або «сутичок»).

«Фехтувальна фраза» (або «сутичка») – це епізод активної роботи суперників (відрізок двобою), що складається з безупинних активних дій фехтувальників по відношенню один до одного. Фехтувальні фрази поділяються природними паузами, що пов'язані зі збільшенням дистанції між суперниками та відсутністю активних дій.

Протягом двобою всі дії фехтувальників у часі оцінюються та рахуються виключно через фехтувальні фрази. «Темпу», як такого, у правилах хортинг фехтування не існує (темп потрібен лише як навчально-методичний прийом підчас тренувань). Тобто дії фехтувальників ми рахуємо та оцінюємо не за часом, а за тактичною ситуацією – фразою.

Так, за результатом завершення фехтувальної фрази у двобій може виникнути лише три тактичні ситуації (три результати):

Перша ситуація: протягом сутички ніхто не завдав супернику результативного удару чи не здійснив результативного контролю – переваги нема, двобій продовжується.

Друга ситуація: обидва суперники влучили один по одному (не має значення хто був першим, а хто коли і як швидко відповів) – це обопільне ураження, переваги нема, суперники розходяться на дальню дистанцію та відновлюють двобій.

Третя ситуація: один з суперників завдав іншому безвідповідального удару чи виконав ефективний прийом контролю – є перевага, двобій призупиняється або закінчується.

2.2.2. Неупередженість рефері

Судити двобій у хортинг фехтуванні означає зарахувати або не зарахувати перевагу. Навіть якщо удар чи контроль був дуже близький до ефективного – він не має бути зарахований. В таких випадках перевага не присвоюється і рефері має продовжувати неупереджено виконувати свою роботу. Це особливо важливо, коли ми розглядаємо два типи можливої психологічної реакції, що виникає у рефері після виконання удару чи прийому, що є надзвичайно близьким до ефективного. Після такої атакуючої дії рефері може очікувати, що наступний удар чи контроль буде ще кращим, або він може цілком сфокусуватися на тому факті, що удар чи контроль не вдався. Такі судження можуть спричинити необ'єктивність у судженнях. Тому для рефері дуже важливо сконцентрувати

увагу виключно на ефективності або неефективності удару чи контролю, що був виконаний в певний момент.

Під час суддівства двобою, найголовніша вимога до рефері – бути справедливим. Присуджуючи перемогу або поразку, він не має права керуватись своїми почуттями, що будуються на попередніх результатах або особистих стосунках з учасниками змагань.

Так, оцінювання з точки зору попередніх результатів може поставити одного з двох спортсменів на майданчику в невігідне становище.

Упередженість у судженнях може виникнути і в тому випадку, коли рефері судитиме близького друга або товариша по клубу (команді). В таких випадках краще замінити цього рефері таким, що не має особистих зв'язків з жодним зі спортсменів, які заходяться на майданчику-хорті (якщо це офіційні змагання і є можливість у кадровому виборі).

На рішення рефері не повинні впливати особистість спортсмена, клубу або країни.

Рефері не має оцінювати двобої спираючись на персональні уподобання щодо певних фехтувальних технік або стилів.

Для неупередженого рефері важливо в конкретний момент часу сфокусуватися виключно на двох спортсменах, що змагаються, і, незважаючи ні на що, результат має бути визначений лише тим, що відбувається протягом цього двобою.

2.2.3. Оцінювання техніки та сили ударів

Згідно школи хортинг фехтування всі атакуючі дії фехтувальною зброєю розподіляються на «дотики», «удари» та «поштовхи». Відповідно до цього, спортивними правилами хортинг фехтування враховуються і можуть принести перевагу лише удари.

Нагадаємо, що правила хортинг фехтування передбачають фехтування у «легких обладунках». Тобто, задля запобігання травматизму, захисне спорядження на спортсменах звичайно ж є, але ми припускаємо, що воно «фактично відсутнє», тому не вводимо підвищених вимог до точності ударів у випадку категорії «синтшабля», а для категорії «софтшабля» не вводимо підвищених вимог до сили ударів.

Для оцінювання поєдинків з хортинг фехтування рефері повинен спочатку сам досягти певного рівня майстерності, провівши достатню кількість тренувань з шаблею. Тому, на додачу до гарної теоретичної підготовки і досконалому знанню правил суддівства, рефері мусить мати достатнє практичне розуміння

типів ударів, ступенів складності технік володіння клинком та можливостей для завдання тих чи інших ударів. І, відповідно, персональний досвід у визначенні влучності і відносної сили удару.

В тому числі з цією метою, в хортинг фехтуванні передбачений розділ спортивної шабельної рубки предметів-мішеней, що дає практичні навички та розуміння відносної сили і техніки завдання ударів шаблею.

Коли рефері оцінює техніку і силу удару, то, оскільки не він отримує цей удар, він не може насправді знати, наскільки він є сильним. Він може оцінювати цей параметр виключно суб'єктивно, і це судження засноване передусім на тому, що він бачить, тобто «де і як був нанесений удар» (технічна точка зору на удар).

Щоб оцінити не лише відносну силу і техніку, але й ефективність удару, рефері спостерігає за траєкторією шаблі та фіксує місце нанесення удару, а також оцінює дії фехтувальника безпосередньо під час і після нанесення удару протягом всієї фехтувальної фрази (тут береться до уваги тактична точка зору на удар).

Ось як виглядатиме схема аналізу ефективності (в тому числі точності і сили) удару шаблею:

1. Точка зору на удар.
2. Тип удару.
3. Ціль удару (тип мішені, місце ураження).
4. Траєкторія удару: напрямок удару, сектори, через які проходить траєкторія, положення клинку, дистанція удару.
5. Ударна частина клинка (робоча третина зброї відповідно до типу удару).
6. Вкладання в удар (наявність чи відсутність): джерело початкового імпульсу для запуску клинка, спосіб вкладання в удар, рух центру ваги, ступінь вкладання в удар, синхронізація (наявність пунктів 1-6 достатньо для реєстрації пропущеного удару).
7. Переміщення клинка і фехтувальника після ураження мішені: наявність/відсутність контролю бою, траєкторія відведення зброї після удару.

Також береться до уваги звук, спричинений зіткненням клинка із мішенню, наприклад:

- звук зіткнення клинків;
- звук, що створюється, коли удар клинка влучає у тверді або м'які (матерчаті) елементи захисного спорядження;

- звук, що створюється, коли удар влучає у гарду або жорстку захисну рукавичку;
- звук, що створюється, коли удар приходиться на фехтувальну маску;
- звуки голосів фехтувальників (видих підчас удару, що означає розрядку м'язів і повну передачу енергії удару через ударну частину клинка в мішень).

Рішення щодо реєстрації удару має бути винесене на основі даних звуків в один момент. Все це (в поєднанні з тим фактом, що звуки дуже часто важко розчуті через підбадьорливі вигуки глядачів і членів команди) робить суддівство надзвичайно складним і відповідальним процесом. Щоб полегшити роботу рефері і забезпечити якісне суддівство, глядачі, по можливості, мають утримуватись від підбадьорливих вигуків на адресу учасників змагань.

2.3. Інструкції та правила змагань з хортинг фехтування у розділі «шабельний двобій»

Метою справжніх інструкцій є організація і проведення спортивних змагань з хортинг фехтування за таким правилами, які забезпечать максимально можливе наближення та їх відповідність мистецтву бойового (прикладного) поєдинку з клинковою зброєю.

**ІНСТРУКЦІЇ ТА ПРАВИЛА З ПРОВЕДЕННЯ ТА СУДДІВСТВА ШАБЕЛЬНОГО
ДВОБОЮ З ХОРТИНГ ФЕХТУВАННЯ**
(Затверджено Національною федерацією хортинг фехтування України,
редакція від 20 липня 2019 року)

Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Частина 1. Загальні інструкції

- Стаття 1. Ціль Інструкцій
- Стаття 2. Змагальний майданчик – хорт
- Стаття 3. Зброя
- Стаття 4. Захисне спорядження
- Стаття 5. Одяг

Частина 2. Шабельний двобій

- Стаття 6. Час двобою
- Стаття 7. Перевага
- Стаття 8. Рейтинг майстерності
- Стаття 9. Командні двобої
- Стаття 10. Початок та закінчення двобою
- Стаття 11. Призупинення та відновлення двобою
- Стаття 12. Прохання про призупинення двобою
- Стаття 13. Ефективний удар
- Стаття 14. Ударна частина зброї
- Стаття 15. Зона ураження
- Стаття 16. Ефективний контроль
- Стаття 17. Контроль бою

РОЗДІЛ 2. ЗМАГАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА СУДДІВСТВО

Частина 1. Заборонені дії (порушення)

- Стаття 18. Вживання наркотичних засобів
- Стаття 19. Образа
- Стаття 20. Інші заборонені дії

Частина 2. Покарання за заборонені дії (порушення)

- Стаття 21. Дискваліфікація
- Стаття 22. Технічна поразка
- Стаття 23. Фоли (незначні порушення правил)

Частина 3. Забезпечення ведення двобоїв та суддівства

Стаття 24. Склад суддівської комісії

Стаття 25. Голова суддівської комісії

Стаття 26. Помічник голови суддівської комісії

Стаття 27. Судді на хорті – рефері

Стаття 28. Персонал на хорті

Стаття 29. Рішення ефективний удар/контроль

Стаття 30. Відміна рішення щодо ефективного удару/контролю

Стаття 31. Помилки в рішенні ефективний удар/контроль

Стаття 32. Порядок суддівства

Стаття 33. Травма або нещасний випадок

Стаття 34. Неявка

Стаття 32. Бали, отримані за недієздатного або такого, що не вийшов на двобій, спортсмена

Стаття 33. Переможні бали або переважаюче положення порушника

Стаття 34. Нарада

Стаття 35. Протест

РОЗДІЛ 3. ОГОЛОШЕННЯ І СИГНАЛИ ПРАПОРЦЯМИ

Стаття 36. Оголошення

Стаття 37. Сигнали прапорцями

РОЗДІЛ 4. ДОПОВНЕННЯ

Стаття 38. Непередбачені Інструкціями ситуації

Постанова

Оголошення рефері та сигнали прапорцями

Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Частина 1. Загальні інструкції

Стаття 1. Ціль Інструкцій

Ціллю цих «Інструкцій та правил з проведення та суддівства шабельного двобою з хортинг фехтування» (далі – «Інструкції») є забезпечення чесної боротьби спортсменів-фехтувальників на змаганнях, організованих Національною федерацією хортинг фехтування України, відповідно до принципів історично-бойової традиції фехтування, забезпечення правильного й безпристрасного суддівства шабельних двобоїв.

Стаття 2. Змагальний майданчик – хорт

1. Змагальний майданчик (далі – хорт), за умов, що мають бути розмічені його межі, має наступні параметри:

1.1. За формою хорт є квадратом з довжиною сторін від 9 до 11 метрів або окружністю діаметром від 9 до 10 метрів, враховуючи ширину обмежувальних ліній.

1.2. Центр хорту має бути позначений діагональним хрестом або емблемою хортинг фехтування (три схрещені шаблі). По обидва боки від центру на однаковому віддаленні мають бути позначені дві обмежувальні лінії для спортсменів (місце, де розташовуються спортсмени безпосередньо перед початком та після завершення двобою, а також у моменти двобою, що не передбачають безпосередньо сутички).

1.3. Ширина ліній має бути від 5 до 10 сантиметрів, а колір має дозволяти легко ідентифікувати межі хорту.

1.4. Вільний простір навколо хорта має становити не менше 1,5 метрів.

2. Схему змагального майданчика із зазначенням довжини ліній і відстані між ними наведено у Додатку № 2.

Стаття 3. Зброя

1. Зброя шабельного типу має бути виготовлена з матеріалів, схвалених Національною федерацією хортинг фехтування України.

2. Технічні характеристики зброї «синтшабля»:

2.1. *Клинок* зброї має бути виготовлений виключно з синтетичного матеріалу поліамід білого кольору і не повинен мати ніяких інших елементів,

окрім полоси розмежувальної лінії між сильною та середньою третинами клинка, позначеною чорною смужкою завширшки не більше 10 міліметрів;

2.2. *Руків'я* має бути виготовлене з чорного поліуретану без гострих, виступаючих країв і деталей;

2.3. *Гарда* має бути прямокутної чи ромбовидної форми без гострих елементів, виготовленою з гуми/поліуретану чорного кольору чи зі сталі, вкритої демпферним матеріалом (гумою/поліуретаном) чорного кольору;

2.4. *Дужка гарди* (не є обов'язковим елементом) має бути виготовлена зі сталі та вкрита шаром захисного демпферного матеріалу (гума/поліуретан). Форма і розміри дужки гарди мають бути достатніми для комфортного утримання зброї в рукавицях для хортинг фехтування, вільного і швидкого перекидання зброї з одної руки в іншу без зайвих рухів.

3. Технічні характеристики зброї «софтшабля»:

3.1. *Клинок* зброї має бути виготовлений з м'яких синтетичних матеріалів (пінополімер), вкритих чохлам зі світлої тканини і не повинен мати ніяких інших елементів. В середині клинка може бути присутня вставка з полімерного матеріалу;

3.2. *Руків'я* має бути виготовлене з поліуретану чи гуми чорного кольору без гострих, виступаючих країв і деталей;

3.3. *Гарда* має бути прямокутної чи ромбовидної форми без гострих елементів, виготовленою з полімерного матеріалу, гуми або поліуретану чорного кольору;

3.4. *Дужка гарди* (не є обов'язковим елементом) має бути виготовлена з полімерного матеріалу, гуми або поліуретану чорного кольору. Форма і розміри дужки гарди мають бути достатніми для комфортного утримання зброї в рукавицях для хортинг фехтування, вільного і швидкого перекидання зброї з одної руки в іншу без зайвих рухів.

4. Технічні характеристики та специфікації зброї для хортинг фехтування наведено в Додатку № 5.

5. Назви відповідних частин зброї «синтшабля» наведено в Додатку № 5.

Стаття 4. Захисне спорядження

1. Захисне спорядження має бути виготовлене з матеріалів, схвалених Національною федерацією хортинг фехтування України.

2. Захисне спорядження для змагань у категорії «синтшабля» складається з наступних елементів:

2.1. *Маска фехтувальна*;

2.2. *Протектор (нашоломник)* фехтувальної маски, що має захист шиї, ключиць та потилиці;

2.3. *Хортовка фехтувальна* – захисна куртка;

2.4. *Горжет* (може бути елементом протектора фехтувальної маски) – протектор шиї та ключиць;

2.5. *Захист передпліччя та ліктів*;

2.6. *Рукавиці фехтувальні* із захисними накладками;

2.7. *Захист паху*;

2.8. *Захист гомілок і колін*;

2.9. *Нагрудник* (не є обов'язковим елементом) – додатковий елемент захисту тулуба, може бути частиною хортовки фехтувальної;

2.10. *Наплічники* – можуть бути частиною хортовки фехтувальної;

2.11. *Захист стегон*;

2.12. *Захист стоп* (не є обов'язковим елементом).

3. Захисне спорядження для змагань у категорії «софтшабля» складається з наступних елементів:

3.1. *Маска фехтувальна*;

3.2. *Протектор (нашоломник)* фехтувальної маски, що має захист шиї, ключиць та потилиці;

3.3. *Рукавиці фехтувальні* (не є обов'язковим елементом);

3.4. *Захист паху*;

3.5. *Горжет* (може бути елементом протектора фехтувальної маски) – протектор шиї та ключиць;

3.6. *Захист передпліччя та ліктів* (не є обов'язковим елементом);

3.7. *Захист гомілок і колін* (не є обов'язковим елементом);

3.8. *Нагрудник* (не є обов'язковим елементом) – додатковий елемент захисту тулуба;

3.9. *Наплічники* (не є обов'язковим елементом);

3.10. *Захист стегон* (не є обов'язковим елементом);

3.11. *Захист стоп* (не є обов'язковим елементом).

4. За замовчуванням всі пластикові захисні елементи захисного спорядження мають бути чорного кольору або вкриті чорною тканиною. Текстильні елементи захисного спорядження, зокрема хортовка фехтувальна, можуть бути темно-синього або чорного кольору.

5. Сітка маски фехтувальної має бути однотонного чорного або срібно-металевого кольору та не містити на собі ніяких малюнків чи символів.

6. Протектор (нашоломник) має містити розрізнявальні знімні накладки-патчі жовтого або блакитного кольору (розміри накладок-патчів мають становити не менше ніж 10x15 сантиметрів) з правої і з лівої сторони нашоломника. Різнокольорові накладки-патчі фіксуються на нашоломнику за допомогою текстильних застібок («липучок»). Нашоломник має вдягатись поверх маски фехтувальної і фіксуватись на ній. Якщо нашоломник спортсмена не має відповідних кріплень для накладок – йому на елементи спорядження пов'язується матерчата стрічка жовтого або блакитного кольору завширшки не менше ніж 5 сантиметрів і завдовжки не менше ніж 70 сантиметрів.

7. Спереду хортівка або нагрудник спортсмена-учасника змагань має містити шеврон (бейдж) з прізвищем, а також з символікою належності до певного клубу або країни (герб чи прапор), за які цей спортсмен виступає. Літери на позначення прізвища спортсмена на шевроні мають бути срібного, жовтого чи білого кольору.

8. Елементи захисного спорядження хортинг фехтувальника не мають містити символи чи написів, що ображають честь та гідність людини, мають екстремістський, релігійний або політичний характер.

9. Приклади захисного спорядження наведено в Додатку № 6.

Стаття 5. Одяг

1. Одяг хортинг фехтувальника складається з однотонної футболки (рашгарду) темно-синього або чорного кольору з короткими чи довгими рукавами, хортинг шаровар темно-синього або чорного кольору та однотонних фехтувальних гетрів (не є обов'язковим елементом). Взуттям хортинг фехтувальника можуть бути фехтувальні спеці, кеди або кросівки чорного чи темно-синього кольору.

2. Одяг хортинг фехтувальника не має містити символи чи написів, що ображають честь та гідність людини, мають екстремістський, релігійний або політичний характер.

Приклади форми (одягу) для занять хортинг фехтуванням наведено в Додатку № 7.

Частина 2. Шабельний двобій

Стаття 6. Час двобою

1. Стандартний (основний) час шабельного двобою (далі двобою) складає п'ять хвилин, а додатковий час (овертайм) – три хвилини. Час від моменту оголошення ПЕРЕВАГИ, ФОЛУ, або про припинення двобою, яке робить головний рефері, до відновлення двобою, не вважається частиною часу двобою.

Стаття 7. Перевага

1. *Перевага* – це цілковито вигрешне становище спортсмена-фехтувальника (порівняно з суперником), у якому він опинився за результатами завершення фехтувальної фрази.

2. У випадку перемоги за отриману протягом двобою перевагу спортсменові присуджується один переможний бал (1 перевага = 1 переможний бал); за перемогу *повною перевагою* (дві переваги протягом двобою) – два переможні бали.

3. Рішення про перевагу у двобої виноситься відповідно до наступних правил:

3.1. Перевагу у двобої можна заробити, виконавши ефективний удар або виконавши ефективний контроль. Також спортсмен може отримати перевагу у випадку коли його суперник заробляє два фоли (порушення) протягом двобою.

3.2. Той спортсмен, що першим заробляє дві переваги протягом двобою, отримує повну перевагу та одержує перемогу і заробляє два переможні бали. В цьому випадку двобій завершується достроково.

3.3. Якщо спортсмен отримує одну перевагу протягом двобою, а його суперник не отримує жодної переваги, то він також одержує перемогу, але заробивши лише один переможний бал по завершенні основного часу двобою.

3.4. Якщо за основний час двобою переможець не визначається, тоді призначається додатковий час двобою (овертайм), і спортсмен, який першим заробляє перевагу протягом овертайму, одержує перемогу. Також перемога може бути присуджена рішенням суддів (рішення) чи може бути об'явлена нічия.

3.5. Як у випадку нічиєї, так і у випадку поразки, переможні бали не нараховуються (навіть якщо за час двобою спортсменами було отримано по одній перевазі).

3.6. Коли перемога присуджується рішенням суддів (рішення), або оголошується технічна перемога/поразка – переможець отримує один переможний бал.

3.7. Коли рефері оголошують рішення, вони передусім мають враховувати кількість пропущених спортсменами ударів, а вже потім – характер поведінки та виявлену спортсменами ініціативність під час двобою.

Стаття 8. Рейтинг майстерності

Рейтинг майстерності спортсмена хортинг фехтувальника визначається як відношення суми зароблених ним переможних балів до загальної кількості пропущених ним в ході двобоїв ударів.

Стаття 9. Командні двобої

1. Командні двобої мають проводитися командами, що складаються з трьох спортсменів.

2. Команда, більшість членів якої стали переможцями у двобоях, одержує перемогу. Якщо кількість переможців з обох сторін є рівною, то перемогу отримує та команда, що набрала у підсумку кращій сумарний командний рейтинг майстерності. Якщо ж сумарний рейтинг майстерності теж є рівним, тоді два спортсмени від кожної з команд мусять провести додатковий двобій до визначення переможця.

3. У випадку варіанту «Переможець залишається», спортсмен команди, який переміг свого суперника, може продовжити битися проти наступного спортсмена протилежної команди. Якщо переможець продовжуватиме перемагати, командну перемогу отримає та команда, фехтувальники якої переможуть останнього спортсмена-фехтувальника протилежної команди.

Стаття 10. Початок та закінчення двобою

Початок та Закінчення двобою оголошує головний рефері.

Стаття 11. Призупинення та відновлення двобою

Рішення про призупинення двобою можуть оголосити рефері, а рішення про відновлення двобою має оголосити Головний рефері.

Стаття 12. Прохання про призупинення двобою

1. Якщо спортсмен не має змоги продовжувати двобій (через погане самопочуття, травму, пошкодження зброї чи захисного спорядження тощо), він може попросити призупинити двобій.

2. Для того щоб подати прохання про призупинення двобою, спортсменові необхідно подати відповідний сигнал, піднявши неозброєну руку над своєю головою, спрямувавши долоню у бік головного рефері.

Стаття 13. Ефективний удар

1. Ефективний удар визначається як технічно вірний безвідповідальний (з боку суперника), точний рублячий, колючий, ріжучий, лускаючий, сікучий або прорізний удар, нанесений правильною (для конкретного удару) частиною зброї в дозволена для ураження частину тіла (зону ураження) суперника. Удар має бути виконаний швидко, різко, енергійно та з необхідним вкладанням, свідомо, з оптимальним вибором моменту, типу та траєкторії. Удар обов'язково має бути завершений зі збереженням КОНТРОЛЮ БОЮ до кінця фехтувальної фрази, під час якої був виконаний.

2. За виконання ефективного удару спортсмену присуджується перевага.

3. Для оцінювання ефективності удару використовуються наступні поняття:

3.1. Точка зору на удар.

3.2. Тип удару.

3.3. Ціль удару (тип мішені, місце ураження).

3.4. Траєкторія удару: напрямок удару, сектора, через які проходить траєкторія, положення зброї, дистанція, з якої наноситься удар.

3.5. Ударна частина клинка (робоча третина клинка, що відповідає певному типу удару).

3.6. Вкладання в удар (наявність чи відсутність): джерело початкового імпульсу для запуску клинка, спосіб вкладання в удар, рух центру ваги, ступень вкладання в удар, синхронізація (наявність пунктів 3.1-3.6 – удар є технічно правильним, що достатньо для реєстрації пропущеного удару).

3.7. Переміщення клинка і фехтувальника після ураження мішені: траєкторія відведення клинка після ураження мішені, наявність/відсутність контролю бою, завершення фехтувальної фрази (наявність пунктів 3.1-3.6 та 3.7 – удар є ефективним).

4. Наступні удари вважаються ефективними:

4.1. Удар, нанесений супернику після того, як він випустив з рук зброю;

4.2. Удар, нанесений точно в момент, коли суперник вийшов за межі хорту;

4.3. Удар, виконаний після падіння суперника;

4.4. Коли після нанесення удару спортсмен вдало захищається від контратак суперника, або завдає послідовні безвідповідальні удари шаблею.

4.5. Технічно правильно виконаний безвідповідальний удар, що був нанесений елманню клинка за реверсивною траєкторією чітко у допустиму зону ураження суперника.

5. Удар не вважається ефективним в наступних випадках:

5.1. Коли два технічно вірні удари виконуються обома спортсменами одночасно (обопільний удар).

5.2. Коли після нанесення удару спортсмен пропускає удари, що наносить йому суперник у відповідь, не даючи розірвати дистанцію та завершити фехтувальну фразу, тим самим позбавляючи його контролю бою.

5.3. Коли спортсмен з інших причин втрачає контроль бою в момент та після нанесення удару по супернику.

Стаття 14. Ударна частина зброї

1. Ударна частина зброї – частина зброї, що відповідає лезу, якою спортсмен може виконати той чи інший удар) — це сторона, відповідна лезу, протилежна обуху шаблі і така третина клинка, яка найкращім чином придатна для нанесення конкретного типу удару (в залежності від типу удару, це може бути сильна або середня частина клинка, а також його вістря).

2. Сам клинок будь-якої клинкової зброї можна умовно поділити на три частини:

1) «сильну третину» (1/3 частина клинка від гарди до руків'я) – тут клинок має найбільшу товщину;

2) «слабку третину» (1/3 частина від вістря) – ділянка завдання найпотужніших ударів (переважно найгостріша);

3) «середню третину» (та третина клинка, що розташована між його сильною та слабкою третинами відповідно).

Стаття 15. Зона ураження

1. Зона ураження (мішень для ударів) – частина тіла суперника, ураження якої дозволене залежно від категорії зброї.

2. Зони ураження для категорії «синтшабля» фактично являють собою частини тіла спортсмена, вкриті захисним спорядженням.

3. Зона ураження для категорії «софтшабля», якщо інше не передбачено регламентом відповідних змагань, складається з наступних частин тіла спортсмена:

- 3.1. Голова: чоло і обличчя, права та ліва сторони голови;
- 3.2. Кисті рук та зап'ястя;
- 3.3. Права та ліва руки від передпліччя до плеча;
- 3.4. Тулуб та частково плечі: фронт, права і ліва сторони, верх спини;
- 3.5. Зони вище колін до тазостегнових суглобів ніг;
- 3.6. Гомілки та коліна.

4. Не є зонами ураження потилиця, стопи, нижня частина спини. Нанесення ударів по цих зонах заборонено.

Стаття 16. Ефективний контроль

1. *Ефективний контроль* – це таке положення спортсмена, за якого ані суперник, ані його зброя не здатні завдати спортсменові шкоди у поточній фехтувальній фразі двобою, а також дії спортсмена, що призвели до нейтралізації загрози і активних дій з боку суперника іншими (не шляхом нанесення ефективного удару) атакуючими впливами – прийомами контролю, а саме:

1.1. Захоплення та фіксація озброєної руки суперника з відповідною загрозою зброєю в його бік;

1.2. Кидок суперника на землю з наступною фіксацією його за допомогою рукопашної боротьби;

1.3. Обеззброювання суперника.

2. За виконання ефективного контролю спортсмену присуджується перевага.

3. Прийоми контролю, або інші атакуючі впливи спортсменів – це атакуючі впливи або дії, які не здійснюються ударами клинку.

4. Спортсменам дозволено здійснювати наступні прийоми контролю:

4.1. Поштовх суперника рукою.

4.2. Поштовх суперника корпусом.

4.3. Захоплення озброєної руки суперника неозброєною рукою.

4.4. Кидок суперника через стегно.

4.5. Підніжка.

4.6. Підсічка ногою ноги суперника.

4.7. Утримання суперника в партері «висідом» чи фіксацією кінцівок.

4.8. Обеззброювання суперника вибиттям зброї з його руки ударом клинку по клинку суперника (батман).

4.9. Утримання озброєної руки чи рук суперника з послідуною загрозою клинком у його обличчя, або притисканням леза клинку до горжету суперника.

4.10. Комбінації з перерахованих вище прийомів.

Стаття 17. Контроль бою

1. *Контроль бою* – дії або положення спортсмена, що не допускають нанесення ушкодження з боку суперника, чітка орієнтація в просторі, здатність спортсмена до усвідомлених рухів і маневрів на хорті, до рішучих та цілеспрямованих дій.

2. Контроль бою спортсменом-фехтувальником може бути розкладений на:

2.1. Самоконтроль – ясність намірів, здатність свідомо вести бій.

2.2. Контроль суперника та його зброї – фізична і психологічна здатність і готовність уразити суперника або зреагувати на його дії, одночасно з тим здатність до ефективного захисту від його атак (до їх нейтралізації).

2.3. Контроль простору бою – орієнтація в просторі, здатність до усвідомленого руху та маневру.

2.3. Технічно вірно виконані удари, що були здійснені спортсменом під час двобою без збереження ним контролю бою – не вважаються ефективними ударами.

РОЗДІЛ 2. ЗМАГАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА СУДДІВСТВО

Частина 1. Заборонені дії (порушення)

Стаття 18. Вживання наркотичних засобів

Спортсменам заборонено вживати наркотичні, стимулюючі, допінгові засоби та алкоголь перед початком та під час змагань.

Стаття 19. Образа

Спортсменам заборонено здійснювати образливі вигуки і дії щодо інших спортсменів, рефері та персоналу, глядачів.

Стаття 20. Інші заборонені дії

1. До заборонених дій належать в тому числі, але не виключно:

1.1. Використання захисного спорядження та зброї, відмінних від тих, що зазначені в даній Інструкції (заборонене спорядження);

1.2. Нанесення суперникові ударів руками та ногами;

1.3. Умисне зривання з суперника частини захисного спорядження;

1.4. Утримування своєї зброї за лезо обома руками;

1.5. Кидання зброї;

1.6. Нанесення суперникові ударів у ситуативно незахищені обов'язковим для певної категорії змагань захисним спорядженням частини тіла (у пошкоджені чи розстібнуті під час двобою елементи захисного спорядження) та у заборонені для ураження зони (див. ст. 15, п. 4);

1.7. Умисне покладання леза зброї на суперника;

1.8. Відсутність (без об'єктивних причин) протидії супернику після падіння на хорт у положенні обличчям вниз;

1.9. Умисне розвертання спиною до суперника або підставляння незахищених захисною екіпіровкою частин тіла під удари суперника;

1.10. Вихід за межі хорту під час двобою;

1.11. Ініціювання зупинки двобою без поважних причин;

1.12. Умисне затягування часу двобою;

1.13. Інші дії, що порушують ці Інструкції.

2. Вихід за межі майданчика для змагань, передбачений п. 1.10 ст. 20 Інструкцій, визначається наступним чином:

2.1. Одна нога спортсмена повністю виходить за межу майданчика для змагань;

2.2. Спортсмен падає на підлогу, при цьому половина тіла виступає за межі майданчика для змагань;

2.3. Спортсмен спирається на частину тіла чи зброю, що виходять за межі майданчика для змагань.

Частина 2. Покарання за заборонені дії (порушення)

Стаття 21. Дискваліфікація

Спортсмену, який під час змагань навмисно скоїв порушення, що передбачені ст. 18 і 19, зараховується поразка і він позбавляється права брати подальшу участь у змаганнях. Якщо порушення сталося під час двобою – такий двобій зупиняється і супернику дискваліфікованого спортсмена присуджується два переможні бали. Всі бали, набрані порушником під час змагання і його рейтинг майстерності повністю анулюються.

Стаття 22. Технічна поразка

1. До спортсмена, який навмисно скоїв порушення, що передбачене п. 1.1 ст. 20, застосовуються наступні покарання:

1.1. Якщо обидва спортсмени умисно порушують правила, то обом зараховується поразка, а переможні бали, що були зароблені ними протягом двобою, анулюються.

1.2. Спортсмену, що використовує заборонене захисне спорядження або заборонену зброю, зараховується технічна поразка, а всі набрані ним бали та статистика анулюються. Супернику присуджується один переможний бал.

1.3. Спортсмена, що був викритий у використанні невідповідного правилам захисного спорядження, усувають від подальшої участі у змаганнях; однак порушник може вийти в якості заміни у командних двобоях (після усунення недоліків зброї та захисного спорядження), якщо регламентом змагань не передбачено зворотного.

2. Дія Покарання, що описане в п. 1 ст. 22, не має зворотної сили у відношенні до попередніх змагань, на яких не була визначена дія цих статей.

Стаття 23. Фоли (незначні порушення правил)

1. Якщо спортсмен двічі здійснює заборонені дії (далі – фоли), визначені пп. 1.2-1.13 ст. 20, то його супернику присуджується перевага. Кількість фолів має розглядатися сукупно протягом всього двобою. Однак в додатковий час або коли обидва спортсмени заробили відповідно по одній перевазі, або якщо обидва спортсмени одночасно заробили по другому фолу, то ці порушення компенсуються і щодо до такого фолу покарання не застосовується.

2. Відносно фолу, що зазначений у п. 1.10 ст. 20, якщо обидва спортсмени вийшли за межі хорту, то покарання застосовується щодо того спортсмена, який першим скоїв цей фол.

3. Стосовно фолу, що зазначений у п. 1.10 ст. 20: якщо суперник виконав ефективний удар/контроль щодо спортсмена, який в результаті цього вийшов за межі хорту, то фол не тягне за собою покарання.

Частина 3. Забезпечення ведення двобоїв та суддівства

Стаття 24. Склад суддівської комісії

Суддівська складається з голови суддівської комісії, помічника голови суддівської комісії (призначається у випадку, коли в ході змагань двобої відбуваються на двох або більше хортах одночасно) та суддів на хортах – рефері.

Стаття 25. Голова суддівської комісії

1. Голова суддівської комісії має всі необхідні повноваження для забезпечення чесного проведення змагань і двобоїв у відповідності до цих Інструкцій.

2. Обов'язки голови суддівської комісії:

2.1. Суворо дотримуватись виконання Інструкцій під час змагань.

2.2. Приймати рішення щодо протестів.

2.3. Вирішувати питання, що не регламентовані Інструкціями.

3. На початку першого двобою голова суддівської комісії подає наступні сигнали:

3.1. Якщо змагання відбуваються на одному хорті, голова суддівської комісії встає і дає розпорядження головному рефері подати команду про початок двобою, коли перші учасники змагань виконують ПРИВІТАННЯ (три кроки до обмежувальних ліній для спортсменів на хорті).

3.2. Якщо змагання проводяться на двох і більше хортів, голова суддівської комісії встає і дає розпорядження про початок двобоїв, коли всі перші учасники змагань одночасно виконують ПРИВІТАННЯ.

Стаття 26. Помічник голови суддівської комісії

1. Помічник голови суддівської комісії допомагає голові суддівської комісії і контролює двобої, які проходять на ввірених йому хортах. Одночасно може бути призначено один та більше помічників голови суддівської комісії (залежно від кількості хортів), якщо цього потребує регламент змагань.

2. Обов'язки помічника голови суддівської комісії:

2.1. Нести відповідальність за загальне керівництво двобоями на дорученому хорті.

2.2. Слідкувати за виконанням Інструкцій на дорученому хорті.

2.3. Приймати рішення щодо протестів.

2.4. Керувати рефері та допоміжним персоналом на дорученому хорті.

Стаття 27. Судді на хорті – рефері

1. Судді на хорті (далі – рефері) складаються з головного рефері і двох допоміжних рефері, які мають однакове право присуджувати ефективний удар/контроль та реєструвати пропущені удари.

2. Головний рефері має право керувати двобоєм, робити об'яви і подавати сигнали: ПЕРЕВАГА, ФОЛ тощо суддівськими прапорцями (далі прапорці).

3. Допоміжні рефері допомагають головному рефері в керівництві відповідними двобоями, подаючи прапорцями сигнали ЕФЕКТИВНИЙ УДАР/КОНТРОЛЬ, ПРОПУЩЕНИЙ УДАР, ФОЛ тощо. Далі, у випадку непередбачених обставин, допоміжні рефері можуть подати сигнал і об'явити про призупинення двобою.

4. Обов'язки рефері:

4.1. Безпосередньо керувати двобоями.

4.2. Чітко та своєчасно робити повідомлення та надавати сигнали прапорцями.

4.3. Підтримувати зв'язок з іншими рефері на хорті.

4.4. У разі потреби після завершення двобоїв обговорювати своє суддівство з іншими рефері, головою суддівської комісії та помічником голови суддівської комісії.

5. Одяг всіх суддів має бути уніфікований (якщо інше не передбачене регламентом змагань):

5.1. Брюки темно-синього або чорного кольору (однотонні).

5.2. Сорочка поло біла з горизонтальною золотою смужкою на рівні середини грудей та темно-синім або чорним написом «REFEREE» на спині.

5.3. Шкарпетки темно-синього або чорного (однотонні) та чорне однотонне взуття.

Або:

5.4. Костюм хортинг фехтувальника, визначений ст. 5 Інструкцій.

4.5. Спортивна куртка білого кольору з темно-синім або чорним написом «REFEREE» на спині.

Стаття 28. Персонал на хорті

1. З метою забезпечення ведення двобоїв персонал на хорті має складатися з відповідальних за ведення рахунку і статистики, відповідальних за запис рахунку, хронометристів, глашатаїв, що викликають спортсменів на хорт та повідомляють спортсменів про необхідність готуватись до виходу на хорт.

2. Склад і обов'язки персоналу на хорті:

2.1. За одним хортом має бути закріплений один (чи більше) хронометрист, до обов'язків якого належить відслідковування часу двобоїв і подання сигналів про завершення часу.

2.2. За одним хортом має бути закріплений один (чи більше) статист, до обов'язків якого належить фіксація статистики переможних балів, ефективних ударів/контролів та пропущених ударів, кількості та типів порушень та іншої статистичної інформації.

2.3. За одним хортом мають бути закріплені один головний глашатай та два чи більше асистентів, до обов'язків яких належить інформування спортсменів про вихід на двобій та перевірка спорядження спортсменів.

Стаття 29. Рішення ефективний удар/контроль

1. Удар або контроль вважається ефективним і приносить перевагу, коли двоє чи більше рефері подають сигнал ЕФЕКТИВНИЙ УДАР/КОНТРОЛЬ;

2. Удар або контроль вважається неефективним, коли один рефері подає сигнал ЕФЕКТИВНИЙ УДАР/КОНТРОЛЬ, а інші рефері подають сигнал про ВІДМОВУ ВІД ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ.

Стаття 30. Відміна рішення щодо ефективного удару/контролю

1. У випадку, коли спортсмен скоює неправомірну дію, рішення ефективний удар/контроль може бути відмінене в результаті наради рефері (НАРАДА) навіть після його оголошення.

2. Причини відміни рішення:

2.1. Спортсмен, що виконав ефективний удар/контроль, не продемонстрував контроль бою;

2.2. Спортсмен, що виконав ефективний удар/контроль, дозволив собі дії, що можуть бути розцінені як неповага до суперника (надмірна демонстрація власної переваги над суперником, зневажливі рухи тощо).

Стаття 31. Помилки в рішенні ефективний удар/контроль

1. Якщо рефері має сумніви щодо рішення про ефективний удар/контроль тощо, він може скликати нараду (НАРАДА), на якій рефері мають колегіально прийняти рішення з приводу сумнівів.

2. Помилки в рішенні ефективний удар/контроль визнаються за наступних випадків:

2.1. Якщо помилкове рішення було прийняте щодо спортсмена, що виконав ефективний удар/контроль.

2.2. Якщо рішення щодо ефективного удару/контролю було прийняте попри сигнал про завершення двобою.

2.3. Коли рішення ефективний удар/контроль було прийняте під час двобою, який мав припинитись, якби було правильно підраховано кількість фолів.

Стаття 32. Порядок суддівства

1. Рефері мають здійснювати суддівство наступним чином:

1.1. Коли один з рефері подає сигнал, інші рефері мусять негайно подати сигнал про своє рішення.

1.2. Коли ефективний удар/контроль визнається, або коли двобій призупиняється, головний рефері дає спортсменам команду повернутися на встановлені обмежувальні лінії та відновити бій.

1.3. Коли головний рефері виявляє фол, він негайно призупиняє бій командою «СТОП!» і подає відповідний сигнал прапорцем. Однак якщо ФОЛ не був очевидним, то Головний рефері призупиняє двобій та скликає нараду командою «НАРАДА!», на якій рефері приймають рішення щодо ФОЛУ.

1.4. Коли рукопашна боротьба заходить у безвихідне становище, головний рефері дає команду спортсменам розійтись («РОЗІЙТИСЬ!») та відновити двобій («БІЙ!»).

1.5. Коли спортсмен просить зупинити бій, головний рефері повідомляє про призупинення, після чого з'ясовує причини та вирішує питання про повну зупинку чи відновлення двобою.

1.6. Коли перемога має бути присуджена в результаті рішення, всі рефері подають сигнал (піднімаючи прапорець відповідного кольору), який визначає переможця, одночасно з командою Головного рефері «РІШЕННЯ!».

1.7. Реєстрація пропущених спортсменами (неефективних) ударів ведеться рефері без призупинення двобою.

2. Команда «РОЗІЙТИСЬ!» виконується наступним чином:

2.1. Головний рефері розводить обох спортсменів, подаючи команду «ПО МІСЦЯХ!», а потім відновити двобій.

2.2. Місця, на які розходяться спортсмени мають бути в межах хорту.

Стаття 33. Травма або нещасний випадок

1. Якщо спортсмен не в змозі продовжувати бій через травму або нещасний випадок, то головний рефері має вирішити ситуацію наступним чином:

1.1. Після консультації з лікарем рефері визначають чи може спортсмен, продовжувати двобій.

1.2. У випадку коли спортсмен не має змоги продовжувати бій через травму, нанесену суперником, то супернику зараховується поразка; якщо причина травми невідома або сталася з вини травмованого спортсмена, то поразка зараховується спортсмену, що був травмований.

1.3. Спортсмен, який через травму або нещасний випадок був визнаний таким, що не може продовжувати двобій, має змогу брати участь у подальших двобоях протягом змагань, якщо йому дозволять лікар та судді.

1.4. Спортсмену, що програв двобій в результаті технічної поразки (ст. 22), не дозволяється брати участь у подальших двобоях у межах поточних змагань.

Стаття 34. Неявка

Спортсмен, що не вийшов на двобій (через погане самопочуття чи з будь-якої іншої причини), вважається таким, що програв і знімається з подальших двобоїв та змагань.

Стаття 32. Бали, отримані за недієдатного або такого, що не вийшов на двобій, спортсмена

Спортсмен, який одержав перемогу на підставі ст. 33 або ст. 34, отримує два бали. Однак якщо у додатковий час двобою – переможець отримує один переможний бал.

Стаття 33. Переможні бали або переважаюче положення порушника

Переможні бали порушника, що програв двобій на підставі п. 1.2 ст. 33, визнаються недійсними.

Стаття 34. Нарада

Коли виникає необхідність в нараді (НАРАДА), рефері призупиняє двобій і скликає нараду рефері в центрі хорту. Перед початком наради спортсмени займають положення на своїх обмежувальних лініях, а безпосередньо під час наради відходять до протилежних меж хорту, очікуючи на сигнал головного рефері.

Стаття 35. Протест

1. Ніхто не може висувати протест проти результатів РІШЕННЯ, яке було прийняте рефері.

2. У випадку якщо у керівника команди (або тренера) виникають сумніви щодо дотримання рефері Інструкцій, він може подати протест помічнику голови суддівської комісії або голові суддівської комісії протягом двобою, що проводить спортсмен, якого стосується протест.

3. Процедура подання протесту має бути завершена до того, як спортсмени виконують ПРИВІТАННЯ наприкінці двобою.

РОЗДІЛ 3. ОГОЛОШЕННЯ І СИГНАЛИ ПРАПОРЦЯМИ

Стаття 36. Оголошення

Рефері оголошують Початок двобою (БІЙ), Завершення, Призупинення (СТОП), Відновлення бою (БІЙ), РОЗІЙТИСЬ, ЕФЕКТИВНИЙ УДАР/КОНТРОЛЬ, Пропущений удар, ПЕРЕВАГУ, ПОВНУ ПЕРЕВАГУ або НІЧІЮ, НАРАДУ та ФОЛ; форма оголошень зазначена в таблиці «Оголошення рефері та сигнали прапорцями». Рефері у разі потреби можуть додавати інші оголошення.

Стаття 37. Сигнали прапорцями

1. Сигнали прапорцями, що подають рефері: ПРИЗУПИНЕННЯ, РОЗІЙТИСЬ, ЕФЕКТИВНИЙ УДАР або ВІДМОВА, ЕФЕКТИВНИЙ КОНТРОЛЬ або ВІДМОВА, ПРОПУЩЕНИЙ УДАР, ПЕРЕВАГА, ПОВНА ПЕРЕВАГА (перемога) або НІЧІЯ, НАРАДА та ФОЛ; систему сигналів прапорцями наведено в таблиці «Оголошення рефері та сигнали прапорцями».

2. Технічні характеристики суддівських прапорців подано в Додатку № 4.

РОЗДІЛ 4. ДОПОВНЕННЯ

Стаття 38. Непередбачені Інструкціями ситуації

У випадку виникнення ситуації, що не передбачена чинними Інструкціями, рефері виносять свої рішення на нараді після консультації з помічником голови суддівської комісії і/або з головою суддівської комісії.

Постанова

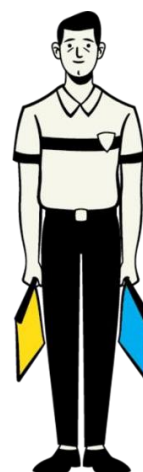
1. У випадку неможливості дотримання окремих пунктів даних Інструкцій з об'єктивних причин або обставин, такими пунктами можна знехтувати (за умови, що ціль чинних Інструкцій не порушується).
2. Інструкції набувають чинності з 20 липня 2019 року.

Оголошення рефері та сигнали прапорцями

1. Початок, відновлення, закінчення двобою

Прапорці з двох сторін вздовж тіла рефері (стандартна поза).

Оголошення головним рефері команди «БІЙ!»

2. ЕФЕКТИВНИЙ УДАР

Прапорець здіймається в сторону вгору під нахилом, одночасно інший прапорець, що фіксує пропущений удар, підіймається горизонтально вбік під кутом 90 градусів.

Оголошення головним рефері команди «Є УДАР!» (далі, за потреби, оголошується тип удару та зона ураження).

Оголошення: «ПЕРЕВАГА!» або «ПОВНА ПЕРЕВАГА!»

3. ЕФЕКТИВНИЙ КОНТРОЛЬ, РІШЕННЯ

Прапорець здійснюється в бік та вгору під нахилом.

Оголошення головним рефері команди «Є КОНТРОЛЬ!» (далі, за потреби, оголошується спосіб контролю).

Оголошення головним рефері команди «РІШЕННЯ!» (під час визначення переможця методом «Рішення суддів»)

Оголошення «ПЕРЕВАГА!» або «ПОВНА ПЕРЕВАГА!»

4. Незгода або відміна рішення ЕФЕКТИВНИЙ УДАР/КОНТРОЛЬ

Немає переваги.

Руки витягнуті вниз та машуть прапорцями хрест-навхрест.

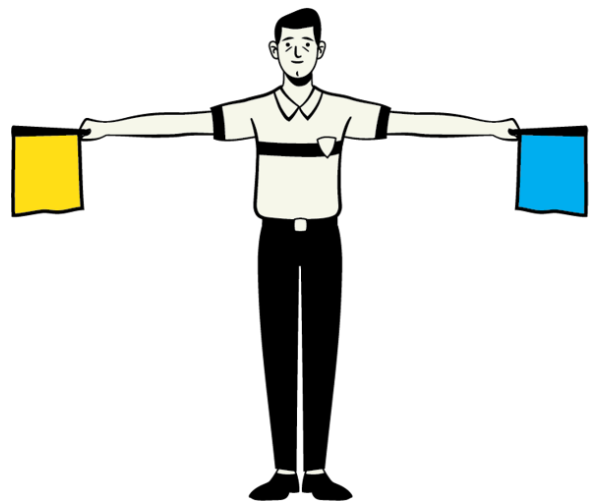
5. Реєстрація пропущеного удару

Прапорець, що фіксує пропущений спортсменом удар, підіймається горизонтально вбік під кутом 90 градусів на витягнутій руці.

6. Реєстрація обопільно пропущеного удару

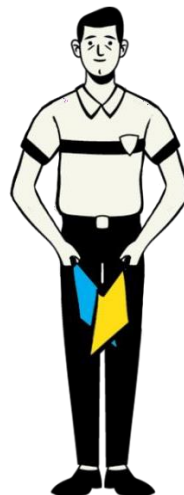
Прапорці підіймаються горизонтально вбік під кутом 90 градусів на витягнутих руках.

7. Відмова в реєстрації пропущеного удару

Прапорець повернутий до колін.

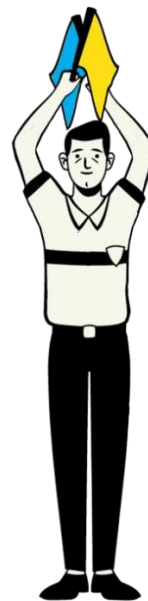
При відмові в реєстрації обопільного ураження, обидва прапорці перехрещені біля колін рефері (як на малюнку).

8. НІЧИЯ

Прапорці схрещені над головою.

Оголошення: «НІЧИЯ!»

9. Призупинення двобою

Обидва прапорці здіймаються вгору над головою на витягнутих руках.

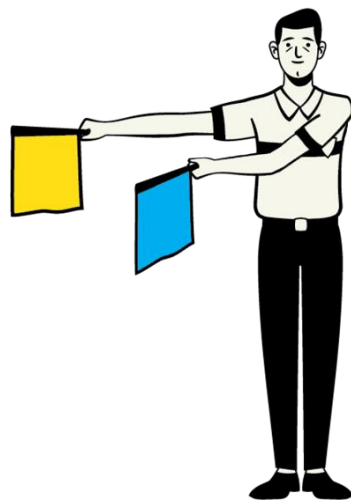
Оголошення головним рефері команди: «СТОП!»

10. РОЗІЙТИСЬ/ПО МІСЦЯХ

Обидва прапорці витягнуті горизонтально вперед, або головний рефері вказує прапорцем того кольору, що відповідає кольору розрізнявальної стрічки спортсмена, на місце на хорті, яке повинен зайняти спортсмен.

Оголошення головним рефері команди: «ПО МІСЦЯХ!»

11. НАРАДА

Обидва прапорці здіймаються у правій руці вгору над плечем.

Оголошення: «НАРАДА!»

12. Фол

Прапорець тримається під нахилом діагонально вниз, спрямований у бік спортсмена, що порушив правила.

Оголошення головним рефері команди: «СТОП!».

Головний рефері оголошує тип порушення та покарання.

13. Обопільний фол

Обидва прапорці тримаються під нахилом діагонально вниз.

Оголошення головним рефері команди: «СТОП!».

Головний рефері оголошує тип порушення та тип покарання спочатку у бік спортсмена з жовтої сторони, потім теж саме у відношенні спортсмена з блакитної сторони.

2.4. Права та обов'язки учасників змагань

Відповідно до «Інструкцій та правил з проведення та суддівства шабельного двобою з хортинг фехтування», затверджених Національною федерацією хортинг фехтування України, учасник змагань:

1. Має право:

- звертатися через офіційного представника своєї організації, у випадку його відсутності – через тренера, у випадку їхньої відсутності на змаганнях – особисто до Голови суддівської комісії;
- при одержанні травми звертатися до лікаря змагань за медичною допомогою та консультацією;
- просити про зупинку двобою, піднявши руку вгору: для одержання медичної допомоги при травмі чи поганому самопочутті, для упорядкування зброї, одягу чи захисного спорядження, при відмові від продовження двобою, при виникненні інших нестандартних ситуацій під час двобою.

2. Зобов'язаний:

- знати Інструкції і Регламент змагань та суворо їх дотримуватись;
- поводитися коректно по відношенню до учасників і персоналу змагань, тренерів та глядачів;
- виконувати вимоги традиційного етикету хортинг фехтування перед початком двобою, під час двобою і після його завершення;
- дотримуватись вимог санітарно-гігієнічних норм;
- бути охайним, мати повне, визначене Інструкціями, спортивне захисне спорядження;
- використовувати тільки ту зброю та тільки ті індивідуальні засоби захисту, що зазначені в Інструкціях;
- надавати суддям можливість перевірки наявності та відповідності стандартам індивідуального спорядження;
- не залишати хорт без дозволу рефері;
- виконувати всі команди рефері;
- у випадку вказівки в регламенті змагань про обов'язкове страхування учасників – мати страховий поліс (вид і розміри страхування також повинні бути зазначені в Положенні про змагання, у випадку відсутності конкретних вказівок – вирішувати дане питання на власний розсуд).

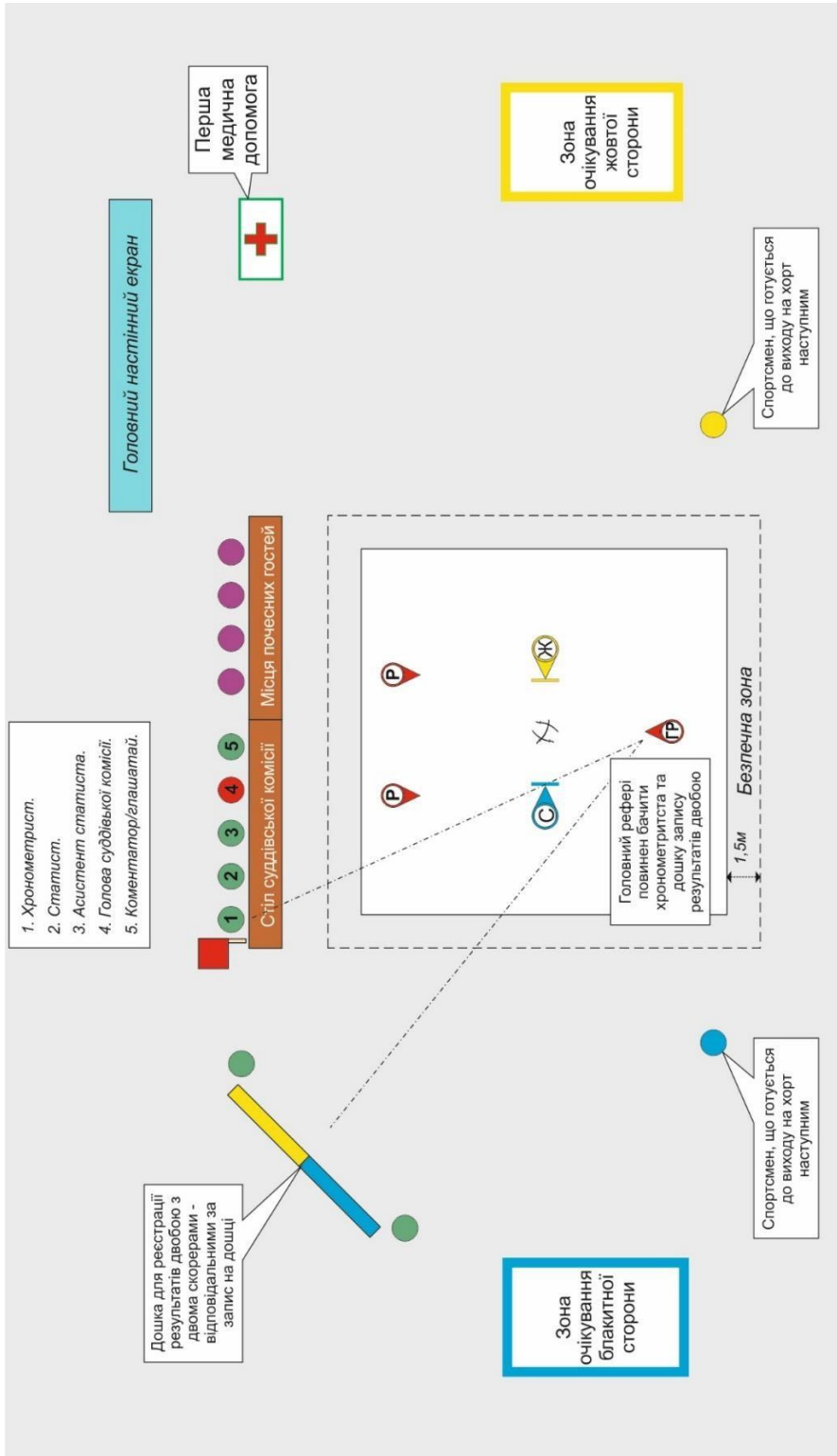
2.5. Дотримання етикету в хортинг фехтуванні

Змагання з будь-якого розділу в хортинг фехтуванні мають проводитись з дотриманням спортивної дисципліни кожного спортсмена, представника команди, тренера, рефері, інших запрошених на змагання осіб. Змагальні процедури супроводжуються з дотриманням положень «Етичного кодексу хортинг фехтування», гідного, доброзичливого поводження серед учасників спортивних змагань.

Дотриманню етикету хортинг фехтування сприяє система морально-етичного виховання, яка впроваджена у програму підготовки фехтувальників усіх вікових груп.

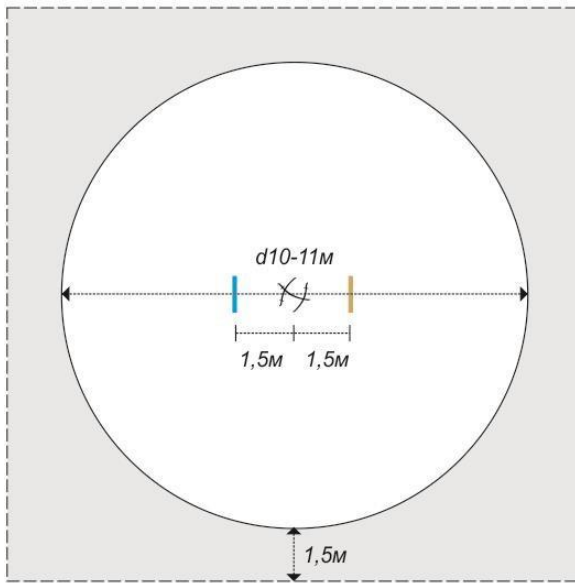
ДОДАТКИ

Додаток 1. Порядок розміщення об'єктів на території проведення змагань з хортинг фехтування

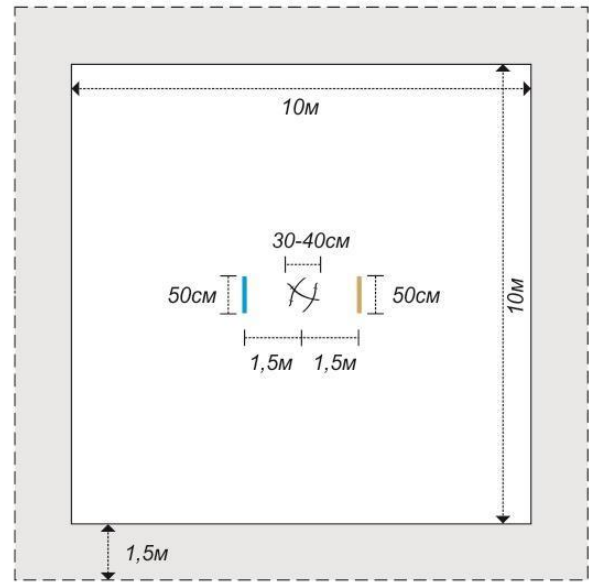

Додаток 2. Майданчик для змагань – хорт

1) круг діаметром 10-11 метрів, або

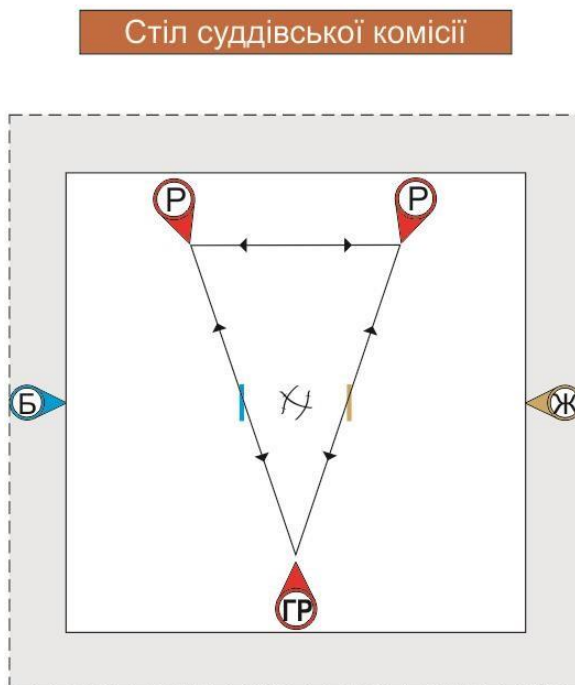

2) квадрат зі сторонами 10х10 метрів

Розташування учасників змагання на хорті перед початком двобою

Умовні позначення:

- Головний рефері
- Допоміжний рефері
- Спортсмен з жовтої сторони
- Спортсмен з блакитної сторони
- «Суддівський трикутник» - або спосіб взаємного розташування рефері на хорті
- Центр хорту у вигляді символу хортинг фехтування або хреста X
- Обмежувальні лінії для спортсменів 50х7см.
- Безпечна зона від 1,5 метрів
- Стіл суддівської комісії

Додаток 3. Схема запису статистики двобою

ХОРТ А	Допоміжний рефері		Допоміжний рефері		Етап, або раунд змагань	
	Головний рефері					
ПІБ спортсмена та його рейтинг майстерності			ПІБ спортсмена та його рейтинг майстерності			
A C T I O N S	Реєстрація дій П П		X	Ф Ф П		A C T I O N S
H I T S	Реєстрація кількості пропущених ударів У У У		- всього 3	У У		H I T S
Статистика двобою 1) П - за ударом (руб. в руку), 3:15 2) П - за контролем (2-й ф ол у опонента), 4:06 3) Підсумковий R_{fecht} двобою = <u>0,6</u>			1) П - за ударом (укол в корп.), 1:53 2) Ф - вихід за хорт, 2:07 3) Ф - захват клинка опоненту, 4:06 4) Підсумковий R_{fecht} двобою = <u>0</u>			

Умовні позначення:

П - перевага

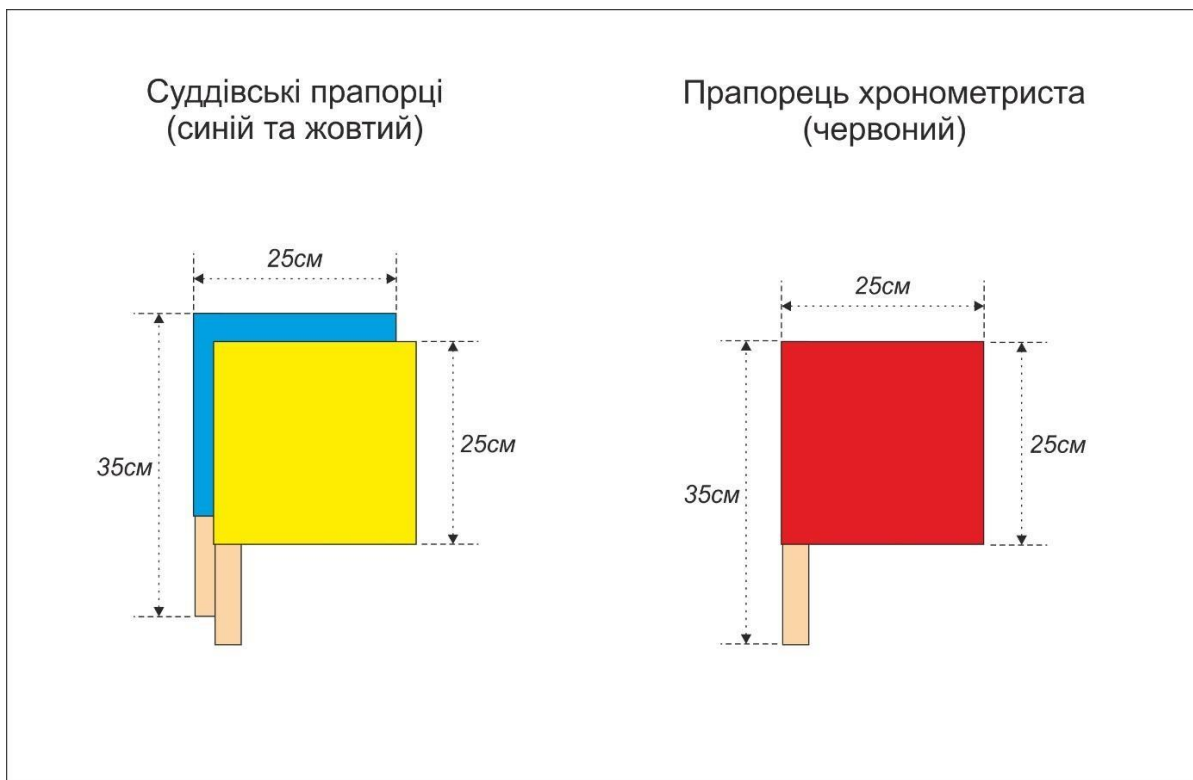
П П - повна перевага (дострокова перемога)

Ф - фол (порушення)

У - відмітка про пропущений удар

X - відмітка "нічия" (двобій закінчився без явної переваги)

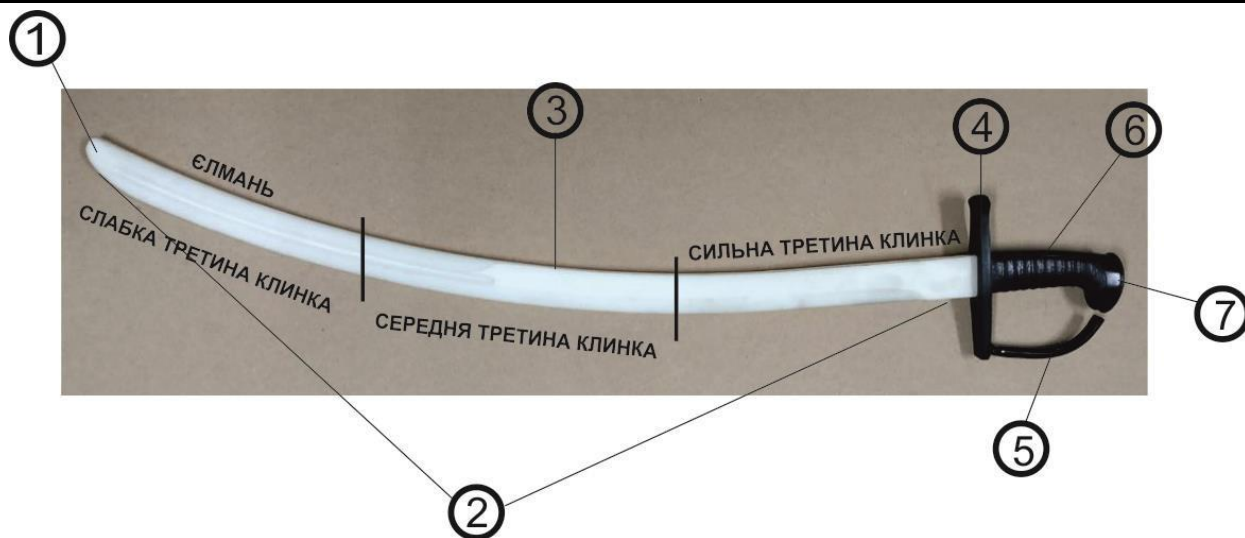
Додаток 4. Специфікація суддівських прапорців

Додаток 5. Специфікації тренувальної зброї для хортинг фехтування

Специфікація тренувальної зброї «синтшабля»

	Середній шкільний вік (11-15 років)	Старший шкільний вік (16-17 років)	Чоловіки від 18 років	Жінки від 18 років
Загальна вага	400 г	400-500 г	700-800 г	400-500 г
Загальна довжина	80-90 см	90-100 см	90-100 см	90-100 см
Ширина клинка	35-40 мм	35-40 мм	35-40 мм	35-40 мм
Товщина клинка	10-12 мм	10-12 мм	10-12 мм	10-12 мм
Матеріал клинка	Поліамід 6.6	Поліамід 6.6	Поліамід 6.6	Поліамід 6.6
Матеріал гарди	Поліуретан	Поліуретан	Сталь та поліуретан	Поліуретан

- 1) вістря клинка;
- 2) лезо клинка;
- 3) обух клинка;
- 4) гарда;

- 5) дужка гарди;
- 6) руків'я;
- 7) яблуко руків'я.

Специфікація тренувальної зброї «софтшабля»

	Молодший шкільний вік (6-10 років)	Середній шкільний вік (11-15 років)	Старший шкільний вік (16-17 років)	Дорослі від 18 років
Загальна вага	300 г	350 г	400 г	500 г
Загальна довжина	60-70 см	70-80 см	80-90 см	90-100 см
Довжина рукоятки	15 см	15 см	15 см	20 см
Діаметр клинка	Ø 40 мм	Ø 45 мм	Ø 45 мм	Ø 50 мм
Матеріал клинка	ПВХ трубка, м'який шар ізолон (пенополімер), захисний шар тканина або полімерна трубка.	ПВХ трубка, м'який шар ізолон (пенополімер), захисний шар тканина або полімерна трубка	ПВХ трубка, м'який шар ізолон (пенополімер), захисний шар тканина або полімерна трубка	ПВХ трубка, м'який шар ізолон (пенополімер), захисний шар тканина або полімерна трубка
Матеріал гарди	EVA foam	EVA foam	EVA foam	поліуретан

Додаток 6. Захисне спорядження для хортинг фехтування

Захисне спорядження для змагань у категорії «синтшабля»

<p>Маска фехтувальна з додатковим протектором із захистом шиї, ключиць та потилиці</p>	
<p>Хортовка фехтувальна</p>	
<p>Нарукавники захисні із захистом ліктів (захист передпліччя та ліктів)</p>	

Рукавиці фехтувальні із захисними накладками

Пахова раковина із захистом стегон

Наголінники із захистом колін
(захист гомілок і колін)

Захисне спорядження для змагань у категорії «софтшабля»

Маска фехтувальна з додатковим протектором із захистом шиї, ключиць та потилиці

Нарукавники захисні
(не є обов'язковими)

Нагрудник
(не є обов'язковим)

Захист колін без наголінників
(не є обов'язковим)

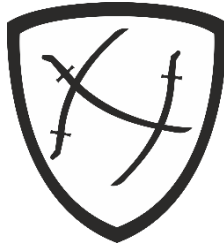
Протектор на пах (пахова раковина)

Додаток 7. Форма (одяг) для занять хортинг фехтуванням

<p>Футболка (рашгард) темно-синього або чорного кольору з довгими чи короткими рукавами та емблемою хортинг-фехтування у ділянці серця</p>	
<p>Хортинг шаровари темно-синього або чорного кольору</p>	
<p>Гетри фехтувальні (не є обов'язковим елементом) Кросівки фехтувальні або спеці темного кольору</p>	

Роман Фалєєв, Сергій Саксєєв, Едуард Єрьоменко

ХОРТИНГ ФЕХТУВАННЯ – УКРАЇНСЬКИЙ ШАБЕЛЬНИЙ БІЙ

Навчальний посібник

Київ – 2020

УДК 796.865.01/.09(=161.2)
Ф19

Фалєєв Р., Саксєєв С., Єрьоменко Е.
Ф19 Хортинг фехтування – український шабельний бій : навч. посіб. / Фалєєв Р., Саксєєв С., Єрьоменко Е. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 100 с.

ISBN 978-966-437-593-8.

У книзі викладено концепцію українського шабельного бою – хортинг фехтування як новітньої спортивно-фізкультурної системи, що побудована на історично-бойовому мистецтві фехтування запорізьких козаків. Основна мета хортинг фехтування полягає у сприянні розвитку здорового способу життя та зміцненні здоров'я дітей, юнацтва та молоді. У виданні описано історичне підґрунтя цього виду спорту, спортивні правила та екіпірування з хортинг фехтування, а також рекомендації щодо проведення змагань.

Книга призначена закладам освіти України з метою популяризації хортинг фехтування як національного виду спорту України та впровадження його в навчальну і військово-патріотичну систему виховання.

УДК 796.865.01/.09(=161.2)

Друкується в авторській редакції.

*Відповідальність за достовірність наданого для видання матеріалу несе автор.
Будь-яке відтворення тексту без згоди автора та видавництва забороняється.*

ISBN 978-966-437-593-8

**© Фалєєв Р. Г., Саксєєв С. В.,
Єрьоменко Е. А., 2020
© Видавець ПАЛИВОДА А. В., 2020**

ЗМІСТ

ВСТУП.....	5
РОЗДІЛ 1. ВИТОКИ ХОРТИНГ ФЕХТУВАННЯ ТА ЙОГО ВИЗНАЧЕННЯ.....	6
1.1. Військово-прикладна традиція запорізького козацтва як базис хортинг фехтування.....	6
1.2. Хортинг фехтування – сутність феномену.....	15
1.2.1. Мета та завдання хортинг фехтування	15
1.2.2. П’ять складових майстерності хортинг фехтувальника.....	16
1.2.3. Новітній українській спорт з давньою традицією.....	17
1.2.4. Хортинг фехтування як видовищне спортивне шоу, спорт вищих досягнень та суспільне явище	18
1.3. Будова системи хортинг фехтування як сучасного бойового мистецтва та виду спорту України	26
1.3.1. Єдина навчально-виховна програма підготовки або школа хортинг фехтування.....	26
1.3.2. Система спорядження та екіпірування.....	28
1.3.3. Розділи хортинг фехтування та система спортивних правил.....	35
РОЗДІЛ 2. ЗМАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ХОРТИНГ ФЕХТУВАННІ.....	39
2.1. Система оцінювання результативності спортивних поєдинків	39
у хортинг фехтуванні	39
2.1.1. Фехтування з точки зору бойового мистецтва	41
2.1.2. Хортинг фехтування – сучасний спорт, заснований на традиції бойового фехтування	42
2.1.3. Контроль бою	43
2.1.4. Перевага.....	44
2.1.5. Ефективний удар	45
2.1.6. Ефективний контроль.....	49
2.1.7. Рейтинг майстерності в хортинг фехтуванні.....	50
2.2. Суддівство змагань у хортинг фехтуванні.....	54

2.2.1. Фехтувальні фрази і темп у шабельному двобої	55
2.2.2. Неупередженість рефері	55
2.2.3. Оцінювання техніки та сили ударів.....	56
2.3. Інструкції та правила змагань з хортинг фехтування у розділі «шабельний двобій»	58
2.4. Права та обов'язки учасників змагань	87
2.5. Дотримання етикету в хортинг фехтуванні.....	88
ДОДАТКИ	89
Додаток 1. Порядок розміщення об'єктів на території проведення змагань з хортинг фехтування	89
Додаток 2. Майданчик для змагань – хорт	90
Додаток 3. Схема запису статистики двобою	91
Додаток 4. Специфікація суддівських прапорців	92
Додаток 5. Специфікації тренувальної зброї для хортинг фехтування.....	93
Додаток 6. Захисне спорядження для хортинг фехтування.....	95
Додаток 7. Форма (одяг) для занять хортинг фехтуванням.....	99
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	100

ВСТУП

Закон України «Про освіту» одними з основних завдань визначає: виховання громадянина-патріота України, забезпечення потреби особистості у творчій самореалізації, інтелектуальному, духовному та фізичному розвитку, підготовку підростаючого покоління до професійного самовизначення.

ХОРТИНГ ФЕХТУВАННЯ – є відповіддю на те, як це завдання можна ефективно виконати за умов сьогодення.

Унікальність хортинг фехтування полягає у тому, що в його основу покладено давню історичну традицію прикладного бойового мистецтва володіння зброєю запорізьких козаків, принципи якої, завдяки сучасним технологічним рішенням, були перенесені та втілені у навчально-тренувальних програмах, правилах змагань та у спортивному екіпіруванні даного виду спорту майже без спрощень та спотворень.

Це робить хортинг фехтування ефективним мистецтвом розвитку особистості та видовищним спортивним шоу, де чоловікам, жінкам та дітям вже від 6 років можливо битися у повну силу не зазнаючи травм, повністю розкриваючи свій потенціал так, як це колись робили наші предки.

Хортинг фехтування є інтуїтивно зрозумілим для будь-якого українця (чи іншого європейця), на відміну від багатьох східних єдиноборств, таких як, наприклад, кендо. Це комплексне спортивне єдиноборство, оскільки традиція прикладного фехтування бойовою холодною зброєю, в нашому випадку – шаблею, що закладена в базис хортинг фехтування, є складним та багатовимірним мистецтвом. Це наука, що потребує часу на ретельне вивчення та опанування всіма тонкощами протягом усього життя.

Ця книга є своєрідним путівником у світ хортинг фехтування. Помічником-гідом для тих, хто вирішив познайомитися з хортинг фехтуванням, скласти про нього своє перше уявлення, а можливо й пов'язати з ним своє життя.

У книзі буде визначено сутність хортинг фехтування, розкрито його мету та засоби її досягнення, пояснено значення хортинг фехтування для української держави, обґрунтовано необхідність створення такого виду спорту для розвитку вітчизняних національних бойових мистецтв та спортивних єдиноборств, підвищення рівня культури і самосвідомості у сучасному українському суспільстві, подано спортивні правила та специфікації зброї та захисного спорядження з хортинг фехтування.

РОЗДІЛ 1. ВИТОКИ ХОРТИНГ ФЕХТУВАННЯ ТА ЙОГО ВИЗНАЧЕННЯ

1.1. Військово-прикладна традиція запорізького козацтва як базис хортинг фехтування

Україна – це особлива земля – країна, що має у своїй історичній пам'яті унікальне суспільне явище – запорозьке козацтво. А що таке запорозьке козацтво? Це, передусім, професійне наймане військо – військова корпорація Нового часу, яка довела свою ефективність на полях бою Європи з XVI по XVIII сторіччя. За час свого існування запорізьке козацтво створило унікальну бойову традицію, яка у спадкоємності поколінь набула не тільки військово-прикладного, а й культурно-історичного значення. Вона сприяла створенню професійного козацького товариства, випрацювала військово-демократичну систему самоорганізації та самоврядування Запорізької Січі, лягла в основу формування демократичного суспільства на перетині феодалної та капіталістичної епох.

Вплив козацької традиції на сучасне українське суспільство важко переоцінити. Тому не використовувати цю соціокультурну традицію, цей історичний досвід у повному обсязі в освіті та вихованні сучасної молоді зараз – неприпустимо!

На сьогодні в Україні та світі одною з найефективніших систем фізичного та морально-етичного виховання дітей та молоді, що використовує у своїй основі козацьку традицію, є ХОРТИНГ. Саме ідеї та цінності запорізького козацтва, втілені у сучасних навчально-тренувальних програмах з хортингу, сприяють вихованню особистості з високою внутрішньою культурою і гармонійному формуванню психологічного та фізичного апарату людини.

Хортинг сьогодні – це вже набагато більше, ніж конкретний вид спорту. Зароджуючись як окремий спортивний рукопашний двобій та боротьба, хортинг набув широкої популярності, зайняв місце національного виду спорту України, та, відтепер, став основою для створення інших нових національних спортивних та оздоровчих дисциплін, освітньо-патріотичних програм і напрямів.

В якості прикладів можна навести такі новітні напрями, як бойовий хортинг (Національна федерація бойового хортингу України), військово-патріотичний хортинг України (громадська спілка), військово-прикладний хортинг (Національна федерація військово-прикладного хортингу України), козацький хортинг тощо.

Наявність таких багатьох різноманітних напрямів хортингу, що сьогодні охоплюють різні аспекти освіти та суспільного життя, є логічним (об'єктивним),

оскільки це концептуально обумовлено комплексним характером самої військово-прикладної традиції запорозького козацтва. Жоден із зазначених окремих напрямів хортингу, та спортивний хортинг (Українська федерація хортингу) зокрема, не спроможні реалізувати весь освітньо-оздоровчий потенціал козацької традиції у життя. Тут потрібна ціла система сучасних українських спортивних і бойових мистецтв та освітньо-оздоровчих програм. Тому диверсифікаційна еволюція хортингу є закономірною. Саме тому новий вид спорту під «брендом хортинг», що розкривається у даній роботі, буде одним з невід'ємних елементів при розбудові такої системи.

Як було зазначено раніше, військово-прикладна традиція запорізького козацтва є складним та багатовимірним суспільно-історичним явищем, яку можна умовно розділити на такі складові, як матеріальна та нематеріальна. З матеріальної точки зору військово-прикладна традиція запорізького козацтва – це передусім система озброєння та матеріально-технічного забезпечення запорізького війська, його організаційно-штатна структура, система комплектування та система управління, господарчо-економічний базис. Варто зазначити, що запорізькі козаки були передусім «стріляючою піхотою», що мала на озброєнні мушкети, списи та шаблі. І якщо мова йде про створення прикладних та військово-прикладних національно-історичних видів спорту на базі козацької традиції, то відштовхуватись потрібно насамперед від вищезазначеної матеріальної складової – штатного озброєння козаків тих часів та практики володіння ним. У нашому випадку – це шабля.

Військово-прикладна традиція у її нематеріальному вимірі – це духовно-ідеологічна складова, незримі суспільно-психологічні явища що належать до так званої нематеріальної культури. Попри таке, на перший погляд, просте визначення, вона (у співвідношенні до матеріальної складової), складає майже 80% від усієї козацької традиції. Якщо порівнювати козацьку бойову традицію з айсбергом, матеріальна складова буде лише його вершиною, а нематеріальна – величезною підводною основою.

Інформація про особливості життя та духовні традиції запорозьких козаків широко поширена в різноманітних історичних, наукових, літературних та фольклорних джерелах. Навколо запорізького козацтва, завдяки мас медіа, навіть сформувався певний історико-філософський міф.

Проте, на прикладах наукових досліджень щодо феномену войовничих угруповань наші сучасники довели, що змагально-бойова традиція наших предків протягом багатьох століть мала передусім прикладний, практичний характер і була невід'ємною частиною української чоловічої культури, включаючи в себе як двобої зі зброєю, так і боротьбу без зброї.

Так, культура народних бійцівських протистоянь дожила до кінця другого тисячоліття у вигляді ритуальних бійок «стінка на стінку» на Масляну і стала згасати лише в 50-і роки XIX століття. Кожна культура містить в собі знання і традиції попередніх поколінь.

Ми не проти того, щоб людина вивчала і розвивала культуру інших народів, але перш ніж вивчити іноземну мову, слід навчитися говорити і писати своєю рідною, а це означає, що необхідно знати власні бойові звичаї і традиції. Українська бойова культура, перевірена у реальних боях з представниками інших бойових культур, в області взаємодії з далекосхідною традицією бойових мистецтв хоча і демонструє ті ж тенденції, що і культура Заходу в цілому, але з поправкою на деякі особливості соціально-географічної (політичної та економічної) історії України – тобто є синтезом всього найкращого від загального військового-практичного досвіду Сходу та Заходу тих часів.

В основі української запорізької бойової культури була досконала система бойових мистецтв і військової підготовки, про теоретико-методологічну основу яких, як не дивно, ми знаємо значно менше, ніж про різні види мистецтва тієї епохи, літературу, художню творчість, народну архітектуру, гончарство, пісні та музику. Тому дослідження вітчизняної бойової культури є надзвичайно актуальним, адже в українського народу завжди існувало прагнення до фізичної сили та духовної досконалості. Проте в межах даної роботи ми торкнемось лише незначної частини цієї культури з метою висвітлення передумов виникнення хортинг фехтування як сучасного явища із давніми традиціями.

В Україні з XIV по XVIII століття джерелом духовного натхнення була Запорозька Січ. Саме там, на Січі, черпали наші пращури наснагу до боротьби за волю. Саме там, на Січі, бував дух вольності, який щоразу піднімав український народ на очищувальні визвольні війни. У великій шані в козаків перебувало побратимство.

Кожен козак без вагань був готовий віддати своє життя за волю, та за своїх родичів і товарищів-побратимів. На знак побратимства вони мінялися хрестами з тіла, а все інше було спільне. Вони дарували один одному коней, зброю. В боях билися поруч й рятували один одного або захищали своїм тілом. Побратимство надавало великої сили. Воно було одною з причин їх непереможності.

Сутністю такого побратимства було усвідомлення верховенства спільних інтересів всієї Січі над приватними інтересами окремих її представників. Адже за тих історичних умов існування вільного суспільства на території Подніпров'я можливе було лише через досягнення єдності всіх його членів, високого рівня їх взаємодовіри, самоорганізованості та самоврядування щодо виконання спільної військової справи та до відстоювання спільних інтересів і цінностей. Саме

наявність спільних територіально-економічних (військово-економічних), як сьогодні можна було б сказати – бізнес інтересів, а також і спільних духовно-релігійних цінностей і принципів, перетворювало козацтво на потужне та згуртоване військово товариство.

Без зайвих сумнівів зрозуміло, що така організація потребує якісної «кадрової бази» і такої ж якісної системи її забезпечення (підготовки). Проте «дефіциту кадрів» тоді не було, передусім з огляду на те, що згодом козацтво перетворилося на спадкову (родову) діяльність.

Так, хлопчик з сім'ї козака, ледь навчившись повзати, починав «брататися» (боротися). Років з семи-восьми «дитинство» офіційно закінчувалося і хлопчики-отроки вже виходили на «приманку» перед справжніми дорослими бійцями, сподіваючись на їх похвалу. Задовго, починаючи готуватися до опанування військової справи, беручи участь у навчальних рукопашних сутичках, хлопець відчував себе невід'ємною частиною товариства, справжнім чоловіком. Він мав пройти всі етапи дорослішання: починаючи «кар'єру» як «виростки» (підлітки в дорослій лаві козаків), переходив до лав рядових бійців, а згодом – до «старих» (досвідчених бійців), «клинових». Далі йшли вже керівні посади: десятники, сотники, курінні та кошові отамани.

Також козаки брали чимало юних молодих хлопців із собою на Січ, і віддавали їх в бойову науку до куренів. Коли хлопчикові виповнювалося 14 років, козак, який привіз його, брав свого вихованця, щоб той чистив зброю, доглядав коня, всіляко допомагав у походах, тобто вирощував з юнака майбутнього вправного воїна.

Юнаки змагалися у верховій їзді, стрільбі, кидалися один на одного та боролися, але, неодмінно, в козацькому середовищі усі від малу до велика постійно та наполегливо вивчали основи техніки й тактики застосування холодної та вогнепальної зброї, прийоми рукопашної боротьби.

Основним сенсом виховання юного козака була **ініціація у доросле чоловіче життя** – не лише через систематичну поточну військову підготовку та спеціальні випробування (ритуали ініціації), але й завдяки способу життя, щоденному побуту та спілкуванню із досвідченими старшими товаришами-побратимами.

Вставали козаки до схід сонця, тренувалися, йшли на річку купатися, їли житнє борошно з водою і засмаженою олією. Кожен носив свою ложку у халяві чобота. Потім бралися кожен до свого діла: хто латав, хто прав свій одяг, ремонтував знаряддя чи лагодив зброю, інші поралися біля човнів та коней, займалися господарством.

Опівдні на башті стріляли з гармати. Цим пострілом кликали на обід. Надвечір подавали вечерю. Добре поївши, козаки збиралися на майдані або над Дніпром до братніх рукопашних сутичок, веселощів, пісень, жартів, танців. Слухали історії, наставляння та байки від бувалих козаків. Козаки надзвичайно шанували досвід та вік.

Не важливо хто перед козаком – старий кобзар чи отаман – повага до прожитого життя залишалась однаково високою. Розуміючи, що вік бере своє, і людина вже об'єктивно не здатна виконувати певну роботу, молодші козаки завжди і в усьому допомагали старшим соратникам. При них вони ставали більш стриманими, дбайливішими. Якщо старий воїн-козак заходив до будинку або на збори – козаки вставали, а зустрічаючи літнього воїна на вулиці – вклонялись.

Крім того, при старших козаках не дозволялося молодим сидіти, курити люльку і говорити без дозволу. Лихословити і перечити старшому – нечуваний злочин тих років. Неввічливо було обганяти старшого за віком – обов'язково треба спитати дозволу, аби пройти повз нього. До хати спочатку пропускали старших, а потім заходили молоді.

Варто також відзначити, що в козацькому середовищі літні люди мали значний авторитет: одного їх слова було достатньо, щоб вирішити будь-який конфлікт молодих парубків. Але в тих виключних випадках, якщо і слів старших за рангом та досвідом товаришив було недостатньо, конфлікт вирішувався за допомогою чесного двобою між опонентами. Козаки були людьми справи, і часто говорили: «Від зайвих слів слабшають руки».

Сутички (дуелі-двобої чи групові) між чоловіками були надзвичайно видовищними, але важкими фізичними та моральними випробуваннями, що дозволяли виявити завзятість, силу, сміливість, спритність, хитрість, звитягу. Але найважливішим є те, що такі сутички також були для молодих козаків певним різновидом *ритуалу ініціації*, засобом подолання природної невпевненості через відсутність життєвого та бойового досвіду, а також засобом підвищення їхньої самооцінки. Тому вони стихійно виникали всюди, де збиралася молодь.

Водночас у будь-якій сутичці дотримувались загальних жорстких обмежень (не битися забороненими засобами) і спеціальних правил, що мали назву «домовляння», які безпосередньо перед сутичкою встановлювали певні обмеження (наприклад, щодо сили ударів та місць ураження), тобто такі сутички мали умовно бойовий характер.

Сутички могли відбуватись у вільній манері і у вигляді випробувань, адже відома з історії прадавня бойова традиція рукопашної сутички «удар на удар», коли удари супротивники наносили один одному по черзі, як постріли на дуелі. Захвати та перекидання практикувалися в борцівських сутичках. Удари ногами

застосовувалися в реальному відвертому бою зі справжнім ворогом, і не дозволялися в колективній сутичці «лава на лаву» – святковій силовій розвазі козацької традиції.

Крім того, в стінці «лава на лаву» не дозволялися «розкрутки» з ударами і робота спиною до супротивника. Починалися рукопашні сутички та кулачні бої із «запалу»: підлітки затівали «зачіплянку» або боротьбу, а закінчувалися «стінкою». У завдання підлітків входило психічне заведення всього механізму протиборства. Тут, як і в колядуванні простежується особлива дитяча функція.

Над козацьким хортом (колом) – полем бою, майданом для проведення сутичок між представниками козацьких куренів панував такий жанр дитячого фольклору, як «знущання» («дражнилки»). Воно підхоплювалося дорослими чоловіками, але вже в жанрі «частівки під бійку» та голосна підтримка. Нарешті чоловіки у відкритому полі ставали у широке коло (створювали хорт для проведення сутичок) і починалися змагальні бійки між найсильнішими представниками козацьких куренів.

Козаки у вільний час часто проводили двобої, але регулярною розвагою для них також ставало змагання «лава на лаву»: збиралися дві групи козаків, шикувалися одна проти одної. Козаки трималися зціпленими у лікті руками за типом ланок ланцюга. За сигналом старого козака-судді дві команди атакували одна одну. Мета протистояння – відтіснити «лаву» суперника, повалити або розірвати її.

Такими умовно-бойовими збройними та рукопашними сутичками вироблялися навички володіння своїм тілом і психологічної готовності до справжнього бойового зіткнення з ворогом. Але передусім це був давній, природний та дуже дієвий засіб дорослішання. Тому не дивно, що історія свідчить про постійні змагальні протистояння у колі козаків на майдані Запорозької Січі, де рукопашні сутички і двобої між представниками козацьких куренів проводились відкрито та урочисто, у присутності всієї козацької громади. Все це сприяло набагато швидшій підготовці вправного вояка, що вступав у козацькі загони на Запорозьку Січ.

У ті часи в козацькому середовищі відповідні навички та вміння накопичувались і набували ознак своєрідного бойового мистецтва, яке мало військово-прикладне спрямування. Все зазначене вище повною мірою стосувалося також інших осередків козацького війська, які міцно зберігали та розвивали українську військово-козацьку спадщину.

Резюмуючи, можна стверджувати, що подібні «сутички» були досить розповсюдженим явищем в усьому світі, особливо – у професійному військовому

середовищі. Вищі шанси на перемогу мав не сильніший, а більш досвідчений козак, який «не раз тикав дулі смерті і знав можливості свого тіла».

З історії відомо, що польська і литовська шляхта, а згодом і московське дворянство часто віддавали своїх синів для виховування на Запорозьку Січ: вважалося, що тільки там, у середовищі відважних воїнів, можна отримати спеціальну фізичну підготовку та загартувати дух.

Саме Запорозька Січ була місцем народження козацької доблесті і військового духу того часу. Хортиця була притулком воїнів, де постійно вдосконалювалося бойове мистецтво як в завойовницьких цілях, так і з метою захисту рідного краю.

Відомо, що серед вільних козаків Запорозької Січі були представники понад сорока різних етносів та народностей. Серед такого великого «інтернаціоналу» на Запорозькій Січі основними групами були представлені слов'яни, а також багато татар, європейці (німці, угорці), грузини, азербайджанці, вірмени, турки, азійська група, євреї, цигани і навіть араби та африканці. Закон існував для всіх один – поважати загальні правила козацького братерства, жити по честі, слідкувати за своїм здоров'ям і дотримуватися військової традиції.

Турніри між найсильнішими воїнами, представниками козацьких куренів та рукопашні сутички проводилися практично постійно і з різних приводів: для визначення керівників куренів і сотень, на гуляннях і святах, з метою помирити козаків або, навіть, групи козаків. Сутички в живому колі з козаків відбувались не лишена центральному майдані Січі, а й під час походів, під час відпочинку для того, щоб не втрачати і підтримувати реальний бойовий навик на випадок смертельної сутички.

Окрім ритуальних і тренувальних двобоїв та кулачних сутичок, на регулярній основі проводилися постійні тренінги з різною холодною зброєю, основними з яких, крім шаблі, були ніж і спис. Але з різних історичних джерел відомо, що на Хортиці козаки також постійно вдосконалювали навички володіння короткою і довгою сокирою, булавами, палицями і сталевими прутами. Стрільба з пістоля у козаків також була важливим елементом підготовки.

Коли козаки розпочинали підготовку до нового походу, ця підготовка передбачала ретельне планування, тренування в умінні вести бойові дії зі різних тактичних ситуацій, які могли виникнути. Повернувшись із походу, козаки ділили здобич, потім гуляли. Але вживати алкоголь під час військових походів було заборонено. За пияцтво під час бойових дій, як і за зраду, передбачалася смертна кара. Відгулявши кілька днів козаки поверталися до буденного життя.

Аналізуючи наукову літературу, історичні документи, фольклорні та етнографічні матеріали можна констатувати, що на Запорозькій Січі існував жорсткий і прогресивний на той час культ фізичної досконалості людини.

Це було зумовлене тим, що запорозькі козаки ніколи не обирали старшинами фізично недосконалих людей. Свій вільний час практично всі запорожці присвячували виконанню фізичних вправ та особистій бойовій підготовці. Одним з основних критеріїв переходу молодика до лав «справжніх» запорожців була його фізична і моральна підготовленість.

Виховання фізично та морально досконалих чоловіків значною мірою забезпечувала доволі ефективна система фізичної підготовки, яка включала початковий відбір молоді та її фізичне виховання в січових школах. Козацька молодь систематично розвивала власні природні задатки, вдосконалювала тіло й розум в іграх, танцях, різних видах змагань і боротьби. Кожну весну вище Дніпровських порогів козаки влаштовували змагання з веслування поперек бурхливої річки. Часто проводилися змагання в пірнанні у воду. Для цього старшина впускав прокурену люльку в річку, і молоді козаки наввипередки пірнали, щоб дістати її із дна. Надзвичайно почесним вважалося взяти люльку з річкового піску без допомоги рук: вхопити зубами і так винести її на поверхню.

Поєднання культу фізичної досконалості і високої моралі та духовності створило справжніх професіоналів, військову еліту і гордість українського народу.

У період між військовими походами в Запорозькій Січі вдосконалювались методи лікування травмам, народні методи загоєння ран, використовувалися методики оздоровчих фізичних навантажень для реабілітації та у профілактичних цілях, засоби оздоровчого дихання та виконання оздоровчих фізичних вправ для підтримки належного стану здоров'я, проводилися змагання з майстерності самозахисту, що давало змогу козакам удосконалювати практичні навички.

Таким чином, ідея відродження бойових, культурних, оздоровчих, традицій Запорозької Січі у вигляді сучасних змагально-бойових видів спорту, якими є хортинг фехтування та бойовий рукопашний хортинг, як комплексні системи самовдосконалення особистості, засновані на фізичному, морально-етичному та духовному вихованні, пов'язана з відродженням давніх козацьких традицій.

Відомо, що на території України до певного часу широко практикувалася і розвивалася вітчизняна змагально-бойова культура. Крім української козацької шабельно-фехтувальної і рукопашної сутички були і паличні бої, ножовий бій, боротьба, різні види кінних змагань, велика кількість ігор, спрямованих на розвиток спритності, винахідливості, швидкості, сили, рухливості і витривалості. Одержані під час цих активностей навички використовувались на практиці, а не

зводилося до формальних ритуалів або культу. Українська змагальна традиція поступово і невпинно сприяла удосконаленню фізичних і психічних здібностей бійців на різних етапах вікового розвитку.

Підсумовуючи нагадаємо, що запорізьке козацтво – це в минулому професійне здебільшого піше військо, озброєне на свій час найефективнішою та найсучаснішою зброєю (це мушкет, спис та шабля), з засвоєною у спадкоємності поколінь технікою і тактикою володіння нею. Досконалий бойовий механізм, найліпшим чином організований для виконання поставлених перед ним військових завдань. Ефективну роботу цього механізму забезпечувала саме системна, перевірена часом та скріплена потом і кров'ю багатьох поколінь традиція виховання та професійного навчання справжніх воїнів, важливим інструментом якої, окрім всього іншого, були регулярні умовно-бойові збройні та рукопашні сутички, що виробляли самоконтроль, володіння собою у екстремальних бойових ситуаціях, психологічно, ментально та фізично готували до справжнього бойового зіткнення з ворогом. Це був давній, природний та дуже дієвий засіб дорослішання, перетворення дитини на психологічно дорослу, здоровомислячу та відповідальну людину, яка, завдяки подібним «небезпечним іграм» усвідомлювала об'єктивну реальність, межі своїх можливостей і свій потенціал, а через те формувала сильний, гнучкий та адаптивний характер.

Подібні «жорсткі» прийоми виховання у поєднанні з духовними щоденними повчаннями та живим колективним прикладом мужніх, високоморальних й вольових старших побратимів, загартовували справжніх особистостей. Подібно до того, як через правильне поєднання вогню і води виковується та загартовується справжній якісний клинок.

Завдяки наявності у хортинг фехтуванні такого базису як описана вище військово-прикладна традиція запорізького козацтва, хортинг фехтування є одним із дієвих засобів фізичного та морально-етичного виховання. Воно сприяє вихованню особистості з високою внутрішньою культурою та гармонійному формуванню психологічного та фізичного апарату людини.

Ця традиція, що дійшла до нас з глибин сторіч, у поєднанні із сучасними досягненнями науки і техніки, дозволяє нам відродити та розпочати розвиток національного українського фехтування на шаблях – хортинг фехтування – як сучасного напрямку виховання, оздоровлення та видовищного спортивного культурно-історичного шоу.

1.2. Хортинг фехтування – сутність феномену

Хортинг фехтування – національний вид спорту України, заснований на культурних, оздоровчих і бойових традиціях запорізького козацтва. Він поєднує в собі мистецтво фехтування на шаблях та рукопашну боротьбу хортинг. Для запобігання ризику травмування у хортинг фехтуванні використовуються безпечні високотехнологічні макети холодної зброї – синтшаблі і софтшаблі, а також спеціальні комплекти захисного спорядження.

В основі хортинг фехтування – науково організована система навчання, всебічного розвитку, морально-етичного виховання й оздоровлення дорослих, дітей і молоді. Це – **школа хортинг фехтування**, що складається з таких взаємопов'язаних між собою напрямів:

1. **Історико-філософський** (вивчення історії українського козацтва, його філософії і традицій).
2. **Навчально-виховний** (стратегічний напрям, адже виховання здорового, освіченого та успішного зростаючого покоління є запорукою майбутнього України).
3. **Фізкультурно-оздоровчий** (програми всебічного фізичного розвитку, а також програми з фізичного відновлення і компенсування функціональних розладів та обмежень).
4. **Спортивно-прикладний** (теорія фехтування і методологія з навчання мистецтву шабельного бою, а також практична змагальна діяльність).
5. **Військово-патріотичний** (або національно-патріотичний напрям, окрім виховання громадянина-патріота, тісно пов'язаний із програмою створення й розбудови єдиної системи національних бойових мистецтв і спортивних єдиноборств України).

1.2.1. Мета та завдання хортинг фехтування

Метою хортинг фехтування є фізичне, ментально-психологічне, морально-етичне, духовне, та патріотичне виховання громадянина на культурних та оздоровчих традиціях українського народу, формування морально-етичних якостей, зміцнення здоров'я та всебічна фізична й психологічна підготовка людей різного віку засобами хортинг фехтування.

Основними завданнями хортинг фехтування є:

- виховання зростаючого покоління у дусі патріотизму, поваги до національної історії і традицій, лідерства і дисциплінованості, товариства, взаємодопомоги, відповідальності за долю держави;

- підвищення престижу Української держави;
- розвиток у громадян України фізичних здібностей, вольових, ментально-психологічних і морально-етичних якостей;
- формування у громадян навичок критичного мислення та здорового способу життя;
- побудова єдиної системи національних спортивних та бойових мистецтв України (разом з іншими напрямками хортингу), яка формуватиме базис освітньо-оздоровчого комплексу української нації та стане гарантом її безпеки й добробуту в майбутньому.

1.2.2. П'ять складових майстерності хортинг фехтувальника

Можна визначити п'ять великих груп навичок та вмінь, необхідних фехтувальнику. В порядку ускладнення навичок, необхідних для використання цих груп у спортивному двобойі з хортинг фехтування, їх необхідно перелічити наступним чином:

1. Кондиції (фізичні, психологічні, ментальні).
2. Рухи (моторні навички).
3. Техніка (технічні навички).
4. Тактика (тактичні навички).
5. Стратегія (постановка та ефективне виконання завдань).

«Кондиціями» визначається те, що учень *потенційно спроможний зробити*.

«Моторні навички» – це вміння виконувати певні рухи (*у відриві від контексту*).

«Технічні навички» – вміння вирішувати за допомогою тих чи інших рухів і дій конкретні завдання, вміння застосовувати рухи у бойовій ситуації з урахуванням дій супротивника.

«Тактичні навички» – аналіз дій супротивника, прогноз його рухів та його реакції на певні дії спортсмена-фехтувальника. Тактика починається там, де на місце безпосередньої реакції на дії супротивника приходить *робота з інформацією*, усвідомлене планування особистих дій та використання або руйнування планів супротивника.

«Стратегія» – це постановка завдань та визначення пріоритетів на тренування, змагання, на конкретний двобій *або на суцільне життя з урахуванням зовнішніх факторів*.

Навчально-тренувальний процес в хортинг фехтуванні будується на основі та з урахуванням зазначеної системи складових майстерності фехтування. Вправи у хортинг фехтуванні також поділені за складовими майстерності, а точніше за їх поєднаннями.

Так, всі вправи у хортинг фехтуванні можна умовно поділити на наступні різновиди:

1. Кондиційно-моторні (вправи, що підвищують кондиції учня й водночас напрацьовують траєкторії та координацію рухів).
2. Моторно-технічні (відпрацювання рухів, що є елементами технік, «складання» технік з окремих рухів).
3. Техніко-тактичні (відпрацювання технік з огляду на те, як та коли їх слід застосовувати).
4. Тактико-стратегічні (розбір того, що і коли треба робити, та, насамперед, аналіз конкретних двобоїв).
5. Спаринг (навчальний або контрольний двобій, в ході якого водночас відбувається розвиток всіх складових майстерності, особливо в тому випадку, коли після завершення двобою його хід аналізується як спостерігачами, так і безпосередніми учасниками).

Заздалегідь зазначимо, що всі процеси в хортинг фехтуванні розглядаються з п'яти точок зору відповідно до цих п'яти складових майстерності.

1.2.3. Новітній українській спорт з давньою традицією

Отже хортинг фехтування, або український шаблевий бій, це новітній вітчизняний вид спорту, спортивно-бойове мистецтво та засіб оздоровлення тіла й духу, що сьогодні активно розвивається в Україні. Він поєднує в собі фехтування на шаблях з елементами рукопашної боротьби хортинг.

Практика хортинг фехтування формує дисципліну, характер, дух та волю, системність та критичність мислення, зміцнює витривалість та увагу, корегує осанку, ходу, грацію й координацію рухів.

Наявність у базисі хортинг фехтування описаної вище військово-прикладної козацької традиції робить цей вид спорту невід'ємною складовою культури українського народу. Саме наявність такого міцного фундаменту дозволяє хортинг фехтуванню гартувати патріотичний дух, здійснювати фізичну та морально-психологічну підготовку населення і професійного вояцтва, яке зараз стоїть і стоятиме на захисті України. Тільки пройняті народною культурою,

ґрунтовані на традиції козацького військового товариства спортивно-бойові мистецтва є найголовнішим гарантом самозбереження української нації.

Ми в жодному разі не позиціонуємо хортинг фехтування як відокремлену спортивно-виховну дисципліну. Навпаки, ми прагнемо створити систему національних бойових мистецтв та спортивних єдиноборств України

Також невід'ємною складовою такої системи національних бойових мистецтв, разом із системоутворюючими видами спорту (такими як хортинг фехтування, бойовий хортинг тощо), мають бути різноманітні історичні ігри та змагання, що виникли і довели своє практичне значення ще в давній період, коли вся діяльність людини, що жила на території сучасної України, визначалася забезпеченням безпосередніх умов існування. Вже відтоді дані ігри були первісними і головними складовими воїнсько-фізичного виховання. До їх складу входять ігри з метанням, бігом, ігри на розвиток координації, перетягування, а також вправи, змагання, випробування з різною холодною зброєю. Причому це не був якийсь набір спонтанних рухів із «присмаком» місцевих традицій, а чітко розроблена і відшліфована часом та досвідом багатьох поколінь система воїнсько-фізичної підготовки, яку змагально-ігрова традиція постійно підтримувала і вдосконалювала. Все це, як вже зазначалося вище, сприяло набагато швидшій підготовці вправного воїна. Подібні ігри із залученням новітніх технологій, науково систематизовані та оформлені у вигляді регулярних культурно-історичних фестивалів, отримають наступний рівень розвитку.

Таким чином, в Україні бойові і військові народні традиції знов стануть передаватися від покоління до покоління, як колись це було за часів існування Запорозької Січі. Від пращурів – до нащадків. Тим паче, що практичне значення спортивного воїнсько-фізичного виховання залишається актуальним і в наші дні. Воно є засобом не лише фізичного, а й морально-психологічного та духовного розвитку людини, виховання її як свідомого громадянина і патріота своєї держави, свого народу.

1.2.4. Хортинг фехтування як видовищне спортивне шоу, спорт вищих досягнень та суспільне явище

Сучасний вид спорту хортинг фехтування розвивається планомірно, поступово та системно. Фізичні вправи, прийоми боротьби, фехтувальні техніки і тактики, спорядження – всі вони спеціально підібрані та класифіковані у правилах змагань, спрямовані на комплексний або виборчий вплив на певні функціональні системи організму людини. В хортинг фехтуванні є дуже привабливі змагальні елементи: як з позиції їх ефективності, так і з позиції видовищності. В даний час

найбільшою популярністю користується розділ змагань «спортивний двобій». Система правил спортивного двобою на синтетичних шаблях з хортинг фехтування на сьогодні є унікальною в Україні і за кордоном. Неухильно зростає кількість людей, які займаються хортинг фехтуванням: як новачків у світі фехтування, так і тих, хто перейшов у хортинг фехтування з інших фехтувальних дисциплін.

Організація та проведення спортивних змагань є одним з головних напрямів діяльності Національної федерації хортинг фехтування України. Розвиток фізичних якостей, засвоєння техніки та тактики хортинг фехтування, матеріально-технічне забезпечення та багато інших факторів підготовки спортсмена, врешті, знаходять своє вираження в спортивному результаті. При цьому змагання з хортинг фехтування не тільки підводять підсумок попередньої підготовки, але і самі є досить дієвим засобом психічного розвитку спортсмена.

Спортивні змагання за правилами хортинг фехтування суттєвим чином впливають на розвиток мотивації фехтувальників, бажання їх потрапити до віщих дивізіонів регулярного чемпіонату з хортинг фехтування, у збірні команди і перемагати найсильніших суперників. Призи, медалі, спортивні звання, індивідуальний рейтинг фехтувальної майстерності, реалізація тренувальних зусиль, самоствердження та інші стимули також впливають на формування та динаміку як всього виду спорту, так і кожної особистості.

Ще одним значущим чинником, що впливає на мотивацію професійно займатися хортинг фехтуванням, як в якості спортсмена-фехтувальника, так і в якості організатора спортивних заходів з хортинг фехтування (тренера-викладача, керівника гуртка/клубу, рефері або спонсора) – це видовищність хортинг фехтування. Наш спорт пропонує високоінтенсивні повноконтактні двобої із застосуванням спеціальної спортивної зброї, яка за своїми властивостями максимально наближена до бойової шаблі, але максимально безпечна для здоров'я. У спортивних змаганнях з хортинг фехтування постійно виникають досить напружені та відповідальні, але, завдяки наявності спеціального захисного спорядження, безпечні для життя і здоров'я екстремальні бойові ситуації, які змушують спортсменів діяти на межі власних можливостей, а глядачів – уболівати та хвилюватися за спортсменів так, як це було під час спостереження за смертельною битвою гладіаторів на піску давньоримського Колізею.

Хортинг фехтування – яскравий і вражаючий вид спорту. Складний та надзвичайно простий одночасно. Будь-якому глядачеві, навіть необізаному в мистецтві фехтування, буде зрозуміло все, що відбувається на хорті (змагальному майданчику) – всі удари синтетичною шаблею та атакуючі дії спортсменів під час спортивного двобою виконуються у повну міць та не відрізняються від дій наших

предків, запорізьких козаків та давньоруських лицарів під час смертельної битви з ворогом із загостреним сталевим клинком у руках.

Битися так, як билися наші предки – таке гасло хортинг фехтування.

Хортинг фехтування доступне всім незалежно від віку та статі і не потребує спеціальних умов для проведення занять. Достатньо дворового майданчику, який є біля будь якого міського будинку, синтетичної шаблі, яку можна придбати один раз на довгі роки, оскільки її майже неможливо зламати, або навіть підібраної палиці відповідного розміру – і вже можна приступати до базових тренувань!

Тому всім громадським діячам, керівникам спортивних закладів та організацій, представникам мас-медіа та урядовим службовцям, хто читає ці строки, а отже є небайдужими до майбутнього України, вже зараз слід замислитись над перспективами залучення до проведення регулярних чемпіонатів України (а в подальшому – Європи та світу) з хортинг фехтування.

Поява в сучасному соціально-культурному середовищі України хортинг фехтування – вітчизняного фехтувального виду спорту на базі давньої історично-бойової традиції та ефективність процесу його становлення визначається комплексом багатьох взаємопов'язаних факторів, якими є:

1. Відродження бойових і спортивних традицій нації.
2. Державна підтримка.
3. Суспільна корисність.
4. Олімпійська перспектива.
5. Громадське управління.
6. Прикладне значення і широка сфера застосування.
7. Природна доступність.
8. Ефективність техніки і тактики.
9. Соціальна доступність.
10. Позитивна громадська думка.
11. Спонсорська привабливість.
12. Висока конкурентоспроможність.
13. Методичне та кадрове забезпечення.
14. Міжнародне співробітництво.
15. Людський фактор.

Фактор відродження бойових і спортивних традиції нації. Одним з вирішальних чинників формування та розвитку нації є історична пам'ять, яка нерозривно пов'язана з народними традиціями: військовими, культурними,

бойовими, оздоровчими, виховними. Також спостерігаємо значний інтерес до козацьких традицій як серед населення, так і серед державних діячів. Особливо він проявився у військово-прикладній сфері. Загалом широке зацікавлення козацькими звичаями та побутом свідчить про формування національної свідомості українців незалежно від їх етнічної території проживання. Хортинг фехтування у цьому сенсі є дуже впливовим засобом виховання дітей та молоді на традиціях українського народу. В методиках хортинг фехтування закладено вивчення змісту, форм, засобів і методів підготовки спортсменів з огляду на національні традиції та звичаї.

Фактор державної підтримки. Значимість фактору державної підтримки для становлення хортинг фехтування багато в чому є вирішальною, оскільки нею визначається багато аспектів фінансового, юридичного, нормативного та кадрового забезпечення всього загального процесу існування спорту, що прагне статусу національної спортивної дисципліни. Безсумнівно, що державна політика у сфері фізичної культури і спорту, про зміст якої в даний час ведеться широка дискусія, повинна забезпечувати можливість задоволення потреб населення в різних видах фізкультурно-спортивної діяльності. Поява хортинг фехтування в момент суттєвих державних перебудов, патріотичне спрямування його виховних засобів розглядається державними органами як закономірний процес розвитку суспільства.

Фактор суспільної корисності. Хортинг фехтування як феномен загальної культури є унікальним. Він як засіб фізичного виховання дітей та молоді є природним містком, що дозволяє з'єднати індивідуальне духовне, соціальне і біологічне в розвитку людини. Більш того, він є базовим видом культури, який формується в людині. Фізична культура засобами хортинг фехтування з властивим їй дуалізмом може значною мірою впливати на стан організму і психіки людини. Історично хортинг фехтування як засіб фізичної культури людини склався, перш за все, під впливом практичних потреб суспільства у повноцінній фізичній підготовці підростаючого покоління і дорослого населення до праці та подальшого особистісного розвитку. Разом з тим, у процесі становлення систем освіти і виховання, хортинг фехтування стане базовим чинником формування рухових умінь і навичок для десятків тисяч юнаків і дівчат в усіх областях України.

Хортинг фехтування здійснює величезний корисний вплив на психофізіологічну сутність людини: на її здоров'я, фізичний, інтелектуальний та духовний розвиток. У його фехтувальній школі (системі підготовки) особлива увага приділяється питанням виховання, але й значною мірою стверджується необхідність докорінної зміни ставлення людини до своєї фізичної та психогігієнічної культури, загальне розуміння її величезної загальнонародної й особистої людської цінності.

Фактор олімпійської перспективи. Соціальна значущість будь-якого нового виду спорту багато в чому визначається наявністю у нього «олімпійської перспективи», яка реалізується в двох аспектах:

- включенням (або перспективою включення) виду спорту до програми Олімпійських Ігор;
- перспективою завоювання призових місць на офіційних міжнародних змаганнях, передусім на олімпіадах.

Одним з пунктів Статуту Громадської організації «Національна федерація хортинг фехтування України» є завдання підвищення престижу Української держави. Хортинг фехтування за своєю структурою і темпами розвитку повністю відповідає цьому завданню, а також перспективі стати міжнародним видом спорту.

Необхідно планувати заходи з хортинг фехтування у відповідності до міжнародного спортивного права, готувати документи для реєстрації осередків Міжнародної федерації хортинг фехтування в усіх країнах світу, розгалужувати інфраструктуру хортинг фехтування у світі і прагнути включення хортинг фехтування до програми Всесвітніх ігор, а в подальшому – до Олімпійських ігор.

Фактор громадського управління. Важливим компонентом процесу становлення хортинг фехтування як виду спорту є розвиток структури і механізмів громадського управління, тобто системи функціонування громадських організацій, що здійснюють управління розвитком виду спорту як централізовано (Національна федерація хортинг фехтування України), так і на місцях (регіональні відділення та місцеві федерації, окремі клуби хортинг фехтування).

Фактор прикладного значення і широкої сфери застосування. Фізична (рухова) діяльність у формі спеціалізованих фізичних вправ не лише розвиває функції організму, але має відношення до поведінки особистості, а також підготовки людини до трудової діяльності. За допомогою методик хортинг фехтування спортсмен готується до виконання своїх соціальних функцій. Отже, в основі хортинг фехтування як виду спорту лежить не проста (вільна) фізична активність, а усвідомлена, спрямована діяльність людини до максимальних для неї практичних результатів в окремих сферах життя. Ці результати проявляються у змаганнях, які є основою спорту і без яких він втрачає свою специфічну характеристику.

Саме на змаганнях боротьба людини з часом і з іншими спортсменами отримує суспільну оцінку певної соціальної групи або суспільства в цілому. Саме в цьому полягає прикладне значення хортинг фехтування, попри те, що у ХХІ столітті вправи з шаблею самі по собі не мають практичного застосування. Принципи і техніки фехтування довгомірною клинковою зброєю покладено в

основу техніки володіння багатьма спеціальними засобами, що стоять на озброєнні сучасної поліції, зокрема це гумовий кийок. А тому фізично сильний і морально підготовлений хортинг фехтувальник може з успіхом влаштуватися на роботу в силові органи держави, гідно працювати в правоохоронних органах, стати військовослужбовцем, працівником поліції, охоронцем, керівником приватного спортивного клубу тощо.

Фактор природної доступності. Безсумнівно, що успішність розвитку хортинг фехтування обумовлена фактором природної доступності, тобто наявністю природних і кліматичних умов. До цього ж фактору можна віднести і сформовану базу спортивних залів, майданчиків, споруд тощо.

Цей фактор має найбільшу значимість для забезпечення масовості занять видом спорту. Разом з тим завоювання високих нагород на міжнародній арені у певний період часу може забезпечуватися цільовою підготовкою досить обмеженого контингенту висококваліфікованих спортсменів-фехтувальників. Але спортсмени з хортинг фехтування, як вже зазначалося, можуть займатися не тільки у спортивних залах, а й на природі, що є дійсно доступною формою занять для всіх верств населення України.

Фактор ефективності техніки і тактики. Технічні прийоми хортинг фехтування мають дуже високу ефективність і практично можуть бути застосовані у небезпечній і екстремальній ситуації для самозахисту та захисту честі й гідності сім'ї, близьких людей. Практичність технічних і тактичних дій хортинг фехтування забезпечується науково обґрунтованими методиками тренування і змагальної діяльності у поєднанні з прикладним фехтуванням, де застосовується ударна техніка довгомірною клинковою зброєю, кидки, повний арсенал прийомів боротьби і двобою в партері, утримання всіх видів, больові прийоми на суглоби рук і ніг як у стійці, так і в боротьбі лежачи. Таким чином, ефективність й варіативність технік і тактик хортинг фехтування дозволяє спортсменам цього виду спорту успішно виступати на змаганнях з інших повноконтактних видів єдиноборств – як фехтувальної так і рукопашної спрямованості.

Фактор соціальної доступності. Хортинг фехтуванням можна займатися як у сучасних спортивних залах, так і на природі. Форма для занять хортинг фехтуванням коштує недорого, оскільки в мінімальний комплект входить футболка і хортинг-шаровари. Комплект захисного спорядження цілком виготовляється в Україні, синтетичні та м'які шаблі також. Спортивні змагання проводяться на відкритому майданчику без рингу. З точки зору оплати роботи тренерів, хортинг фехтування входить до шкільної програми навчальних занять фізичною культурою та секційних навчально-тренувальних занять, що оплачується державою як гурткова робота з учнівською молоддю. Таким чином,

хортинг фехтування можна долучити до групи освітніх технологій, які мають найбільшу соціальну доступність для учнів і батьків.

Фактор позитивної громадської думки. Громадська думка багато в чому обумовлює вплив факторів соціальної доступності, конкуренції та спонсорської привабливості хортинг фехтування. Даний фактор забезпечується діяльністю засобів масової інформації в двох аспектах:

- формування іміджу хортинг фехтування;
- розкриття особливостей змагальної боротьби.

Фактор спонсорської привабливості. Становлення хортинг фехтування багато в чому визначається впливом фактору спонсорської привабливості, під яким можна розуміти ступінь зацікавленості потенційних спонсорів, інвесторів у залучення коштів для його розвитку. Як вже зазначалося, видовищність спортивних змагань з хортинг фехтування є дуже високою.

Фактор високої конкурентоспроможності. Фактор конкуренції передбачає опосередкований вплив традиційно популярних видів спорту на процес становлення хортинг фехтування. Висока конкуренція серед багатьох видів єдиноборств має місце, але за методиками і правилами змагань, а також за сучасними технологіями, що використовуються у спортивному обладнанні – переваги хортинг фехтування є значно вищими, ніж у багатьох інших видів бойових мистецтв, що забезпечує хортинг фехтуванню позитивні результати в конкурентній боротьбі.

Фактор методичного та кадрового забезпечення. Для забезпечення ефективного навчально-виховного і навчально-тренувального процесу з хортинг фехтування існує систематизована навчально-методична літературна база як для педагогічного складу, тренерів-викладачів, так і для учнівської і студентської молоді, а також дітей молодшого, середнього і старшого шкільного віку. Національна федерація хортинг фехтування України займається виготовленням рекламної продукції, публікаціями в журналах і збірниках наукових праць, газетах, у соціальних мережах, розробкою навчальних програм для вихованців дошкільних і позашкільних навчальних закладів, учнів загальноосвітніх і професійно-технічних навчальних закладів, а також закладів вищої освіти I–IV рівнів акредитації. Розробляються і постійно вдосконалюються програми для дитячо-юнацьких спортивних шкіл, клубів та секцій з хортинг фехтування. Публікуються навчальні та пізнавальні відеоролики з хортинг фехтування на офіційному YouTube каналі.

Фактор міжнародного співробітництва. Виникнення і розвиток хортинг фехтування пов'язаний з міжнародною спортивною співпрацею. Прояв фактору міжнародного співробітництва багато в чому визначається наявністю

конструктивної підтримки з боку міжнародних спортивних федерацій, а також зарубіжних спортивних об'єднань, клубів, відділень хортинг фехтування й інших організацій. У зв'язку з цим Національна федерація хортинг фехтування України зацікавлена в найскорішому створенні Міжнародної федерації хортинг фехтування і вже має розгалужену інфраструктуру фехтувальних клубів в різних країнах світу, які виявили бажання розвивати хортинг фехтування у своїх країнах. Вже зараз це дозволяє ефективно планувати і проводити чемпіонати Європи і світу з хортинг фехтування в різних країнах.

Людський фактор. Людський фактор ми вважаємо одним з важливих для ефективного забезпечення функціонування всієї системи клубів та федерацій. Безсумнівно, що успішність процесу становлення хортинг фехтування як виду спорту багато в чому визначається професійними знаннями і вміннями окремих осіб, їх особистісними якостями.

Проблема визначення етапів становлення хортинг фехтування як виду спорту, безсумнівно, вимагає комплексного соціально-економічного вивчення. Важлива складова останнього – узагальнення досвіду практичної діяльності в цій сфері. Ефективне методичне та кадрове забезпечення занять хортинг фехтуванням, з одного боку, задовольняє вимогу збереження здоров'я тих, хто ним займається, а з іншого – є основою підготовки спортсменів високої кваліфікації.

Становлення хортинг фехтування є багатоаспектним процесом взаємопов'язаної діяльності державних і громадських органів управління і розвитку фізичної культури та спорту. При цьому провідну роль у визначенні стратегії виду спорту відіграє Національна федерація хортинг фехтування України.

У різних розділах хортинг фехтування (на даний час їх два) процес становлення має безперечну специфіку. Разом з тим виявлення загальних закономірностей даного процесу дозволить збагатити стратегію розвитку хортинг фехтування як національного виду спорту України.

Узагальнюючи сказане вище, можна констатувати, що основними факторами філософського і психологічного характеру хортинг фехтування як виду спортивного бойового мистецтва є його морально-етичні норми. При цьому, загальнокультурні принципи виховання фехтувальників, сформульовані на засадах загальнолюдської моралі, відображають взаємозв'язок з військовою та трудовою практикою і стимулюють їх моральний, розумовий і фізичний розвиток.

Хортинг фехтування є засобом виховання гармонійно розвиненої особистості. Воно допомагає зосередити всі внутрішні ресурси організму на досягненні поставленої мети, підвищує працездатність, виробляє потребу в здоровому способі життя.

1.3. Будова системи хортинг фехтування як сучасного бойового мистецтва та виду спорту України

Хортинг фехтування, як сучасна спортивно-виховна система, організована та функціонує на базі наукового методу, відповідно до норм чинного законодавства України та вимог Міністерства науки та освіти і Міністерства молоді та спорту України.

Система хортинг фехтування побудована з таких елементів:

1. Єдина навчально-виховна програма фехтувальної підготовки – школа хортинг фехтування.
2. Система спорядження та екіпірування.
3. Розділи хортинг фехтування з їхніми правилами проведення та суддівства спортивних змагань.

1.3.1. Єдина навчально-виховна програма підготовки або школа хортинг фехтування

Навчально-виховна програма підготовки – це сукупність систематизованих знань в сфері техніки і тактики фехтування історичною шаблею зразка XVI-XVII ст. (мова, в першу чергу, йде про фехтування сучасними гуманізованими макетами зброї, які відтворюють її технічні властивості, але не несуть загрози життю та здоров'ю людини) та система навчально-методичних програм і технологій підготовки фехтувальників, що адаптовані під сьогодення й оптимізовані з урахуванням досягнень сучасної науки, медицини і виробництва.

В основу школи хортинг фехтування покладено як відомі знання та методики історичного прикладного фехтування на шаблях, які дійшли до нас з глибин століть, так і сучасні методики, що були відтворені або адаптовані спеціально під хортинг фехтування.

Під ці методики підведено загальну теорію фехтування та виховна система школи хортинг фехтування, яка, як було зазначено, побудована на базі козацької військово-прикладної традиції.

Все це робить школу хортинг фехтування синтезом найбільш раціональних науково обґрунтованих знань та технологій, в які органічно вплетені перевірені часом історично-прикладний бойовий досвід запорізького козацтва та культурні традиції українського народу. Це дозволяє якнайкраще розкрити психофізіологічний та духовний потенціал людини через мистецтво володіння шаблею.

Головні принципи школи хортинг фехтування – практична доцільність, ефективність, гнучкість і простота.

Практична доцільність полягає в тому, що вивчається лише те, що реально працює на практиці.

Ефективність. Хортинг фехтувальники з самого початку свого навчання привчаються **діяти ефективно**, що означає не тільки раціонально використовувати в бою ті чи інші прийоми та техніки, а й **фехтувати чисто**: тобто на тренуванні і під час змагань виконувати всі удари та атакуючі дії не пропускаючи ударів у відповідь з боку опонента і не допускаючи взаємного ураження. Цьому також сприяє система спеціальних спортивних правил проведення двобоїв з хортинг фехтування.

Гнучкість школи хортинг фехтування передбачає широку варіативність у виборі технік і тактик фехтування шаблею, не чіпляючись жорстко до якихось певних історично обумовлених стилів, доктрин, напрямів, натомість підлаштовуючись під певного супротивника, ситуацію та поточний момент. Кожен фехтувальник, достатньою мірою опанувавши базовий курс фехтувальної підготовки в межах навчальної програми школи хортинг фехтування, вільний творити власний неповторний стиль фехтування шаблею і не обмежений умовними рамками певної історичної епохи або культури. В цьому плані хортинг фехтування не є історичною реконструкцією. Хортинг фехтування – це, насамперед, сучасне спортивно-бойове мистецтво, новий різновид спортивного (змагального) фехтування, що концептуально спирається на історичне прикладне (бойове) мистецтво фехтування, на його дух та на його написані кров'ю закони і принципи.

При цьому учні клубів і секцій хортинг фехтування не мають бути замкненими у собі, а із задоволенням змагатись з представниками інших напрямів і шкіл фехтування, адже тільки чесний фехтувальний двобій є критерієм справжньої майстерності, а фехтувальники мають бути відкритими і завжди готовими до нових вражень, випробувань та до корисного обміну фехтувальним досвідом.

Простота хортинг фехтування полягає у легкості і швидкості опанування базовими техніками. Вважається, що для оволодіння мистецтвом фехтування будь-яким типом клинкової зброї потрібні довгі роки практики, навіть десятиріччя. Так воно і було, так воно і є, насправді. І на те в минулих епохах домінування клинка були об'єктивні чинники, обумовлені рівнем науково-технічного розвитку, швидкістю обміну інформацією у суспільствах тих часів тощо. Але сьогодні, у супершвидкісному XXI столітті, саме час є найціннішим ресурсом, вчитись управляти яким сучасній людині потрібно вже з дитинства.

Хортинг фехтування, як сучасне суспільне явище, відповідає закону (духу) часу. Школа хортинг фехтування пропонує всім бажаючим інноваційну програму фехтувальної підготовки, яка, базуючись на науково обґрунтованій теорії фехтування, дозволяє опанувати основи складного мистецтва володіння шаблею в доволі стислі строки. Залежно від базових кондицій людина протягом кількох тижнів або місяців здатна засвоїти базовий курс фехтувальної підготовки та одразу брати участь у змаганнях. Надалі швидкість прогресу особи на шляху до майстерності переважно залежатиме лише від її наполегливості.

«Поріг входження» у хортинг фехтуванні дуже низький порівняно з іншими видами змагального фехтування (такими як олімпійське фехтування, НЕМА, кендо). Воно доступне і просте на початку, але чим далі людина просувається у вивченні хортинг фехтування, тим складнішим і різноманітнішим воно стає, надихаючи фехтувальника на постійне самовдосконалення, пошуки та опанування максимально ефективними техніками, що відповідатимуть власним кондиціям і вподобанням.

1.3.2. Система спорядження та екіпірування

В ті часи, коли вогнепальна зброя ще суцільно не панувала на полях битв, в різних регіонах нашої планети воїни-професіонали прагнули відточувати свою бойову майстерність у володінні холодною клинковою зброєю. І якщо на полі бою, у смертельному двобої без обмежень, застосування бойової холодної зброї було необхідною і обов'язковою умовою перемоги над ворогом, і вдосконалення бойового майстерства, то під час деяких турнірів, на тренуваннях, у спарингах зі своїми товаришами та учнями на її використання накладались певні обмеження та заборони. Причини цього були наступні: по-перше, через дорожнечу самих сталевих клинків, леза яких можна було легко зіпсувати, особливо руками недосвідчених «учнів»; по-друге, при тренуванні з бойовим клинком можна легко покалічити й вбити не тільки товариша по заняттям, а й навіть самого себе при невмілому з ним поводженні.

Саме тому фехтувальники всього світу шукали такі способи удосконалення в мистецтві фехтування, щоб під час тренувань не псувати свої дорогі клинки та звести до мінімуму небажані травми й каліцтва. Іншими словами, вони шукали відповідь на питання «як і чим замінити небезпечні бойові клинки на тренуваннях та в обумовлених (навчальних або дуельних) поєдинках і при цьому не спричинити серйозних спотворень технік володіння ними?». Одним з головних законів фехтування є те, що «клинки визначає техніку». Тобто саме ключові фізичні параметри (його суб'єктивна вага, розмір, баланс тощо) та конструкція

клинки безпосередньо впливатимуть на техніку фехтування ним. Змінюючи зброю, ми змінюємо техніку фехтування.

Залежно від епох (їх культурних і технологічних особливостей) в історії заявлялися різноманітні зразки спортивно-тренувальної зброї. Проте через обмеження, обумовлені економічним та науково-технічним рівнем розвитку минулих епох, досягти оптимального співвідношення безпечності та відповідності тактико-технічних характеристик тренувальних клинків до характеристик їх бойових оригіналів не вдавалось. Це накладало певні обмеження на техніку фехтування (клинкового бою), спотворювало її, стримувало певними обмеженнями та умовностями і, як результат, призводило до її виродження – **редукції**.

Зараз таку редукцію (відхід від канонів техніки й тактики початкового прикладного фехтування через вказані вище обмежувальні чинники) ми спостерігаємо в сучасних найпоширеніших різновидах змагального (спортивного) фехтування, де використовуються змагально-тренувальні предмети-замінники оригінальних типів клинків, традиція фехтування якими колись була покладена в основу створення даних видів спорту.

Так, наприклад, у **кендо** («шлях меча» – японське традиційне змагальне фехтування) використовується бамбуковий замінник меча – сінай, техніка фехтування яким за всіма параметрами кардинально відрізняється від техніки фехтування японською катаною. В іншому японському виді спорту – **чанбарі**, з метою досягнення ще більшої безпеки, в якості «зброї» використовують щільно накачані повітрям силіконові спортивні знаряддя, ще далі відшовши від традиційної техніки і тактики кендзюцу.

Редукцію принципів прикладного фехтування також наочно демонструє у своїх правилах і сучасне **олімпійське фехтування**, де у всіх його розділах («рапіра», «шпага» і «шабля») в якості змагальної зброї використовуються металеві прутки з електрофіксатором на кінчику, які мало чим відрізняються між собою і вже мало чим нагадують ті самі рапіру, шпагу та шаблю, які вони мають імітувати.

Ми в жодному разі не принижуюмо значущість цих видів спорту і ставимось до них з глибокою повагою. Натомість маємо констатувати, що вони яскраво ілюструють факт того, що пошуки «оптимальної формули» співвідношення безпеки та відповідності тактико-технічних характеристик спортивно-тренувальних клинків до бойових досі тривають.

Аналіз специфіки інших різновидів змагального фехтування може бути темою окремої роботи, ми ж зосередимось на тому, як саме питання редукції вирішено у хортинг фехтуванні.

Як було зазначено, хортинг фехтування – це продукт свого часу. Спорт XXI століття, існування якого стало можливим передусім завдяки досягненням сучасної науки та техніки, а саме новітнім синтетичним матеріалам, що були застосовані нами при розробці спортивного спорядження – спортивної зброї та захисного спорядження.

Існує два типи спортивно-тренувальної зброї для роботи в повний контакт (ті самі предмети-замінники) у хортинг фехтуванні:

«Софтшабля» – перший тип, що використовується під час занять з мінімальним або з відсутнім захисним спорядженням (переважно для вікової категорії від 6 до 14 років).

«Синтшабля» – другий та основний тип спортивно-тренувальної зброї, яка використовується з 11 років під час виконання індивідуальних фехтувальних вправ, а з 14 років – при роботі у повному захисному екіпіруванні в повний контакт.

При розробці спортивно-тренувальної зброї для хортинг фехтування, зокрема для розділу «шабельний двобій», ми керувалися двома рівноцінними за значущістю вимогами, яким така зброя повинна була відповідати:

- безпечність – спортивна зброя повинна бути максимально безпечною і доступною для використання (насамперед дітьми);
- максимальна відповідність характеристикам бойової козацької шаблі¹ – з метою якомога точнішого перенесення технік та тактик з прикладного (бойового) фехтування шаблею у змагальний шабельний двобій з його спортивними правилами, тобто задля запобігання їх редукції.

Очевидно, що параметри «безпечність» та «наближеність до бойових властивостей» є майже взаємовиключними, тому нами був знайдений компромісний варіант у вигляді двох типів спортивно-тренувальної зброї. Так, м'які, максимально позбавлені жорстких елементів та кутів, полегшені «софтшаблі» відповідають параметру безпечності, дозволяючи навіть наймолодшим фехтувальникам долучатися до хортинг фехтування, а дорослим досвідченим фехтувальникам допомагають поспарингувати «в легкій формі», коли за певних обставин неможливо провести заняття у повному екіпіруванні, або є потреба у відновленні спортивної форми після довгої перерви. У випадках, коли під час занять з хортинг фехтування є необхідність у повноцінному відтворенні відчуттів саме як від роботи з реальним бойовим клинком – на перший план виходять «синтшаблі». Це унікальні макети холодної зброї,

¹ Мова йде про узагальнений тип шаблі, що був розповсюджений на території сучасної України в XVI і XVIII століттях, зокрема, у рядах Війська Запорізького. Звісно, що в історії такого окремого різновиду серед клинків шабельного типу, як «козацька шабля», не існувало.

виготовлені з синтетичного матеріалу поліамід (різновид пластмаси на основі лінійних синтетичних високомолекулярних з'єднань), що не тільки за своїми характеристиками міцності, але й за параметрами пружності наближається до загартованої сталі. Поліамід достатньо гнучкий і виготовлений з нього клинок дуже складно зламати, що свідчить в тому числі про те, що подібні клинки можна буде дуже рідко міняти, вони служитимуть роками. Якщо навіть такий клинок зламається (на прикладі досвіду авторів, подібне трапилося лише один раз за три роки занять), то з точки зору безпечності поліамідний клинок не дає таких гострих уламків як, наприклад, деякі моделі спортивної зброї для олімпійського фехтування, металеві макети для НЕМА (Historical European Martial Arts) тощо. До недоліків варто віднести лише меншу щільність та легшу вагу поліаміду порівняно зі сталлю (якщо порівнювати однакову масу цих матеріалів), що робить виготовлені з поліаміду клинки трохи більшими за габаритами та іноді трохи легшими за їх історично-бойові сталеві аналоги. На сьогодні поліамідні клинки є найдосконалішими макетами холодної зброї, інновацією, що дозволяє назавжди змінити світ спортивного фехтування. Окремо слід наголосити на тому, що матеріал «синтшабель» не є токсичним і застосовується у медичній, текстильній та харчовій промисловостях.

Отже, поліамідна «синтшабля» обрана (та спроектована) нами в якості другого (але потенційно основного) виду зброї саме через те, що вона, більше від будь-якої відомої на сьогодні спортивно-тренувальної зброї, наближена за своїми параметрами до параметрів своїх історично-бойових аналогів, але дещо поступається рівнем своєї безпечності (у порівнянні з «софтшаблею»). Тому задля запобігання травмам разом із «софтшаблею» передбачене обов'язкове використання спеціального захисного спорядження – обладунків для хортинг фехтування..

Обладунки хортинг фехтувальника. Хортинг фехтування покликане відтворити техніку і тактику бойового фехтування шаблею *в межах спортивного фехтування*, тобто відбувається перенесення їх з прикладної сфери в сферу спорту та дозвілля з метою самовдосконалення, всебічного особистісного розвитку, виховання, освіти та національно-патріотичного відродження. Тому, з одного боку, перед спортсменами не стоїть завдання забезпечити собі перемогу за будь-якої ціни, як це було у предків під час реального бою, а з іншого боку, задля демонстрації своєї технічної та тактичної майстерності у шабельному двобої за правилами хортинг фехтування, спортсменам потрібно у повну силу завдавати ударів предметом, який за своїми масо-габаритними параметрами майже не відрізняється від загартованої сталевий бойовий шаблі. Тому вимога наявності у спортсменів спеціального захисного екіпірування є логічною і обов'язковою.

Окрім безпосереднього захисту від травм, таке екіпірування виконує ще й додаткові функції (в межах правил хортинг фехтування):

- протиударний захист;
- позначення зон ураження;
- створення ефекту «відчуття імпаку»;
- ефект «відсутності обладунків»;
- естетична функція (зовнішній вигляд).

Протиударний захисний ефект – обладунки мають забезпечувати надійний захист від травм та бути достатньо міцними, щоб не ламатися і не псуватися під час виконання своїх функцій та не псувати синтетичний клинок, а також бути зручними в обслуговуванні, ремонті та заміні.

Позначення зон ураження – елементи захисту та захисні пластини обладунку хортинг фехтувальника фактично є мішенями для ураження, оскільки правила дозволяють атакувати всі частини тіла бійця, що захищені обладунками. Всі елементи обладунків чітко виражені, відкриті зору і мають певний колір та фактуру (єдиним виключенням є пахова раковина та протектори стегон, які можуть бути сховані шароварами), що полегшує їх розрізнення як для спортсменів, так і для суддів, оскільки останнім необхідно чітко фіксувати удар та місце його влучання.

Ефект «відчуття імпаку»² має різні смислові навантаження. По-перше, попри на те, що удари в хортинг фехтуванні потужні, сучасний рівень розвитку технологій та матеріалів дозволяє зробити такий «бронезахист», що навіть вкладені удари не тільки пластиковою, а й сталеву шаблею не відчуватимуться. Але такий підхід, на нашу думку, не є доцільним, оскільки він позбавить спортсмена здатності відчувати пропущені удари, що призведе до багатьох небажаних наслідків:

1) коли спортсмен не відчуває пропущених ударів, може виникнути спокуса продовжувати бій, ніби ніякого ураження не було;

2) спортсмен не відчуває «загрози» – такому спортсмену стає не «страшно» пропускати удари, адже жодних реальних «фізичних» та «психологічних» наслідків, окрім зауважень тренерів, подібні пропуски не несуть, що перетворює спортивно-бойове змагання на гру;

3) наявність «абсолютного» захисту гальмуватиме навчальний процес спортсмена, адже нема кращого досвіду, ніж досвід тілесний (пропущений крізь тілесні відчуття та вкарбований у м'язову пам'ять).

² Вплив, дія, ефект.

Саме тому наші обладунки мають бути певною мірою чутливими до ударів, від яких захищають. В даному випадку для спортсменів навіть краще відчувати крізь обладунок легкий біль, аніж не відчувати нічого. Інакше це цілком зруйнує саму ідею унікального спортивно-бойової дисципліни.

По-друге, відчувати «імпакт» мають не лише спортсмени, а й рефері з глядачами. Рефері мають розрізняти та оцінювати завдані удари і зробити це вони можуть лише візуально та на слух. Задля того, щоб полегшати завдання сприйняття та диференціації ударів, як для рефері, так і для глядачів, звук від удару клинком (по обладунку) певної сили має бути добре чути та легко впізнати. Тобто клинок та захист мають бути «підлаштованими» таким чином, щоби при певному ударно-механічному зіткненні створювався відповідний звуковий «імпакт». Ефектно й ефективно. Таким чином спортивна зброя та захист мають складати єдину систему.

Ефект «відсутності важких обладунків» певною мірою пов'язаний з попереднім ефектом, оскільки (за замовчуванням) шабельний двобій за правилами хортинг фехтування позиціонується як бій легко захищених фехтувальників³. Фехтувальні обладунки не повинні занадто обтяжувати спортсменів, позбавляючи їх певної свободи руху та мобільності. Натомість вони мають створювати «відчуття їх відсутності» при виконанні різноманітних фехтувальних дій та рукопашних прийомів контролю. Окрім надання необхідного та достатнього захисту, хортинг фехтувальні обладунки забезпечують експлуатаційну зручність, легкість, ергономічність та комфорт їх користувачеві, особливо в плані тепловідведення.

Естетична функція (зовнішній вигляд) фехтувальних обладунків безсумнівно має велике значення і також виконує цілу низку завдань: імідж, розрізнювання-впізнання спортсменів, історична символічність.

Імідж. Крім утилітарних функцій (захист та зручність при виконанні вправ), обумовлених сферою професійної діяльності, спортивна форма та обладунки в хортинг фехтуванні виконують ще й впізнавальну, іміджову функцію. Вдягнена форма наділяє свого носія особовим статусом, а також певними обов'язками, психологічно єднає його зі всіма іншими представниками виду спорту та з тією загальною справою, тією соціальною місією та ідеєю, яку всі представники мистецтва українського шабельного бою сумісно втілюють у життя. Тому хортинг

³ Мається на увазі, що хортинг фехтувальники умовно вдягнені, як і запорізькі козаки під час походу: тобто не оголені і не заковані в глухі лицарські лати, а вдягнені в жупан, шаровари, шкіряні чоботи із міховою шапкою на голові, можливо додатково екіпіровані металевими чи шкіряними нарукавниками та навіть мають легку кольчугу. Такий костюм цілком може захистити від легких невкладених ріжучих та проміжних лускаючих ударів шаблею і, щоб подолати його опір потрібен сильний рублячий або колючий удар.

фехтувальники мають завжди бути охайними і чистими, ретельно доглядати за своєю формою і спорядженням, дотримуватись відповідності стандартів уніформи, розроблених Національною федерацією хортинг фехтування України. Неухильне підвищення рівня своєї фехтувальної майстерства, представники хортинг фехтування також підвищують і престиж Української держави.

Розрізнювання-впізнання спортсменів. Оскільки хортинг фехтувальники вдягнені однаково, а їх обличчя під час змагань закриті фехтувальними масками, суддям та глядачам іноді дуже важко їх розпізнати. У зв'язку із цим для уніформи хортинг фехтувальників передбачена спеціальна система розрізнення спортсменів. По-перше, це помітні різнокольорові патчі-накладки, що під час двобоїв прилаштовуються до нашоломників з двох боків голови відповідно до кольору тієї сторони хорту (та кольору суддівського прапорця), з якої в даний момент спортсмен виходить на двобій. По-друге, це спеціальні обов'язкові шеврони (бейджі) з прізвищем спортсмена, а також з символікою належності до певного клубу або країни (герб чи прапор), за які цей спортсмен виступає. Такі бейджі прикріплюються до центральної нагрудної частини фехтувальної хортовки або нагрудника, а букви імен спортсменів мають бути виконані у таких кольорах, щоб чітко виділялись.

Історична символічність. Хортинг фехтування – це новітній спорт із закладеною в його основу давньою історично-бойовою козацькою традицією. Хортинг фехтування відповідає цій традиції не лише за змістом, але і за формою. Сама форма спортивно-тренувальної зброї, одягу та захисного спорядження, певна манера тримати та рухатись зі зброєю, привітальні ритуали, етикет – все це має нагадувати глядачам та учасникам змагань або показових виступів з хортинг фехтування про славетні часи українського козацтва. Водночас хортинг фехтування – це передусім сучасний спорт, метою якого не є історична реконструкція. Тому при розробці захисного спорядження основну увагу було зосереджено саме на забезпеченні максимальної безпеки для спортсмена і на відповідності конкретним спортивним цілям та завданням, що обумовлені правилами змагань з хортинг фехтування. «Історичність» такого обладунка стала справою другорядною. Можна сказати, що індивідуальне спорядження хортинг фехтувальників – це оптимальний баланс між автентичності та утилітарної технологічності, коли спорядження має не відповідати вимогам певної минулої історичної епохи, а саме символізувати її, залишаючись при цьому сучасним продуктом свого часу.

Оскільки хортинг фехтування є молодим видом спорту, варто зважати на те, що прийняті станом на сьогодні «на озброєння» зразки захисного спорядження і зброї не є усталеними і можуть удосконалюватись і змінюватись в ході розвитку спортивно-бойової дисципліни. Одним із завдань хортинг

фехтування є максимальне розкриття потенціалу бійців, а без надійного забезпечення безпеки здоров'ю та життєдіяльності фехтувальників досягти цього не можливо. Тому постійна кропітка робота над удосконаленням всіх складових елементів системи хортинг фехтування стає надзвичайно важливим завданням.

Так, Національною федерацією хортинг фехтування України вже тривалий час ведеться підготовча робота зі створення унікального захисного спорядження фехтувальника, елементи якого міститимуть спеціальні датчики, що дозволять в автоматичному режимі фіксувати ушкодження, одержані спортсменами під час двобоїв. Така система дозволить максимально спростити роботу рефері та повністю виключити можливість суддівських помилок, а двобої зробити видовищними і максимально наближеними до справжніх бойових зіткнень. Унікального рівня видовищності можна досягти, поєднавши сучасні технології із надбаннями медицини та новітнім спортом, коли глядачі матимуть змогу в ході двобою побачити, до яких імовірних наслідків може призвести той чи інший результативний удар (імовірний рівень крововтрати, неможливість виконання певних рухів, больовий шок), наскільки важливим є не лише нанести результативний удар, а й убезпечити себе від удару у відповідь.

Першим кроком до створення такої унікальної наочної системи можна вважати розроблену Національною федерацією хортинг фехтування України систему спортивних правил, що була успішно апробована, використовується зараз на змаганнях з шабельного двобою і має неймовірні перспективи.

1.3.3. Розділи хортинг фехтування та система спортивних правил

Хортинг фехтування – комплексне спортивне єдиноборство, метою якого, крім патріотичного виховання та всебічного розвитку особистості, є демонстрація козацького мистецтва володіння шаблею і фехтувального бою за допомогою сучасних засобів та технологій.

Тому існування у хортинг фехтуванні декількох спортивних розділів обумовлене саме задля досягнення цієї мети.

На сьогодні у хортинг фехтуванні існують наступні розділи:

- «шабельний двобій» («спортивний двобій», «двобій») на «синтшаблях» або «софтшаблях»;
- «шабельна рубка» – спортивно-показова рубка шаблею.

Розділ **«шабельний двобій»** – на сьогодні найбільш розвинений і найпопулярніший з розділів хортинг фехтування. Сутність його полягає у протистоянні двох фехтувальників, захищених захисним спорядженням і

озброєних синтетичними або м'якими шаблями. Розділ доступний для спортсменів від шести років та має певні обмеження прийомів і технік відповідно до вікової градації правил.

Окремої уваги заслуговує система спортивних правил розділу «шабельний двобій». Вона побудована на принципах бойового фехтування з урахуванням концепції п'яти складових майстерності та на сьогодні є унікальною.

Згідно цієї системи правил, для перемоги у двобої спортсменові за обмежений час необхідно здобути не лише технічну, але й повну тактичну перевагу над суперником, виконавши ефективні атакуючі/контратакуючі дії. Під ефективними діями маються на увазі такі дії, під час виконання яких спортсмен-фехтувальник не допускає нанесення ураження по собі з боку опонента. Тобто потрібно вразити суперника, не давши вразити себе. В іншому випадку перевага не зараховується. Більш того, спортсменам дозволяється застосовувати прийоми рукопашної боротьби, обеззброєння та контролю, які так само приносять перевагу. Це і є втілення принципу бойового (прикладного) фехтування у спорті, адже в реальності у наших предків під час битви не було раундів та балів, а було одне життя і лише одна спроба зробити все на 100% бездоганно.

Саме тому спортивний шабельний двобій у хортинг фехтуванні виглядає та відчувається як реальна сутичка з бойовою холодною зброєю: безперервне напружене протистояння двох майстрів, коли лише через одну помилку все може закінчитися в єдину мить. Це робить змагання з хортинг фехтування захоплюючими не тільки для їх учасників, а й для глядачів.

«Шабельна рубка» на даному етапі з певних об'єктивних причин є експериментальним та здебільшого показовим, але в перспективі його планується зробити повноцінним змагальним розділом, на рівні зі спортивним шабельним двобоєм.

Важливість цього розділу важко переоцінити, оскільки він покликаний вирішити низку завдань і допомогти спортсменам краще зрозуміти сутність хортинг фехтування.

Якими б досконалыми не були синтетичні шаблі, вони передусім є макетами реальних сталевих шабель (предмети, що імітують холодну зброю) і неспроможні повністю відтворити властивості холодної зброї, яку копіюють (та в тому і нема потреби). Їх призначення – бути максимально безпечними, але при цьому лише якомога точніше передавати фізичні відчуття (властивості) сталевій шаблі під час тримання у руці, при виконанні махів, та при механічному зіткненні з іншими полімерними клинками та з обладунком.

Оскільки всі властивості холодної зброї вони спроможні передати, деякі механіки реальної шаблі стають недоступними для вивчення: полімерною синтшаблею неможливо розрубати, розрізати чи проколоти мішень. А це є надзвичайно важливим для повного розуміння принципів бойового (прикладного) фехтування довгомірною клинковою зброєю та принципів роботи шаблею. Задля того, щоб хортинг фехтувальник розумів як саме «працює» шабля та міг реально оцінити необхідну та достатню силу й точність своїх ударів синтетичною зброєю (а також ударів інших спортсменів, спостерігаючи за ними під час суддівства або тренування) в межах шабельного двобою, йому потрібен практичний досвід виконання таких ударів гострою сталевною шаблею по спеціальних предметах-мішенях. В першу чергу саме для цього в хортинг фехтуванні передбачений розділ спортивної рубки шаблею.

Другим завданням, покладеним на розділ шабельна рубка є забезпечення видовищності. Для наочності достатньо переглянути японські змагання з «тамесігірі» (рубка традиційною японською зброєю циновок з рисової соломи) або аналогічні європейські змагання у НЕМА. Навіть якщо відкинути практичну і змагальну складову цього розділу, лишається історична шоу складова, яка сама по собі є важливою для просування та популяризації хортинг фехтування як національного виду спорту, яскравого видовища та історично-бойової культурної традиції українського народу і козацтва. Демонстрація умінь з шабельної рубки має стати невід'ємною і обов'язковою частиною групових та індивідуальних програм показових виступів з хортинг фехтування.

І по-третє. Заняття хортинг фехтуванням невід'ємні від вивчення історії українського козацтва. Що таке шабля для воїна, звідки її отримували козаки, як вона використовувалась у бою? Ці та багато більше інших запитань з'являться в учнів під час тренувань. Тому необхідно якомога детальніше знайомити учнів зі справжніми історичними зразками козацьких шабель та їх сучасними репліками. Робити це потрібно із забезпеченням законності та безпеки, маючи на меті виключно освітньо-виховні та спортивно-прикладні цілі.

У реалізації розділу «спортивна рубка» власне ми не бачимо реальних проблем. Попри умовну небезпечність такого розділу, в світі вже давно існують легалізовані види спорту, які, за своєю суттю та існуючим в них спортивним обладнанням (власне – спортивною зброєю), несуть набагато сильнішу потенційну небезпеку життю та здоров'ю спортсменів і глядачів.

Чому б не зробити змагання з розрубання різноманітних спеціальних мішеней козацькою шаблею? Подібні види спорту вже давно легалізовані та існують у багатьох країнах світу.

Зрозуміло, що розділ «шабельна рубка» буде доступний лише для спортсменів, які досягли певного (згідно чинного законодавства України) віку. Спортивна зброя для даного розділу буде стандартизована, спеціально виготовлена та відповідним чином сертифікована.

Спортивні правила змагань у розділі «спортивна рубка» наразі розробляються, спираючись на досвід існуючих на сьогодні аналогічних спортивних дисциплін, але робота з впровадження даного розділу хортинг фехтування має вестись у тісній співпраці з відповідними правоохоронними органами Української держави.

РОЗДІЛ 2. ЗМАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ХОРТИНГ ФЕХТУВАННІ

2.1. Система оцінювання результативності спортивних поєдинків у хортинг фехтуванні

Такий вид людської діяльності як фехтування являє собою красиве і видовищне мистецтво. Щоб сповна оцінити фехтувальний двобій (як спортивний, так і бойовий), необхідно враховувати не лише кількісні параметри, але й цілу низку якісних.

Під кількісними параметрами ми можемо розуміти, наприклад, кількість влучних ударів, швидкість, темп, відносну силу удару тощо. Фактично всі вони стосуються спорту як такого («швидше, вище, сильніше»). Найяскравіша ілюстрація – спортивне олімпійське фехтування. Такий відносно новий різновид змагального фехтування, як НЕМА, також, на наш погляд, використовує лише кількісну систему оцінювання результативності поєдинків.

До існуючих недоліків таких виключно кількісних систем оцінювання результатів також можна віднести, наприклад, відсутність розрізнення між ударами та дотиками. Так, для зарахування бала або перемоги достатньо легко торкнутися суперника зброєю. Це, на наш погляд, негативно впливає на видовищність та реалістичність подібних змагань і не дозволяє фехтувальникам повністю реалізувати увесь свій тактико-технічний потенціал.

Зазначені спортивні дисципліни в своїх правилах майже не відображають такі параметри майстерності у фехтуванні, як техніка й тактика (мова йде безпосередньо про техніку і тактику як складові майстерності, а не про штучні умовності на зразок «тактичної правоти»). Натомість саме вони, на наш погляд, є тими якісними параметрами, що відповідають на запитання як саме було здійснено ту чи іншу дія під час фехтувального поєдинку. Ці параметри є ключовими, якщо ми хочемо представити фехтувальне змагання не тільки як процес, але й як складне, видовищне і красиве мистецтво, яким воно в передусім і має бути.

Отже, головний критерій спортивного відбору у вищезазначених видах спорту – це фізичні кондиції спортсменів. Адже такі системи правил змагань змушують нехтувати технікою вкладених ударів і тактичним різноманіттям на користь миттєвої швидкісної реакції та моторики.

Водночас у світі існують спортивні дисципліни, що використовують деякі якісні параметри в своїх системах суддівства для оцінювання перемоги/поразки у фехтувальному поєдинку. До таких, наприклад, належить кендо, де в основу

суддівства покладена експертна оцінка (трьома досвідченими рефері) технічних дій фехтувальників з точки зору якості (мистецтва) їх виконання, що й визначає результат двобою.

Так, рішення про перемогу чи поразку у двобої з кендо визначається суддями на змагальному майданчику, які у своїй роботі покладаються виключно на власні органи чуття, уважність, знання правил кендо та на свій особистий фехтувальний досвід. Оцінюється безпосередньо техніка виконання лускаючого або колючого удару сінаєм (спортивне знаряддя, що використовується у кендо в якості фехтувальної спортивної зброї) у чітко визначені зони ураження захисного спорядження суперника. Тобто для зарахування балів необхідно не лише влучити, але й влучити «правильно».

Проте «якісні» спортивні правила з кендо також мають свої недоліки, а точніше обмеження. Одним з таких «недоліків», на нашу думку, є саме використання у кендо в якості спортивного знаряддя сінає – фактично надлегкої виготовленої з бамбуку (або з композитних матеріалів) тростини – масою до 500 грамів. Сінає, який був розроблений понад два сторіччя тому та майже не зазнав суттєвих технологічних змін, важко вважати навіть імітацією меча через невідповідність тактико-технічних властивостей (конструктивні елементи, вага, геометрія клинка). Це кардинально впливає на техніку фехтування і на швидкість атакуючих дій, ускладнюючи їх сприйняття. Застосування сінає призводить до значного збільшення швидкостей ударів і скороченню їх амплітуд, що збільшує ризик можливої суддівської помилки недостатньо підготовленими рефері, суб'єктивності в оцінюванні ними технічних дій фехтувальників.

Конструктивні особливості спортивної зброї в кендо (у сукупності з вищезазначеною системою суддівства) спровокували жорстку редукцію мистецтва фехтування правилами змагань, що призвело до змін у напрямку спрощення фехтувальних технік, обмеження зон ураження, дозволених прийомів, а зрештою – до цілковитого відходу від традиційних технік та концепцій фехтування японським мечем.

Все це, посилене своєрідністю японської культури, ускладнює сприйняття поєдинків з кендо європейським глядачам: необізаному спостерігачеві фактично не зрозуміло, що саме відбувається під час матчу з кендо.

Подібні фактори негативним чином позначаються на видовищності кендо, а в результаті і на популярності даного виду спорту за межами Японії. Водночас, попри вказані негативні моменти, наявність у правилах якісного оцінювання техніки виконання ударів дозволяє кендо певною мірою наблизитись до фехтування як до бойового мистецтва.

Якщо ж ми розглядаємо спортивне фехтування як мистецтво, то вчасно згадати і про його витoki – саме про мистецтво практичного бойового фехтування, з якого в подальшому і народилися всі три наступні різновиди фехтування: сценічне (трюкове), рольове (ігрове) та спортивне (змагальне), яке нас передусім і цікавить.

2.1.1. Фехтування з точки зору бойового мистецтва

Свого часу Жан-Батіст Мольєр дав блискуче визначення сутності фехтування: «Фехтування – це мистецтво наносити удари, не отримуючи їх. Необхідність торкнутись супротивника, уникаючи його ударів, робить мистецтво фехтування надзвичайно складним і важким, адже до ока, що бачить і попереджає, до свідомості, що осмислює та вирішує, до руки, яка виконує, потрібно додати точність та швидкість, щоб вдихнути належне життя у зброю». Важко щось додати до цього визначення, коли мова йде про бойове фехтування.

Принципами концепції мистецтва бойового (прикладного) фехтування мають бути наступними:

1. Уникнути шкоди для себе.
2. Завдати шкоду противнику.

Причому саме в такому порядку, адже коли мова йде про фехтувальний двобій бойовою холодною зброєю, де умовою перемоги буде поранення чи смерть одного з учасників, завдання убезпечити себе буде для фехтувальника першочерговим.

Неспроможність усвідомити це веде до того, що фехтування стає предметом, позбавленим сенсу. Адже головна традиція в усіх історичних стилях і школах фехтування полягає аж ніяк не в одяганні красивого історичного костюму та обладунків і нанесення противнику певної кількості ударів імітацією зброї, не побоюючись отримати удар у відповідь. Спадкоємність традиції мистецтва фехтування полягає у вмінні наносити удари правильно, відповідною частиною клинка, а пропущений удар означає поразку і смерть.

Отже, ми виявили головні, на наш погляд, проблеми більшості сучасних спортивно-змагальних фехтувальних дисциплін.

1. Невідповідність характеристик спортивного клинка (як фехтувального знаряддя) характеристикам історичної бойової клинкової зброї призводить до значного спотворення та редукції технік і тактик фехтування. Як наслідок, багато сучасних фехтувальників сприймають клинок не в якості інструменту, що призначений для здійснення певних впливів на матеріальний світ, а як «річ у собі», що наділена іманентною властивістю наносити шкоду противнику при

влученні (при дотику), не зважаючи на те, чи докладає боєць для цього потрібних зусиль. Такому сприйняттю зброї сприяють саме правила спортивних змагань.

2. Системи оцінювання результативності фехтувальників у правилах змагань більшості напрямів і різновидів змагального фехтування можна звести до тих чи інших поєднань чотирьох варіантів:

- хто наносить удари швидше (або торкається суперника);
- хто наносить сильніші удари;
- хто наносить більшу кількість ударів;
- чиї дії краще відповідають певним формальним критеріям.

Проте головним критерієм перемоги передусім є відповідь на питання «СКІЛЬКИ?», а не «ЯК?». Як результат – відбувається нівелювання тактичних та естетичних параметрів майстерності, отже від фехтування як від мистецтва в подібних дисциплінах практично нічого не лишається.

3. Якщо проаналізувати фехтування з позиції мистецтва бойового, то ми виявимо «лотерейність» сучасних змагальних правил фехтування, тобто такої манери вести и судити бій, коли в кожній конкретній сутичці можна занадто не турбуватися про свою безпеку, оскільки життю фехтувальника нічого не загрожує і за результатами декількох сутичок статистика влучень може буде на його користь. На противагу цьому, давні фехтувальники розуміли, що у противника в руках гострий клинок, а самі вони не безсмертні, тому в них не було можливості кілька разів стрибати на супротивника та вигравати за рахунок статистики – треба було все зробити один раз, але ідеально.

В хортинг фехтуванні ми спираємось безпосередньо на традиції бойового, прикладного мистецтва фехтування, де результат бою міг вирішити один удар (при цьому боєць, що програв, перед поразкою міг нанести переможцю низку «незначних» ударів).

2.1.2. Хортинг фехтування – сучасний спорт, заснований на традиції бойового фехтування

Хортинг фехтування було створено як сучасний український фехтувальний вид спорту, в основі якого покладено мистецтво володіння шаблею, що була історично розповсюджена на території сучасної України в період між XVI та XVIII століттями. Головною ціллю змагань є демонстрація бездоганної техніки і майстерності шабельного бою в найкращих традиціях українського козацтва. Відповідно до цього, правила спортивних змагань передбачають передусім якісні параметри оцінювання результатів спортивних фехтувальних поєдинків.

До якісних контрольних параметрів результативності у хортинг фехтуванні належать «перевага», «ефективний удар», «контроль бою» та «ефективний контроль».

2.1.3. Контроль бою

Контроль бою, як один з найважливіших якісних контрольних параметрів, відображає рівень тактичної майстерності в хортинг фехтуванні.

Поклавши принцип бойового фехтування (як мистецтва наносити удари клинком, не отримуючи удари у відповідь) у базис хортинг фехтування, саме контроль бою стає необхідним механізмом, що відповідатиме за дотримання даного принципу. Використання не справжньої зброю, а її макетів («синтшаблі»), які хоч і максимально наближені до характеристик бойової зброї, але не тотожні їй, неминуче означає наявність певних умовностей у сприйманні фехтувальниками поєдинків.

Контроль бою відповідає за вироблення у фехтувальників сприйняття будь-кого двобою, що вони проводять в межах правил хортинг фехтування (як тренувального, так в межах спортивного змагання) як реального бою з використанням справжньої зброї.

Контроль бою можна визначити як *сукупне вміння фехтувальника атакувати, не пропускаючи удари*. З кондиційної точки зору – це і вміння розраховувати та розподіляти власні сили (витривалість), і концентрація (зосередження, уважність, реакція) і, головне, сила волі. З рухової точки зору – це вміння рухатись (моторика), наносити удари, тримати стійку, дистанцію, маневрувати у просторі. З технічної точки зору – це навички парирування клинком ударів суперника, техніки контролю клинка суперника (в тому числі і обеззброювання), навички рукопашного бою і боротьби (здатність здійснити надійний контроль суперника, унеможлививши його подальші активні дії). З точки зору тактики – це вміння «вибудувати» як власні дії, так і дії суперника таким чином, щоб уразити суперника і не дозволити нанести собі ураження.

Контроль бою спортсменом-фехтувальником може бути розкладений на:

1. Самоконтроль – ясність намірів, здатність свідомо вести бій.
2. Контроль суперника та його зброї – фізична і психологічна здатність і готовність уразити суперника та зреагувати на його дії, нейтралізувавши їх.
3. Контроль простору бою – орієнтація в просторі, здатність до усвідомленого руху та маневру.

Постулюємо: **контроль бою** в хортинг фехтуванні – це дії або положення спортсмена, що не допускають нанесення ураження з боку

суперника, здатність до усвідомленого ведення двоюбою, здатність до орієнтації, усвідомлених рухів і маневрів, а також здатність до спланованих атакуючих дій.

Помилково вважати контроль бою виключно вмінням захищатися. Контроль бою – це передусім вміння ефективно атакувати, успішно нейтралізуючи атаки суперника. Контроль бою не лише тактичний, але й певною мірою стратегічний параметр, що відповідає меті будь-якого бойового мистецтва (чи війни) – встановлення контролю над суперником. І досягається мета одним з двох шляхів: знищення чи підкорення.

Поєдинок в хортинг фехтуванні символічно можна вважати окремим випадком бойових дій, в якому ці шляхи концептуально виражені у вигляді отримання переваги: за ефективним ударом, тобто «знищення», або за ефективним контролем, тобто «підкорення».

2.1.4. Перевага

Можемо припустити, що в історичному бойовому (а також у дуельному) фехтуванні важливими були не удари як такі, а саме одержання переваги, оскільки результати бою безпосередньо впливали на подальше життя бійців. Перевага від удару як такого відрізняється тим, що не кожен удар є перевагою і не кожна перевага є ударом.

Якщо боєць-фехтувальник наносить удар, який ніяк не вплине на боєздатність опонента – переваги такий удар йому не дає. Якщо ж він з опонентом обмінюється однаково результативними ударами – їм обом буде погано, але при цьому сумнівним є те, що у когось з них з'явиться перевага. Якщо фехтувальники нанесуть пошкодження один одному, то, цілком імовірно, в конкретному випадку їх це і влаштує, але переваги при цьому жоден з них не отримає.

Таким чином можемо сформулювати визначення «переваги».

Перевага – це цілковито вигрешне становище спортсмена-фехтувальника (порівняно з суперником), у якому він опинився за результатами завершення фехтувальної фрази.

Як приклад можемо навести ситуацію, коли за результатом фехтувальної фрази боєць влучив супернику в неозброєну руку, а суперник не зміг нанести удар у відповідь, після чого супротивники розійшлись. При цьому не можна достеменно стверджувати, що боєць переміг. Але при цьому супротивник може відчувати біль (навіть знаходитись у стані больового шоку) і втрачає кров. Отже, такий результат цілком можна вважати перевагою бійця над суперником.

Зовсім не обов'язково, що боєць зможе реалізувати (розвинути) свою перевагу в реальній ситуації. Можемо змодельовати різні сценарії розвитку подій:

- поранений боєць відволічеться на біль, що дозволить бійцю нанести йому ще один удар;
- бій затягнеться і поранений почне втрачати сили через крововтрату;
- бійці зійдуться впритул, перейдуть до рукопашної і поранена рука підведе пораненого бійця;
- поранений боєць втратить свідомість через больовий шок;
- поранення може виявитись не надто серйозним і бій продовжиться.
- боєць, що поранив суперника, втратить пильність і в ході подальшого двобою пропустить удар від пораненого;
- поранення стимулюватиме бійця до активніших дій і призведе до його перемоги.

В межах спорту відсутні можливості перевірити якими були б наслідки наведеної ситуації, оскільки насправді рани нема і суперник продовжуватиме бій так само впевнено, як і до отримання удару. Але спортивні правила дають змогу зафіксувати, що на певний момент двобою боєць продемонстрував перевагу: він здійснив результативний удар по супернику і не одержав удар у відповідь.

Звідси постулюємо: в хортинг фехтуванні приносить перевагу безвідповідальний, технічно правильно виконаний удар, нанесений спортсменом супернику в дозволену правилами зону ураження протягом спортивного двобою. Такий удар є «ефективним».

2.1.5. Ефективний удар

Удар у фехтуванні є вкрай багатозначним і багатогранним поняттям. Важливо розуміти, що на певні явища у фехтуванні може бути багато точок зору. Це справедливо й для поняття «удар».

Ми розглядаємо *удар* перш за все як *здійснення зброєю певної механічної дії*. Виконується ця дія різноманітними способами (ударні механіки), що дозволяє всі ці удари поділити на відповідні типи.

Можна виділити шість типів ударів: три основні (колючі, рублячі, ріжучі) і три проміжні (лускаючі, прорізні, сікучі).

Цей розподіл походить від трьох основних різновидів пошкоджень, що завдаються холодною зброєю (колоті, рублені та різані рани). Самі пошкодження для нас (у межах спортивного змагання) не становлять інтересу за зрозумілих

причин. Предметом нашого розгляду є те, що всі удари можна розглядати з різних точок зору:

- кондиційна;
- рухова (механічна);
- технічна;
- тактична.

Розглядаючи удар з кондиційної і рухової точок зору необхідно оцінювати як і які рухи здійснює фехтувальник (у відриві від супротивника і поточної ситуації), наскільки енергійними є його дії.

При оцінюванні удару з технічної точки зору мова йде про те, як певний удар впливає або потенційно може вплинути на супротивника, на його зброю або на мішень. Можна сказати, що це точка зору суперника на дію фехтувальника.

Тактична точка зору оперує тим, яке місце посідає удар в загальній картині бою. Можна сказати, що це позиція стороннього спостерігача.

Для порівняння розглянемо яким є «бачення» (з яких точок зору розглядають) ударів у спортивних правилах олімпійського фехтування і те, чим вони є насправді (з огляду на реалії бойового фехтування).

Удар з точки зору правил олімпійського фехтування ударом можна вважати дуже умовно, адже зараховуватись буде механічна дія, що спричинила спрацьовування електрофіксатора, для чого є достатнім дотик (терміни «поверхня ураження», «туше», «пасе» в цьому разі є промовистими). Більше того, все, що відбулося (відбудеться) під час двобою після спрацьовування датчиків – вже не має жодного значення.

Без зайвих пояснень зрозуміло, що атакуючі дії спортсмена в олімпійському фехтуванні розглядаються загалом з кондиційної та рухової точок зору.

Удар у розумінні бойового (прикладного) фехтування – це передусім дія, що потенційно спроможна здійснити клинком такого механічного впливу на мішень, яке б призвело до руйнування останньої. Мова йде власне про «вплив на мішень» (про «здійснення певної роботи»), а не про «влучення у мішень». Під «руйнуванням» ми маємо на увазі деформацію мішені залежно від типу удару (будь то: проколювання, розрубання, розрізання, розсічення, прорізання, зміщення).

Тобто з кондиційної точки зору фехтувальник має передати таку кількість енергії своєму клинку, якої було б достатньо для «зруйнування мішені». Лише в за цієї умови відповідна дія вважатиметься «ударом».

Удар клинком з рухової (механічної) точки зору передбачає потенційну можливість здійснення певної роботи, що відбувається на практиці в три етапи:

1. Доставка холодної зброї (її вражаючої частини) до мішені (місця здійснення роботи).

2. Враження зброєю мішені.

3. Відведення зброї від мішені після її ураження.

Звичайно, удар може не досягти мішені, якщо супротивник ухилився, або якщо удар від початку наносився «у повітря». Але для того, щоб такий рух можна було визнати ударом з механічної точки зору, в нього має бути закладено потенційну можливість механічного впливу на мішень.

При розгляданні удару з технічної точки зору мова йде про те, як удар впливає (або потенційно може вплинути) на мішень (на супротивника або на його зброю). Мова йде про якість виконуваної роботи – про технічність виконання удару фехтувальником.

Критеріями якості техніки удару клинком, які необхідно враховувати бійцю при його виконанні, є наступні:

1. Тип клинку (характеристики зброї, якою виконується удар).

2. Тип удару.

3. Траєкторія удару:

а) площина траєкторії;

б) напрям удару;

в) сектори, через які проходить траєкторія;

г) положення клинка;

д) ударна частина клинка;

е) дистанція, з якої наноситься удар;

4. Вкладання в удар:

а) джерело початкового імпульсу для запуску клинка;

б) спосіб вкладання в удар;

в) рух центру ваги (синхронізація руху тіла і ніг з ударом);

г) ступінь вкладання в удар.

5. Переміщення клинка після ураження мішені:

а) спосіб припинення контакту з мішенню;

б) траєкторія, за якою відводиться від мішені клинок.

Як бачимо, справжній удар розумінні бойового фехтування – це складна технічна дія, яка потребує від фехтувальника надзвичайної майстерності.

Ще більшої майстерності знадобиться виявити фехтувальнику, якщо розглядати його атакуючі дії (удари) з тактичної точки зору.

Тактична точка зору оперує тим, яке місце посідає удар у загальній картині бою. Оскільки мова йде про бойове фехтування, в якому не достатньо лише майстерно наносити удари клинком але, передусім, необхідно навчитися не пропускати удари у відповідь.

Тактика визначає сценарій бою. Саме від того, які завдання ставить перед собою фехтувальник на тактичному рівні, залежатимуть набори технік, характер та стиль його бою. А оскільки головним завданням фехтувальника, окрім нанесення ушкоджень супернику, є виживання, то відповідно його атаки будуть ефективними лише в тому випадку, коли після їх виконання він убезпечить себе від відповідних дій суперника.

З тактичної точки зору, в бойовому фехтуванні ефективним є лише той удар, після проведення якого фехтувальником була забезпечена власна безпека, в тому числі від відповідних атакуючих дій суперника (чому «в тому числі», оскільки можна, наприклад, уразити суперника і за мить зірватися у прірву, не врахувавши у запалі бою меж майданчика, на якому відбувається двобій).

Підсумовуючи сказане вище, в бойовому фехтуванні удар, як ефективна атакуюча дія фехтувальною зброєю, розглядається комплексно з кондиційної, рухової, технічної та тактичної точок зору:

- енергія, потрібна для виконання дії;
- наявність самої дії;
- якість виконання дії;
- місце дії в загальній системі бою і її доцільність.

Удар в хортинг фехтуванні розглядається і тлумачиться аналогічно до бойового (прикладного) фехтування, тобто, все те що вважатиметься «ударом» у олімпійському фехтуванні, з точки зору системи хортинг фехтування буде «дотиком» («туше»), або «поштовхом».

Досягти цього дозволяє використання в хортинг фехтуванні спеціального спортивно-тренувального спорядження: поліамідних клинків («синтшабель») та м'яких спортивних знарядь для певних вікових категорій спортсменів («софтшабель») і легкого але міцного й мобільного захисного спорядження, які дозволяють фехтувати безпечно та у повну силу, не побоюючись отримати травму.

Відповідно визначаємо **«ефективний удар»** в хортинг фехтуванні як *безвідповідальний, точний колючий, рублячий, різучий, лускаючий, прорізний чи сікучий удар, який був нанесений правильною (для конкретного удару)*

ударною частиною зброї в частину тіла суперника, що закрита захисним спорядженням, виконаний швидко, різко (енергійно) та з необхідним вкладанням із завершився зі збереженням фехтувальником **«контролю бою»** протягом фехтувальної фрази.

2.1.6. Ефективний контроль

«Ефективний контроль» є другим з двох можливих способів отримання переваги в шабельному двобої з хортинг фехтування.

Якщо під час двобою на змагальному майданчику один зі спортсменів вийшов за його межі – це означає, що він або недостатньо вміло контролює простір навколо себе (і не помітив, як вийшов за межі), або ж він все бачив, але не зміг ані відтіснити свого суперника, ані захиститися за допомогою зброї чи зміститися (був змушений вийти за межі).

Ефективний контроль в хортинг фехтуванні – це таке положення спортсмена, за якого суперник позбавлений змоги завдати спортсмену шкоди у поточній фехтувальній фразі бою, а також дії, що призвели до нейтралізації загрози і атаки з боку суперника певними атакуючими впливами, а саме:

- захоплення та фіксація озброєної руки суперника з відповідною загрозою клинком в його бік;
- кидок суперника на землю з наступною фіксацією його за допомогою прийомів рукопашної боротьби або загрози зброєю;
- обеззброєння суперника.

Останній варіант впливу на суперника потребує особливої уваги.

Якщо один зі спортсменів залишився без зброї і на цьому фехтувальна фраза закінчилась – це означає, що у його суперника з'явилась перевага за контролем. Зовсім не важливо що стало причиною втрати спортсменом зброї в ході двобою: умисні дії суперника, перевтома, необережність самого спортсмена тощо. Той з суперників, в кого зброя залишилась – безперечно має перевагу.

Інша справа, якщо фраза в цей момент не закінчилась і бій триває. Тоді боєць, що втратив зброю, може протягом короткого проміжку часу нівелювати «перевагу» свого суперника – перехопити озброєну руку суперника та перейти в рукопашну. Проте якщо в процесі цих дій обеззброєний спортсмен отримає удар – то це вже означатиме, що його суперник продемонстрував перевагу за ударом. Аналогічною є і ситуація, якщо після втрати зброї фехтувальна фраза не закінчилась і обеззброєний, ухиляючись від ударів суперника, був змушений вийти за межі майданчику: обеззброювання плюс вихід за хорт (фол). Підсумок – перевага за контролем.

Неоднозначною є ситуація з поламкою зброї. Якщо розглядати таку ситуацію в реаліях бойового фехтування – боєць, що лишився зі зброєю, має однозначну перевагу. Проте в межах спортивного змагання бій необхідно в обов'язковому порядку зупинити з міркувань безпеки, оголосивши заміну зброї спортсменові, що її втратив. В даному випадку (в межах спортивних правил) перевага нікому зі спортсменів не зараховується.

2.1.7. Рейтинг майстерності в хортинг фехтуванні

З одного боку, спортсмен мусить турбуватися про те, щоб лишитися неушкодженим (тобто для нього має бути важливим кожний пропущений удар), а з іншого боку, спортсмен не повинен занадто боятися суперника, щоб в результаті не вийшло так, що фехтувальники в'яло переминаються в протилежних кутах хорту, побоюючись наблизитись. Так вони ударів, звісно, не отримують – але й не завдадуть.

Отже, ми бажаємо мати спортивні правила, які самі по собі, без втручання суддів, стимулюватимуть спортсменів до відмови від «лотерейного фехтування», привчати фехтувати правильно, тобто прагнути наносити удари тактично виважено, не отримуючи ударів у відповідь.

Визначення і підрахування результатів повинні бути якомога простішими, швидкими та універсальними, щоб максимально спростити суддівство і знизити до мінімуму різночитання, плутанину та суперечки.

Правила мають бути привабливими для учасників, дозволяючи їм отримувати максимум задоволення і користі від змагань. Ненормальна ситуація, коли спортсмен приїжджає за тисячі кілометрів заради участі у двох-трьох двобоях. В ідеалі, участь у змаганнях має бути цікавою як для визнаного чемпіона, так і для початківця.

При цьому бажано звести до мінімуму вплив суб'єктивної суддівської оцінки, оскільки жоден, навіть найкращий рефері, не може бути завжди правий. Також в ході тривалих змагань у суддів неминуче накопичується втома і вони починають втрачати уважність. Ідеальною є ситуація, коли на дії спортсменів впливають самі правила, а не суддівська оцінка.

Крім того, саме фехтування має бути максимально зрозумілим і видовищним для глядачів (в тому числі для таких, що не мають фехтувального досвіду).

Для того, щоб все вищезазначене стало можливим і запрацювало, нами було розроблено механізм саморегуляції якості фехтувальної техніки й тактики – універсальний статистичний рейтинг майстерності хортинг фехтувальника.

Перш ніж перейти до викладу суті запропонованої нами концепції, потрібно визначити основний формат проведення змагань з хортинг фехтування.

Змагання з хортинг фехтування організовані в форматі регулярного чемпіонату, що триває три календарні сезони (з початку весни, до середини останнього місяця осені).

Чемпіонат планується ділити на етапи, які проходять у різних регіонах України, з метою охоплення якомога більшої кількості учасників. Турнірна сітка чемпіонату організована за схемою «кожен з кожним». Важливо, щоб за період чемпіонату всі його учасники змогли зійтись у двобої один з одним (бажано не один раз).

По завершенні регулярного чемпіонату починається Національний кубок України з хортинг фехтування у форматі плей-офф (вже з поєдинками на виліт).

Поки що зафіксуємо головне: *результативність спортсмена в регулярному чемпіонаті залежить не від кількості перемог у двобоях, а від суми пропущених спортсменом в цих двобоях ударів.*

Ми враховуємо не нанесені спортсменом ефективні удари, а пропущені.

Різниця нема лише на перший погляд. Якщо рахувати суму нанесених ефективних ударів, то спортсмени прагнуть до того, щоб наколотити суперникам якомога більше. Якщо ж підраховувати пропущені удари – то їм доведеться думати не про те, як нанести якомога більше ударів, а про те, як пропустити якомога менше.

Перемога у шабельних двобоях з хортинг фехтування дається спортсмену за отримання ним переваги або повної переваги (повна перевага = дві переваги = дострокова перемога у двобої) протягом поєдинку. Перевагу можна заробити виконавши ефективний удар або ефективний контроль. Кожна зароблена перевага (не більше двох за поєдинок) у випадку перемоги в спортивному двобої приносить один переможний бал.

У разі перемоги повною перевагою спортсмен заробляє два переможних бали, або один переможний бал, якщо бій завершився (з одною) перевагою.

В процесі двобою спортсмен не тільки завдає але і пропускає удари. Всі технічно правильно виконані удари, що він отримав, в тому числі і ті, що не були зараховані як ефективні (тобто нанесені без збереження контролю бою, обопільні удари тощо), реєструються як пропущені та йдуть спортсмену у статистику. Це потрібне для того, щоб оцінити реальну майстерність фехтування. І нам знадобиться лише співвіднести кількість переможних балів з кількістю пропущених спортсменом ударів. Таким чином ми зможемо наочно продемонструвати рівень чистоти техніки фехтування та тактичної майстерності спортсмена.

Виведений нами параметр (коефіцієнт) ми назвали рейтинг майстерності хортинг фехтувальника.

$$R_{\text{fecht}} = \frac{W_p}{H}$$

Рейтинг майстерності (R_{fecht}) дорівнює відношенню кількості переможних балів (W_p) до кількості пропущених ударів (H).

Приклад.

На початку двобою спортсмен зумів заробити перевагу за ефективним ударом, однак після того лише обмінявся з суперником серіями з двох взаємних ударів, а також одною обопільною атакою, які не були зараховані як ефективні. І ось, по закінченню часу поєдинку, спортсмену зараховується перемога: перевага за ударом приносить йому один переможний бал. Підсумкова статистика спортсменів по завершенні двобою є наступною: переможцю один ефективний удар приніс перевагу і один переможний бал, плюс три пропущені удари; спортсмену що програв не зараховано переможних балів та зараховано чотири пропущені удари.

Зробивши розрахунки за формулою одержуємо:

R_{fecht} переможця = 0,3; R_{fecht} спортсмена, що програв = 0.

Статистика двобоїв підсумовується протягом всього чемпіонату.

Отже, чим частіше і чим чистіше фехтувальник перемагає в ході регулярного чемпіонату з повною перевагою – тим вищим буде його сукупний рейтинг майстерності.

Спортсмен з кращим підсумковим рейтингом майстерності виграє чемпіонат. У випадку виявлення однакових рейтингів у двох чи більше спортсменів за результатами чемпіонату, між ними мають відбутись додаткові двобої для визначення абсолютного переможця.

При спробі фехтувати за цими правилами, багато з тих, хто придуть в хортинг фехтування з інших напрямів, будуть за звичкою «грати в лотерею». Але, зіткнувшись з тим, що, навіть вигравши всі двобої, можна програти підсумковий залік за рейтингом майстерності через кількість отриманих за ці двобої пропущені удари, спортсмени мимоволі почнуть замислюватися не тільки про перемоги у двобоях, але і про ту ціну, яку вони за такі перемоги платять.

Таким чином, пропущені удари впливатимуть не лише на результат конкретного бою, але і на те, що відбудеться потім. А спортсменам доведеться прикладати зусиль для того, щоб не пропускати удари, але при цьому не забувати їх наносити, оскільки час двобою обмежено, і не завдання ударів теж несе потенційне покарання у вигляді відсутності переможних білів.

Це наочно демонструє перевагу і ефективність даного статистичного механізму (методу) саморегуляції підвищення якості фехтування спортсменами перед тими «милицями» (у вигляді правил «афтер-блоу», штрафних санкцій за обопільні удари тощо), які існують сьогодні в різноманітних системах правил сучасних змагальних видів фехтування.

Рейтинг майстерності дозволяє здійснювати автоматичний спортивний відбір, розподіляючи спортсменів за дивізіонами згідно їх рейтингу.

Спортсмени з найкращім рейтингом, які демонструють найбільш чисте і красиве фехтування, просуватимуться у вищі дивізіони. Кращі з кращих, за підсумками регулярного чемпіонату, пройдуть до Національного дивізіону, де битимуться за Національний кубок України з хортинг фехтування в плей-офф, який сміливо можна буде транслювати національними ЗМІ.

Завдяки запропонованій концепції правил та спорядження, хортинг фехтування робить можливим проведення повноцінних безпечних для здоров'я фехтувальних двобоїв із забезпеченням як об'єктивної всебічної оцінки їх результатів суддями та глядачами, так і зі збереженням естетики та емоціональної напруги реального бою. Спортивні фехтувальні поєдинки ще ніколи не були такими реалістичними, видовищними і напруженими!

Отже, хортинг фехтування – це національний вид спорту України, що являє собою засноване на історичних традиціях мистецтва шабельного бою запорозьких козаків контактне єдиноборство, яке поєднує в собі фехтування з елементами рукопашної боротьби.

Основні відмінності хортинг фехтування від бойового і умовно-бойового фехтування полягають в наявності чітких правил, що визначають арсенал допустимих прийомів, зони ураження, вимоги до спорядження та параметрів спортивної зброї, а також умови бою.

Перед спортсменом хортинг фехтувальником стоять такі завдання:

1. Дотримуватись правил.
2. Не дозволити завдати собі шкоди.
3. Завдати шкоди противнику (в межах правил).

2.2. Суддівство змагань у хортинг фехтуванні

У змаганнях з хортинг фехтування оцінюється мистецтво володіння шаблею. І якщо у розділі «шабельна рубка» оцінюється виключно техніка володіння шаблею (рубка мішеній та виконання технічних вправ з шаблею), то у розділі «шабельний двобій» оцінюється безпосередньо рівень тактичної та технічної майстерності. Саме тактика, згідно принципу п'яти складових майстерності, має найвищий пріоритет (перед технікою). Тобто увага переділяється не лише правильності технічного виконання тих чи інших ударів шаблею або прийомів рукопашного бою, а передусім, тому, наскільки уміло розпоряджається цими технічними діями спортсмен і наскільки ці дії є ефективними й доцільними у загальній тактичній картині бою. Саме тактичний параметр «контроль бою» визначає ефективність (або неефективність) тих чи інших дій спортсменів під час двобою.

Рішення суддів повинні бути прийнятні як для спортсменів так і для глядачів. Таким чином, в змаганні виражається сутність мистецтва фехтування. Тому рефері являють собою ключові фігури, які мають помічати і контролювати все, що відбувається на змагальному майданчику.

Наприклад, якщо під час двобою один зі спортсменів виконав технічно бездоганний удар чи прийом, але в ході фехтувальної фрази втратив контроль бою (до, під час, або після виконання атакуючої дії) – то таку дію не можна зараховувати як ефективну.

Інша ситуація. Якщо у процесі шабельного двобою переможець не виявився, а час, що був відведений за регламентом, сплинув, тоді рефері, якщо інше не передбачено регламентом конкретного турніру, повинні прийняти «РІШЕННЯ» — це окремо передбачений інструкціями та правилами змагань з хортинг фехтування спосіб визначення переможця у фехтувальному двобої шляхом голосування трьох суддів на майданчику (в тому випадку, коли жоден зі спортсменів не спромігся здобути перевагу чи повну перевагу протягом основного та додаткового часу, а нічия не передбачена регламентом змагань).

Коли рефері виносять «РІШЕННЯ» про перемогу на користь одного з двох спортсменів, їм потрібно враховувати передусім тактичну майстерність (в цьому разі кількісний показник пропущених ударів буде корисним), нестандартність мислення та гідність їх поведінки (етичність, продемонстровані бойовий дух і волю до перемоги) під час двобою. Також приймати «РІШЕННЯ» необхідно виключно на підставі поточного моменту і даного конкретного двобою, жодним чином не посилаючись на попередні результати, успіхи або досвід спортсменів.

2.2.1. Фехтувальні фрази і темп у шабельному двобій

Шабельний двобій у хортинг фехтуванні складається з «фехтувальних фраз» (або «сутичок»).

«Фехтувальна фраза» (або «сутичка») – це епізод активної роботи суперників (відрізок двобою), що складається з безупинних активних дій фехтувальників по відношенню один до одного. Фехтувальні фрази поділяються природними паузами, що пов'язані зі збільшенням дистанції між суперниками та відсутністю активних дій.

Протягом двобою всі дії фехтувальників у часі оцінюються та рахуються виключно через фехтувальні фрази. «Темпу», як такого, у правилах хортинг фехтування не існує (темп потрібен лише як навчально-методичний прийом підчас тренувань). Тобто дії фехтувальників ми рахуємо та оцінюємо не за часом, а за тактичною ситуацією – фразою.

Так, за результатом завершення фехтувальної фрази у двобій може виникнути лише три тактичні ситуації (три результати):

Перша ситуація: протягом сутички ніхто не завдав супернику результативного удару чи не здійснив результативного контролю – переваги нема, двобій продовжується.

Друга ситуація: обидва суперники влучили один по одному (не має значення хто був першим, а хто коли і як швидко відповів) – це обопільне ураження, переваги нема, суперники розходяться на дальню дистанцію та відновлюють двобій.

Третя ситуація: один з суперників завдав іншому безвідповідального удару чи виконав ефективний прийом контролю – є перевага, двобій призупиняється або закінчується.

2.2.2. Неупередженість рефері

Судити двобій у хортинг фехтуванні означає зарахувати або не зарахувати перевагу. Навіть якщо удар чи контроль був дуже близький до ефективного – він не має бути зарахований. В таких випадках перевага не присвоюється і рефері має продовжувати неупереджено виконувати свою роботу. Це особливо важливо, коли ми розглядаємо два типи можливої психологічної реакції, що виникає у рефері після виконання удару чи прийому, що є надзвичайно близьким до ефективного. Після такої атакуючої дії рефері може очікувати, що наступний удар чи контроль буде ще кращим, або він може цілком сфокусуватися на тому факті, що удар чи контроль не вдався. Такі судження можуть спричинити необ'єктивність у судженнях. Тому для рефері дуже важливо сконцентрувати

увагу виключно на ефективності або неефективності удару чи контролю, що був виконаний в певний момент.

Під час суддівства двобою, найголовніша вимога до рефері – бути справедливим. Присуджуючи перемогу або поразку, він не має права керуватись своїми почуттями, що будуються на попередніх результатах або особистих стосунках з учасниками змагань.

Так, оцінювання з точки зору попередніх результатів може поставити одного з двох спортсменів на майданчику в невігідне становище.

Упередженість у судженнях може виникнути і в тому випадку, коли рефері судитиме близького друга або товариша по клубу (команді). В таких випадках краще замінити цього рефері таким, що не має особистих зв'язків з жодним зі спортсменів, які заходяться на майданчику-хорті (якщо це офіційні змагання і є можливість у кадровому виборі).

На рішення рефері не повинні впливати особистість спортсмена, клубу або країни.

Рефері не має оцінювати двобої спираючись на персональні уподобання щодо певних фехтувальних технік або стилів.

Для неупередженого рефері важливо в конкретний момент часу сфокусуватися виключно на двох спортсменах, що змагаються, і, незважаючи ні на що, результат має бути визначений лише тим, що відбувається протягом цього двобою.

2.2.3. Оцінювання техніки та сили ударів

Згідно школи хортинг фехтування всі атакуючі дії фехтувальною зброєю розподіляються на «дотики», «удари» та «поштовхи». Відповідно до цього, спортивними правилами хортинг фехтування враховуються і можуть принести перевагу лише удари.

Нагадаємо, що правила хортинг фехтування передбачають фехтування у «легких обладунках». Тобто, задля запобігання травматизму, захисне спорядження на спортсменах звичайно ж є, але ми припускаємо, що воно «фактично відсутнє», тому не вводимо підвищених вимог до точності ударів у випадку категорії «синтшабля», а для категорії «софтшабля» не вводимо підвищених вимог до сили ударів.

Для оцінювання поєдинків з хортинг фехтування рефері повинен спочатку сам досягти певного рівня майстерності, провівши достатню кількість тренувань з шаблею. Тому, на додачу до гарної теоретичної підготовки і досконалому знанню правил суддівства, рефері мусить мати достатнє практичне розуміння

типів ударів, ступенів складності технік володіння клинком та можливостей для завдання тих чи інших ударів. І, відповідно, персональний досвід у визначенні влучності і відносної сили удару.

В тому числі з цією метою, в хортинг фехтуванні передбачений розділ спортивної шабельної рубки предметів-мішеней, що дає практичні навички та розуміння відносної сили і техніки завдання ударів шаблею.

Коли рефері оцінює техніку і силу удару, то, оскільки не він отримує цей удар, він не може насправді знати, наскільки він є сильним. Він може оцінювати цей параметр виключно суб'єктивно, і це судження засноване передусім на тому, що він бачить, тобто «де і як був нанесений удар» (технічна точка зору на удар).

Щоб оцінити не лише відносну силу і техніку, але й ефективність удару, рефері спостерігає за траєкторією шаблі та фіксує місце нанесення удару, а також оцінює дії фехтувальника безпосередньо під час і після нанесення удару протягом всієї фехтувальної фрази (тут береться до уваги тактична точка зору на удар).

Ось як виглядатиме схема аналізу ефективності (в тому числі точності і сили) удару шаблею:

1. Точка зору на удар.
2. Тип удару.
3. Ціль удару (тип мішені, місце ураження).
4. Траєкторія удару: напрямок удару, сектори, через які проходить траєкторія, положення клинку, дистанція удару.
5. Ударна частина клинка (робоча третина зброї відповідно до типу удару).
6. Вкладання в удар (наявність чи відсутність): джерело початкового імпульсу для запуску клинка, спосіб вкладання в удар, рух центру ваги, ступінь вкладання в удар, синхронізація (наявність пунктів 1-6 достатньо для реєстрації пропущеного удару).
7. Переміщення клинка і фехтувальника після ураження мішені: наявність/відсутність контролю бою, траєкторія відведення зброї після удару.

Також береться до уваги звук, спричинений зіткненням клинка із мішенню, наприклад:

- звук зіткнення клинків;
- звук, що створюється, коли удар клинка влучає у тверді або м'які (матерчаті) елементи захисного спорядження;

- звук, що створюється, коли удар влучає у гарду або жорстку захисну рукавичку;
- звук, що створюється, коли удар приходиться на фехтувальну маску;
- звуки голосів фехтувальників (видих під час удару, що означає розрядку м'язів і повну передачу енергії удару через ударну частину клинка в мішень).

Рішення щодо реєстрації удару має бути винесене на основі даних звуків в один момент. Все це (в поєднанні з тим фактом, що звуки дуже часто важко розчуті через підбадьорливі вигуки глядачів і членів команди) робить суддівство надзвичайно складним і відповідальним процесом. Щоб полегшити роботу рефері і забезпечити якісне суддівство, глядачі, по можливості, мають утримуватись від підбадьорливих вигуків на адресу учасників змагань.

2.3. Інструкції та правила змагань з хортинг фехтування у розділі «шабельний двобій»

Метою справжніх інструкцій є організація і проведення спортивних змагань з хортинг фехтування за таким правилами, які забезпечать максимально можливе наближення та їх відповідність мистецтву бойового (прикладного) поєдинку з клинковою зброєю.

**ІНСТРУКЦІЇ ТА ПРАВИЛА З ПРОВЕДЕННЯ ТА СУДДІВСТВА ШАБЕЛЬНОГО
ДВОБОЮ З ХОРТИНГ ФЕХТУВАННЯ**
**(Затверджено Національною федерацією хортинг фехтування України,
редакція від 20 липня 2019 року)**

Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Частина 1. Загальні інструкції

- Стаття 1. Ціль Інструкцій
- Стаття 2. Змагальний майданчик – хорт
- Стаття 3. Зброя
- Стаття 4. Захисне спорядження
- Стаття 5. Одяг

Частина 2. Шабельний двобій

- Стаття 6. Час двобою
- Стаття 7. Перевага
- Стаття 8. Рейтинг майстерності
- Стаття 9. Командні двобої
- Стаття 10. Початок та закінчення двобою
- Стаття 11. Призупинення та відновлення двобою
- Стаття 12. Прохання про призупинення двобою
- Стаття 13. Ефективний удар
- Стаття 14. Ударна частина зброї
- Стаття 15. Зона ураження
- Стаття 16. Ефективний контроль
- Стаття 17. Контроль бою

РОЗДІЛ 2. ЗМАГАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА СУДДІВСТВО

Частина 1. Заборонені дії (порушення)

- Стаття 18. Вживання наркотичних засобів
- Стаття 19. Образа
- Стаття 20. Інші заборонені дії

Частина 2. Покарання за заборонені дії (порушення)

- Стаття 21. Дискваліфікація
- Стаття 22. Технічна поразка
- Стаття 23. Фоли (незначні порушення правил)

Частина 3. Забезпечення ведення двобоїв та суддівства

Стаття 24. Склад суддівської комісії

Стаття 25. Голова суддівської комісії

Стаття 26. Помічник голови суддівської комісії

Стаття 27. Судді на хорті – рефері

Стаття 28. Персонал на хорті

Стаття 29. Рішення ефективний удар/контроль

Стаття 30. Відміна рішення щодо ефективного удару/контролю

Стаття 31. Помилки в рішенні ефективний удар/контроль

Стаття 32. Порядок суддівства

Стаття 33. Травма або нещасний випадок

Стаття 34. Неявка

Стаття 32. Бали, отримані за недієздатного або такого, що не вийшов на двобій, спортсмена

Стаття 33. Переможні бали або переважаюче положення порушника

Стаття 34. Нарада

Стаття 35. Протест

РОЗДІЛ 3. ОГОЛОШЕННЯ І СИГНАЛИ ПРАПОРЦЯМИ

Стаття 36. Оголошення

Стаття 37. Сигнали прапорцями

РОЗДІЛ 4. ДОПОВНЕННЯ

Стаття 38. Непередбачені Інструкціями ситуації

Постанова

Оголошення рефері та сигнали прапорцями

Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Частина 1. Загальні інструкції

Стаття 1. Ціль Інструкцій

Ціллю цих «Інструкцій та правил з проведення та суддівства шабельного двобою з хортинг фехтування» (далі – «Інструкції») є забезпечення чесної боротьби спортсменів-фехтувальників на змаганнях, організованих Національною федерацією хортинг фехтування України, відповідно до принципів історично-бойової традиції фехтування, забезпечення правильного й безпристрасного суддівства шабельних двобоїв.

Стаття 2. Змагальний майданчик – хорт

1. Змагальний майданчик (далі – хорт), за умов, що мають бути розмічені його межі, має наступні параметри:

1.1. За формою хорт є квадратом з довжиною сторін від 9 до 11 метрів або окружністю діаметром від 9 до 10 метрів, враховуючи ширину обмежувальних ліній.

1.2. Центр хорту має бути позначений діагональним хрестом або емблемою хортинг фехтування (три схрещені шаблі). По обидва боки від центру на однаковому віддаленні мають бути позначені дві обмежувальні лінії для спортсменів (місце, де розташовуються спортсмени безпосередньо перед початком та після завершення двобою, а також у моменти двобою, що не передбачають безпосередньо сутички).

1.3. Ширина ліній має бути від 5 до 10 сантиметрів, а колір має дозволяти легко ідентифікувати межі хорту.

1.4. Вільний простір навколо хорта має становити не менше 1,5 метрів.

2. Схему змагального майданчика із зазначенням довжини ліній і відстані між ними наведено у Додатку № 2.

Стаття 3. Зброя

1. Зброя шабельного типу має бути виготовлена з матеріалів, схвалених Національною федерацією хортинг фехтування України.

2. Технічні характеристики зброї «синтшабля»:

2.1. *Клинок* зброї має бути виготовлений виключно з синтетичного матеріалу поліамід білого кольору і не повинен мати ніяких інших елементів,

окрім полоси розмежувальної лінії між сильною та середньою третинами клинка, позначеною чорною смужкою завширшки не більше 10 міліметрів;

2.2. *Руків'я* має бути виготовлене з чорного поліуретану без гострих, виступаючих країв і деталей;

2.3. *Гарда* має бути прямокутної чи ромбовидної форми без гострих елементів, виготовленою з гуми/поліуретану чорного кольору чи зі сталі, вкритої демпферним матеріалом (гумою/поліуретаном) чорного кольору;

2.4. *Дужка гарди* (не є обов'язковим елементом) має бути виготовлена зі сталі та вкрита шаром захисного демпферного матеріалу (гума/поліуретан). Форма і розміри дужки гарди мають бути достатніми для комфортного утримання зброї в рукавицях для хортинг фехтування, вільного і швидкого перекладання зброї з одної руки в іншу без зайвих рухів.

3. Технічні характеристики зброї «софтшабля»:

3.1. *Клинок* зброї має бути виготовлений з м'яких синтетичних матеріалів (пінополімер), вкритих чохлам зі світлої тканини і не повинен мати ніяких інших елементів. В середині клинка може бути присутня вставка з полімерного матеріалу;

3.2. *Руків'я* має бути виготовлене з поліуретану чи гуми чорного кольору без гострих, виступаючих країв і деталей;

3.3. *Гарда* має бути прямокутної чи ромбовидної форми без гострих елементів, виготовленою з полімерного матеріалу, гуми або поліуретану чорного кольору;

3.4. *Дужка гарди* (не є обов'язковим елементом) має бути виготовлена з полімерного матеріалу, гуми або поліуретану чорного кольору. Форма і розміри дужки гарди мають бути достатніми для комфортного утримання зброї в рукавицях для хортинг фехтування, вільного і швидкого перекладання зброї з одної руки в іншу без зайвих рухів.

4. Технічні характеристики та специфікації зброї для хортинг фехтування наведено в Додатку № 5.

5. Назви відповідних частин зброї «синтшабля» наведено в Додатку № 5.

Стаття 4. Захисне спорядження

1. Захисне спорядження має бути виготовлене з матеріалів, схвалених Національною федерацією хортинг фехтування України.

2. Захисне спорядження для змагань у категорії «синтшабля» складається з наступних елементів:

2.1. *Маска фехтувальна*;

2.2. *Протектор (нашоломник)* фехтувальної маски, що має захист шиї, ключиць та потилиці;

2.3. *Хортовка фехтувальна* – захисна куртка;

2.4. *Горжет* (може бути елементом протектора фехтувальної маски) – протектор шиї та ключиць;

2.5. *Захист передпліччя та ліктів*;

2.6. *Рукавиці фехтувальні* із захисними накладками;

2.7. *Захист паху*;

2.8. *Захист гомілок і колін*;

2.9. *Нагрудник* (не є обов'язковим елементом) – додатковий елемент захисту тулуба, може бути частиною хортовки фехтувальної;

2.10. *Наплічники* – можуть бути частиною хортовки фехтувальної;

2.11. *Захист стегон*;

2.12. *Захист стоп* (не є обов'язковим елементом).

3. Захисне спорядження для змагань у категорії «софтшабля» складається з наступних елементів:

3.1. *Маска фехтувальна*;

3.2. *Протектор (нашоломник)* фехтувальної маски, що має захист шиї, ключиць та потилиці;

3.3. *Рукавиці фехтувальні* (не є обов'язковим елементом);

3.4. *Захист паху*;

3.5. *Горжет* (може бути елементом протектора фехтувальної маски) – протектор шиї та ключиць;

3.6. *Захист передпліччя та ліктів* (не є обов'язковим елементом);

3.7. *Захист гомілок і колін* (не є обов'язковим елементом);

3.8. *Нагрудник* (не є обов'язковим елементом) – додатковий елемент захисту тулуба;

3.9. *Наплічники* (не є обов'язковим елементом);

3.10. *Захист стегон* (не є обов'язковим елементом);

3.11. *Захист стоп* (не є обов'язковим елементом).

4. За замовчуванням всі пластикові захисні елементи захисного спорядження мають бути чорного кольору або вкриті чорною тканиною. Текстильні елементи захисного спорядження, зокрема хортовка фехтувальна, можуть бути темно-синього або чорного кольору.

5. Сітка маски фехтувальної має бути однотонного чорного або срібно-металевого кольору та не містити на собі ніяких малюнків чи символів.

6. Протектор (нашоломник) має містити розрізнявальні знімні накладки-патчі жовтого або блакитного кольору (розміри накладок-патчів мають становити не менше ніж 10x15 сантиметрів) з правої і з лівої сторони нашоломника. Різнокольорові накладки-патчі фіксуються на нашоломнику за допомогою текстильних застібок («липучок»). Нашоломник має вдягатись поверх маски фехтувальної і фіксуватись на ній. Якщо нашоломник спортсмена не має відповідних кріплень для накладок – йому на елементи спорядження пов'язується матерчата стрічка жовтого або блакитного кольору завширшки не менше ніж 5 сантиметрів і завдовжки не менше ніж 70 сантиметрів.

7. Спереду хортівка або нагрудник спортсмена-учасника змагань має містити шеврон (бейдж) з прізвищем, а також з символікою належності до певного клубу або країни (герб чи прапор), за які цей спортсмен виступає. Літери на позначення прізвища спортсмена на шевроні мають бути срібного, жовтого чи білого кольору.

8. Елементи захисного спорядження хортинг фехтувальника не мають містити символи чи написів, що ображають честь та гідність людини, мають екстремістський, релігійний або політичний характер.

9. Приклади захисного спорядження наведено в Додатку № 6.

Стаття 5. Одяг

1. Одяг хортинг фехтувальника складається з однотонної футболки (рашгарду) темно-синього або чорного кольору з короткими чи довгими рукавами, хортинг шаровар темно-синього або чорного кольору та однотонних фехтувальних гетрів (не є обов'язковим елементом). Взуттям хортинг фехтувальника можуть бути фехтувальні спеці, кеди або кросівки чорного чи темно-синього кольору.

2. Одяг хортинг фехтувальника не має містити символи чи написів, що ображають честь та гідність людини, мають екстремістський, релігійний або політичний характер.

Приклади форми (одягу) для занять хортинг фехтуванням наведено в Додатку № 7.

Частина 2. Шабельний двобій

Стаття 6. Час двобою

1. Стандартний (основний) час шабельного двобою (далі двобою) складає п'ять хвилин, а додатковий час (овертайм) – три хвилини. Час від моменту оголошення ПЕРЕВАГИ, ФОЛУ, або про припинення двобою, яке робить головний рефері, до відновлення двобою, не вважається частиною часу двобою.

Стаття 7. Перевага

1. *Перевага* – це цілковито вигрешне становище спортсмена-фехтувальника (порівняно з суперником), у якому він опинився за результатами завершення фехтувальної фрази.

2. У випадку перемоги за отриману протягом двобою перевагу спортсменові присуджується один переможний бал (1 перевага = 1 переможний бал); за перемогу *повною перевагою* (дві переваги протягом двобою) — два переможні бали.

3. Рішення про перевагу у двобої виноситься відповідно до наступних правил:

3.1. Перевагу у двобої можна заробити, виконавши ефективний удар або виконавши ефективний контроль. Також спортсмен може отримати перевагу у випадку коли його суперник заробляє два фоли (порушення) протягом двобою.

3.2. Той спортсмен, що першим заробляє дві переваги протягом двобою, отримує повну перевагу та одержує перемогу і заробляє два переможні бали. В цьому випадку двобій завершується достроково.

3.3. Якщо спортсмен отримує одну перевагу протягом двобою, а його суперник не отримує жодної переваги, то він також одержує перемогу, але заробивши лише один переможний бал по завершенні основного часу двобою.

3.4. Якщо за основний час двобою переможець не визначається, тоді призначається додатковий час двобою (овертайм), і спортсмен, який першим заробляє перевагу протягом овертайму, одержує перемогу. Також перемога може бути присуджена рішенням суддів (рішення) чи може бути об'явлена нічия.

3.5. Як у випадку нічиєї, так і у випадку поразки, переможні бали не нараховуються (навіть якщо за час двобою спортсменами було отримано по одній перевазі).

3.6. Коли перемога присуджується рішенням суддів (рішення), або оголошується технічна перемога/поразка — переможець отримує один переможний бал.

3.7. Коли рефері оголошують рішення, вони передусім мають враховувати кількість пропущених спортсменами ударів, а вже потім – характер поведінки та виявлену спортсменами ініціативність під час двобою.

Стаття 8. Рейтинг майстерності

Рейтинг майстерності спортсмена хортинг фехтувальника визначається як відношення суми зароблених ним переможних балів до загальної кількості пропущених ним в ході двобоїв ударів.

Стаття 9. Командні двобої

1. Командні двобої мають проводитися командами, що складаються з трьох спортсменів.

2. Команда, більшість членів якої стали переможцями у двобоях, одержує перемогу. Якщо кількість переможців з обох сторін є рівною, то перемогу отримує та команда, що набрала у підсумку кращій сумарний командний рейтинг майстерності. Якщо ж сумарний рейтинг майстерності теж є рівним, тоді два спортсмени від кожної з команд мусять провести додатковий двобій до визначення переможця.

3. У випадку варіанту «Переможець залишається», спортсмен команди, який переміг свого суперника, може продовжити битися проти наступного спортсмена протилежної команди. Якщо переможець продовжуватиме перемагати, командну перемогу отримає та команда, фехтувальники якої переможуть останнього спортсмена-фехтувальника протилежної команди.

Стаття 10. Початок та закінчення двобою

Початок та Закінчення двобою оголошує головний рефері.

Стаття 11. Призупинення та відновлення двобою

Рішення про призупинення двобою можуть оголосити рефері, а рішення про відновлення двобою має оголосити Головний рефері.

Стаття 12. Прохання про призупинення двобою

1. Якщо спортсмен не має змоги продовжувати двобій (через погане самопочуття, травму, пошкодження зброї чи захисного спорядження тощо), він може попросити призупинити двобій.

2. Для того щоб подати прохання про призупинення двобою, спортсменові необхідно подати відповідний сигнал, піднявши неозброєну руку над своєю головою, спрямувавши долоню у бік головного рефері.

Стаття 13. Ефективний удар

1. Ефективний удар визначається як технічно вірний безвідповідальний (з боку суперника), точний рублячий, колючий, ріжучий, лускаючий, сікучий або прорізний удар, нанесений правильною (для конкретного удару) частиною зброї в дозволена для ураження частину тіла (зону ураження) суперника. Удар має бути виконаний швидко, різко, енергійно та з необхідним вкладанням, свідомо, з оптимальним вибором моменту, типу та траєкторії. Удар обов'язково має бути завершений зі збереженням КОНТРОЛЮ БОЮ до кінця фехтувальної фрази, під час якої був виконаний.

2. За виконання ефективного удару спортсмену присуджується перевага.

3. Для оцінювання ефективності удару використовуються наступні поняття:

3.1. Точка зору на удар.

3.2. Тип удару.

3.3. Ціль удару (тип мішені, місце ураження).

3.4. Траєкторія удару: напрямок удару, сектора, через які проходить траєкторія, положення зброї, дистанція, з якої наноситься удар.

3.5. Ударна частина клинка (робоча третина клинка, що відповідає певному типу удару).

3.6. Вкладання в удар (наявність чи відсутність): джерело початкового імпульсу для запуску клинка, спосіб вкладання в удар, рух центру ваги, ступень вкладання в удар, синхронізація (наявність пунктів 3.1-3.6 – удар є технічно правильним, що достатньо для реєстрації пропущеного удару).

3.7. Переміщення клинка і фехтувальника після ураження мішені: траєкторія відведення клинка після ураження мішені, наявність/відсутність контролю бою, завершення фехтувальної фрази (наявність пунктів 3.1-3.6 та 3.7 – удар є ефективним).

4. Наступні удари вважаються ефективними:

4.1. Удар, нанесений супернику після того, як він випустив з рук зброю;

4.2. Удар, нанесений точно в момент, коли суперник вийшов за межі хорту;

4.3. Удар, виконаний після падіння суперника;

4.4. Коли після нанесення удару спортсмен вдало захищається від контратак суперника, або завдає послідовні безвідповідальні удари шаблею.

4.5. Технічно правильно виконаний безвідповідальний удар, що був нанесений елманню клинка за реверсивною траєкторією чітко у допустиму зону ураження суперника.

5. Удар не вважається ефективним в наступних випадках:

5.1. Коли два технічно вірні удари виконуються обома спортсменами одночасно (обопільний удар).

5.2. Коли після нанесення удару спортсмен пропускає удари, що наносить йому суперник у відповідь, не даючи розірвати дистанцію та завершити фехтувальну фразу, тим самим позбавляючи його контролю бою.

5.3. Коли спортсмен з інших причин втрачає контроль бою в момент та після нанесення удару по супернику.

Стаття 14. Ударна частина зброї

1. Ударна частина зброї – частина зброї, що відповідає лезу, якою спортсмен може виконати той чи інший удар) — це сторона, відповідна лезу, протилежна обуху шаблі і така третина клинка, яка найкращім чином придатна для нанесення конкретного типу удару (в залежності від типу удару, це може бути сильна або середня частина клинка, а також його вістря).

2. Сам клинок будь-якої клинкової зброї можна умовно поділити на три частини:

1) «сильну третину» (1/3 частина клинка від гарди до руків'я) – тут клинок має найбільшу товщину;

2) «слабку третину» (1/3 частина від вістря) – ділянка завдання найпотужніших ударів (переважно найгостріша);

3) «середню третину» (та третина клинка, що розташована між його сильною та слабкою третинами відповідно).

Стаття 15. Зона ураження

1. Зона ураження (мішень для ударів) – частина тіла суперника, ураження якої дозволене залежно від категорії зброї.

2. Зони ураження для категорії «синтшабля» фактично являють собою частини тіла спортсмена, вкриті захисним спорядженням.

3. Зона ураження для категорії «софтшабля», якщо інше не передбачено регламентом відповідних змагань, складається з наступних частин тіла спортсмена:

- 3.1. Голова: чоло і обличчя, права та ліва сторони голови;
- 3.2. Кисті рук та зап'ястя;
- 3.3. Права та ліва руки від передпліччя до плеча;
- 3.4. Тулуб та частково плечі: фронт, права і ліва сторони, верх спини;
- 3.5. Зони вище колін до тазостегнових суглобів ніг;
- 3.6. Гомілки та коліна.

4. Не є зонами ураження потилиця, стопи, нижня частина спини. Нанесення ударів по цих зонах заборонено.

Стаття 16. Ефективний контроль

1. *Ефективний контроль* – це таке положення спортсмена, за якого ані суперник, ані його зброя не здатні завдати спортсменові шкоди у поточній фехтувальній фразі двобою, а також дії спортсмена, що призвели до нейтралізації загрози і активних дій з боку суперника іншими (не шляхом нанесення ефективного удару) атакуючими впливами – прийомами контролю, а саме:

- 1.1. Захоплення та фіксація озброєної руки суперника з відповідною загрозою зброєю в його бік;
 - 1.2. Кидок суперника на землю з наступною фіксацією його за допомогою рукопашної боротьби;
 - 1.3. Обеззброювання суперника.
2. За виконання ефективного контролю спортсмену присуджується перевага.

3. Прийоми контролю, або інші атакуючі впливи спортсменів – це атакуючі впливи або дії, які не здійснюються ударами клинку.

4. Спортсменам дозволено здійснювати наступні прийоми контролю:
 - 4.1. Поштовх суперника рукою.
 - 4.2. Поштовх суперника корпусом.
 - 4.3. Захоплення озброєної руки суперника неозброєною рукою.
 - 4.4. Кидок суперника через стегно.
 - 4.5. Підніжка.
 - 4.6. Підсічка ногою ноги суперника.
 - 4.7. Утримання суперника в партері «висідом» чи фіксацією кінцівок.

4.8. Обеззброювання суперника вибиттям зброї з його руки ударом клинку по клинку суперника (батман).

4.9. Утримання озброєної руки чи рук суперника з послідуною загрозою клинком у його обличчя, або притисканням леза клинку до горжету суперника.

4.10. Комбінації з перерахованих вище прийомів.

Стаття 17. Контроль бою

1. *Контроль бою* – дії або положення спортсмена, що не допускають нанесення ушкодження з боку суперника, чітка орієнтація в просторі, здатність спортсмена до усвідомлених рухів і маневрів на хорті, до рішучих та цілеспрямованих дій.

2. Контроль бою спортсменом-фехтувальником може бути розкладений на:

2.1. Самоконтроль – ясність намірів, здатність свідомо вести бій.

2.2. Контроль суперника та його зброї – фізична і психологічна здатність і готовність уразити суперника або зреагувати на його дії, одночасно з тим здатність до ефективного захисту від його атак (до їх нейтралізації).

2.3. Контроль простору бою – орієнтація в просторі, здатність до усвідомленого руху та маневру.

2.3. Технічно вірно виконані удари, що були здійснені спортсменом під час двобою без збереження ним контролю бою – не вважаються ефективними ударами.

РОЗДІЛ 2. ЗМАГАЛЬНИЙ ПРОЦЕС ТА СУДДІВСТВО

Частина 1. Заборонені дії (порушення)

Стаття 18. Вживання наркотичних засобів

Спортсменам заборонено вживати наркотичні, стимулюючі, допінгові засоби та алкоголь перед початком та під час змагань.

Стаття 19. Образа

Спортсменам заборонено здійснювати образливі вигуки і дії щодо інших спортсменів, рефері та персоналу, глядачів.

Стаття 20. Інші заборонені дії

1. До заборонених дій належать в тому числі, але не виключно:

1.1. Використання захисного спорядження та зброї, відмінних від тих, що зазначені в даній Інструкції (заборонене спорядження);

1.2. Нанесення суперникові ударів руками та ногами;

1.3. Умисне зривання з суперника частини захисного спорядження;

1.4. Утримування своєї зброї за лезо обома руками;

1.5. Кидання зброї;

1.6. Нанесення суперникові ударів у ситуативно незахищені обов'язковим для певної категорії змагань захисним спорядженням частини тіла (у пошкоджені чи розстібнуті під час двобою елементи захисного спорядження) та у заборонені для ураження зони (див. ст. 15, п. 4);

1.7. Умисне покладання леза зброї на суперника;

1.8. Відсутність (без об'єктивних причин) протидії супернику після падіння на хорт у положенні обличчям вниз;

1.9. Умисне розвертання спиною до суперника або підставляння незахищених захисною екіпіровкою частин тіла під удари суперника;

1.10. Вихід за межі хорту під час двобою;

1.11. Ініціювання зупинки двобою без поважних причин;

1.12. Умисне затягування часу двобою;

1.13. Інші дії, що порушують ці Інструкції.

2. Вихід за межі майданчика для змагань, передбачений п. 1.10 ст. 20 Інструкцій, визначається наступним чином:

2.1. Одна нога спортсмена повністю виходить за межу майданчика для змагань;

2.2. Спортсмен падає на підлогу, при цьому половина тіла виступає за межі майданчика для змагань;

2.3. Спортсмен спирається на частину тіла чи зброю, що виходять за межі майданчика для змагань.

Частина 2. Покарання за заборонені дії (порушення)

Стаття 21. Дискваліфікація

Спортсмену, який під час змагань навмисно скоїв порушення, що передбачені ст. 18 і 19, зараховується поразка і він позбавляється права брати подальшу участь у змаганнях. Якщо порушення сталося під час двобою – такий двобій зупиняється і супернику дискваліфікованого спортсмена присуджується два переможні бали. Всі бали, набрані порушником під час змагання і його рейтинг майстерності повністю анулюються.

Стаття 22. Технічна поразка

1. До спортсмена, який навмисно скоїв порушення, що передбачене п. 1.1 ст. 20, застосовуються наступні покарання:

1.1. Якщо обидва спортсмени умисно порушують правила, то обом зараховується поразка, а переможні бали, що були зароблені ними протягом двобою, анулюються.

1.2. Спортсмену, що використовує заборонене захисне спорядження або заборонену зброю, зараховується технічна поразка, а всі набрані ним бали та статистика анулюються. Супернику присуджується один переможний бал.

1.3. Спортсмена, що був викритий у використанні невідповідного правилам захисного спорядження, усувають від подальшої участі у змаганнях; однак порушник може вийти в якості заміни у командних двобоях (після усунення недоліків зброї та захисного спорядження), якщо регламентом змагань не передбачено зворотного.

2. Дія Покарання, що описане в п. 1 ст. 22, не має зворотної сили у відношенні до попередніх змагань, на яких не була визначена дія цих статей.

Стаття 23. Фоли (незначні порушення правил)

1. Якщо спортсмен двічі здійснює заборонені дії (далі – фоли), визначені пп. 1.2-1.13 ст. 20, то його супернику присуджується перевага. Кількість фолів має розглядатися сукупно протягом всього двобою. Однак в додатковий час або коли обидва спортсмени заробили відповідно по одній перевазі, або якщо обидва спортсмени одночасно заробили по другому фолу, то ці порушення компенсуються і щодо до такого фолу покарання не застосовується.

2. Відносно фолу, що зазначений у п. 1.10 ст. 20, якщо обидва спортсмени вийшли за межі хорту, то покарання застосовується щодо того спортсмена, який першим скоїв цей фол.

3. Стосовно фолу, що зазначений у п. 1.10 ст. 20: якщо суперник виконав ефективний удар/контроль щодо спортсмена, який в результаті цього вийшов за межі хорту, то фол не тягне за собою покарання.

Частина 3. Забезпечення ведення двобоїв та суддівства

Стаття 24. Склад суддівської комісії

Суддівська складається з голови суддівської комісії, помічника голови суддівської комісії (призначається у випадку, коли в ході змагань двобої відбуваються на двох або більше хортах одночасно) та суддів на хортах – рефері.

Стаття 25. Голова суддівської комісії

1. Голова суддівської комісії має всі необхідні повноваження для забезпечення чесного проведення змагань і двобоїв у відповідності до цих Інструкцій.

2. Обов'язки голови суддівської комісії:

2.1. Суворо дотримуватись виконання Інструкцій під час змагань.

2.2. Приймати рішення щодо протестів.

2.3. Вирішувати питання, що не регламентовані Інструкціями.

3. На початку першого двобою голова суддівської комісії подає наступні сигнали:

3.1. Якщо змагання відбуваються на одному хорті, голова суддівської комісії встає і дає розпорядження головному рефері подати команду про початок двобою, коли перші учасники змагань виконують ПРИВІТАННЯ (три кроки до обмежувальних ліній для спортсменів на хорті).

3.2. Якщо змагання проводяться на двох і більше хортів, голова суддівської комісії встає і дає розпорядження про початок двобоїв, коли всі перші учасники змагань одночасно виконують ПРИВІТАННЯ.

Стаття 26. Помічник голови суддівської комісії

1. Помічник голови суддівської комісії допомагає голові суддівської комісії і контролює двобої, які проходять на ввірених йому хортах. Одночасно може бути призначено один та більше помічників голови суддівської комісії (залежно від кількості хортів), якщо цього потребує регламент змагань.

2. Обов'язки помічника голови суддівської комісії:

2.1. Нести відповідальність за загальне керівництво двобоями на дорученому хорті.

2.2. Слідкувати за виконанням Інструкцій на дорученому хорті.

2.3. Приймати рішення щодо протестів.

2.4. Керувати рефері та допоміжним персоналом на дорученому хорті.

Стаття 27. Судді на хорті – рефері

1. Судді на хорті (далі – рефері) складаються з головного рефері і двох допоміжних рефері, які мають однакове право присуджувати ефективний удар/контроль та реєструвати пропущені удари.

2. Головний рефері має право керувати двобоєм, робити об'яви і подавати сигнали: ПЕРЕВАГА, ФОЛ тощо суддівськими прапорцями (далі прапорці).

3. Допоміжні рефері допомагають головному рефері в керівництві відповідними двобоями, подаючи прапорцями сигнали ЕФЕКТИВНИЙ УДАР/КОНТРОЛЬ, ПРОПУЩЕНИЙ УДАР, ФОЛ тощо. Далі, у випадку непередбачених обставин, допоміжні рефері можуть подати сигнал і об'явити про призупинення двобою.

4. Обов'язки рефері:

4.1. Безпосередньо керувати двобоями.

4.2. Чітко та своєчасно робити повідомлення та надавати сигнали прапорцями.

4.3. Підтримувати зв'язок з іншими рефері на хорті.

4.4. У разі потреби після завершення двобоїв обговорювати своє суддівство з іншими рефері, головою суддівської комісії та помічником голови суддівської комісії.

5. Одяг всіх суддів має бути уніфікований (якщо інше не передбачене регламентом змагань):

5.1. Брюки темно-синього або чорного кольору (однотонні).

5.2. Сорочка поло біла з горизонтальною золотою смужкою на рівні середини грудей та темно-синім або чорним написом «REFEREE» на спині.

5.3. Шкарпетки темно-синього або чорного (однотонні) та чорне однотонне взуття.

Або:

5.4. Костюм хортинг фехтувальника, визначений ст. 5 Інструкцій.

5.5. Спортивна куртка білого кольору з темно-синім або чорним написом «REFEREE» на спині.

Стаття 28. Персонал на хорті

1. З метою забезпечення ведення двобоїв персонал на хорті має складатися з відповідальних за ведення рахунку і статистики, відповідальних за запис рахунку, хронометристів, глашатаїв, що викликають спортсменів на хорт та повідомляють спортсменів про необхідність готуватись до виходу на хорт.

2. Склад і обов'язки персоналу на хорті:

2.1. За одним хортом має бути закріплений один (чи більше) хронометрист, до обов'язків якого належить відслідковування часу двобоїв і подання сигналів про завершення часу.

2.2. За одним хортом має бути закріплений один (чи більше) статист, до обов'язків якого належить фіксація статистики переможних балів, ефективних ударів/контролів та пропущених ударів, кількості та типів порушень та іншої статистичної інформації.

2.3. За одним хортом мають бути закріплені один головний глашатай та два чи більше асистентів, до обов'язків яких належить інформування спортсменів про вихід на двобій та перевірка спорядження спортсменів.

Стаття 29. Рішення ефективний удар/контроль

1. Удар або контроль вважається ефективним і приносить перевагу, коли двоє чи більше рефері подають сигнал ЕФЕКТИВНИЙ УДАР/КОНТРОЛЬ;

2. Удар або контроль вважається неефективним, коли один рефері подає сигнал ЕФЕКТИВНИЙ УДАР/КОНТРОЛЬ, а інші рефері подають сигнал про ВІДМОВУ ВІД ПРИЙНЯТТЯ РІШЕННЯ.

Стаття 30. Відміна рішення щодо ефективного удару/контролю

1. У випадку, коли спортсмен скоює неправомірну дію, рішення ефективний удар/контроль може бути відмінене в результаті наради рефері (НАРАДА) навіть після його оголошення.

2. Причини відміни рішення:

2.1. Спортсмен, що виконав ефективний удар/контроль, не продемонстрував контроль бою;

2.2. Спортсмен, що виконав ефективний удар/контроль, дозволив собі дії, що можуть бути розцінені як неповага до суперника (надмірна демонстрація власної переваги над суперником, зневажливі рухи тощо).

Стаття 31. Помилки в рішенні ефективний удар/контроль

1. Якщо рефері має сумніви щодо рішення про ефективний удар/контроль тощо, він може скликати нараду (НАРАДА), на якій рефері мають колегіально прийняти рішення з приводу сумнівів.

2. Помилки в рішенні ефективний удар/контроль визнаються за наступних випадків:

2.1. Якщо помилкове рішення було прийняте щодо спортсмена, що виконав ефективний удар/контроль.

2.2. Якщо рішення щодо ефективного удару/контролю було прийняте попри сигнал про завершення двобою.

2.3. Коли рішення ефективний удар/контроль було прийняте під час двобою, який мав припинитись, якби було правильно підраховано кількість фолів.

Стаття 32. Порядок суддівства

1. Рефері мають здійснювати суддівство наступним чином:

1.1. Коли один з рефері подає сигнал, інші рефері мусять негайно подати сигнал про своє рішення.

1.2. Коли ефективний удар/контроль визнається, або коли двобій призупиняється, головний рефері дає спортсменам команду повернутися на встановлені обмежувальні лінії та відновити бій.

1.3. Коли головний рефері виявляє фол, він негайно призупиняє бій командою «СТОП!» і подає відповідний сигнал прапорцем. Однак якщо ФОЛ не був очевидним, то Головний рефері призупиняє двобій та скликає нараду командою «НАРАДА!», на якій рефері приймають рішення щодо ФОЛУ.

1.4. Коли рукопашна боротьба заходить у безвихідне становище, головний рефері дає команду спортсменам розійтись («РОЗІЙТИСЬ!») та відновити двобій («БІЙ!»).

1.5. Коли спортсмен просить зупинити бій, головний рефері повідомляє про призупинення, після чого з'ясовує причини та вирішує питання про повну зупинку чи відновлення двобою.

1.6. Коли перемога має бути присуджена в результаті рішення, всі рефері подають сигнал (піднімаючи прапорець відповідного кольору), який визначає переможця, одночасно з командою Головного рефері «РІШЕННЯ!».

1.7. Реєстрація пропущених спортсменами (неефективних) ударів ведеться рефері без призупинення двобою.

2. Команда «РОЗІЙТИСЬ!» виконується наступним чином:

2.1. Головний рефері розводить обох спортсменів, подаючи команду «ПО МІСЦЯХ!», а потім відновити двобій.

2.2. Місця, на які розходяться спортсмени мають бути в межах хорту.

Стаття 33. Травма або нещасний випадок

1. Якщо спортсмен не в змозі продовжувати бій через травму або нещасний випадок, то головний рефері має вирішити ситуацію наступним чином:

1.1. Після консультації з лікарем рефері визначають чи може спортсмен, продовжувати двобій.

1.2. У випадку коли спортсмен не має змоги продовжувати бій через травму, нанесену суперником, то супернику зараховується поразка; якщо причина травми невідома або сталася з вини травмованого спортсмена, то поразка зараховується спортсмену, що був травмований.

1.3. Спортсмен, який через травму або нещасний випадок був визнаний таким, що не може продовжувати двобій, має змогу брати участь у подальших двобоях протягом змагань, якщо йому дозволять лікар та судді.

1.4. Спортсмену, що програв двобій в результаті технічної поразки (ст. 22), не дозволяється брати участь у подальших двобоях у межах поточних змагань.

Стаття 34. Неявка

Спортсмен, що не вийшов на двобій (через погане самопочуття чи з будь-якої іншої причини), вважається таким, що програв і знімається з подальших двобоїв та змагань.

Стаття 32. Бали, отримані за недієздатного або такого, що не вийшов на двобій, спортсмена

Спортсмен, який одержав перемогу на підставі ст. 33 або ст. 34, отримує два бали. Однак якщо у додатковий час двобою – переможець отримує один переможний бал.

Стаття 33. Переможні бали або переважаюче положення порушника

Переможні бали порушника, що програв двобій на підставі п. 1.2 ст. 33, визнаються недійсними.

Стаття 34. Нарада

Коли виникає необхідність в нараді (НАРАДА), рефері призупиняє двобій і скликає нараду рефері в центрі хорту. Перед початком наради спортсмени займають положення на своїх обмежувальних лініях, а безпосередньо під час наради відходять до протилежних меж хорту, очікуючи на сигнал головного рефері.

Стаття 35. Протест

1. Ніхто не може висувати протест проти результатів РІШЕННЯ, яке було прийняте рефері.

2. У випадку якщо у керівника команди (або тренера) виникають сумніви щодо дотримання рефері Інструкцій, він може подати протест помічнику голови суддівської комісії або голові суддівської комісії протягом двобою, що проводить спортсмен, якого стосується протест.

3. Процедура подання протесту має бути завершена до того, як спортсмени виконають ПРИВІТАННЯ наприкінці двобою.

РОЗДІЛ 3. ОГОЛОШЕННЯ І СИГНАЛИ ПРАПОРЦЯМИ

Стаття 36. Оголошення

Рефері оголошують Початок двобою (БІЙ), Завершення, Призупинення (СТОП), Відновлення бою (БІЙ), РОЗІЙТИСЬ, ЕФЕКТИВНИЙ УДАР/КОНТРОЛЬ, Пропущений удар, ПЕРЕВАГУ, ПОВНУ ПЕРЕВАГУ або НІЧІЮ, НАРАДУ та ФОЛ; форма оголошень зазначена в таблиці «Оголошення рефері та сигнали прапорцями». Рефері у разі потреби можуть додавати інші оголошення.

Стаття 37. Сигнали прапорцями

1. Сигнали прапорцями, що подають рефері: ПРИЗУПИНЕННЯ, РОЗІЙТИСЬ, ЕФЕКТИВНИЙ УДАР або ВІДМОВА, ЕФЕКТИВНИЙ КОНТРОЛЬ або ВІДМОВА, ПРОПУЩЕНИЙ УДАР, ПЕРЕВАГА, ПОВНА ПЕРЕВАГА (перемога) або НІЧІЯ, НАРАДА та ФОЛ; систему сигналів прапорцями наведено в таблиці «Оголошення рефері та сигнали прапорцями».

2. Технічні характеристики суддівських прапорців подано в Додатку №4.

РОЗДІЛ 4. ДОПОВНЕННЯ

Стаття 38. Непередбачені Інструкціями ситуації

У випадку виникнення ситуації, що не передбачена чинними Інструкціями, рефері виносять свої рішення на нараді після консультації з помічником голови суддівської комісії і/або з головою суддівської комісії.

Постанова

1. У випадку неможливості дотримання окремих пунктів даних Інструкцій з об'єктивних причин або обставин, такими пунктами можна знехтувати (за умови, що ціль чинних Інструкцій не порушується).
2. Інструкції набувають чинності з 20 липня 2019 року.

Оголошення рефері та сигнали прапорцями

1. Початок, відновлення, закінчення двобою

Прапорці з двох сторін вздовж тіла рефері (стандартна поза).

Оголошення головним рефері команди «БІЙ!»

2. ЕФЕКТИВНИЙ УДАР

Прапорець здіймається в сторону вверх під нахилом, одночасно інший прапорець, що фіксує пропущений удар, підіймається горизонтально вбік під кутом 90 градусів.

Оголошення головним рефері команди «Є УДАР!» (далі, за потреби, оголошується тип удару та зона ураження).

Оголошення: «ПЕРЕВАГА!» або «ПОВНА ПЕРЕВАГА!»

3. ЕФЕКТИВНИЙ КОНТРОЛЬ, РІШЕННЯ

Прапорець здійснюється в бік та вгору під нахилом.

Оголошення головним рефері команди «Є КОНТРОЛЬ!» (далі, за потреби, оголошується спосіб контролю).

Оголошення головним рефері команди «РІШЕННЯ!» (під час визначення переможця методом «Рішення суддів»)

Оголошення «ПЕРЕВАГА!» або «ПОВНА ПЕРЕВАГА!»

4. Незгода або відміна рішення ЕФЕКТИВНИЙ УДАР/КОНТРОЛЬ

Немає переваги.

Руки витягнуті вниз та машуть прапорцями хрест-навхрест.

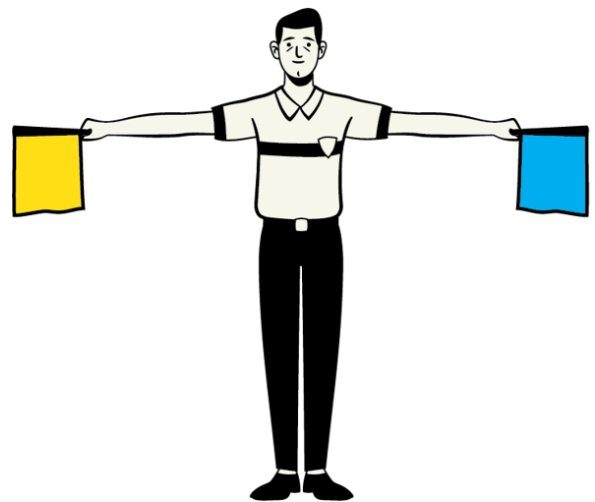
5. Реєстрація пропущеного удару

Прапорець, що фіксує пропущений спортсменом удар, підіймається горизонтально вбік під кутом 90 градусів на витягнутій руці.

6. Реєстрація обопільно пропущеного удару

Прапорці підіймаються горизонтально вбік під кутом 90 градусів на витягнутих руках.

7. Відмова в реєстрації пропущеного удару

Прапорець повернутий до колін.

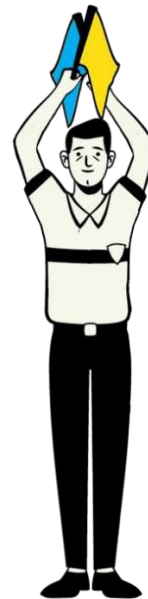
При відмові в реєстрації обопільного ураження, обидва прапорці перехрещені біля колін рефері (як на малюнку).

8. НІЧИЯ

Прапорці схрещені над головою.

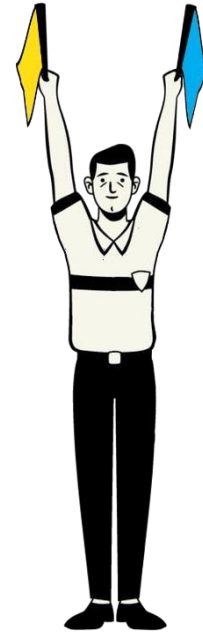
Оголошення: «НІЧИЯ!»

9. Призупинення двобою

Обидва прапорці здіймаються вгору над головою на витягнутих руках.

Оголошення головним рефері команди: «СТОП!»

10. РОЗІЙТИСЬ/ПО МІСЦЯХ

Обидва прапорці витягнуті горизонтально вперед, або головний рефері вказує прапорцем того кольору, що відповідає кольору розрізнявальної стрічки спортсмена, на місце на хорті, яке повинен зайняти спортсмен.

Оголошення головним рефері команди: «ПО МІСЦЯХ!»

11. НАРАДА

Обидва прапорці здіймаються у правій руці вгору над плечем.

Оголошення: «НАРАДА!»

12. Фол

Прапорець тримається під нахилом діагонально вниз, спрямований у бік спортсмена, що порушив правила.

Оголошення головним рефері команди: «СТОП!».

Головний рефері оголошує тип порушення та покарання.

13. Обопільний фол

Обидва прапорці тримаються під нахилом діагонально вниз.

Оголошення головним рефері команди: «СТОП!».

Головний рефері оголошує тип порушення та тип покарання спочатку у бік спортсмена з жовтої сторони, потім теж саме у відношенні спортсмена з блакитної сторони.

2.4. Права та обов'язки учасників змагань

Відповідно до «Інструкцій та правил з проведення та суддівства шабельного двобою з хортинг фехтування», затверджених Національною федерацією хортинг фехтування України, учасник змагань:

1. Має право:

- звертатися через офіційного представника своєї організації, у випадку його відсутності – через тренера, у випадку їхньої відсутності на змаганнях – особисто до Голови суддівської комісії;
- при одержанні травми звертатися до лікаря змагань за медичною допомогою та консультацією;
- просити про зупинку двобою, піднявши руку вгору: для одержання медичної допомоги при травмі чи поганому самопочутті, для упорядкування зброї, одягу чи захисного спорядження, при відмові від продовження двобою, при виникненні інших нестандартних ситуацій під час двобою.

2. Зобов'язаний:

- знати Інструкції і Регламент змагань та суворо їх дотримуватись;
- поводитися коректно по відношенню до учасників і персоналу змагань, тренерів та глядачів;
- виконувати вимоги традиційного етикету хортинг фехтування перед початком двобою, під час двобою і після його завершення;
- дотримуватись вимог санітарно-гігієнічних норм;
- бути охайним, мати повне, визначене Інструкціями, спортивне захисне спорядження;
- використовувати тільки ту зброю та тільки ті індивідуальні засоби захисту, що зазначені в Інструкціях;
- надавати суддям можливість перевірки наявності та відповідності стандартам індивідуального спорядження;
- не залишати хорт без дозволу рефері;
- виконувати всі команди рефері;
- у випадку вказівки в регламенті змагань про обов'язкове страхування учасників – мати страховий поліс (вид і розміри страхування також повинні бути зазначені в Положенні про змагання, у випадку відсутності конкретних вказівок – вирішувати дане питання на власний розсуд).

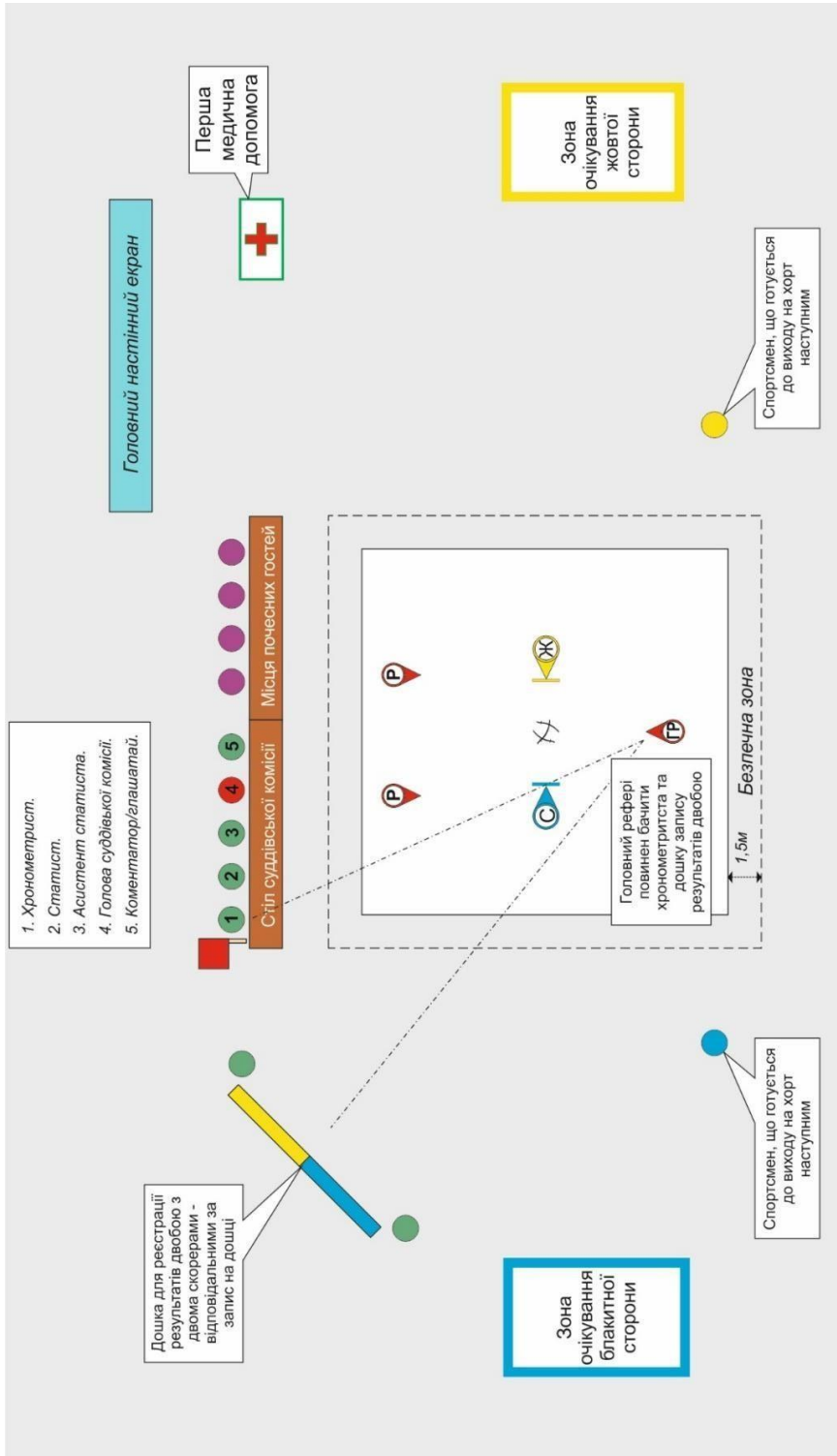
2.5. Дотримання етикету в хортинг фехтуванні

Змагання з будь-якого розділу в хортинг фехтуванні мають проводитись з дотриманням спортивної дисципліни кожного спортсмена, представника команди, тренера, рефері, інших запрошених на змагання осіб. Змагальні процедури супроводжуються з дотриманням положень «Етичного кодексу хортинг фехтування», гідного, доброзичливого поведження серед учасників спортивних змагань.

Дотриманню етикету хортинг фехтування сприяє система морально-етичного виховання, яка впроваджена у програму підготовки фехтувальників усіх вікових груп.

ДОДАТКИ

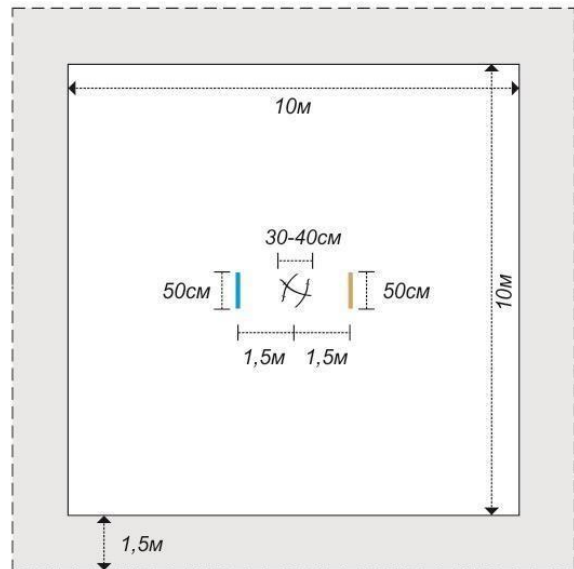
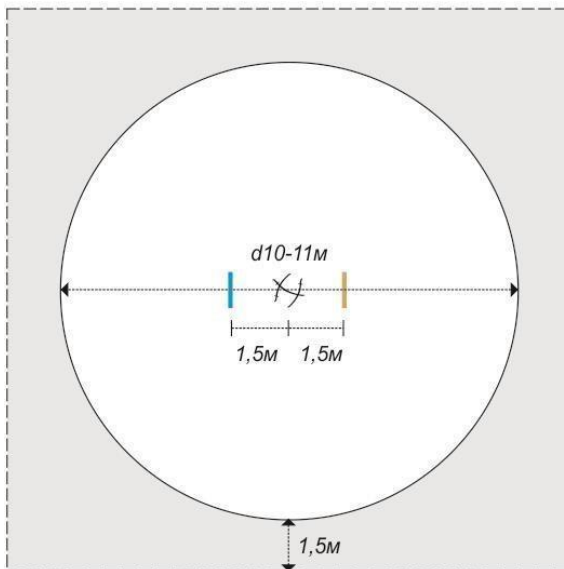
Додаток 1. Порядок розміщення об'єктів на території проведення змагань з хортинг фехтування

Додаток 2. Майданчик для змагань – хорт

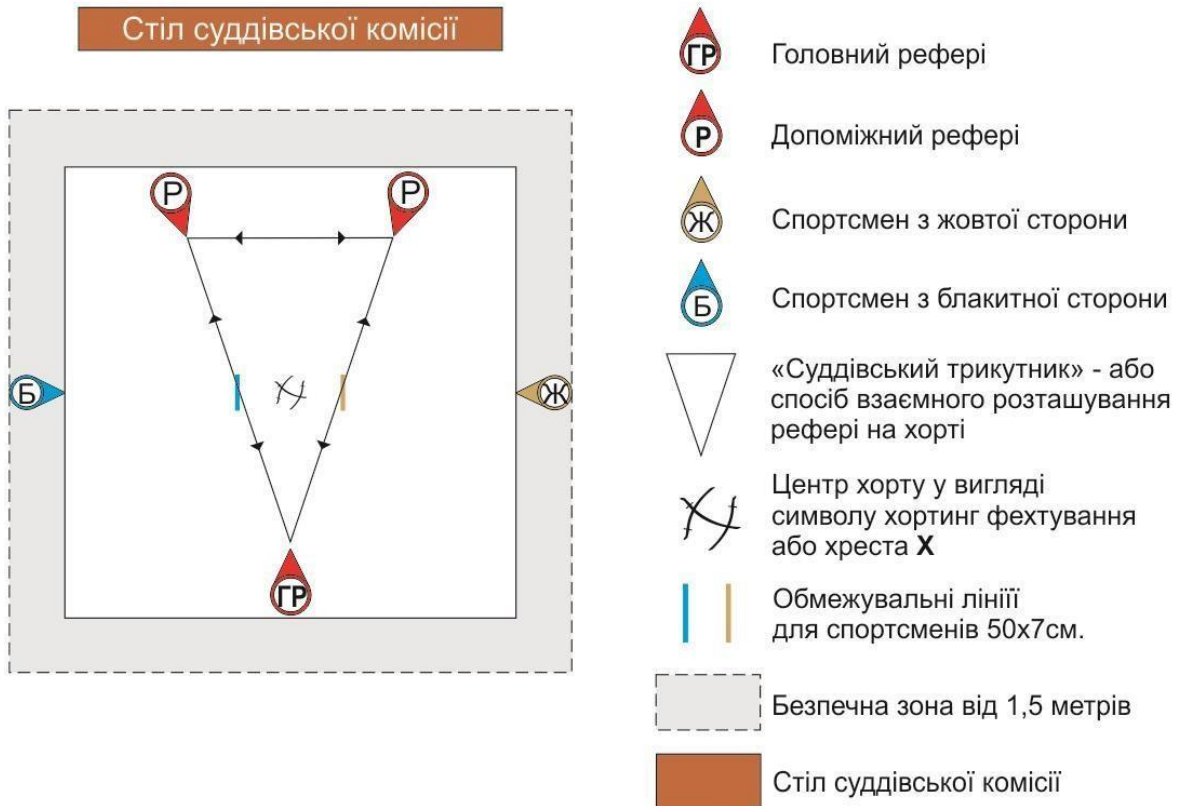
1) круг діаметром 10-11 метрів, або

2) квадрат зі сторонами 10х10 метрів

Розташування учасників змагання на хорті перед початком двобою

Умовні позначення:

Додаток 3. Схема запису статистики двобою

ХОРТ А	Допоміжний рефері		Допоміжний рефері		Етап, або раунд змагань	
	Головний рефері					
ПІБ спортсмена та його рейтинг майстерності			ПІБ спортсмена та його рейтинг майстерності			
A C T I O N S	Реєстрація дій П П		Х	Реєстрація дій Ф Ф П		A C T I O N S
H I T S	Реєстрація кількості пропущених ударів У У У		- всього 3	Реєстрація кількості пропущених ударів У У		H I T S
			- всього 2			
Статистика двобою 1) П - за ударом (руб. в руку), 3:15 2) П - за контролем (2-й ф ол у опонента), 4:06 3) Підсумковий R_{fecht} двобою = 0,6			1) П - за ударом (укол в корп.), 1:53 2) Ф - вихід за хорт, 2:07 3) Ф - захват клинка опоненту, 4:06 4) Підсумковий R_{fecht} двобою = 0			

Умовні позначення:

П - перевага

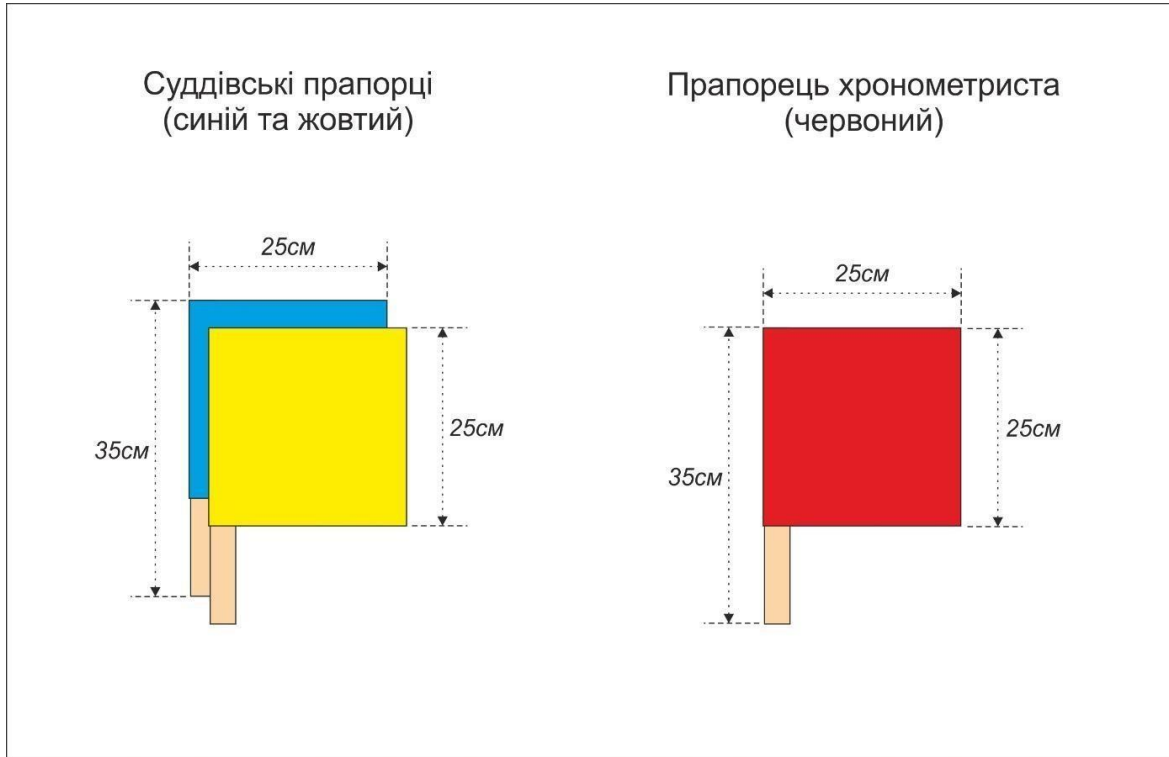
П П - повна перевага (дострокова перемога)

Ф - фол (порушення)

У - відмітка про пропущений удар

Х - відмітка "нічия" (двобій закінчився без явної переваги)

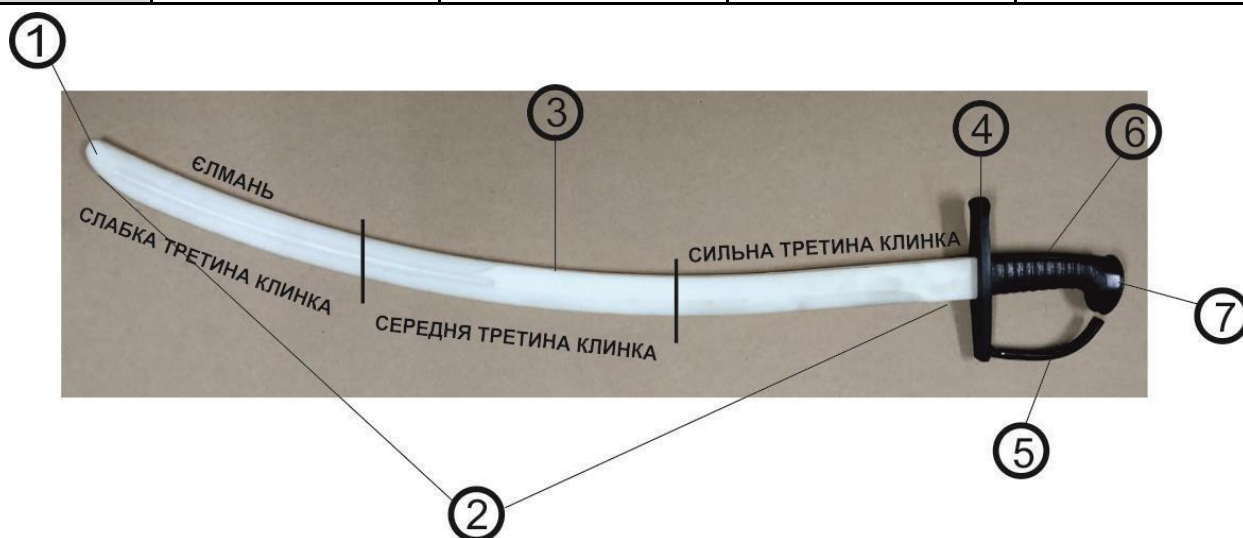
Додаток 4. Специфікація суддівських прапорців

Додаток 5. Специфікації тренувальної зброї для хортинг фехтування

Специфікація тренувальної зброї «синтшабля»

	Середній шкільний вік (11-15 років)	Старший шкільний вік (16-17 років)	Чоловіки від 18 років	Жінки від 18 років
Загальна вага	400 г	400-500 г	700-800 г	400-500 г
Загальна довжина	80-90 см	90-100 см	90-100 см	90-100 см
Ширина клинка	35-40 мм	35-40 мм	35-40 мм	35-40 мм
Товщина клинка	10-12 мм	10-12 мм	10-12 мм	10-12 мм
Матеріал клинка	Поліамід 6.6	Поліамід 6.6	Поліамід 6.6	Поліамід 6.6
Матеріал гарди	Поліуретан	Поліуретан	Сталь та поліуретан	Поліуретан

- 1) вістря клинка;
- 2) лезо клинка;
- 3) обух клинка;
- 4) гарда;

- 5) дужка гарди;
- 6) руків'я;
- 7) яблуко руків'я.

Специфікація тренувальної зброї «софтшабля»

	Молодший шкільний вік (6-10 років)	Середній шкільний вік (11-15 років)	Старший шкільний вік (16-17 років)	Дорослі від 18 років
Загальна вага	300 г	350 г	400 г	500 г
Загальна довжина	60-70 см	70-80 см	80-90 см	90-100 см
Довжина рукоятки	15 см	15 см	15 см	20 см
Діаметр клинка	Ø 40 мм	Ø 45 мм	Ø 45 мм	Ø 50 мм
Матеріал клинка	ПВХ трубка, м'який шар ізолон (пенополімер), захисний шар тканина або полімерна трубка.	ПВХ трубка, м'який шар ізолон (пенополімер), захисний шар тканина або полімерна трубка	ПВХ трубка, м'який шар ізолон (пенополімер), захисний шар тканина або полімерна трубка	ПВХ трубка, м'який шар ізолон (пенополімер), захисний шар тканина або полімерна трубка
Матеріал гарди	EVA foam	EVA foam	EVA foam	поліуретан

Додаток 6. Захисне спорядження для хортинг фехтування

Захисне спорядження для змагань у категорії «синтшабля»

<p>Маска фехтувальна з додатковим протектором із захистом шиї, ключиць та потилиці</p>	
<p>Хортовка фехтувальна</p>	
<p>Нарукавники захисні із захистом ліктів (захист передпліччя та ліктів)</p>	

Рукавиці фехтувальні із захисними накладками

Пахова раковина із захистом стегон

Наголінники із захистом колін
(захист гомілок і колін)

Захисне спорядження для змагань у категорії «софтшабля»

Маска фехтувальна з додатковим протектором із захистом шиї, ключиць та потилиці

Нарукавники захисні
(не є обов'язковими)

Нагрудник
(не є обов'язковим)

Захист колін без наголінників
(не є обов'язковим)

Протектор на пах (пахова раковина)

Додаток 7. Форма (одяг) для занять хортинг фехтуванням

<p>Футболка (рашгард) темно-синього або чорного кольору з довгими чи короткими рукавами та емблемою хортинг-фехтування у ділянці серця</p>	
<p>Хортинг шаровари темно-синього або чорного кольору</p>	
<p>Гетри фехтувальні (не є обов'язковим елементом)</p> <p>Кросівки фехтувальні або спеці темного кольору</p>	

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Академічна працездатність та розумові здібності курсантів, які займаються спортом під час навчання. К. Пронтенко, Г. Грибан, І. Охріменко, В. Бондаренко... - 2019.
2. Антоненко С. А. Підготовка професійних захисників України у системі бойового хортингу / С. А. Антоненко, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Грищук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 52–62.
3. Бабурнич С. А. Професіограма спортивного судді з бойового хортингу / С. А. Бабурнич, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 343–353.
4. Бадьора С. М. Методи психічної саморегуляції співробітників правоохоронних органів у системі бойового хортингу / С. М. Бадьора, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 334–346.
5. Біла В. Р. Військово-патріотичне виховання школярів і студентів у процесі занять бойовим хортингом / В. Р. Біла, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 242–254.
6. Бобік С. П. Формування професійно-психологічних здібностей співробітників правоохоронних органів у процесі занять бойовим хортингом / С. П. Бобік, Е. А. Єрмоєнко, С. П. Параниця // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 23–38.
7. Боднарчук О. Г. Бойовий хортинг для підготовки співробітників правоохоронних органів / О. Г. Боднарчук, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 226–242.
8. Бойовий хортинг: фізіологічні показники адаптації спортсменів до фізичних навантажень / Е. А. Єрмоєнко, Б. Б. Шаповалов, Д. Ю. Рудей, О. М. Гречаний, О. О. Ляховець // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 321–334.
9. Бойовий хортинг – система національно-патріотичного виховання дітей та молоді / О. Бухтіяров, Е. Єрмоєнко, О. Бутко, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 61–70.
10. Бойовий хортинг – фундаментальний осередок воїнських традицій української землі / С. Параниця, Е. Єрмоєнко, Г. Коломоєць, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 105–115.
11. Бойовий хортинг у впровадженні науково-методичної літератури з рекреації, фізичної реабілітації і художніх творів спортсменами підліткового та студентського віку / С. Бадьора, Е. Єрмоєнко, М. Тимчик, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць. – 2018. – Вип. 9. – С. 190–199.
12. Бойовий хортинг у загальній системі фізичної та спеціальної підготовки співробітників правоохоронних органів / В. Р. Біла, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Л. Грищук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 368–377.
13. Бойовий хортинг у закладах загальної середньої освіти / О. М. Гречаний, Е. А. Єрмоєнко, Ю. В. Черпак, І. В. Суліма // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 544–553.
14. Бойовий хортинг у комплексі функціональної та професійної підготовки курсантів до служби в правоохоронних органах / В. А. Грищук, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 14–28.
15. Бойовий хортинг у методиці вдосконалення силових якостей спортсменів різного віку / А. Литвиненко, Е. Єрмоєнко, О. Остапенко, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 214–222.
16. Бойовий хортинг у програмі навчання і професійно-прикладної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей закладів вищої освіти України / В. Біла, Е. Єрмоєнко, В. Грищук, О. Бухтіяров // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 6–19.
17. Бойовий хортинг у системі підготовки співробітників правоохоронних органів до протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла, В. В. Боднарчук, С. П. Бобік // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 513–527.
18. Бойовий хортинг у системі фізичного виховання студентів і курсантів / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла, В. А. Грищук, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 72–95.
19. Бойовий хортинг як засіб виховання всебічно розвинутої особистості / С. А. Антоненко, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Л. Грищук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 399–415.
20. Бойовий хортинг як засіб виховання справедливості в молодших школярів у процесі гурткових занять / С. Болтівець, Е. Єрмоєнко, О. Остряньська, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 148–160.
21. Бойовий хортинг як засіб військово-прикладної та фізичної підготовки особового складу підрозділів з протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил на сході України / Е. А. Єрмоєнко, С. С. Полторацький, І. В. Суліма, О. І. Марченко // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 43–58.
22. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної фізичної підготовки студентів і курсантів правоохоронних спеціальностей / А. В. Зверев, Е. А. Єрмоєнко, М. В. Тимчик, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ.

конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 385–399.

23. Бойовий хортинг як засіб фізичної і психологічної підготовки та формування професійних якостей курсантів і працівників правоохоронних органів / О. Буток, Е. Єрмоєнко, С. Болтівець, В. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 220–231.

24. Бойовий хортинг як засіб формування в школярів фізичних здібностей як основи тверезого способу життя в майбутній життєдіяльності / О. Остапенко, М. Зубалій, Е. Єрмоєнко, М. Тимчик // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 166–172.

25. Бойовий хортинг як засіб функціональної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей і види контролю у процесі занять / О. В. Буток, Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла, А. В. Зверев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 353–368.

26. Бойовий хортинг як система морально-етичного виховання особистості / Т. Федорченко, Е. Єрмоєнко, І. Суліма, С. Полторацький // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 42–51.

27. Бондарчук В. В. Бойовий хортинг як засіб формування професійно-прикладних якостей курсантів і працівників силових структур / В. В. Бондарчук, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 188–200.

28. Боровець Н. О. Організація занять з бойового хортингу для підвищення функціональної підготовки співробітників правоохоронних органів / Н. О. Боровець, Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 447–462.

29. Брухно Ю. С. Бойовий хортинг як засіб формування фізичної культури студентів і курсантів / Ю. С. Брухно, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Грищук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 200–214.

30. Буток О. В. Бойовий хортинг і здоров'я людини / О. В. Буток, Е. А. Єрмоєнко, В. Е. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 564–575.

31. Бухтіяров О. А. Бойовий хортинг як система підготовки українського професійного воїна-патріота / О. А. Бухтіяров, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Грищук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 126–139.

32. Вехтев В. В. Бойовий хортинг у військовому мистецтві / В. В. Вехтев, Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 827–840.

33. Впровадження навчальної дисципліни «Бойовий хортинг» у систему освіти України / Е. А. Єрмоєнко, В. Р. Біла, В. Л. Грищук, О. А. Бухтіяров, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 101–126.

34. Ганчева В. І. **Бойовий хортинг: методика застосування дихальних вправ у процесі занять** / В. І. Ганчева, Е. А. Єрмоєнко, Г. А. Коломоєць // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 667–682.

35. Гарбовський Л. А. Бойовий хортинг і методика викладання у закладах вищої освіти / Л. А. Гарбовський, Е. А. Єрмоєнко, В. Л. Грищук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 155–173.

36. Гречана Л. О. Бойовий хортинг у новій українській школі / Л. О. Гречана, О. М. Гречаний, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 262–273.

37. Гречана Л. О. Бойовий хортинг у системі початкової школи закладів загальної середньої освіти / Л. О. Гречана, Е. А. Єрмоєнко, С. М. Солодько // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіт», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 554–563.

38. Гречаний О. М. Методика викладання бойового хортингу в процесі гурткової роботи у закладах загальної середньої освіти / О. М. Гречаний, Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 251–262.

39. Грищук В. Л. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної підготовки правоохоронців до виконання службово-бойових завдань з протидії контрабанді у районах здійснення операції об'єднаних сил / В. Л. Грищук, Е. А. Єрмоєнко, О. А. Бухтіяров // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 59–73.

40. Грищук В. Л. Бойовий хортинг як засіб професійно-прикладної, функціональної підготовки студентів, курсантів і слухачів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / В. Л. Грищук, Е. А. Єрмоєнко // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіт», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 537–544.

41. Грищук В. Л. Службовий обов'язок та етичні цінності правоохоронців як результат виховання у системі бойового хортингу / В. Л. Грищук, Е. А. Єрмоєнко, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 80–101.

42. Деркач О. В. Розвиток фізичних якостей у співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу за методом функціонального тренування / О. В. Деркач, Е. А. Єрмоєнко, О. В. Буток // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 384–403.

43. Динаміка психоемоційного стану та індивідуально-психологічні особливості студентів під час занять з фізичної культури. Г. Грибан,

О. Кузніцова, Д. Дзензелюк, І. Й. Малинський... - 2019.

44. Довгань Н. Бойовий хортинг як інструмент соціалізації студентів закладів вищої освіти / Н. Довгань, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 177–186.

45. Ерёмченко Э. А. Воспитание настойчивости у детей 6–7 лет в процессе занятий хортингом / Э.А. Ерёмченко // Сибирский педагогический журнал : научное периодическое издание. – Новосибирск, 2013. – № 6. – С. 209–213.

46. Ерёмченко Э. А. Хортинг – философия украинского единоборца / Э. А. Ерёмченко // Боевые искусства – ключи к совершенству. – 2012. – № 6. – С. 4–5.

47. Ерёмченко Э. А. (2020). Боевой хортинг в комплексе научно-педагогических средств воспитания физической культуры и основ здоровья студентов. Научные записки. Серия: Педагогические науки, (189), 120-128. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2020-24-189>.

48. Єрьоменко В. Засоби профілактики основних стоматологічних захворювань у студентів, курсантів, спортсменів бойового хортингу та співробітників правоохоронних органів / В. Єрьоменко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 116–126.

49. Єрьоменко В. Медичне обслуговування спортивних змагань з бойового хортингу та медико-педагогічний контроль за станом здоров'я учасників / В. Єрьоменко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 232–250.

50. Єрьоменко В. Медичне обслуговування спортивних змагань з хортингу / В. Єрьоменко, Е. Єрьоменко // Хортинг – національний бренд України у світі: олімпійська перспектива : матер. другою міжнар. наук.-практ. конф. до 10-річчя заснування хортингу, 23–24 березня 2019 р. ; ред. кол. : Пашко П. В. (голова) [та ін.]. / Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : Видавець Паливода А. В., 2019. – С. 156–171.

51. Єрьоменко В. Е. Медичний контроль змагальної діяльності з бойового хортингу / В. Е. Єрьоменко, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 195–215.

52. Єрьоменко В. Е. Методичні рекомендації щодо профілактики стоматологічних захворювань у школярів, які займаються хортингом / В. Е. Єрьоменко // *Фізичне виховання в рідній школі : наук.-метод. журнал*. – Вип. 2 (115). – К. : Педагогічна преса, 2018. – С. 36–41.

53. Єрьоменко В. Е. Профілактика основних стоматологічних захворювань у хортингістів дитячо-юнацького віку / В. Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 38–47.

54. Єрьоменко В. Е. Профілактика стоматологічних захворювань працівників правоохоронних органів у період виконання службово-бойових завдань / В. Е. Єрьоменко, М. О. Єрьоменко, Е. А. Єрьоменко // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 79–86.

55. Єрьоменко В. Стоматологічне здоров'я дітей та молоді як чинник спортивних успіхів у бойовому хортингу / В. Єрьоменко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 96–111.

56. Єрьоменко В. Е. Стоматологічне здоров'я спортсменів бойового хортингу / В. Е. Єрьоменко, Е. А. Єрьоменко, І. Р. Ільницький // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 288–306.

57. Єрьоменко В. Стоматологічне здоров'я спортсменів бойового хортингу у процесі тренувальної та змагальної діяльності / В. Єрьоменко, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 103–120.

58. Єрьоменко В. Е. Характеристика стоматологічної захворюваності у поліцейських та спортсменів, які займаються поліцейським хортингом / В. Е. Єрьоменко // *Хортинг – національний бренд України у світі: олімпійська перспектива : матер. Першої міжнар. наук.-практ. конф. до Дня заснування хортингу, 22-23 березня 2018 р. / ред. кол.: Пашко П. В. (голова) [та ін.]. / Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України [та ін.].* – К. : Паливода А. В., 2019. – С. 37–44.

59. Єрьоменко Е. А. Аналіз результатів наукового дослідження стану вихованості у студентів фізичної культури та основ здоров'я в процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрьоменко // Зб. наук. праць Бердянського держ. пед. ун-ту : педагогічні науки. – Бердянськ : БДПУ, 2020. – Вип. 2.

60. Єрьоменко Е. А. Бойове коріння і воїнське призначення бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 793–812.

61. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг. Збірник навчальних програм : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 245 с.

62. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл : монографія / Е. А. Єрьоменко // Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 146 с.

63. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг. Навчальна програма для шкіл вищої спортивної майстерності : монографія / Е. А. Єрьоменко // Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 154 с.

64. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг: аспекти профілактики травм під час проведення змагань і тренувань / Єрьоменко Е. А., І. Р. Ільницький // *Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф. 14-15 липня 2020 р. / Ірпінь : Університет ДФС України.* С. 322–334.

65. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг: аспекти профілактики травм під час проведення змагань і тренувань / Е. А. Єрьоменко, І. Р. Ільницький // *Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.].* – Ірпінь, 2020. – С. 322–334.

66. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг – виховна система школярів України / Е. А. Єрьоменко, О. М. Гречаний // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 240–251.

67. Єрьоменко Е. Бойовий хортинг – національний бренд України у світі / Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 29–54.

68. Єрьоменко Е. А. Бойовий хортинг – професійно-прикладний вид спорту правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрьоменко ;

- Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 203 с.
69. Єрмоєнко Е. А. (2020). Бойовий хортинг у комплексі науково-педагогічних засобів виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (189), 120-128. <https://doi.org/10.36550/2415-7988-2020-24-189>.
70. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у комплексі науково-педагогічних засобів виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. А. Єрмоєнко // Наукові записки. Серія : Педагогічні науки. – 2020. – Вип. 189. – С. 120–128.
71. Єрмоєнко Е. А., & Вехтев В. В. (2020). Бойовий хортинг у програмі позааудиторних занять із загальнофізичної підготовки, виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів. Наукові записки. Серія: Педагогічні науки, (190).
72. Єрмоєнко Е. А., & Карасевич С. А. (2020). Бойовий хортинг у системі виховання фізичної культури та основ здоров'я учнівської і студентської молоді. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (6(126)), 48-58. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.6\(126\).12](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.6(126).12).
73. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у системі професійного вдосконалення співробітників органів внутрішніх справ / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 185–195.
74. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у системі професійної підготовки співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 28–40.
75. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг у системі фізичного виховання студентів і курсантів / Е. А. Єрмоєнко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Гришук // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 52–60.
76. Єрмоєнко Е. Бойовий хортинг як ефективний засіб військово-патріотичного виховання школярів і студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 32–41.
77. Єрмоєнко Е. А., & Кукушкін К. М. (2020). Бойовий хортинг як засіб виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт), (5(125)), 71-80. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5\(125\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5(125).13).
78. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотичних якостей, фізичної культури та основ здоров'я школярів і студентів [Електронний ресурс] / Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт /. – 2020. – Вип. 5 (125). – С. 71–80. – Режим доступу : [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5\(125\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5(125).13).
79. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів закладів вищої освіти / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 215–225.
80. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб військово-патріотичного виховання старшокласників / Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 273–287.
81. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб військово-прикладної та фізичної підготовки особового складу підрозділів з протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил на сході України / Е. А. Єрмоєнко, С. С. Полторацький, І. В. Суліма, О. І. Марченко // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези доп. наук.-практ. семінару (15 травня 2020 року). – Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – С. 43–58.
82. Єрмоєнко Е. Бойовий хортинг як засіб оптимізації функціональної підготовки студентів і курсантів спеціалізованих закладів вищої освіти та співробітників правоохоронних органів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 19–33.
83. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб прикладної психофізичної підготовки курсантів правоохоронних спеціальностей відомчих закладів вищої освіти / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 128–138.
84. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як засіб професійно-психологічної підготовки співробітників правоохоронних органів України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К : ГС «НФБХУ», 2020. – 138 с.
85. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як професійно-прикладний вид спорту співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрмоєнко // Організація служби правоохоронних органів: теорія і практика : монографія ; М-во фінансів України, Ун-т ДФС України. – Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2020. – С. 231–289.
86. Єрмоєнко Е. А. Бойовий хортинг як система формування готовності співробітників правоохоронних органів до дій в екстремальних ситуаціях / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 110–128.
87. Єрмоєнко Е. А. Варіативний модуль «Хортинг» : навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів, 6-й клас / Е. А. Єрмоєнко // Здоров'я та фізична культура, 2014. – № 8. – С. 29–32.
88. Єрмоєнко Е. Витоки та історія розвитку бойового хортингу в Україні і за кордоном / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 55–70.
89. Єрмоєнко Е. А. Виховання вольових якостей особистості у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 138–157.
90. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості в молодших школярів у процесі занять хортингом через педагогічні умови / Е. А. Єрмоєнко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : зб. наук. праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини / [ред. кол.: Побірченко Н. С. (гол. ред.) та інші]. – Умань : ФОРМ ЖОВТІЙ О. О., 2013. – Випуск 46. – С. 233–240.
91. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості в школярів 6–7 років як умова ефективності навчальних занять хортингом / Е. А. Єрмоєнко //

- Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 12 (39). – С. 39–47.
92. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6–7 років у процесі занять хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Процес виховання у координатах духовного розвитку особистості : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (за результатами науково-дослідної роботи Інституту проблем виховання НАПН України у 2012 році) / [за ред. І. Д. Беха, О. В. Мельника]. – К., 2013. – Вип. 1. – С. 224–225.
93. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6–7 років у процесі занять хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Сучасні виховні технології: соціальні виклики і педагогічний контекст : матеріали звіт. наук.-практ. конф. НАПН України (30 жовт. 2013 р., м. Київ, Національна акад. пед. наук України). – К., 2013. – Вип. 1. – С. 125–127.
94. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6-7 років у процесі занять хортингом : автореф. дис. ...канд. пед. наук : 13.00.07 / Едуард Анатолійович Єрмоєнко. – К., 2016. – 19 с.
95. Єрмоєнко Е. А. Виховання наполегливості у школярів 6–7 років у процесі занять хортингом : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.07 / Едуард Анатолійович Єрмоєнко. – К., 2016. – 222 с.
96. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 867 с.
97. Єрмоєнко Е. А. Виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. К. : НПУ ім. М. П. Драгоманова, 2019. Вип. 10 (118) 19. – С. 49–56.
98. Єрмоєнко Е. А. Виховна система бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 161–177.
99. Єрмоєнко Е. А. Виховний потенціал бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 360 с.
100. Єрмоєнко Е. А. Виховний потенціал та філософська основа бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 147–157.
101. Єрмоєнко Е. А. Відкрита заява Едуарда Єрмоєнко про заснування хортингу – національного виду спорту України 17 липня 2008 року / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту. Київ : Тренерська рада, 2008. – 7 с.
102. Єрмоєнко Е. Військово-патріотична програма та прикладний хортинг / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / Нац. академія педагогічних наук України, Ін-т проблем виховання НАПН України, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2014. – Вип. 1. – С. 10–19.
103. Єрмоєнко Е. А. Військово-патріотичне виховання старшокласників засобами бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко, К. М. Кукушкін // К. : Паливода А. В., 2020. – 1110 с.
104. Єрмоєнко Е. А. Військово-прикладний і бойовий хортинг у системі професійної підготовки допризовної молоді, військовослужбовців та правоохоронців / Е. А. Єрмоєнко, С. С. Полторацький // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 527–533.
105. Єрмоєнко Е. А. Вплив здоров'я на біомеханічні показники серця спортсменів вищої кваліфікації за результатами даних ехокардіографії / Е. А. Єрмоєнко, В. І. Чибісов, О. О. Говоруха, Ю. І. Рейдерман // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2015. – Вип. 4. – С. 92–103.
106. Єрмоєнко Е. Всесвітнє українське земляцтво та діаспора у сприянні розвитку бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 56–79.
107. Єрмоєнко Е. А. Всеукраїнські правила змагань з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // затвер. Мін-вом України у справах сім'ї, молоді та спорту 19 серпня 2010 р., Київ, 2010. – 88 с.
108. Єрмоєнко Е. А. Вступне слово співзасновника збірника Едуарда Єрмоєнко / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2014. Вип. 1. – С. 8–9.
109. Єрмоєнко Е. А. Декларація хортингу у світі / Е. А. Єрмоєнко // Колегія Мін-ва України у спр. сім, мол. та сп. : Київ, 2008. – 12 с.
110. Єрмоєнко Е. А. Духовні основи бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 812–827.
111. Єрмоєнко Е. А. Засади формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу. Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2016. Вип. 10 (80) 16. – С. 38–44.
112. Єрмоєнко Е. А. Засоби та методи позитивного впливу хортингу на формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 7. – С. 120–131.
113. Єрмоєнко Е. А. Засоби формування міжособистісної злагоди у вихованців 5–6 років у процесі занять хортингом / Е. А. Єрмоєнко, О. А. Остряньська // Науковий часопис Нац. пед. ун-ту ім. М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 14 (41) 13. – С. 54–61.
114. Єрмоєнко Е. А. Застосування спеціальних фізичних вправ у процесі виховання наполегливості у школярів 6–7 років під час секційних занять хортингом в загальноосвітніх навчальних закладах / Е. А. Єрмоєнко // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Інституту проблем виховання НАПН України за 2013 рік / [за ред. І. Д. Беха, О. В. Мельника]. – К., 2014. – Вип. 1. – С. 325–327.
115. Єрмоєнко Е. А. Застосування співробітниками поліції прийомів бойового хортингу при затриманні злочинців / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 477–493.
116. Єрмоєнко Е. А. Збірник навчальних програм з хортингу : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ун-

ДФС України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 237 с.

117. Єрмоєнко Е. Зміст, форми і методи формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу / Е. Єрмоєнко // Хортинг – національний бренд України у світі: олімпійська перспектива : матер. Першої міжнар. наук.-практ. конф. до Дня заснування хортингу, 22-23 березня 2018 р. / Мін-во молоді та спорту України, Ірпінська міська рада, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – С. 44–53.

118. Єрмоєнко Е. А. Значимість цінностей фізичної культури та основ здоров'я для студентів і курсантів, які займаються бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / Фізична культура і спорт. – Вип. 11 (119). – 2019. – С. 71–79.

119. Єрмоєнко Е. А. Кваліфікаційна система бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, Національна федерація бойового хортингу України. – К. : ГС «НФБХУ», 2020. – 155 с.

120. Єрмоєнко Е. А. Комплексне використання потенціалу бойового хортингу для забезпечення національної безпеки України в умовах зовнішньої агресії / Е. А. Єрмоєнко // Актуальні проблеми забезпечення національної безпеки та спрощення процедур міжнародної торгівлі : зб. тез IV наук.-практ. інтернет-конфер., 25-31 травня 2020 р., м. Ірпінь – м. Хмельницький / Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Хмельницький : Науково-дослідний центр митної справи, 2020. – С. 18–23.

121. Єрмоєнко Е. А. Концепція розвитку бойового хортингу в системі освіти України : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Університет ДФС України, ГС «Національна федерація бойового хортингу України. – К. : ГС «НФБХУ», 2020. – 122 с.

122. Єрмоєнко Е. А. Концепція розвитку бойового хортингу в системі освіти України. 2020.

123. Єрмоєнко Е. Концепція розвитку бойового хортингу в Україні / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 71–81.

124. Єрмоєнко Е. Майстерність педагога в професійному розвитку студентів-хортингістів щодо використання комп'ютерних технологій у наукових дослідженнях / Е. Єрмоєнко, Д. Самоха // Хортинг – національний вид спорту України: досвід і перспективи : матер. I всеукр. наук.-практ. конф., 28-29 листопада 2018 р. / Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2019. – С. 61–65.

125. Єрмоєнко Е. А. Медико-біологічні основи впливу бойового хортингу на організм людини / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2019. – Вип. 11. – С. 121–136.

126. Єрмоєнко Е. Медико-біологічні та морфофункціональні особливості бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 112–121.

127. Єрмоєнко Е. Медико-фізіологічні чинники самоконтролю за фізичним навантаженням на тренуваннях з бойового хортингу у процесі виховання фізичної культури студентів / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 127–138.

128. Єрмоєнко Е. А. Методика викладання бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 890 с.

129. Єрмоєнко Е. Методика викладання бойового хортингу у закладах вищої освіти / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 147–163.

130. Єрмоєнко Е. А. Методика викладання бойового хортингу у закладах загальної середньої освіти : монографія / Е. А. Єрмоєнко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 318 с.

131. Єрмоєнко Е. А. Методика викладання хортингу : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – К. : Паливода А. В., 2020. – 476 с.

132. Єрмоєнко Е. А. Методика військово-патріотичного виховання спортсменів бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 713–732.

133. Єрмоєнко Е. А. Методичні плани навчально-тренувальної роботи з бойового хортингу : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 75 с.

134. Єрмоєнко Е. А. Міжнародна спортивна програма хортингу / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2009. – 24 с.

135. Єрмоєнко Е. А. Міжнародні правила змагань з хортингу / Е. А. Єрмоєнко // Київ : МГО «Міжнародна Федерація Хортингу», 2009. – 85 с.

136. Єрмоєнко Е. А. Місія бойового хортингу як виду спорту і бойового мистецтва / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 852–867.

137. Єрмоєнко Е. А. Моделювання процесу військово-патріотичного виховання школярів, які займаються бойовим хортингом / Е. А. Єрмоєнко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 620–638.

138. Єрмоєнко Е. А. Модернізація професійно-прикладної фізичної підготовки на основі бойового хортингу / Е. А. Єрмоєнко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 287–296.

139. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гуртка, курсу за вибором з оздоровчого хортингу для 10–11 класів: навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2019. – 300 с.

140. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма гурткової (секційної) роботи «Хортинг» для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2012. – 268 с.

141. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для закладів позашкільної освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2020. – 517 с.

142. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для учнів 1–11 класів закладів загальної середньої освіти : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // К. : Паливода А. В., 2020. – 280 с.

143. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з бойового хортингу для позашкільних навчальних закладів : монографія / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України, [та ін.]. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 521 с.

144. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9 класи. Варіативний модуль «Хортинг» : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Українська федерація хортингу. – К., 2011. – 20 с.
145. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9 класи. Варіативний модуль «Хортинг» / Е. А. Єрмоєнко // Фізична культура в школі. 1–4, 5–9 клас. Навчальні програми. – Київ : Літера ЛТД, 2016. – С. 298–320.
146. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9 класи. Варіативний модуль «Хортинг» / Е. А. Єрмоєнко // Фізичне виховання в рідній школі / – К.: Педагогічна преса, 2014. – Вип. 1. – С. 5–13.
147. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 5–9, 10–11 класи. Варіативний модуль «Хортинг» : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Українська федерація хортингу. – К., 2011. – 31 с.
148. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. 10–11 класи. Варіативний модуль «Хортинг» : навчальне видання / Е. А. Єрмоєнко. ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Українська федерація хортингу. – К., 2011. – 15 с.
149. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для загальноосвітніх навчальних закладів. Варіативний модуль «Хортинг» (профільний рівень, 10–11 класи) : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України, [та ін.]. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2019. – 200 с.
150. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти, 5–9 класи. Варіативний модуль «Бойовий хортинг» : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 69 с.
151. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти, 5–9, 10–11 класи. Варіативний модуль «Бойовий хортинг» : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 78 с.
152. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з фізичної культури для закладів загальної середньої освіти, 10–11 класи. Варіативний модуль «Бойовий хортинг» : навч. програма / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 62 с.
153. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з хортингу для дитячо-юнацьких спортивних шкіл : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 157 с.
154. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з «Хортингу» для закладів загальної середньої освіти / Е. А. Єрмоєнко // Збірник програм гуртків, факультативів, курсів за вибором із фізичної культури. Навчальні програми з 1 по 11 класи. – К. : Літера ЛТД, 2019. – С. 420–455.
155. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з хортингу для позашкільних навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // К. : ІІТЗО Мін-ва освіти і науки, молоді та спорту України, 2012. – 78 с.
156. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з хортингу для позашкільних навчальних закладів. 8 років навчання / Е. А. Єрмоєнко ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Українська федерація хортингу. – К., 2012. – 78 с.
157. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма з хортингу для шкіл вищої спортивної майстерності : монографія / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 162 с.
158. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма позакласних занять (секції, гуртка) з хортингу для учнів 1–4 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во України у справах сім'ї молоді та спорту, Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти, [та ін.]. – К. : ДНУ «ІІТЗО» Мін-ва освіти і науки України, 2014. – 63 с.
159. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма позакласних занять (секції, гуртка) з хортингу для учнів 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти, [та ін.]. – К. : ДНУ «ІІТЗО» Мін-ва освіти і науки України, 2014. – 79 с.
160. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма позакласних занять (секції, гуртка) з хортингу для 10–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т інноваційних технологій і змісту освіти, [та ін.]. – К. : ДНУ «ІІТЗО» Мін-ва освіти і науки України, 2014. – 54 с.
161. Єрмоєнко Е. А. Навчальна програма факультативу для учнів старших класів «Бойовий хортинг» / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 178–189.
162. Єрмоєнко Е. Навчально-тренувальна діяльність і самопідготовка в поліцейському хортингу / Е. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу : зб. наук. праць / Нац. академія педагогічних наук України, Ін-т проблем виховання НАПН України, Українська нац. федерація хортингу. – Паливода А. В., 2015. – Вип. 3. – С. 113–123.
163. Єрмоєнко Е. А. (2020). Наукове обґрунтування психолого-педагогічних умов виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт)*, (3(123)), 47-56. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3\(123\).09](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3(123).09).
164. Єрмоєнко Е. А. Наукове обґрунтування психолого-педагогічних умов виховання фізичної культури та основ здоров'я студентів у процесі занять бойовим хортингом [Електронний ресурс] / Е. А. Єрмоєнко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15 «Науково-педагогічні проблеми фізичної культури / фізична культура і спорт /» – 2020. – Вип. 3(123). – С. 47–56. – Режим доступу : [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3\(123\).09](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3(123).09).
165. Єрмоєнко Е. А. Національна дитячо-юнацька військово-спортивна гра «Хортинг-Патріот» як форма національно-патріотичного та фізичного виховання учнів загальноосвітніх навчальних закладів України / Е. А. Єрмоєнко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2015. – Вип. 4. – С. 163–185.
166. Єрмоєнко Е. А. Оздоровчий хортинг і методика викладання : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрмоєнко // Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 323 с.
167. Єрмоєнко Е. А. Організація занять з бойового хортингу, тактичної, вогневої та фізичної підготовки співробітників органів внутрішніх

- справ / Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 415–427.
168. Єрьоменко Е. А. Організація тренувальної діяльності з бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 262 с.
169. Єрьоменко Е. А. Основи воїнського звичаю та філософське підґрунтя бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 514–538.
170. Єрьоменко Е. Основоположні принципи бойового хортингу / Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 22–31.
171. Єрьоменко Е. А. Особливості базової психологічної підготовки співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 139–155.
172. Особливості військово-патріотичного виховання спортсменів бойового хортингу у закладах загальної середньої освіти / Е. А. Єрьоменко, І. В. Кузора, А. В. Тішин, В. Е. Єрьоменко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 682–695.
173. Єрьоменко Е. А. Особливості самовиховання в бойовому хортингу / Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 40–55.
174. Єрьоменко Е. А. Особливості фізичної і психологічної підготовки та формування професійних якостей курсантів і працівників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко // Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 39–42.
175. Єрьоменко Е. А. Перспективність і наступність у реалізації змісту з основ здорового способу життя старших дошкільників та молодших школярів (на прикладі програми «Хортинг для здоров'я, наполегливості, злагоди дитини») / Е. А. Єрьоменко, О. А. Остряньська // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – Вип. 13 (40). – С. 88–98.
176. Єрьоменко Е. А. Підготовка спортсменів бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 55–63.
177. Єрьоменко Е. А. Поняття фізичної культури особистості у системі бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 157–171.
178. Єрьоменко Е. А. Потенційні можливості хортингу як засобу формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді / Е. А. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 5. – С. 139–146.
179. Єрьоменко Е. Поясна система та підвищення кваліфікації спортсменів бойового хортингу / Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 200–213.
180. Єрьоменко Е. А. Правомірність застосування службово-прикладних прийомів фізичного впливу системи бойового хортингу в екстремальних умовах соціального характеру у межах необхідної самооборони / Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 95–110.
181. Єрьоменко Е. А. Практичний матеріал програми хортингу для виховання наполегливості у дітей 6–7 років / Е. А. Єрьоменко // Актуальні проблеми фізичної культури та спорту. – 2013. – № 28 (3). – С. 69–74.
182. Єрьоменко Е. А. Принципи виконання й методика вивчення базових технічних елементів хортингу: методичний посібник / Е. А. Єрьоменко // К. : Паливода А. В., 2009. – 87 с.
183. Єрьоменко Е. А. Програма навчально-тренувальних занять з бойового хортингу для дитячих спортивних секцій : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – ГС «НФБХУ», 2020. – 72 с.
184. Єрьоменко Е. А. Професійно-психологічна підготовка співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко // Організація служби правоохоронних органів: теорія і практика : монографія ; М-во фінансів України, Ун-т ДФС України. – Ірпінь: Ун-т ДФС України, 2020. – С. 290–354.
185. Єрьоменко Е. А. Психічні процеси в бойовому хортингу / Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 63–72.
186. Єрьоменко Е. А. Психологічна підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 159 с.
187. Єрьоменко Е. А. Психологічне забезпечення високих спортивних досягнень у бойовому хортингу / Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 171–185.
188. Єрьоменко Е. А. Реалізація програми наступності в процесі виховання наполегливості у дошкільників та молодших школярів засобами хортингу / Е. А. Єрьоменко // Вісник Інституту розвитку дитини. Вип. 30. Серія: Філософія, педагогіка, психологія : зб. наук. праць. – К. : Вид. НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 68–74.
189. Єрьоменко Е. А. Реалізація проблеми наступності в процесі виховання наполегливості у дошкільників та молодших школярів засобами хортингу / Е. А. Єрьоменко // Сучасне дошкільня: реалії та перспективи : матеріали праць VI Міжнар. наук.-практ. конф. (17 жовт. 2013 р., м. Київ, Інститут розвитку дитини НПУ імені М. П. Драгоманова). – К. : Вид. НПУ імені М. П. Драгоманова, 2013. – С. 68–74.

190. Єрьоменко Е. А. Робоча програма навчально-тренувальних занять з бойового хортингу : метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 84 с.
191. Єрьоменко Е. А. Робоча програма навчально-тренувальних занять з хортингу / Е. А. Єрьоменко // К. : Нац. ун-т фізичного виховання і спорту України, 2009. – 49 с.
192. Єрьоменко Е. А. Робоча програма фізкультурно-оздоровчих занять з бойового хортингу для дітей : метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 67 с.
193. Єрьоменко Е. А. Робоча програма фізкультурно-оздоровчих занять з бойового хортингу для різних груп населення : метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 59 с.
194. Єрьоменко Е. А. Робоча програма фізкультурно-оздоровчих занять з хортингу / Е. А. Єрьоменко // К. : Нац. ун-т фізичного виховання і спорту України, 2009. – 23 с.
195. Єрьоменко Е. А. Робоча програма фізкультурно-оздоровчих занять з хортингу для дітей / Е. А. Єрьоменко // К. : Нац. ун-т фізичного виховання і спорту України, 2009. – 32 с.
196. Єрьоменко Е. А. Самозахист як основа бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 214–226.
197. Єрьоменко Е. А. Силова підготовка школярів 14–17 років на уроках фізичної культури з елементами бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко, С. І. Болтівець, І. В. Суліма, В. Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 158–165.
198. Єрьоменко Е. Система фізичного виховання спортсменів бойового хортингу / Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 188–205.
199. Єрьоменко Е. Складові здорового способу життя студентів, які займаються хортингом / Е. Єрьоменко // Хортинг – національний бренд України у світі: олімпійська перспектива : матер. II міжнар. наук.-практ. конф., 23-24 березня 2019 р. / Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2019. – С. 171–181.
200. Єрьоменко Е. А. Статут Всеукраїнської громадської організації «Українська Федерація хортингу» / Е. А. Єрьоменко // зареєстр. Мін-вом юстиції України 25 березня 2009 р., Київ. 2009. – 25 с.
201. Єрьоменко Е. А. Статут Міжнародної громадської організації «Міжнародна Федерація Хортингу» / Е. А. Єрьоменко // зареєстр. Мін-вом юстиції України 06 липня 2009 р., Київ. 2009. – 25 с.
202. Єрьоменко Е. А. Тактична підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т проблем виховання НАПН України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 455 с.
203. Єрьоменко Е. А. Теоретико-методичні засади виховання наполегливості в молодших школярів у процесі занять бойовим хортингом : монографія / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во освіти і науки України, Ін-т проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 191 с.
204. Єрьоменко Е. А. Теоретична підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 490 с.
205. Єрьоменко Е. А. Теорія і методика бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрьоменко // Ірпінь : Університет ДФС України, 2020. – 752 с.
206. Єрьоменко Е. А. Теорія та методика бойового хортингу : навч. посіб. : у 2-х ч. / Е. А. Єрьоменко ; Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – Ч. 1. – 462 с. – (Серія «На допомогу студенту УДФСУ»; т. 75).
207. Єрьоменко Е. А. Теорія та методика бойового хортингу : навч. посіб. : у 2-х ч. / Е. А. Єрьоменко ; Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – 420 с. – (Серія «На допомогу студенту УДФСУ»; т. 75).
208. Єрьоменко Е. А. Теорія і методика хортингу : монографія / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во освіти і науки України, Ін-т інновац. технологій і змісту освіти, Ін-т проблем виховання НАПН України, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2014. – 450 с.
209. Єрьоменко Е. А. Технічна підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – ГС «НФБХУ», 2020. – 652 с.
210. Єрьоменко Е. А. Тренування в хортингу: навчально-методичний посібник / Е. А. Єрьоменко // К. : Паливода А. В., 2009. – 227 с.
211. Єрьоменко Е. Тренування спортсменів бойового хортингу на етапі підготовки до головних змагань / Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 251–260.
212. Єрьоменко Е. А. Фізична підготовка спортсмена бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Інститут проблем виховання НАПН України. – Київ : ГС «НФБХУ», 2020. – 455 с.
213. Єрьоменко Е. А. Фізичне самовдосконалення особистості підлітків, які займаються бойовим хортингом / Е. А. Єрьоменко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 377–385.
214. Єрьоменко Е. А. Фізіологічні та біохімічні аспекти фізичної підготовки співробітників поліції у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 225–240.
215. Єрьоменко Е. Філософія бойового хортингу / Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2018. – Вип. 9. – С. 82–104.
216. Єрьоменко Е. А. Філософсько-методологічні засади поліцейського хортингу як підготовча база працівників поліції в Україні / Е. А. Єрьоменко // Матер. наук.-практ. семінару, присвяченого Першому чемпіонату України з поліцейського хортингу / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2015. – С. 104–111.
217. Єрьоменко Е. А. Формування здорового способу життя учнівської та студентської молоді засобами бойового хортингу : монографія / Е. А. Єрьоменко. – К. : Паливода А. В., 2020. – 585 с.
218. Єрьоменко Е. Формування фізичної культури та цінностей здорового способу життя студентської молоді як передумова спортивних успіхів у бойовому хортингу / Е. А. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 261–274.
219. Єрьоменко Е. Формування цінностей здорового життя дітей, учнівської та студентської молоді у процесі занять хортингом / Е. Єрьоменко // Хортинг – національний вид спорту України: досвід і перспективи : матер. I всеукр. наук.-практ. конф., 28-29 листопада 2018 р.

/ Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2019. – С. 5–12.

220. Єрьоменко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти, Ін-т проблем виховання НАПН України, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2017. – 436 с.

221. Єрьоменко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти, Ін-т проблем виховання НАПН України, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2017. – 440 с.

222. Єрьоменко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу : монографія / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України, [та ін.]. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2019. – 608 с.

223. Єрьоменко Е. А. Формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді на заняттях хортингом у навчальних закладах / Е. А. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2016. – Вип. 6. – С. 115–123.

224. Функції військово-патріотичного виховання дітей та молоді засобами бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко, І. В. Кузора, А. В. Тішин, В. Е. Єрьоменко, В. В. Вехтев // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 750–765.

225. Єрьоменко Е. А. Характеристика програми навчання з хортингу для дітей та молоді / Е. А. Єрьоменко // Сучасний виховний процес: сутність та інноваційний потенціал : матеріали звіт. наук.-практ. конф. Ін-ту проблем виховання НАПН України за 2012 рік / [За ред. О. В. Сухомлинської, І. Д. Беха, Г. П. Пустовіта, О. В. Мельника ; літ. ред. І. П. Білоцерківцев]. – Івано-Франківськ: НАІР, 2013. – Вип. 3. – С. 391–394.

226. Єрьоменко Е. А. Хортинг / Е. А. Єрьоменко // Фізична культура в школі : навчальна програма для 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів. – Київ : Літера ЛТД, 2018. – С. 336–353.

227. Єрьоменко Е. А. Хортинг / Е. А. Єрьоменко // Фізична культура в школі: навчальна програма для 10–11 класів (рівень стандарту). – Київ : Літера ЛТД, 2019. – С. 155–164.

228. Єрьоменко Е. А. Хортинг. Навчальна програма для дитячо-юнацьких спортивних шкіл : навчальне видання / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во України у справах сім'ї, молоді та спорту, Українська федерація хортингу. – К. : Паливода А. В., 2010. – 108 с.

229. Єрьоменко Е. А. Хортинг. Робоча програма та методичні плани навчально-тренувальної роботи для громадських організацій фізкультурно-спортивного спрямування та спортивних клубів, груп різних форм власності / Е. А. Єрьоменко ; Мін-во України у справах сім'ї молоді та спорту, Українська федерація хортингу. – К. : ВГО «Українська Федерація Хортингу», 2011. – 40 с.

230. Єрьоменко Е. А. Хортинг : навчальна програма гурткової (секційної) роботи для учнів 1–11 класів загальноосвітніх навчальних закладів / Єрьоменко Едуард Анатолійович. – Київ : Паливода А. В., 2012. – 268 с.

231. Єрьоменко Е. А. Хортинг – виховна система особистості : монографія / Е. А. Єрьоменко // Мін-во фінансів України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 627 с.

232. Єрьоменко Е. А. Хортинг – національний вид спорту України: метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко. – К. : Паливода А. В., 2014. – 1064 с.

233. Єрьоменко Е. А. Хортинг для старшокласників : навч.-метод. посіб. / Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Ун-т ДФС України. – К. : Паливода А. В., 2020. – 229 с.

234. Єрьоменко Е. А. Хортинг у закладах вищої освіти : навч. посіб. / Е. А. Єрьоменко ; Університет ДФС України. – Ірпінь, 2020. – 654 с. – (Серія «На допомогу студенту УДФСУ», т. 66).

235. Єрьоменко Е. А. Хортинг фехтування : монографія / Е. А. Єрьоменко, Р. Г. Фалєєв, С. В. Саксєєв // К. : Паливода А. В., 2020. – 450 с.

236. Єрьоменко Е. А. Хортинг як засіб виховання наполегливості в школярів 6–7 років / Е. А. Єрьоменко // Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 15. Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт) : зб. наук. праць. – К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. – Вип. 3К (44) 14. – С. 238–242.

237. Єрьоменко Е. А. Хортинг як засіб виховання наполегливості в школярів 6–7 років / Е. А. Єрьоменко // Сучасні проблеми та перспективи розвитку фізичного виховання, здоров'я і професійної підготовки майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (20–21 березня 2014 р., м. Київ, Інститут фізичного виховання та спорту НПУ імені М. П. Драгоманова). – К., 2014. – С. 87–91.

238. Зверев А. В. Бойовий хортинг у методиках вдосконалення силових якостей спортсменів різних вікових груп / А. В. Зверев, Е. А. Єрьоменко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 593–603.

239. Зміст, форми і методи формування цінностей здорового життя учнівської та студентської молоді засобами хортингу. Е. Єрьоменко - Редакційна колегія.

240. Івашковський В. В. Психомоторика та психо-фізіологічні особливості підготовки спортсменів бойового хортингу / В. В. Івашковський, Е. А. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2017. – Вип. 8. – С. 130–138.

241. Карасевич С. А. Бойовий хортинг як засіб морально-етичного виховання особистості / С. А. Карасевич, Е. А. Єрьоменко, В. Р. Біла // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 346–357.

242. Кіблицький Р. В. Бойовий хортинг: концептуальні засади розвитку і популяризації в Україні / Р. В. Кіблицький, Е. А. Єрьоменко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 502–514.

243. Коломоєць Г. А. Бойовий хортинг і принципи формування духовно-моральної вихованості учнів / Г. А. Коломоєць, Е. А. Єрьоменко, В. В. Деревянко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 776–793.

244. Колос М. А. Бойовий хортинг: швидкісно-силова підготовка та оптимізація управління навчально-тренувальним процесом / М. А. Колос, Е. А. Єрьоменко, О. М. Сидоренко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15

липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 493–502.

245. Кольченко А. П. Патріотично-орієнтована діяльність бойового хортингу як результат привласнення всіх видів соціального досвіду / А. П. Кольченко, Е. А. Єрьоменко, С. А. Бабурнич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 765–776.

246. Кузора І. В. Військово-патріотична програма бойового хортингу / І. В. Кузора, Е. А. Єрьоменко, В. В. Вехтєв // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 840–852.

247. Кукушкін К. М. Методика військово-патріотичного виховання школярів у процесі занять бойовим хортингом / К. М. Кукушкін, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 6–14.

248. Литвиненко А. М. Бойовий хортинг – комплексна система фізичного виховання особистості / А. М. Литвиненко, Е. А. Єрьоменко, В. Е. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 403–422.

249. Лях В. Інноваційні підходи у боротьбі «Лави на лаву» з учнями козацьких класів і спортсменів бойового хортингу / В. Лях, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 164–176.

250. Ляховець О. О. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотизму у дітей дошкільного віку / О. О. Ляховець, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 305–315.

251. Медичні і фізіологічні показники самоконтролю студентів у процесі тренування з бойового хортингу / В. Е. Єрьоменко, Е. А. Єрьоменко, І. Р. Ільницький, Р. В. Кіблицький, С. А. Карасевич // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 550–564.

252. Методика викладання бойового хортингу для студентів та курсантів закладів вищої освіти правоохоронної спрямованості / Е. Єрьоменко, В. Чмелюк, В. Грищук, С. Бадьора. // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 196–219.

253. Методика проведення занять з бойового хортингу для співробітників правоохоронних органів / Е. А. Єрьоменко, О. А. Бухтіяров, А. В. Тішин, О. В. Буток, А. П. Кольченко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 273–288.

254. Методична система використання фітнес-технологій у фізичному вихованні студентів / В. Жамардїй, Г. Грибан, О. Школа, О. Фоменко... - 2020.

255. Мухін О. А. Бойовий хортинг як засіб військово-фізичної підготовки та явище бойової культури українців / О. А. Мухін, Е. А. Єрьоменко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 732–750.

256. Навчальна програма гуртка з хортингу фехтування для закладів загальної середньої освіти та закладів позашкільної освіти : навч.-метод. посіб. / Р. Г. Фалєєв, І. В. Кузора, Г. А. Коломоєць, Е. А. Єрьоменко // Мін-во освіти і науки України, Ін-т модернізації змісту освіти. – ГС «НФБУ», 2020. – 72 с.

257. Національний професійно-прикладний вид спорту України – бойовий хортинг / Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Грищук, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 38–52.

258. Національно-патріотичне та фізичне виховання школярів, студентів і курсантів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Грищук, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 263–273.

259. Оптимізація функціональної підготовки курсантів та співробітників правоохоронних органів за методиками бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Грищук, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 62–80.

260. Оржеховська В. М. Бойовий хортинг: регламентація і спрямованість рухової активності спортсменів / В. М. Оржеховська, Е. А. Єрьоменко, О. А. Мухін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 652–667.

261. Основи функціональної підготовки співробітників правоохоронних органів засобами бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Грищук, В. В. Бондарчук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 357–373.

262. Остапенко О. І. Бойовий хортинг як засіб формування у старшокласників готовності до військової служби / О. І. Остапенко, Е. А. Єрьоменко, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 638–652.

263. Остряньська О. Бойовий хортинг у впровадженні творчих здобутків передового регіонального педагогічного досвіду формування у старших дошкільників соціально-комунікативних умінь у театралізованій діяльності з використанням хортинг-ляльок / О. Остряньська, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 173–186.

264. Параниця С. П. Методи професійно-прикладної фізичної підготовки студентів і курсантів правоохоронних спеціальностей засобами бойового хортингу / С. П. Параниця, Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 462–477.

265. Петрович Ж. Бойовий хортинг як засіб виховання патріотизму у школярів і студентів / Ж. Петрович, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 34–45.

266. Петрович Ж. В. Хортинг – школа сили і честі юного українця : метод. посіб. / Ж. В. Петрович, Е. А. Єрьоменко ; Мін-во освіти і науки

- України, Мін-во молоді та спорту України, Нац. академія педагогічних наук України, Ін-т проблем виховання. – К. : Паливода А. В., 2016. – 544 с.
267. Полторацький С. С. Бойовий хортинг у впровадженні воїнських традицій українського народу / С. С. Полторацький, Е. А. Єрьоменко, В. Е. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 538–550.
268. Принципи застосування прикладних прийомів бойового хортингу співробітниками правоохоронних органів / Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк, В. Л. Гришук, О. А. Бухтіяров, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 254–263.
269. Присяжнюк С. Бойовий хортинг та проблема активного відпочинку спортсменів у різні вікові періоди / С. Присяжнюк, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 206–218.
270. Психологічні та соціальні основи виховання особистості у системі бойового хортингу / Н. Зубалій, М. Зубалій, Е. Єрьоменко, В. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 122–129.
271. Пустолякова Л. Бойовий хортинг у системі навчання фізичних вправ загального розвитку та спеціально-підготовчих вправ на заняттях з фізичного виховання у закладах вищої освіти / Л. Пустолякова, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 187–195.
272. Рамазанова У. В. Бойовий хортинг як чинник спеціально-фізичної підготовки співробітників правоохоронних органів / У. В. Рамазанова, Е. А. Єрьоменко, О. А. Бухтіяров // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 438–447.
273. Розвиток фізичних якостей співробітників правоохоронних органів у процесі занять бойовим хортингом / Е. А. Єрьоменко, В. Р. Біла, Н. О. Боровець, О. В. Бутко, О. В. Деркач // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 306–321.
274. Рудей Д. Ю. Бойовий хортинг у комплексі виховних засобів спортсменів шкільного віку / Д. Ю. Рудей, О. М. Гречаний, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 334–343.
275. Сидоренко О. М. Бойовий хортинг і соціально-педагогічні аспекти військово-патріотичного виховання школярів / О. М. Сидоренко, Е. А. Єрьоменко, К. М. Кукушкін // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 603–620.
276. Силова підготовка школярів 14-17 років на уроках фізичної культури з елементами бойового хортингу / Е. Єрьоменко, С. Болтівець, І. Суліма, В. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 158–165.
277. Система фізичного виховання студентів і курсантів за програмою бойового хортингу / Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк, В. Р. Біла, В. Л. Гришук, С. П. Параниця // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 373–384.
278. Сичов С. Бойовий хортинг та особливості оптимізації управління атлетичним тренуванням у процесі спортивної діяльності / С. Сичов, Е. Єрьоменко // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 219–225.
279. Складові здорового способу життя студентів, які займаються хортингом. Е. Єрьоменко - Редакційна колегія.
280. Степура Т. М. Бойовий хортинг як засіб формування специфічних психічних властивостей співробітників правоохоронних органів / Т. М. Степура, Е. А. Єрьоменко, О. В. Бутко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 173–188.
281. Суліма І. В. Бойовий хортинг – національний вид спорту і школа підготовки українського воїна / І. В. Суліма, Е. А. Єрьоменко, К. М. Кукушкін, С. С. Полторацький // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2019. – Вип. 11. – С. 71–82.
282. Тимчик М. В. Бойовий хортинг і виховання учнів / М. В. Тимчик, Е. А. Єрьоменко, В. Р. Біла // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 575–593.
283. Тимчик М. В. Хортинг як засіб виховання наполегливості в молодших школярів / М. В. Тимчик, Е. А. Єрьоменко // *Фізичне виховання в рідній школі*. – Вип. 1. – К.: Педагогічна преса, 2014. – С. 38–41.
284. Тішин А. В. Застосування прийомів бойового хортингу при вдосконаленні навчання у вищих освітніх установах правоохоронних органів України / А. В. Тішин, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 296–305.
285. Управління і контроль у процесі занять бойовим хортингом курсантів правоохоронних спеціальностей / Е. А. Єрьоменко, В. В. Чмелюк, В. Л. Гришук, О. А. Бухтіяров, А. В. Тішин // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 422–438.
286. Фалеев Р. Змагальна діяльність у хортинг фехтуванні : монографія / Р. Фалеев, С. Саксеев, Е. Єрьоменко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 138 с.
287. Фалеев Р. Хортинг фехтування – український шабельний бій : навч. посіб. / Р. Фалеев, С. Саксеев, Е. Єрьоменко. – К. : ПАЛИВОДА А. В., 2020. – 120 с.
288. Федорченко Т. Є. Бойовий хортинг і методика проведення занять в умовах здоров'язберігальної педагогіки / Т. Є. Федорченко, Е. А. Єрьоменко, В. Е. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 695–713.
289. Хатько А. В. Бойовий хортинг у системі фізичного виховання студентів і курсантів / А. В. Хатько, Е. А. Єрьоменко, В. Л. Гришук, О. О. Ляховець // Теорія і методика хортингу: зб. наук. праць / [ред. рада: Бех І. Д. (голова) та ін.]. – К. : Паливода А. В., 2018. – Вип. 9. – С. 47–53.
290. Чмелюк В. В. Бойовий хортинг у підрозділах державної митної служби для підготовки співробітників до протидії незаконному переміщенню товарів у районах здійснення операції об'єднаних сил на сході України / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрьоменко, В. В. Бондарчук //

- Протидія незаконному переміщенню товарів в районах здійснення Операції об'єднаних сил : тези допов. наук.-практ. семінару, 15 травня 2020 р. м. Ірпінь / Державна фіскальна служба України, Ун-т ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 7–25.
291. Чмелюк В. В. Бойовий хортинг як чинник навчання і професійної підготовки курсантів закладів вищої освіти правоохоронної спрямованості / В. В. Чмелюк, Е. А. Єрьоменко, В. В. Бондарчук // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – Ч. 2. – С. 8–23.
292. Шаповалов Б. Б. Перспективи розвитку бойового хортингу як засобу підготовки військовослужбовців правоохоронних органів військової структури до дій з ризиком для життя та здоров'я / Б. Б. Шаповалов, Е. А. Єрьоменко // Бойовий хортинг та діяльність правоохоронних органів України : матер. Міжнар. наук.-практ. конф., 14–15 липня 2020 р., м. Ірпінь / Мін-во фінансів України, Університет ДФС України [та ін.]. – Ірпінь, 2020. – С. 315–322.
293. Antonenko, S. A., Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V., Gryshchuk, V. L. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib vykhovannia vsebichno rozvynenoї osobystosti* [Combat horting as a means of educating a fully developed personality]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 399–415. Irpin.
294. Antonenko, S. A., Yeromenko, E. A., Gryshchuk, V. L. (2020). *Pidhotovka profesyinykh zakhysnykiv Ukrainy u systemi boyovogo khortynghu* [Training of professional defenders of Ukraine in the system of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 52–62. Irpin.
295. Baburnych, S. A., Yeromenko, E. A. (2020). *Profesiograma sportyvnoho suddi z boyovogo khortynghu* [Professiogram of a sports judge in combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 343–353. Irpin.
296. Badiora S. M., Yeromenko, E. A., Tymchyk, M. V., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng u vprovadzhenni naukovo-metodychnoi literatury z rekreatsii i fizychnoi reabilitatsii sportsmeniv pidlitkovoho ta studentskoho viku* [Combat horting in the introduction of scientific and methodological literature on recreation and physical rehabilitation by adolescent and student athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynghu*: Issue 9 (pp. 184–193). Kyiv: Palyvoda A. V.
297. Badiora, S. M., Yeromenko, E. A., Tishyn, A. V. (2020). *Metody psykhychnoi samoregulatsii spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv u systemi boyovogo khortynghu* [Methods of mental self-regulation of law enforcement officers in the system of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 334–346. Irpin.
298. Bila, V. R., Yeromenko, E. A., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A. (2019). *Boyovyi khortyng u program navchannia i profesyino-prukladnoi pidgotovky kursantiv pravookhoronnykh spetsialnostei zakladiv vyshchoi osvity Ukrainy* [Combat horting in the program of training and professional and applied training of cadets of law enforcement specialties of higher education institutions of Ukraine]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynghu*. Issue 11 (pp. 6–19). Kyiv: Palyvoda A. V.
299. Bila, V. R., Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V., Gryshchuk, V. L. (2020). *Boyovyi khortyng u zahalniy systemi fizychnoi ta spetsialnoi pidgotovky spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv* [Combat horting in the general system of physical and special training of law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 368–377. Irpin.
300. Bila, V. R., Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V. (2020). *Viyskovo-patriotychne vykhovannia shkolariv i studentiv u protsesi zaniat boyovym khortynghom* [Military-patriotic education of schoolchildren and students in the process of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 242–254. Irpin.
301. Bobik, S. P., Yeromenko, E. A., Paranytsia, S. P. (2020). *Formuvannia profesyino-psykholohichnykh zdibnostei spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv u protsesi zaniat boyovym khortynghom* [Formation of professional and psychological abilities of law enforcement officers in the process of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 23–38. Irpin.
302. Bodnarchuk, O. G., Yeromenko, E. A., Bila, V. R. (2020). *Boyovyi khortyng dlia pidgotovky spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv* [Combat horting for the training of law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 226–242. Irpin.
303. Boltivets, S. I., Yeromenko, E. A., Ostrianska, O. A., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng yak zasib vykhovannia spravedyvosti v molodshykh shkolariv u protsesi hurtkovykh zaniat* [Combat horting as a means of educating justice in junior high school students in the process of group classes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynghu*. Issue 9 (pp. 148–160). Kyiv: Palyvoda A. V.
304. Bondarchuk, V. V., Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib formuvannia profesyino-prukladnykh yakosteï kursantiv i pratsivnykiv sylovykh struktur* [Combat horting as a means of forming professional and applied qualities of cadets and law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 188–200. Irpin.
305. Borovets, N. O., Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V. (2020). *Organizatsia zaniat z boyovogo khortynghu dlia pidvyshchennia funktsionalnoi pidgotovky spivrobitnykiv pravookhoronnykh orhaniv* [Organization of combat horting classes to improve the functional training of law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 447–462. Irpin.
306. Brukhno, Yu. S., Yeromenko, E. A., Gryshchuk, V. L. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib formuvannia fizychnoi kultury studentiv i kursantiv* [Combat horting as a means of forming the physical culture of students and cadets]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 200–214. Irpin.
307. Bukhtiyarov, O. A., Yeromenko, E. A., Butok, O. V., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng – systema natsionalno-patriotychnoho vykhovannia ditey ta molodi* [Combat horting is a system of national-patriotic education of children and youth]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynghu*. Issue 9 (pp. 61–70). Kyiv: Palyvoda A. V.
308. Bukhtiyarov, O. A., Yeromenko, E. A., Gryshchuk, V. L. (2020). *Boyovyi khortyng yak systema pidgotovky ukrainskoho profesyinoho voina-patriota* [Combat horting as a system of training a Ukrainian professional patriot soldier]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 126–139. Irpin.
309. Butok, O. V., Yeromenko, E. A., Yeromenko, V. E. (2020). *Boyovyi khortyng i zdorovya liudyny* [Combat horting and human health]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 564–575. Irpin.
310. Butok, O. V., Yeromenko, E. A., Boltivets, S. I., Yeromenko, V. E. (2019). *Boyovyi khortyng yak zasib fizychnoi i psykholohichnoi pidgotovky ta formuvannia profesyinykh yakosteï kursantiv i pratsivnykiv pravookhoronnykh orhaniv* [Combat horting as a means of physical and psychological training and formation of professional qualities of cadets and law enforcement officers]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynghu*: Issue 11 (pp. 220–231). Kyiv: Palyvoda A. V.

311. Butok, O. V., Yeromenko, E. A., Bila, V. R., Zverev, A. V. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib funktsionalnoi pidhotovky kursantiv pravoohoronnykh spetsialnosti i vydy kontroliu u protsesi zaniat* [Combat horting as a means of functional training of cadets of law enforcement specialties and types of control in the process of training]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 353–368. Irpin.
312. Chmeliuk, V. V., Yeromenko, E. A., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A. (2020). *Boyovyi khortyng u systemi fizychnoho vykhovannia studentiv i kursantiv* [Combat horting in the system of physical education of students and cadets]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 72–95. Irpin.
313. Chmeliuk, V. V., Yeromenko, E. A., Bila, V. R., Bondarchuk, V. V., Bobik, S. P. (2020). *Boyovyi khortyng u systemi pidgotovky spivrobotnykiv pravoohoronnykh orhaniv do protydii nezakonomu peremishchenniu tovariv u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl* [Combat horting in the system of training law enforcement officers to combat the illegal movement of goods in the areas of the joint forces operation] / Shliakhy udoskonalennia profesiynykh kompetentnosti fakhivtsiv v umovakh syohodennia : mater. mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. 28-29 travnia 2020 r. / Min-vo osvity i nauky Ukrainy, Derzh. nauk. ustanova «Instytut modernizatsii zmistu osvity», [ta in.]. – Kyiv. – P. 513–527.
314. Chmeliuk, V. V., Yeromenko, E. A., Bondarchuk, V. V. (2020). *Boyovyi khortyng u pidrozdilakh derzhavnoi mytnoi sluzhby dia pidhotovky spivrobotnykiv do protydii nezakonomu peremishchenniu tovariv u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl na skhodi Ukrainy* [Combat horting in the units of the State Customs Service to prepare employees to combat the illegal movement of goods in the areas of the Joint Forces Operation in eastern Ukraine]. *Protydiya Nezakonomu peremishchenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku)*. Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 7–25.
315. Chmeliuk, V. V., Yeromenko, E. A., Bondarchuk, V. V. (2020). *Boyovyi khortyng yak chynnyk navchannia i profesiynoi pidhotovky kursantiv zakladiv vyschoi osvity pravoohoronnoi spriamovanosti* [Combat horting as a factor of education and professional training of cadets of higher education institutions of law enforcement orientation]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 8–23. Irpin.
316. Derkach, O. V., Yeromenko, E. A., Butok, O. V. (2020). *Rozvytok fizychnykh yakosti u spivrobotnykiv pravoohoronnykh orhaniv zasobamy boyovogo khortyngu za metodom funktsionalnoho trenuvannia* [Development of physical qualities in law enforcement officers by means of combat horting by the method of functional training]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 384–403. Irpin.
317. Dinámica del estado psicoemocional y características psicológicas individuales de los estudiantes en el proceso de clases de educación física. G Griban, O Kuznietsova, D Dzenzeliuk, I Malynskiy... -- Dilemas contemporáneos: Educación, Política y ..., 2019.
318. Dynamics of psycho-emotional state and individual psychological characteristics of students in the process of physical education classes [Електронний ресурс] / G. Griban, O. Kuznietsova, D. Dzenzeliuk and others // Revista Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y Valores. Año: VII Número: Edición Especial Artículo no. :113 Período: Diciembre, 2019. – Режим доступа : <http://www.dilemascontemporaneoseducacionpoliticayvalores.com/>.
319. Ivashkovskiy, V. V., Yeromenko, E. A. (2017). *Psykhomotoryka ta psykho-fizyologichni osoblyvosti pidgotovky sportsmeniv boyovogo khortyngu* [Psychomotor skills and psycho-physiological features of training of combat horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 8 (pp. 130–138). Kyiv: Palyvoda A. V.
320. Faleev, R., Sakseev, S., Yeromenko, E. (2020). *Khortyng fekhtuvannia – ukrainskyi shabelnyi biy* [Horting fencing is a Ukrainian saber fight]. *Navchalnyi posibnyk*. P. 120. Palyvoda A. V.
321. Faleev, R. G., Kuzora, I. V., Kolomoyets, G. A., Yeromenko, E. A. (2020). *Navchalna programa gurtka z khortyng fekhtuvannia dia zakladiv zahalnoi serednioi osvity ta zakladiv pozashkilnoi osvity* [Horting fencing club curriculum for general secondary and out-of-school education institutions]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 72 p.
322. Faleev, R. G., Sakseev, S. V., Yeromenko, E. A. (2020). *Zmahalna diyalnist u khortyng fekhtuvanni* [Competitive activity in horting fencing]. Monograph. Palyvoda A. V. 138 p.
323. Fedorchenko, T. Y., Yeromenko, E. A., Yeromenko, V. E. (2020). *Boyovyi khortyng i metodyka provedennia zaniat v umovakh zdorovozberezhuvalnoi pedahohiky* [Combat horting and methods of conducting classes in health pedagogy]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 695–713. Irpin.
324. Fedorchenko, T. Y., Yeromenko, E. A., Sulima, I. V., Poltoratskyi, S. S. (2018). *Boyovyi khortyng yak systema moralno-etychnoho vykhovannia osobystosti* [Combat horting as a system of moral and ethical education of the individual]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 9 (pp. 42–51). Kyiv: Palyvoda A. V.
325. Gancheva, V. I., Yeromenko, E. A., Kolomoyets, H. A. (2020). *Boyovyi khortyng: metodyka zastosuvannia dykhalnykh vprav u protsesi zaniat* [Combat horting: methods of applying breathing exercises during training]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 667–682. Irpin.
326. Garbovskiy, L. A., Yeromenko, E. A., Gryshchuk, V. L. (2020). *Boyovyi khortyng i metodyka vykladannia u zakladakh vyschoi osvity* [Combat horting and teaching methods in higher education institutions]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 155–173. Irpin.
327. Grechana, L. O., Grechanyi, O. M., Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyi khortyng u noviy ukrainskiy shkoli* [Combat horting in a new Ukrainian school]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 262–273. Irpin.
328. Grechanyi, O. M., Yeromenko, E. A. (2020). *Metodyka vykladannia boyovoho khortyngu v protsesi hurtkovo roboty u zakladakh zahalnoi serednioi osvity* [Methods of teaching combat horting in the process of group work in general secondary education]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 251–262. Irpin.
329. Gryshchuk, V. L., Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V., Bila, V. R., Bukhtiyarov, O. A. (2020). *Boyovyi khortyng u kompleksi funktsionalnoi ta profesiynoi pidhotovky kursantiv do sluzhby v pravoohoronnykh orhanakh* [Combat horting in the complex of functional and professional training of cadets for service in law enforcement agencies]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 14–28. Irpin.
330. Gryshchuk, V. L., Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib profesiyno-prykladnoi, funktsionalnoi pidgotovky studentiv, kursantiv i slukhachiv spetsializovanykh zakladiv vyshchoi osvity ta spivrobotnykiv pravoohoronnykh orhaniv* [Combat horting as a means of professionally applied, functional training of students, cadets and students of specialized higher education institutions and law enforcement officers]. Shliakhy udoskonalennia profesiynykh kompetentnosti fakhivtsiv v umovakh syohodennia : mater. mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. 28-29 travnia 2020 r. / Min-vo osvity i nauky Ukrainy, Derzh. nauk. ustanova «Instytut modernizatsii zmistu osvity», [ta in.]. – Kyiv. P. 537–544.

331. Gryshchuk, V. L., Yeromenko, E. A., Bukhtiyarov, O. A. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib profesiyno-prykladnoi pidgotovky pravookhorontsiv do vykonannia sluzhbovo-boyovykh zavdan z protydyi kontrabandi u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl* [Combat horting as a means of professional and applied training of law enforcement officers to perform combat missions to combat smuggling in the areas of the Joint Forces Operation]. *Protydiya Nezakonnomu peremischenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl* : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku). Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 59–73.
332. Gryshchuk, V. L., Yeromenko, E. A., Bukhtiyarov, O. A. (2020). *Sluzhbovyi obov'yazok ta etychni tsinnosti pravookhorontsiv yak rezultat vykhovannia u systemi boyovogo khortyngu* [Duty and ethical values of law enforcement officers as a result of education in the system of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 80–101. Irpin.
333. Karasevych, S. A., Yeromenko, E. A., Bila, V. R. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib moralno-etychnoho vykhovannia osobystosti* [Combat horting as a means of moral and ethical education of the individual]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 346–357. Irpin.
334. Kiblitskyi, R. V., Yeromenko, E. A., Tishyn, A. V. (2020). *Boyovyi khortyng: kontseptualni zasady rozvytku i populiaryzatsii v Ukraini* [Combat horting: conceptual principles of development and popularization in Ukraine]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 502–514. Irpin.
335. Kolchenko, A. P., Yeromenko, E. A., Baburnych, S. A. (2020). *Patriotychno-oriyentovana diyalnist boyovogo khortyngu yak rezultat pryvlasnennia vsikh vydiv sotsialnoho dosvidu* [Patriotic-oriented activities of combat horting as a result of appropriation of all types of social experience]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 765–776. Irpin.
336. Kolomojets, H. A., Yeromenko, E. A., Derevianko, V. V. (2020). *Boyovyi khortyng i pryntsyipy formuvannia dukhovno-moralnoi vykhovanosti uchniv* [Combat horting and principles of formation of spiritual and moral education of students]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 776–793. Irpin.
337. Kolos, M. A., Yeromenko, E. A., Sydorenko, O. M. (2020). *Boyovyi khortyng: shvydkisno-sylova pidhotovka ta optymizatsia upravlinnia navchalno-trenavalnym protsesom* [Combat horting: speed and strength training and optimization of training process management]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 493–502. Irpin.
338. Kukushkin, K. M., Yeromenko, E. A. (2020). *Metodyka viyskovo-patriotychnoho vykhovannia shkolariv u protsesi zaniat boyovym khortyngom* [Methods of military-patriotic education of schoolchildren in the process of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 6–14. Irpin.
339. Kuzora, I. V., Yeromenko, E. A., Vekhtiev, V. V. (2020). *Viyskovo-patriotychna programa boyovogo khortyngu* [Military-patriotic program of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 840–852. Irpin.
340. Lyakhovets, O. O., Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib vykhovannia patriotyzmu u ditei doshkilnogo viku* [Combat horting as a means of educating patriotism in preschool children]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 305–315. Irpin.
341. Lytvynenko, A. M., Yeromenko, E. A., Yeromenko, V. E. (2020). *Boyovyi khortyng – kompleksna sistema fizychnoho vykhovannia osobystosti* [Combat horting – a comprehensive system of physical education]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 403–422. Irpin.
342. Lytvynenko, A. M., Yeromenko, E. A., Ostapenko, O. I., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng u metodytsi vdoskonalennia sylovykh yakostei sportsmeniv riznogo viku* [Combat horting in the method of improving the strength of athletes of different ages]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 9 (pp. 214–222). Kyiv: Palyvoda A. V.
343. Methodical System of Using Fitness Technologies in Physical Education of Students [Електронний ресурс] / V. Zhamardiy, G. Griban, O. Shkola, O. Fomenko [та ін.] ; *International Journal of Applied Exercise Physiology*. – 2020. – Vol. 9(5). – P. 27–34. – Режим доступу : <http://www.ijaep.com/index.php/IJAE/article/view/975>.
344. Mukhin, O. A., Yeromenko, E. A., Tishyn, A. V. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib viyskovo-fizychnoi pidhotovky ta yavnyshche boyovoi kultury ukrainsiv* [Combat horting as a means of military physical training and a phenomenon of combat culture of Ukrainians]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 732–750. Irpin.
345. Orzhekhovska, V. M., Yeromenko, E. A., Mukhin, O. A. (2020). *Boyovyi khortyng: rehlamentatsia i spriamovanist rukhvoi aktyvnosti sportsmeniv* [Combat horting: regulation and direction of motor activity of athletes]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 652–667. Irpin.
346. Ostapenko, O. I., Yeromenko, E. A., Tishyn, A. V. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib formuvannia u starshoklasnykh hotovnosti do viyskovo sluzhby* [Combat horting as a means of forming high school students' readiness for military service]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 638–652. Irpin.
347. Ostapenko, O. I., Zubaliy, M. D., Yeromenko, E. A., Tymchyk, M. V. (2017). *Boyovyi khortyng yak zasib formuvannia v shkolariv fizychnykh zdibnostei yak osnovy tverezogo sposobu zhyttia v maybutniy zhyttediyalnosti* [Combat horting as a means of forming physical abilities in schoolchildren as the basis of a sober lifestyle in future life]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 166–172). Kyiv: Palyvoda A. V.
348. Ostrianska, O. A., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng u vprovadzheni tvorchykh zdotukiv peredovogo regionalnogo pedagogichnogo dosvidu formuvannia u starshykh doshkilnykh sotsialno-komunikatyvnykh umin u teatralizovaniy diyalnosti z vykorystanniam khortyng-lialiok* [Combat horting in the implementation of creative achievements of advanced regional pedagogical experience in the formation of senior preschoolers' social and communicative skills in theatrical activities with the use of horting puppets]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 173–186). Kyiv: Palyvoda A. V.
349. Paranytsia, S. P., Yeromenko, E. A., Kolomojets, H. A., Yeromenko, V. E. (2018). *Boyovyi khortyng – fundamentalnyi oseredok voinskykh tradytsiy ukrainskoi zemli* [Combat horting is a fundamental center of military traditions of the Ukrainian land]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 9 (pp. 105–115). Kyiv: Palyvoda A. V.
350. Paranytsia, S. P., Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V. (2020). *Metody profesiyno-prukladnoi fizychnoi pidhotovky studentiv i kursantiv pravookhoronnykh spepsianostei zasobamy boyovogo khortyngu* [Methods of professional and applied physical training of students and cadets of law enforcement specialties by means of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 462–477. Irpin.

351. Petrochko, Zh. V., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng yak zasib vykhovannia patriotyzmu u shkoliariv i studentiv* [Combat horting as a means of educating patriotism in schoolchildren and students]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 8 (pp. 34–45). Kyiv: Palyvoda A. V.
352. Petrochko, Zh. V. & Yeromenko, E. A. (2015). *Khortynh – shkola sily i tchesti yunoho ukrainsia* [Horting is the school of power and honor of young Ukrainian]. Kyiv: Palyvoda A. V.
353. Petrochko, Zh. V., Yeromenko, E. A. (2016). *Khortynh – shkola sily i chesti yunoho ukrainsia* [Horting – the school of strength and honor of young Ukrainian: methodical manual]. Kyiv: Palyvoda A. V.
354. Poltoratskyi, S. S., Yeromenko, E. A., Yeromenko, V. E. (2020). *Boyovyi khortyng u vprovadzhenni voinskykh tradytsiy ukrainskoho narodu* [Combat horting in the implementation of military traditions of the Ukrainian people]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 538–550. Irpin.
355. Prysiazhniuk, S. I., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng ta problema aktyvnogo vidpochynku sportsmeniv u rizni vikovi periody* [Combat horting and the problem of active recreation of athletes at different ages]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 8 (pp. 206–218). Kyiv: Palyvoda A. V.
356. Ramazanova, U. V., Yeromenko, E. A., Bukhtiyarov, O. A. (2020). *Boyovyi khortyng yak chynnyk spetsialno-fizychnoi pidhotovky spivrobotnykiv pravookhoronnykh orhaniv* [Combat horting as a factor of special physical training of law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 438–447. Irpin.
357. Rendimiento académico y capacidad mental de los cadetes que practican deportes durante los estudios. K Prontenko, G Griban, I Okhrimenko, V Bondarenko... - Dilemas Contemporáneos: Educación, Política y ..., 2019.
358. Rudei, D. Yu., Grechanyi, O. M., Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyi khortyng u kompleksi vykhovnykh zasobiv sportsmeniv shkilnogo viku* [Combat horting in the complex of educational tools for school-age athletes]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 334–343. Irpin.
359. Savchenko, A., Yeromenko, E. (2017). *Combat horting – educational practice for young people*. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 8 (pp. 88–95). Kyiv: Palyvoda A. V.
360. Savchenko, A. (2017). *Combat horting – educational practice for young people / A. Savchenko, E. Yeromenko // Теорія і методика хортингу. – 2017. – Вип. 8. – С. 88–95.*
361. Shapovalov, B. B., Yeromenko, E. A. (2020). *Perspektyvy rozvytku boyovoho khortyngu yak zasobu pidhotovky viyskovosluzhbovtziv pravookhoronnykh orhaniv viyskovoї struktury do diy z ryzykom dlia zhyttia ta zdorovya* [Prospects for the development of combat horting as a means of training military servicemen of military structures to act at risk to life and health]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 315–322. Irpin.
362. Stepura, T. M., Yeromenko, E. A., Butok, O. V. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib formuvannia spetsyfichnykh psykhychnykh vlastyvostei spivrobotnykiv pravookhoronnykh orhaniv* [Combat horting as a means of forming specific mental properties of law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 173–188. Irpin.
363. Sychov, S. O., Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortyng ta osoblyvosti optymizatsii upravlinnia atletychnym trenuvanniam u protsesi sportyvnoi diyalnosti* [Combat horting and features of optimization of athletic training management in the process of sports activity]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 8 (pp. 219–225). Kyiv: Palyvoda A. V.
364. Sydorenko, O. M., Yeromenko, E. A., Kukushkin, K. M. (2020). *Boyovyi khortyng i sotsialno-pedahohichni aspekty viyskovo-patriotychnoho vykhovannia shkoliariv* [Combat horting and socio-pedagogical aspects of military-patriotic education of schoolchildren]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 603–620. Irpin.
365. Tishyn, A. V., Yeromenko, E. A. (2020). *Zastosuvannia pryomiv boyovoho khortyngu pry vdoskonalenni navchannia u vyshchykh osvitynikh ustanovakh pravookhoronnykh orhaniv Ukrainy* [Application of combat horting techniques in improving training in higher educational institutions of law enforcement agencies of Ukraine]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 296–305. Irpin.
366. Tymchuk, M. V., Yeromenko, E. A., Bila, V. R. (2020). *Boyovyi khortyng i vykhovannia uchniv* [Combat horting and education of students]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 575–593. Irpin.
367. Tymchuk, M., Yeromenko, E. (2014). *Khortynh yak zasib vykhovannia napolehlyvosti u molodshykh shkoliariv* [Horting as a means of educating persistence in primary schoolchildren]. In *Fizyчне vykhovannia v ridnii shkoli*. Issue 1. Kyiv: Pedahohichna presa.
368. Yeromenko, E. A. (2020). *Analiz rezultativ naukovoho doslidzhennia stanu vykhovanosti u studentiv fizychnoi kultury ta osnov zdorovya v protsesi zaniat boyovym khortynhom* [Analysis of the results of scientific research on the state of education of students of physical culture and basics of health in the process of combat horting]. *Zb. nauk. prats Berdyanskoho derzh. ped. un-tu : pedagogichni nauky. – Berdiansk : BDPU – Vyp. 2.*
369. Yeromenko, E. A. (2020). *Boyove korinnia i voinskyke pryznachennia boyovogo khortyngu* [Combat roots and military purpose of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 793–812. Irpin.
370. Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyi khortyng. Navchalna programa dlia dytyacho-yunatskykh sportyvnykh shkil* [Combat horting. Curriculum for children and youth sports schools]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Palyvoda A. V. 146 p.
371. Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyi khortyng. Navchalna programa dlia shkil vyshchoi sportyvnoi maysternosti* [Combat horting. Curriculum for schools of higher sportsmanship]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Palyvoda A. V. 154 p.
372. Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyi khortyng. Zbirnyk navchalnykh program* [Combat horting. Collection of educational programs]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 245 p.
373. Yeromenko, E. A., Ilnytskyi, I. R. (2020). *Boyovyi khortyng: aspekty profilaktyky travm pid chas provedennia zmagani i trenuvan* [Combat horting: aspects of injury prevention during competitions and training]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 322–334. Irpin.
374. Yeromenko, E. A., Shapovalov, B. B., Rudei, D. Yu., Grechanyi, O. M., Ilyakhovets, O. O. (2020). *Boyovyi khortyng: fiziologichni pokaznyky adaptatsii sportsmeniv do fizychnykh navantazhen* [Combat horting: physiological indicators of athletes' adaptation to physical activity]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 321–334. Irpin.
375. Yeromenko, E. A. (2019). *Boyovyi khortyng – natsionalnyi brend Ukrainy u sviti* [Combat Horting – national brand of Ukraine in the world]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*. Issue 11 (pp. 29–54). Kyiv: Palyvoda A. V.

376. Yeromenko, E. A., Grechanyi, O. M. (2020). *Boyovyi khortynh – vykhovna systema shkoliariv Ukrainy* [Combat horting is an educational system for schoolchildren in Ukraine]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 240–251. Irpin.
377. Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyi khortynh u kompleksi naukovo-pedagogichnykh zasobiv vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya studentiv* [Combat horting in the complex of scientific and pedagogical means of educating physical culture and basics of student health] *Scientific notes: pedagogical sciences – Kropyvnytskyi* : RVV CDPU im. V. Vynnychenka. – Vyp. 189.
378. Yeromenko, E. A., Vekhtev, V. V. (2020). *Boyovyi khortynh u programi pozaaudytornykh zaniat iz zahalnofizychnoi pidgotovky, vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya studentiv* [Combat horting in the program of extracurricular classes in general physical training, physical education and basics of student health]. *Naukovi zapysky*. Vyp. 190.
379. Yeromenko, E. A., Chmeliuk, V. V., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L. (2018). *Boyovyi khortynh u systemi fizychnogo vykhovannia studentiv i kursantiv* [Combat horting in the system of physical education of students and cadets]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*. Issue 9 (pp. 52–60). Kyiv: Palyvoda A. V.
380. Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyi khortynh u systemi profesiynoi pidhotovky spivrobotnykiv pravookhoronnykh orhaniv* [Combat horting in the system of professional training of law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 28–40. Irpin.
381. Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyi khortynh u systemi profesiynoho vdoskonalennia spivrobotnykiv organiv vnutrishnikh sprav* [Combat horting in the system of professional development of law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 185–195. Irpin.
382. Yeromenko, E. A., Karasevych, S. A. (2020). *Boyovyi khortynh u systemi vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya uchnivskoi ta studentskoi molodi* [Combat horting in the system of education of physical culture and basics of health of pupils and students]. *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*. Vyp. 6 (126).
383. Yeromenko E., & Karasevych S. (2020). *Combat horting in the system of physical education and health fundamentals of schoolchildren and student youth. Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and Pedagogical Problems of Physical Culture (physical Culture and Sports)*, (6(126), 48-58. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.6\(126\).12](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.6(126).12).
384. Yeromenko, E. A. (2018). *Boyovyi khortynh yak efektyvnyi zasib viyskovo-patriotichnoho vykhovannia shkoliariv i studentiv* [Combat horting as an effective means of military-patriotic education of schoolchildren and students]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*. Issue 9 (pp. 32–41). Kyiv: Palyvoda A. V.
385. Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyi khortynh yak systema formuvannia gotovnosti spivrobotnykiv pravookhoronnykh orhaniv do diy v ekstremalnykh sytuatsiyakh* [Combat horting as a system of forming the readiness of law enforcement officers to act in extreme situations]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 110–128. Irpin.
386. Yeromenko, E. A. (2017). *Boyovyi khortynh yak zasib optymizatsii funktsionalnoi pidgotovky studentiv i kursantiv spetsializovanykh zakladiv vyschoi osvity ta spivrobotnykiv pravookhoronnykh organiv* [Combat horting as a means of optimizing the functional training of students and cadets of specialized higher education institutions and law enforcement officers]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*. Issue 8 (pp. 19–33). Kyiv: Palyvoda A. V.
387. Yeromenko, E. A., Kukushkin, K. M. (2020). *Boyovyi khortynh yak zasib viyskovo-patriotichnoho vykhovannia starshoklasnykiv* [Combat horting as a means of military-patriotic education of high school students]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 273–287. Irpin.
388. Yeromenko, E. A., Poltoratskyi, S. S., Sulima, I. V., Marchenko, O. I. (2020). *Boyovyi khortynh yak zasib viyskovo-prykladnoi ta fizychnoi pidhotovky osobovoho skladu pidrozdiliv z protydiei nezakonnomu peremishchenniu tovariv u rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl na skhodi Ukrainy* [Combat horting as a means of military-applied and physical training of personnel of units to combat illegal movement of goods in the areas of the joint forces operation in eastern Ukraine]. *Protydiya Nezakonnomu peremishchenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku)*. Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 43–58.
389. Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyi khortynh yak zasib prykladnoi psykhofizychnoi pidhotovky kursantiv pravookhoronnykh spetsialnostei vidomchykh zakladiv vyshchoi osvity* [Combat horting as a means of applied psychophysical training of cadets of law enforcement specialties of departmental institutions of higher education]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 128–138. Irpin.
390. Yeromenko, E. A. (2020). *Boyovyi khortynh yak zasib vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya studentiv zakladiv vyshchoi osvity* [Combat horting as a means of educating physical culture and the basics of health of students of higher education institutions]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 215–225. Irpin.
391. Yeromenko, E. A., Kukushkin, K. M. (2020). *Boyovyi khortynh yak zasib vykhovannia patriotichnykh yakoste, fizychnoi kultury ta osnov zdorovya shkolyariv i studentiv* [Combat horting as a means of educating patriotic qualities, physical culture and the basics of health of schoolchildren and students]. *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports)*. Vyp. 5 (125). P. 71–80.
392. Yeromenko, E. A. (2013). *Characteristics of the curriculum for horting for children and youth / Modern educational process: essence and innovative potential: materials report. scientific-practical conf. Institute of Problems of Education of the National Academy of Pedagogical Sciences of Ukraine*. Ivano-Frankivsk: NAIR, Issue. 3. P. 391–394.
393. Yeromenko, E. (2019). *Combat horting and culture of athletes / E. Yeromenko // Теорія і методика хортингу. – 2019. – Вип. 11. – С. 94–102.*
394. Yeromenko, E., & Kukushkin, K. (2020). *Combat horting as a means of education of patriotic qualities, physical culture and fundamentals of health schoolchildren and students. Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and Pedagogical Problems of Physical Culture (physical Culture and Sports)*, (5(125), 71-80. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5\(125\).13](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.5(125).13).
395. Yeromenko E. A. (2020). *Combat horting in the complex of scientific and pedagogical means of education of physical culture and fundamentals of health of students. Academic Commentaries. Series: Pedagogical Sciences, (189), 120-128. https://doi.org/10.36550/2415-7988-2020-24-189.*
396. Yeromenko, E. A. (2011). *Curriculum in physical culture for secondary schools. Classes 5–9. Variable module «Horting» / K.: Inst. of Innovation. technologies and content of education. 20 p.*
397. Yeromenko, E. A. (2011). *Curriculum in physical culture for secondary schools. Classes 5–9, 10–11. Variable module «Horting» / K.: Inst. of*

Innovation. technologies and content of education. 31 p.

398. Yeromenko, E. A. (2011). Curriculum in physical culture for secondary schools. Classes 10–11. Variable module «Horting» / K.: Inst. of Innovation. technologies and content of education. 15 p.

399. Yeromenko, E. A. (2012). Curriculum on horting for out-of-school educational institutions / K.: IITZO Ministry of Education and Science, Youth and Sports of Ukraine. p. 78.

400. Yeromenko, E. A. (2014). Curriculum of extracurricular activities (sections, circles) in horting for students of 1-4 grades of secondary schools / Ministry of Ukraine for Youth and Sports, Institute of Innovation technologies and content of education, [etc.]. - K.: DNU «IITZO» Ministry of Education and Science of Ukraine. p. 63.

401. Yeromenko, E. A. (2014). Curriculum of extracurricular activities (sections, clubs) in horting for students 5-9 grades of secondary schools / Ministry of Education and Science of Ukraine, Institute of Innovative Technologies and Content of Education, [etc.]. - K.: DNU «IITZO» Ministry of Education and Science of Ukraine, p. 79.

402. Yeromenko, E. A. (2014). Curriculum of extracurricular activities (sections, circles) in horting for 10–11 grades of secondary schools / Ministry of Education and Science of Ukraine, Institute of Innovative Technologies and Content of Education, [etc.]. - K.: DNU «IITZO» Ministry of Education and Science of Ukraine. p. 54.

403. Yeromenko, E. A. (2012). Curriculum on horting for out-of-school educational institutions / K.: IITZO Ministry of Education and Science, Ministry of Youth and Sports of Ukraine. 78 p.

404. Yeromenko, E. A. (2008). Declaration of horting in the world / Board of the Ministry of Ukraine in matters of family, youth and sports : Kyiv. 12 p.

405. Yeromenko, E. A. (2020). *Dukhovni osnovy boyovogo khortyngu* [Spiritual bases of combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 812–827. Irpin.

406. Yeromenko, E. (2019). Education of physical culture and basic health among students in the process of Combat Horting training. Scientific journal of MP Dragomanov National Pedagogical University: Vol. 15. Issue 10 (118) (pp. 49-56). Kyiv: MP Dragomanov National Pedagogical University.

407. Yeromenko, E. (2020). Education of physical culture and basics of students' health in the process of combat horting training / E. Yeromenko // Шляхи удосконалення професійних компетентностей фахівців в умовах сьогодення : матер. міжнар. наук.-практ. Інтернет-конф. 28-29 травня 2020 р. / Мін-во освіти і науки України, Держ. наук. установа «Інститут модернізації змісту освіти», [та ін.]. – Київ, 2020. – С. 533–537.

408. Yeromenko, E. (2020). Education of physical culture and basics of students' health in the process of combat horting training / Shliakhy udoskonalennia profesiynykh kompetentnostei fakhivtsiv v umovakh syohodennia : mater. mizhnar. nauk.-prakt. Internet-konf. 28-29 travnia 2020 r. / Min-vo osvity i nauky Ukrainy, Derzh. nauk. ustanova «Instytut modernizatsii zmistu osvity», [ta in.]. Kyiv. P. 533–537.

409. Yeromenko, E. A. (2009). International horting rules / Kyiv: INGO «International Horting Federation». 85 p.

410. Yeromenko, E. A. (2018). *Filosofia boyovogo khortyngu* [Philosophy of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 9 (pp. 82–104). Kyiv: Palyvoda A. V.

411. Yeromenko, E. A. (2020). *Fiziologichni ta biokhimichni aspekty fizychnoi pidhotovky spivrobotnykiv politsii u protsesi zaniat boyovym khortyngom* [Physiological and biochemical aspects of physical training of police officers in the process of combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 225–240. Irpin.

412. Yeromenko, E. A. (2020). *Fizychna pidhotovka sportsmena boyovoho khortyngu* [Physical training of a combat horting athlete]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 455 p.

413. Yeromenko, E. A., Baburnych, S. A. (2020). *Fizyчне samovdoskonalennia osobystosti pidlitkiv, yaki zaymayutsia boyovym khortyngom* [Physical self-improvement of the personality of teenagers who are engaged in combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 377–385. Irpin.

414. Yeromenko, E. A. (2019). *Formuvannia fizychnoi kultury ta tsinnosti zdorovoho sposobu zhyttia studentskoi molodi yak peredumova sportyvnykh uspihiv u boyovomu khortyngu* [Formation of physical culture and values of a healthy way of life of student's youth as a precondition of sports successes in fighting horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu*: Issue 11 (pp. 261–274). Kyiv: Palyvoda A. V.

415. Yeromenko, E. A. (2017). *Formuvannia tsinnosti zdorovoho zhyttia uchnivskoi molodi zasobamy khortynhu* [Formation of values of a healthy life of student's youth by means of horting]. Kyiv: Palyvoda A. V. p. 440.

416. Yeromenko, E. A. (2019). *Formuvannia tsinnosti zdorovoho zhyttia uchnivskoi molodi zasobamy khortynhu* [Formation of values of healthy life of student youth by means of horting] : monograph. – Kyiv: Palyvoda A. V. p. 608.

417. Yeromenko, E. (2016). *Formuvannia tsinnosti zdorovoho zhyttia uchnivskoi ta studenskoii molodi na zaniattiakh khortynhom u navchalnykh zakladakh* [Formation of values of healthy life of students and students at Horting classes in educational institutions]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka hortyngu*: Issue 6 (pp. 115–123). Kyiv: Palyvoda A. V.

418. Yeromenko, E. A. (2020). *Formuvannia zdorovoho sposobu zhyttia uchnivskoi ta studentskoi molodi zasobamy boyovogo khortyngu* [Formation of a healthy lifestyle of pupils and students by means of combat horting]. Monograph. Palyvoda A. V. 585 p.

419. Yeromenko, E. A., Kuzora, I. V., Tishyn, A. V., Yeromenko, V. E., Vekhtiev, V. V. (2020). *Funktsii viyskovo-patriotichnoho vykhovannia ditei ta molodi zasobamy boyovogo khortyngu* [Functions of military-patriotic education of children and youth by means of combat horting]. Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 750–765. Irpin.

420. Yeromenko, E. A. (2010). Horting. The curriculum for youth sports schools / E. A. Yeromenko. – K. Palyvoda, 2010. – 108 p.

421. Yeromenko, E. A. (2011). Horting. Working program and methodical plans of educational and training work for public organizations of physical culture and sports direction and sports clubs, groups of different forms of ownership / Ministry of Ukraine for Family, Youth and Sports, Ukrainian Horting Federation. Kyiv: NGO «Ukrainian Horting Federation». p. 40.

422. Yeromenko, E. A. (2012). Horting: curriculum of group (sectional) work for schoolchildren of 1–11 classes of secondary schools / Kyiv: Palyvoda A. V.

423. Yeromenko, E. A. (2012). Horting – philosophy of Ukrainian wrestler / Martial arts - the keys to perfection: a periodical. Kharkiv: Technology Center. 2012. № 6. P. 4–5.

424. Yeromenko, Eduard. (2019). Horting – the national brand of Ukraine in the world: the olympic perspective and methods for forming the values

of healthy life. *Хортинг – національний бренд України у світі: олімпійська перспектива* : матер. Другої міжнар. наук.-практ. конф. до 10-річчя заснування хортингу, 23–24 березня 2019 р. / ред. кол.: Пашко П. В. (голова) [та ін.]. / Мін-во освіти і науки України, Мін-во молоді та спорту України, Ун-т ДФС України [та ін.]. К. : Паливода А. В., 2019. С. 24–39.

425. Yeromenko, Eduard. (2019). Horting – the National Brand of Ukraine in the world: the Olympic perspective and methods for forming the values of healthy life / Eduard Yeromenko // *Формування цінностей здорового життя учнівської молоді засобами хортингу* – К. : Паливода А. В., 2019. – С. 175–197.

426. Yeromenko, E. A. (2014). Horting as a means of educating persistence in schoolchildren 6–7 years / E. A. Yeromenko // *Scientific Journal of the National Pedagogical University named after M. P. Dragomanova. Series № 15. «Scientific and pedagogical problems of physical culture»*. Kyiv: MPU Publishing House. Dragomanova. Issue 3K (44) 14. P. 238–242.

427. Yeromenko, E. A. (2010). Khortynh. Navchalna prohrama dlia dytiacho yunatskykh sportyvnykh shkil [Horting. The curriculum for youth sports schools]. Kyiv: Palyvoda A. V.

428. Yeromenko, E. A. (2010). Khortynh. Prohrama dlia dytiacho yunatskykh sportyvnykh shkil, Kyiv: Palyvoda. 108 p.

429. Yeromenko, E. A. (2014). Khortynh – natsionalnyi vyd sportu Ukrainy [Horting – A National Sport of Ukraine]. Kyiv: Palyvoda A. V.

430. Yeromenko, E. A. (2020). *Khortynh – vykhovna systema osobystosti* [Horting – the educational system of the individual]. Monograph. Ministry of Finance of Ukraine. Palyvoda A. V. 627 p.

431. Yeromenko, E. A. (2020). *Khortynh dlia starshoklasnykiv* [Horting for high school students]. Ministry of Education and Science of Ukraine. Palyvoda A. V. 229 p.

432. Yeromenko, E. A. (2020). *Khortynh u zakladakh vyschoi osvity* [Horting in higher education institutions] : Tutorial. – Irpin : Publishing house of University of the State Fiscal Service of Ukraine. – p 654.

433. Yeromenko, E. A. (2020). *Kompleksne vykorystannia potentsialu boyovoho khortynhu dlia zabezpechennia natsionalnoi bezpeky Ukrainy v umovakh zovnishnioyi agresii* [Comprehensive use of the potential of combat horting to ensure the national security of Ukraine in the face of external aggression]. Aktualni problemy zabezpechennia natsionalnoi bezpeky ta sproshchennia protsedur mizhnarodnoi torhivli : zb. tez IV nauk.-prakt. internet-konf. (m. Irpin – m. Khmelnytskyi, 25–31 travnia 2020 r.). Khmelnytskyi: Naukovo-doslidnyi tsentr mytnoi spravy, 2020. P. 18–23.

434. Yeromenko, E. A. (2018). *Kontsepsiya rozvytku boyovoho khortynhu v Ukraini* [The concept of combat horting development in Ukraine]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*. Issue 9 (pp. 71–81). Kyiv: Palyvoda A. V.

435. Yeromenko, E. A. (2020). *Kvalifikatsiyna systema boyovoho khortynhu : monografia* [Qualification system of combat horting: monograph]. Min-vo osvity i nauky Ukrainy, Universytet DFS Ukrainy, Nats. federatsia boyovoho khortynhu Ukrainy. – K. : GS «NFBKHU», 2020. – 155 p.

436. Yeromenko, E. A. (2019). *Medyko-biologichni osnovy vplyvu boyovoho khortynhu na orhanizm liudyny* [Medico-biological bases of influence of combat horting on a human body]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*. Issue 11 (pp. 121–136). Kyiv: Palyvoda A. V.

437. Yeromenko, E. A. (2017). *Medyko-biologichni ta morfofunktsionalni osoblyvosti boyovoho khortynhu u protsesi vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovia studentiv* [Medico-biological and morphofunctional features of combat horting in the process of educating physical culture and basics of student health]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*. Issue 8 (pp. 112–121). Kyiv: Palyvoda A. V.

438. Yeromenko, E. A. (2018). *Medyko-fiziologichni chynnyky samokontrolyu za fizychnym navantazhenniam na trenuvanniakh z boyovoho khortynhu u protsesi vykhovannia fizychnoi kultury studentiv* [Medical and physiological factors of self-control over physical activity during combat horting training in the process of educating students' physical culture]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*. Issue 9 (pp. 127–138). Kyiv: Palyvoda A. V.

439. Yeromenko, E. A. (2020). *Metodychni plany navchalno-trenovalnoi roboty z boyovoho khortynhu* [Methodical plans of educational and training work on combat horting]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 75 p.

440. Yeromenko, E. A., Bukhtiyarov, O. A., Tishyn, A. V., Butok, O. V., Kolchenko, A. P. (2020). *Metodyka provedennia zaniat z boyovoho khortynhu dlia spivrobitynkiv pravoohoronnykh orhaniv* [Methods of conducting combat horting classes for law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 273–288. Irpin.

441. Yeromenko, E. A. (2020). *Metodyka viyskovo-patriotichnoho vykhovannia sportsmeniv boyovoho khortynhu* [Methods of military-patriotic education of combat horting athletes]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 713–732. Irpin.

442. Yeromenko, E. A. (2020). *Metodyka vykladannia boyovoho khortynhu* [Methods of teaching combat horting]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 890 p.

443. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Gruschuk, V. L., Badiora, S. M. (2019). *Metodyka vykladannia boyovoho khortynhu dlia studentiv ta kursantiv zakladiv vyschoi osvity pravoohoronnoi spryamanosti* [Methods of teaching combat horting for students and cadets of higher education institutions of law enforcement]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*. Issue 11 (pp. 196–219). Kyiv: Palyvoda A. V.

444. Yeromenko, E. A. (2019). *Metodyka vykladannia boyovoho khortynhu u zakladakh vyshchoi osvity* [Methods of teaching combat horting in higher education institutions]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*. Issue 11 (pp. 147–163). Kyiv: Palyvoda A. V.

445. Yeromenko, E. A. (2020). *Metodyka vykladannia boyovoho khortynhu u zakladakh zahalnoi serednioi osvity* [Methods of teaching combat horting in general secondary education institutions]. Monograph. Palyvoda A. V. 318 p.

446. Yeromenko, E. A. (2020). *Misiya boyovoho khortynhu yak vydu sportu i boyovoho mystetstva* [The mission of martial arts as a sport and martial art]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 852–867. Irpin.

447. Yeromenko, E. A. (2009). *Mizhnarodna sportivna programa khortynhu* [The international sports program of horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.

448. Yeromenko, E. A., Tishyn, A. V. (2020). *Modernizatsia profesiyno-prykladnoi fizychnoi pidhotovky na osnovi boyovoho khortynhu* [Modernization of professional and applied physical training on the basis of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 287–296. Irpin.

449. Yeromenko, E. A. (2020). *Modeliuvannia protsesu viyskovo-patriotichnoho vykhovannia shkolariv, yaki zaymayutsia boyovym khortynhom* [Modeling the process of military-patriotic education of schoolchildren engaged in combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. Part 2. P. 620–638. Irpin.

450. Yeromenko, E. A. (2015). *Natsionalna dytiacho-yunatska viyskovo-sportyvna hra «Khortynh-patriot» yak forma natsionalno-patriotichnoho ta fizychnoho vykhovannia uchniv zahalnoosvitnykh navchalnykh zakladiv Ukrainy* [National junior military sport game «Horting-patriot» as a form of

- national-patriotic and physical training of pupils in Ukrainian public schools]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriia i metodyka hortynhu*: Issue 4 (pp. 163–185). Kyiv: Palyvoda A. V.
451. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A. (2020). *Natsionalno-patriotychne ta fizychnye vykhovannia shkoliariv, studentiv i kursantiv zasobamy boyovogo khortynhu* [National-patriotic and physical education of schoolchildren, students and cadets by means of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 263–273. Irpin.
452. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A. (2020). *Natsionalnyi profesijno-prukladnyi vyd sportu Ukrainy – boyovy khortynh* [The national professional and applied sport of Ukraine is combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 38–52. Irpin.
453. Yeromenko, E. A. (2018). *Navchalna prohrama fakultatyvu dlia uchniv starshykh klasiv «Boyovy khortynh»* [Elective curriculum for high school students «Combat Horting»]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriia i metodyka khortynhu*. Issue 9 (pp. 178–189). Kyiv: Palyvoda A. V.
454. Yeromenko, E. A. (2012). *Navchalna prohrama hurtkovoï (seksijnoi) roboty Khortynh dlia uchniv 1–11 klasiv zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv* [The curriculum circle (sectional) of «Horting» for students of 1–11 grades of secondary schools]. Kyiv: Palyvoda A. V.
455. Yeromenko, E. A. (2020). *Navchalna programa z khortynhu dlia dytyacho-yunatskykh sportyvnykh shkyl* [Horting curriculum for children and youth sports schools]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Palyvoda A. V. 157 p.
456. Yeromenko, E. A. (2012). *Navchalna prohrama z khortynhu dlia pozashkilnykh navchalnykh zakladiv* [Curriculum on Horting for out-of-school educational institutions]. Kyiv [in Ukrainian].
457. Yeromenko, E. A. (2020). *Navchalna programa z khortynhu dlia shkyl vyshchoï sportyvnoi maysternosti* [Horting curriculum for schools of higher sportsmanship]. Ministry of Youth and Sports of Ukraine. Palyvoda A. V. 162 p.
458. Yeromenko, E. A. (2020). *Navchalna prohrama z boyovogo khortynhu dlya uchniv 1–11 klasiv zakladiv zagalnoi serednoï osvity* [Combat horting curriculum for students of grades 1–11 of general secondary education institutions]: training manual.– Kyiv: Palyvoda A. V. – p. 280.
459. Yeromenko, E. A. (2012). *Navchalna prohrama z fizychnoi kultury dlia zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladiv: khortynh* [Training Program of Physical Culture for secondary schools: horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.
460. Yeromenko, E. A. (2020). *Navchalna programa z fizychnoi kultury dlia zakladiv zahalnoi serednoï osvity, 5–9 klasy. Variatyvnyi modul «Boyovy khortynh»* [Curriculum in physical culture for general secondary education, classes 5–9. Variable module "Combat Horting"]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 69 p.
461. Yeromenko, E. A. (2020). *Navchalna programa z fizychnoi kultury dlia zakladiv zahalnoi serednoï osvity, 5–9, 10–11 klasy. Variatyvnyi modul «Boyovy khortynh»* [Curriculum in physical culture for general secondary education, classes 5–9, 10–11. Variable module "Combat Horting"]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 78 p.
462. Yeromenko, E. A. (2020). *Navchalna programa z fizychnoi kultury dlia zakladiv zahalnoi serednoï osvity, 10–11 klasy. Variatyvnyi modul «Boyovy khortynh»* [Curriculum in physical culture for secondary schools, classes 10–11. Variable module "Combat Horting"]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 62 p.
463. Yeromenko, E. A. (2015). *Navchalno-trenavalna diialnist i samopidhotovka v policeyskomu hortynhu* [Educational and training activities, selfpreparation in the police Horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriia i metodyka hortynhu*. Issue 3 (pp. 113–123). Kyiv: Palyvoda A. V.
464. Yeromenko, E. A. (2020). *Naukove obruntuвання psycholoho-pedagogichnykh vymoh vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya studentiv u protsesi zanyat boyovoho khortynhom* [Scientific substantiation of psychological and pedagogical conditions of education of physical culture and bases of health of students in the course of employment by fighting horting]. *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works. – K.:* Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University.
465. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A. (2020). *Optymizatsia funktsionalnoi pidhotovky kursantiv ta spivrobotnykiv pravoohoronykh orhaniv za metodykamy boyovogo khortynhu* [Optimization of functional training of cadets and law enforcement officers according to the methods of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 62–80. Irpin.
466. Yeromenko, E. A. (2020). *Organizatsia trenovalnoi diyalnosti z boyovoho khortynhu* [Organization of training activities in combat horting]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 262 p.
467. Yeromenko, E. A. (2020). *Organizatsia zanyat z boyovoho khortynhu, taktynnoi, vohnevoi ta fizychnoi pidhotovky spivrobotnykiv organiv vnutrishnikh sprav* [Organization of classes on combat horting, tactical, fire and physical training of law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 415–427. Irpin.
468. Yeromenko, E. A. (2018). *Osnovopolozhni pryntsyipy boyovogo khortynhu* [Basic principles of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriia i metodyka khortynhu*. Issue 9 (pp. 22–31). Kyiv: Palyvoda A. V.
469. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L., Bondarchuk, V. V. (2020). *Osnovy funktsionalnoi pidhotovky spivrobotnykiv pravoohoronykh orhaniv zasobamy boyovogo khortynhu* [Fundamentals of functional training of law enforcement officers by means of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 357–373. Irpin.
470. Yeromenko, E. A. (2020). *Osnovy voïnskoho zvychayu ta filosofske pidhruntya boyovogo khortynhu* [Fundamentals of military custom and philosophical basis of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 514–538. Irpin.
471. Yeromenko, E. A. (2020). *Osoblyvosti bazovoi psycholohichnoi pidhotovky spivrobotnykiv pravoohoronykh orhaniv zasobamy boyovogo khortynhu* [Features of basic psychological training of law enforcement officers by means of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2*. P. 139–155. Irpin.
472. Yeromenko, E. A. (2020). *Osoblyvosti fizychnoi i psychologichnoi pidgotovky ta formuvannia profesijnykh yakosti kursantiv I pratsivnykiv pravoohoronykh organiv zasobamy boyovoho khortynhu* [Features of physical and psychological training and formation of professional qualities of cadets and law enforcement officers by means of combat horting]. *Protydiya Nezakonomu peremischenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku)*. Irpin. Unversytet DFS Ukrainy. P. 39–42.
473. Yeromenko, E. A. (2020). *Osoblyvosti samovykhovannia v boyovomu khortynhu* [Features of self-education in combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine*. P. 40–55. Irpin.
474. Yeromenko, E. A., Kuzora, I. V., Tishyn, A. V., Yeromenko, V. E., Vekhtiev, V. V. (2020). *Osoblyvosti viyskovo-patriotychnoho vykhovannia*

- sportsmeniv boyovogo khortyngu u zakladakh zahalnoi serednioi osvity* [Peculiarities of military-patriotic education of combat horting athletes in general secondary education institutions]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 682–695. Irpin.
475. Yeromenko, E. A. (2020). *Ozdorovchyi khortyng i metodyka vykladannia* [Wellness horting and teaching methods]. Ministry of Finance of Ukraine. Palyvoda A. V. 323 p.
476. Yeromenko, E. A., Ostrianska, O. A. (2013). *Perspektyvnist i nastupnist u realizatsii zmistu z osnov zdorovoho sposobu zhyttia starshykh doshkilnykiv ta molodshykh shkoliariv (na prykladi programy «Khortyng dlia zdorovya, napolehlyvosti, zlagody dytyny»)* [Perspectives and continuity in the implementation of the content on the basics of a healthy lifestyle of older preschoolers and younger students (on the example of the program «Horting for health, perseverance, consent of the child»)]. *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works.* – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University. – Issue. 13 (40). – P. 88–98.
477. Yeromenko, E. A. (2020). *Pidhotovka sportsmeniv boyovoho khortyngu* [Training of combat horting athletes]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine.* P. 55–63. Irpin.
478. Yeromenko, E. A. (2020). *Ponyattia fizychnoi kultury osobystosti u systemi boyovoho khortyngu* [The concept of physical culture of the individual in the system of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine.* P. 157–171. Irpin.
479. Yeromenko, E. A. (2018). *Poyasna systema ta pidvyschennia kvalifikatsii sportsmeniv boyovogo khortyngu* [Belt system and advanced training of combat horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 9* (pp. 200–213). Kyiv: Palyvoda A. V.
480. Yeromenko, E. A. (2013). *Praktychnyi material programy khortynhu dlia vykhovannia napoleglyvosti u ditei 6–7 rokiv* [Practical material of the horting program for education of persistence at children of 6-7 years]. *Actual problems of physical culture and sports (IV scientific direction: health problems of different segments of the population): coll. Science. against DNDIFKIS. K. 2013. № 28* (3).
481. Yeromenko, E. A. (2020). *Pravomirnist zastosuvannia sluzhbovo-prykladnykh pryomiv fizychnoho vplyvu systemy boyovoho khortyngu v ekstremalnykh umovakh sotsialnoho kharakteru u mezhakh neobkhidnoi samooborony* [The legitimacy of the use of service-applied methods of physical influence of the combat horting system in extreme social conditions within the necessary self-defense]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine.* P. 95–110. Irpin.
482. Yeromenko, E. A. (2020). *Programa navchalno-trenuvalnykh zanyat z boyovogo khortyngu dlia dytyachykh sportyvnykh sektsiy* [Program of training sessions on combat horting for children's sports sections]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 72 p.
483. Yeromenko, E. A. (2009). *Pryntsypy vykonannia y metodyka vyvchennia bazovykh tekhnichnykh elementiv khortynhu* [Principles of implementation and methodology of teaching the basic technical elements of horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.
484. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A., Tishyn, A. V. (2020). *Pryntsypy zastosuvannia prukladnykh pryomiv boyovogo khortyngu spivrobotnykamy pravoohoronnykh orhaniv* [Principles of application of applied methods of combat horting by law enforcement officers]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 254–263. Irpin.
485. Yeromenko, E. A. (2020). *Psykhichni protsesy v boyovomu khortyngu* [Mental processes in combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine.* P. 63–72. Irpin.
486. Yeromenko, E. A., Bila, V. R., Borovets, N. O., Butok, O. V., Derkach, O. V. (2020). *Rozvytok fizychnykh yakosteï spivrobotnykiv pravoohoronnykh orhaniv u protsesi zaniat boyovym khortyngom* [Development of physical qualities of law enforcement officers in the process of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 306–321. Irpin.
487. Yeromenko, E. A., Boltivets, S. I., Sulima, I. V., Yeromenko, V. E. (2017). *Sylova pidgotovka shkoliariv 14–17 rokiv na urokakh fizychnoi kultury z elementamy boyovogo khortyngu* [Strength training of schoolchildren aged 14–17 in physical education lessons with elements of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 8* (pp. 158–165). Kyiv: Palyvoda A. V.
488. Yeromenko, E. A. (2020). *Psykhologichna pidhotovka sportsmena boyovoho khortyngu* [Psychological training of a combat horting athlete]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 159 p.
489. Yeromenko, E. A. (2020). *Psykhologichne zabezpechennia vysokykh sportyvnykh dosiagnen u boyovomu khortyngu* [Psychological support of high sports achievements in combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine.* P. 171–185. Irpin.
490. Yeromenko, E. A. (2020). *Robocha programa fizkulturno-ozdorovchykh zanyat z boyovogo khortyngu dlia ditei* [Working program of physical culture and health classes on combat horting for children]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 67 p.
491. Yeromenko, E. A. (2020). *Robocha programa fizkulturno-ozdorovchykh zanyat z boyovogo khortyngu dlia riznykh grup naselennia* [Working program of physical culture and health-improving classes on combat horting for different groups of the population]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 59 p.
492. Yeromenko, E. A. (2020). *Robocha programa navchalno-trenuvalnykh zanyat z boyovogo khortyngu* [Working program of training sessions on combat horting]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 84 p.
493. Yeromenko, E. A. (2020). *Samozakhyst yak osnova boyovogo khortyngu* [Self-defense as the basis of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 214–226. Irpin.
494. Yeromenko, E. (2020). Scientific substantiation of the psychological and pedagogical conditions of education of physical culture and fundamentals of students' health in the process of combat horting. *Scientific Journal of National Pedagogical Dragomanov University. Series 15. Scientific and Pedagogical Problems of Physical Culture (physical Culture and Sports),* (3(123), 47-56. [https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3\(123\).09](https://doi.org/10.31392/NPU-nc.series15.2020.3(123).09).
495. Yeromenko, E. (2020). Scientific substantiation of the psychological and pedagogical conditions of education of physical culture and fundamentals of students' health in the process of combat horting. ... Dragomanov University. Series 15. Scientific and ...
496. Yeromenko, E. (2019). Significance of physical culture values and basic health for students and cadets engaged in Combat Horting. *Scientific journal of MP Dragomanov National Pedagogical University: Vol. 15. Issue 11* (119) (pp. 71-79). Kyiv:MP Dragomanov National Pedagogical University.
497. Yeromenko, E. A. (2017). *Systema fizychnoho vykhovannia sportsmeniv boyovogo khortyngu* [The system of physical education of combat horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 8* (pp. 187–205). Kyiv: Palyvoda A. V.
498. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L., Paranytsia, S. P. (2020). *Systema fizychnoho vykhovannia studentiv i kursantiv za prohramoyu boyovogo khortyngu* [The system of physical education of students and cadets according to the program of combat horting]. *Combat*

horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 373–384. Irpin.

499. Yeromenko, E. A. (2020). *Taktychna pidhotovka sportsmena boyovoho khortynhu* [Tactical training of a combat horting athlete]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 455 p.

500. Yeromenko, E. A. (2020). *Tekhnichna pidhotovka sportsmena boyovoho khortynhu* [Technical training of a combat horting athlete]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 652 p.

501. Yeromenko, E. A. (2020). *Teoretychna pidhotovka sportsmena boyovoho khortynhu* [Theoretical training of a combat horting athlete]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 490 p.

502. Yeromenko, E. A. (2014). *Teoria i metodyka khortynhu* [Theory and Methods of Horting]. – Kyiv: Palyvoda A. V. p. 450.

503. Yeromenko, E. A. (2019). *Trenuvannia sportsmeniv boyovoho khortynhu na etapi pidhotovky do holovnykh zmahan* [Training of combat horting athletes at the stage of preparation for the main competitions]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*. Issue 11 (pp. 251–260). Kyiv: Palyvoda A. V.

504. Yeromenko, E. A. (2009). *Trenuvannia v khortynhu* [Training in Horting]. Kyiv: Palyvoda A. V.

505. Yeromenko, E. A. (2014). *Viiskovo-patriotychna prohrama ta prykladni khortunh* [Military-patriotic program and applied Horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka horytnhu*. Issue 1 (pp. 10–19). Kyiv: Palyvoda.

506. Yeromenko, E. A., Cmeliuk, V. V., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A., Tishyn, A. V. (2020). *Upravlinnia i kontrol u protsesi zaniat boyovym khortynhom kursantiv pravookhoronnykh spriamovanosti* [Management and control in the process of combat horting of law enforcement cadets]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 422–438. Irpin.*

507. Yeromenko, E. A., Kukushkin K. M. (2020). *Viiskovo-patriotychne vykhovannia starshoklasnykiv zasobamy boyovoho khortynhu* : monografia [Military-patriotic education of high school students by means of combat horting: monograph]. K. : Palyvoda A. V., 2020. 1110 p.

508. Yeromenko, E. A. (2013). *Vospitannia nastoychivosti u detei 6–7 let v protsesi zaniat khortynhom* [Education of persistence in children of 6–7 years in the process of horting] *Siberian Pedagogical Journal: scientific periodical*. Novosibirsk. № 6. P. 209–213.

509. Yeromenko, E., Chybisov, V., Hovorukha, O., & Reiderman, Yu. (2015). *Vplyv zdorovia na biomekhanichni pokaznyky sertsia sportsmeniv vyshchoi kvalifikatsii za rezultaty danykh ekhokardiohrafii* [The impact on health indicators biomechanical heart sportsmen of high qualification on the results of echocardiography data]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka horytnhu*. Issue 4 (pp. 92–103). Kyiv: Palyvoda A. V.

510. Yeromenko, E. A., Bila, V. R., Gryshchuk, V. L., Bukhtiyarov, O. A., Tishyn, A. V. (2020). *Vprovadzhennia navchalnoi dystsypliny «Boyovy khortynh» u system osvity Ukrainy* [Introduction of the discipline "Combat Horting" in the education system of Ukraine]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2. P. 101–126. Irpin.*

511. Yeromenko, E. A. (2017). *Vsesvitnie ukrainske zemliatstvo ta diaspora u sprianni rozvytku boyovoho khortynhu* [World Ukrainian fellowship and diaspora in promoting the development of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*. Issue 8 (pp. 56–79). Kyiv: Palyvoda A. V.

512. Yeromenko, E. A. (2019). *Vykhovannia fizychnoi kultury ta osnov zdorovya studentiv u protsesi zaniat boyovym horytnhom* [Education of physical culture and basics of students' health in the process of combat horting] *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works.* – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University, 2019. – Issue. 10 (118) 19. – P. 49–56.

513. Yeromenko, E., A. (2016). *Vykhovannia napolehlyvosti u shkoliariv 6–7 rokiv u protsesi zaniat horytnhom* [Education of persistence in 6–7-year-old schoolchildren during horting training]. (PhD abstract dissertation, Kyiv).

514. Yeromenko, E. A. (2016). *Vykhovannia napolehlyvosti u shkoliariv 6–7 rokiv u protsesi zaniat horytnhom* [Education of persistence in 6–7-year-old schoolchildren during horting training]. (PhD dissertation, Kyiv).

515. Yeromenko, E. A. (2020). *Vykhovannia voliovykh yakosti osobystosti u protsesi zaniat boyovym khortynhom* [Education of strong-willed qualities of personality in the process of combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. P. 138–157. Irpin.*

516. Yeromenko, E. A. (2018). *Vykhovna systema boyovoho khortynhu* [Educational system of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 9 (pp. 161–177). Kyiv: Palyvoda A. V.

517. Yeromenko, E. A. (2020). *Vykhovnyi potentsial boyovoho khortynhu* [Educational potential of combat horting]. Monograph: Ministry of Education and Science of Ukraine. GS «NFBHU». 360 p.

518. Yeromenko, E. A. (2017). *Vykhovnyi potentsial ta filosofska osnova boyovoho khortynhu* [Educational potential and philosophical basis of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*. Issue 8 (pp. 147–157). Kyiv: Palyvoda A. V.

519. Yeromenko, E. A. (2019). *Vytoky ta istoria rozvytku boyovoho khortynhu v Ukraini i za kordonom* [Origins and history of combat horting in Ukraine and abroad]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortynhu*: Issue 11 (pp. 55–70). Kyiv: Palyvoda A. V.

520. Yeromenko, E. A. (2009). *Working program of training sessions on horting / K.: Nat. University of Physical Education and Sports of Ukraine. 49 p.*

521. Yeromenko, E. A. (2009). *Working program of physical culture and health classes in horting / K.: Nat. University of Physical Education and Sports of Ukraine. 23 p.*

522. Yeromenko, E. A. (2009). *Working program of physical culture and health classes in horting for children / K.: Nat. University of Physical Education and Sports of Ukraine. 32 p.*

523. Yeromenko, E. A. (2016). *Zasady formuvannia tsinnosti zdorovogo zhyttya uchnivskoi ta studentskoi molodi zasobamy khortynhu* [Principles of forming the values of a healthy life of pupils and students by means of horting] *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works.* – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University. – Issue. 10 (80) 16. P. 38–44.

524. Yeromenko, E. A., Ostrianska, O. A. (2013). *Zasoby formuvannia mizhosobystisnoi zlagody u vykhovantsiv 5–6 rokiv u protsesi zanyat khortynhom* [Means of forming interpersonal harmony in pupils 5-6 years old in the process of horting]. *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works.* – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University. – Issue. 14 (41) 13. – P. 54–61.

525. Yeromenko, E. A. (2020). *Zastosuvannia spivrobotnykamy politsii pryomiv boyovoho khortynhu pry zatrymanni zlochyntsv* [The use of combat

horting techniques by police officers when apprehending criminals]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 477–493. Irpin.

526. Yeromenko, E. A. (2020). *Zbirnyk navchalnykh program z khortyngu* [Collection of training programs on horting]. Ministry of Education and Science of Ukraine. GS "NFBHU". 237 p.

527. Yeromenko, E. A. (2019). *Znachymist tsinnosti fizychnoi kultury ta osnov zdorovya dlya shkolyariv i kursantiv, yaki zaymayutsia boyovym hortynhom* [Importance of values of physical culture and bases of health for schoolboys and cadets who are engaged in combat horting] *Scientific journal of the National Pedagogical Dragomanov University. Seris No 15. Scientific and pedagogical problems of physical culture (physical culture and sports): Sb. scientific works.* – K.: Publishing house of National Pedagogical Dragomanov University, 2019. – Issue. 11 (119) 19. – P. 71–79.

528. Yeromenko, V. E., Yeromenko, E. A. (2019). *Medychni obslugovuvannia sportyvnykh zmahani z boyovogo khortyngu ta medyko-pedagogichni kontrol za stanom zdorovya uchashnykh* [Medical service of sports competitions in combat horting and medical and pedagogical control over the state of health of participants]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 11* (pp. 232–250). Kyiv: Palyvoda A. V.

529. Yeromenko, V. E., Yeromenko, E. A., Ilnytskyi, I. R., Kiblitkyi, R. V., Karasevych, S. A. (2020). *Medychni i fiziologichni pokaznyky samokontroliu studentiv u protsesi trenuvannia z boyovogo khortyngu* [Medical and physiological indicators of students' self-control in the process of training in combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 550–564. Irpin.

530. Yeromenko, V. E., Yeromenko, E. A. (2020). *Medychnyi kontrol zmahalnoi diyalnosti z boyovoho khortyngu* [Medical control of competitive activity in combat horting]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine.* P. 195–215. Irpin.

531. Yeromenko, V. E. (2017). *Profilaktyka osnovnykh stomatologichnykh zakhvoryuvan u khortyngistiv dytjacho-yunatskogo viku* [Preventive care of major dental diseases among young and adolescent Horting athletes]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka hortyngu: Issue 7* (pp. 38–47). Kyiv: Palyvoda A. V.

532. Yeromenko, V. E., Yeromenko, M. O., Yeromenko, E. A. (2020). *Profilaktyka stomatologichnykh zakhvoryuvan pravoohoronnykh organiv u period vykonannia sluzhbovo-boyovykh zavadan* [Prevention of dental diseases of law enforcement officers during the performance of combat missions]. *Protydiya Nezakonnomu peremischenniu tovariv v rayonakh zdiysnennia Operatsii obyednanykh syl : tezy dop. nauk.-prakt. seminaru (15 travnia 2020 roku).* Irpin. Universytet DFS Ukrainy. P. 79–86.

533. Yeromenko, V. E., Yeromenko, E. A. (2017). *Stomatologichne zdorovya ditei ta molodi yak chynnyk sportyvnykh uspikhiv u boyovomu khortyngu* [Dental health of children and youth as a factor of sports success in combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 8* (pp. 96–111). Kyiv: Palyvoda A. V.

534. Yeromenko, V. E., Yeromenko, E. A., Ilnytskyi, I. R. (2020). *Stomatologichne zdorovya sportsmeniv boyovogo khortyngu* [Dental health of combat horting athletes]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 288–306. Irpin.

535. Yeromenko, V. E., Yeromenko, E. A. (2018). *Zasoby profilaktyky osnovnykh stomatologichnykh zakhvoryuvan u studentiv, kursantiv, sportsmeniv boyovogo khortyngu ta spivrobotnykh pravoohoronnykh orhaniv* [Means of prevention of major dental diseases in students, cadets, combat horting athletes and law enforcement officers]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu. Issue 9* (pp. 116–126). Kyiv: Palyvoda A. V.

536. Vekhtiev, V. V., Yeromenko, E. A., Tishyn, A. V. (2020). *Boyovyi khortyng u viyskovomu mystetstvi* [Martial horting in martial arts]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 827–840. Irpin.

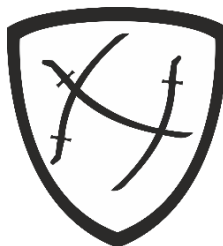
537. Zubaliy, N. P., Zubaliy, M. D., Yeromenko, E. A., Yeromenko, V. E. (2017). *Psykhologichni ta sotsialni osnovy vykhovannia osobystosti u systemi boyovogo khortyngu* [Psychological and social bases of personality education in the system of combat horting]. In Bekh, I. D. al. (Eds.). *Teoriya i metodyka khortyngu: Issue 8* (pp. 122–129). Kyiv: Palyvoda A. V.

538. Zverev, A. V., Yeromenko, E. A., Tishyn, A. V. (2020). *Boyovyi khortyng u metodykakh vdoskonalennia sylovykh yakosti sportsmeniv riznykh vikovykh grup* [Combat horting in methods of improving the strength of athletes of different ages]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine. Part 2.* P. 593–603. Irpin.

539. Zverev, A. V., Yeromenko, E. A., Tymchyk, M. V., Tishyn, A. V. (2020). *Boyovyi khortyng yak zasib profesiyno-prykladnoi fizychnoi pidhotovky studentiv i kursantiv pravoohoronnykh spetsialnosti* [Combat horting as a means of professional and applied physical training of students and cadets of law enforcement specialties]. *Combat horting and activity of law enforcement bodies of Ukraine.* P. 385–399. Irpin.

Навчальне видання

**Роман ФАЛЄЄВ,
Сергій САКСЄЄВ,
Едуард ЄРЬОМЕНКО**

ЗМАГАЛЬНА ДІЯЛЬНІСТЬ У ХОРТИНГ ФЕХТУВАННІ

Навчальний посібник

Редактор С. Саксєєв

Коректор С. Саксєєв

Дизайн обкладинки Р. Фалєєв

Підписано до друку 11.09.2020 р. Папір офсетний.
Формат 60x84/16. Друк офсетний. Умов. друк. арк. 6,1. Гарнітура Calibri.
Наклад 100 пр. Зам. № 0375

Видавець – Паливода Алла Володимирівна
03061, м. Київ, пр-т Відрадний, 95/Е; тел./факс 351-21-91
Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до Державного реєстру видавців,
виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції
(серія ДК № 283 від 18.12.2000 р.)

Віддруковано в друкарні ФОП ПАЛИВОДА А. В.
м. Київ, пр-т Відрадний, 95/Е, тел./факс 351-21-90